

A
Short Introduction
OF
GRAMMAR
GENERALLY
TO BE USED:

Compiled and set forth
for the bringing up of all
those that intend to attain
to the knowledge of the
Latine tongue.

Printed by the Printers
to the Universitie of
CAMBRIDGE.

Ann. Dom. MDCXXXIII.

me

me

me
James

Wm

Scull

X475
L62.2
1634

Charles King

9 Jan. 59 Stonchill

¶ To the Reader.

I Exhort every man to the learning of Grammar that intendeth to attain to the understanding of the tongues, (wherein is contained a great treasure of wisdom and knowledge) it would seem much vain, and little needfull; forsomuch as it is to be known, that nothing can surely be ended, whose beginning is either feeble or faintle; and no building be perfect, when as the foundation and groundwork is ready to fall, and unable to uphold the burden of the frame. Wherefore it were better for the thing it self, and more profitable for the learner, to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have, and to learn the gainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide, both of reading and speaking, then to fall in doubt of the goodnesse and necessitie thereof: which I doubt, whether he shall more lament that he lacketh, or desire that he hath it: and whether he shall oftner stumble at trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not; or judge treuely and faithfully of divers weightie things, when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compass, forsomuch as, because that they who professed this art of teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and it by chance they taught one Grammar, yet they did it diversly, and so could not do it all well; because there is but one bestnesse, not onely in every thing, but also in the manner of every thing.

To the Reader.

As for the diuersitie of Grammars, it is well and profitably taken away by the Kings Majesties wisdom, who foreseeing the inconuenience, and fabourably providing the remedie, caused one kinde of Grammar by sundry learned men to be diligently drawn, and so to be set out onely; every where to be taught for the use of learners, and for avoiding the hurt in changing of Schoolmasters.

The varietie of teaching is diuerse yet, and alwayes will be; for that every Schoolmaster liketh that he knoweth, and leeth not the use of that he knoweth not; and therefore iudgeth that the most sufficient way, which he seeth to be the readiest mean, and perfectest kinde, to bring a learner to have a thorough knowledge therein.

Wherefore it is not amisse, if one seeing by triall an easlier and readier way then the common sort of teachers do, would say what he hath proved, and for the commoditie allowed; that others not knowing the same, might by experience prove the like, and then by proof reasonable judge the like: not hereby excluding the better way when it is found; but in the mean season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, that the diligent Master make not the Scholar halfe too much; but that he in continuance and diligence of teaching, make him to rehearse so, that while he hath perfectly that which is behinde, he suffer him not to go forward: for this polling halfe overthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazednesse, when they know no how they shall either go forward or backward; but stick fast as one plunged, that cannot tell what to do, or which way to turn him: and then the Master thinketh the Scholar to be a dullard, and the Scholar thinketh the thing to be uncasie, and too hard for his wit: and the one hath

To the Reader.

an evil opinion of the other, when oftentimes it is in neither, but in the kinde of teaching. Wherefore, the best and chiefest point thoroughly to be kept is, that the Scholar have in minde so perfectly that which he hath learned, and understand it so, that not onely it be not a stop for him, but also a light and help unto the residue that followeth. This shall be the Masters ease, and the childe's encouraging, when the one shall see his labour take good effect, and thereby in teaching be lesse tormented; and the other shall think the thing the easier, and so with moze gladnesse be readie to go about the same.

In going forward, let him have of every Declension of Nounes and conjugation of Verbs, so many severall examples as they passe them; that it may seeme to the Schoolmaster, no word in the Latine tongue to be so hard for that part, as the Scholar shall not be able, praisably, to enter into the forming thereof. And surely the multitude of examples (if the easiest and commonest be taken first, and so come to the Stranger and harder) must needs bring this profit withall, that the Scholar shall best understand, and soonest conceive the reason of the rules, and best be acquainted with the fashion of the tongue. Wherein it is profitable, not onely that he can orderly decline his Noun and his Verb; but every way, forward, backward, by cases, by persons: that neither case of Noun, nor person of Verb can be required, that he cannot without stop or studdy tell. And untill this time I count not the Scholar perfect, nor readie to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every part, not by rote, but by reason, and is moze cunning in the understanding of the thing, then in rehearsing of the words (which is not past a quarter of a yeares diligence, or very little more, to a pain-

To the Reader.

full and diligent man, if the Scholar have a mean witt) then let him passe to the Concordes, to know the agreement of parts among themselves, with like way and diligence as is afoze described.

wherein plain and sundry examples, and continually rehearfall of things learned, and specially the daily declining of a Verb, and turning him into all fashions, shall make the great and heauble labour so easie and so pleasant for the framing of sentences, that it will be rather a Delight unto them, that they be able to do well, then pain in searching of an unuled and unacquainted thing.

When these Concordes be well known unto them, (an easie and pleasant pain, if the fore-grounds be well and thoroughly beaten in) let them not continue in learning of their rules orderly, as they lie in their Syntax, but rather learn some pretty book, wherein is contained not onely the eloquence of the tongue, but also a good plain lesson of honestie and godlinesse; and thereof take some little sentence as it lieth, and learn to make the same first out of English into Latine, not seeing the book, or construing it thereupon. And if there fall any necessary rule of the Syntax to be known, then to learn it, as the occasion of the sentence giveth cause that day: which sentence once made well, and as nigh as may be with the words of the book, then to take the book and construe it; and so shall he be lesse troubled with the parsing of it, and easielyest carrie his lesson in minde.

And although it was said before, that the Scholars should learn but a little at once: it is not meant that when the Master hath heard them a while, he should let them alone (for that were more negligence for both parts) but I would, all their time they be at school, they should never be idle, but alwaies occupied in a continual rehearsing and looking back againe to those

To the Reader.

those things they have learned, and be more bound to keep well their old, then to take forth any new.

Thus if the Master occupie them, he shall see a little lesson take a great deal of time; and diligently enquiring and examining of the parts and the rules, not to be done so quickly and speedily as it might be thought to be: within a while, by this use, the Scholar shall be brought to a good kinde of readinesse of making, to the which if there be adjoynd some use of speaking (which must necessarily be had) he shall be brought past the wearisome bitterness of his learning.

A great help to further this readinesse of making and speaking, shall be, if the Master give him an English book, and cause him ordinarily to turn every day some part into Latine. This exercise cannot be done without his rules, and therefore doth establish them, and ground them surely in his minde for readinesse, and maketh him more able to speak suddenly, whensoever any present occasion is offered for the same. And it doth help his learning more a great deal, to turn out of English into Latine, then on the contrarie.

Furthermore, we see many can understand Latine, that cannot speak it; and when they reade the Latine word in the book, can tell you the English thereof at any time: but when they have laid asyde their book, they cannot contrariwise tell you for the English the Latine again, whensoever you will ask them. And therefore this exercise helpeth this sore well, and maketh those words which he understandeth, to be readier by use unto him, and so perfecteth him in the tongue handsomely.

These precepts well kept, will bring a man clean past the use of this Grammar-book, and make him as readie as his book, and so meet to further things: whereof it were out of season to give precepts here. And therefore this may be for this purpose enough,

To the Reader.

Which to good Schoolmasters and skilfull is not
so needfull : to other meaner and lesse practised it
may be, not onely worth the labour of reading, but
also of the using.

An advertisement to the Reader.

IN this impression, for the greater profit and
ease both of Master and Scholar, in the En-
glish rules, and in the Latine Syntax, those
words, wherein the force of each example
lieth, are noted with letters and figures, where need is:
the governour, directour, or guider, or that which is
in place of it, with an ^a; the governed, or that which is
guided by it, with ^b: or if there be more governours,
the first with ^a, the second with ^a ^a: and so if more go-
verneds, the first with ^b, the second with ^b ^b: and some-
times the order is directed by ^a, ^b, ^c: or by figures, and
words of the same or such like nature, coupled together
with little strokes between, so much as may be. That so
in saying the ensamples, the children may (where or
when the Master pleaseth) render again onely those
words which are the ensample: as saying, *Quis nisi men-
tis* ^a *inops oblatum respuat aurum?* may repeat again *in-
ops* ^b *mentis*. So throughout all the Latine rules, for bet-
ter understanding thereof, and for a short repetition,
when the Master pleaseth, the summes of all the rules
are set down, either in the words before the rule, or in
the margent, that so they may be chained together
briefly, and make perfect sense.

¶ The Latine letters are thus written:

The capitall letters, { A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T V U X Y Z. A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T V U X Y Z.

The small letters, { a b c d e f g h i j k l m n o p q r
f s t v u x y z.
a b c d e f g h i j k l m n o p q r
f s t v u x y z.

L Letters are divided into vowels and consonants.

A vowel is a letter which maketh a full and perfect sound of it self; and there are five in numbers: namely, *a, e, i, o, u*; whereunto is added the Greek vowel *γ*.

A consonant is a letter which must needs be sounded with a vowel; as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are consonants.

A syllable is the pronouncing of one letter or more with one breath: as *A-ve*.

Adiphthong is the found of two vowels in one syllable; and of them there be foure in number; namely *e, æ, au, eu*; whereunto is added *es*: as, *Ætas, cæna, audio, euge, bei*.

In stead of æ and œ, we commonly do pronounce e.

g The Greek letters are thus written.

The capitall letters, { A B Γ Δ E Z H Θ I K Λ M N Ξ O Π
P Σ T T Φ X Ψ Ω.

The small letters, { $\alpha \beta \gamma \delta \epsilon \zeta \eta \theta \iota \kappa \lambda \mu \nu \xi \omicron \pi$
 $\rho \sigma \tau \upsilon \phi \chi \psi \omega$.

PRE-

PRECATIO.

Domine Pater, cœli ac terræ Effector, qui liberaliter tribuis sapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudisti, lumine divinæ gratiæ tuæ: ut non modò quæ ad cognoscendum te & Servatorem nostrum Dominum Jesum valeant, intelligam; sed etiam ita mente & voluntate persequar, & indies benignitate tuâ, tum doctrinâ tum pietate proficiam: ut qui efficis omnia in omnibus, in me resplendere dona tua facias, ad gloriam sempiternam immortalis Majestatis tuæ. A M E N.

A PRAYER.

my mind

O Almighty Lord and mercifull Father, Maker of heaven and earth, which of thy free liberallty givest wisdom abundantly to all that with faith and full assurance ask it of thee, beautifie by the light of thy heavenly grace the reasonnesse of my soule, the which with all powers of nature thou hast poured into me: that I may not onely understand those things which may effectually bring me to the knowledge of thee and the Lord Jesus our Saviour; but also with my whole heart and will constantly follow the same, and receive daily increase through thy bountifull goodnesse towards me, as well in good life as doctrine: so that thou which workest all things in all creatures, mayst make thy gractous benefits thine in me, to the endlesse glory and honour of thine immortall Majestie. So be it.

Aa

¶ An introduction of the eight parts
of LATINE speech.

In speech be these eight parts
following.

Noune,	} decli- ned,	} unde- clined.
Pronoune,		
Verb,		
Participle,		
		} unde- clined.
	} unde- clined.	

¶ Of a NOUNE.

NOUNE is the name of a thing A NOUNE
that may be seen, felt, heard, or
understood: as the name of my
hand in Latine, is manus; the
name of an house, is domus; the
name of goodnesse, is bonitas.

Of NOUNES, some be Substantive NOUNES of
two sorts,
tives, and some be Adjectives.

A NOUNE Substantive is that standeth by him-
self, and requireth not another word to be joyned
with him to shew his signification: as, Homo, a
man. And it is declined with one article; as, Hic
Magister, a master: or els with two at the most; as,
Hic & hæc Parens, a father or mother.

A NOUNE Adjective is that cannot stand by it-
self in reason or signification, but requireth to be
joyned with another word; as, Bonus, good; Pulcher,
Fair. And it is declined either with three termina-
tions; as, Bonus, bona, bonum: or else with three
articles; as, Hic hæc & hoc Felix, Happy: Hic & hæc
Levis, & hoc Leve, Light.

A NOUNE Substantive either is proper to the
thing that it betokeneth: as, Edwardus is my pro-
per name: or els is common to more; as Homo is a
common name to all men.

Two kinds
of NOUNES
Substantives.

Numbers

An Introduction of the
Numbers of Nounes.

In Nounes be two Numbers; the Singular and the Plurall. The Singular number speaketh but of one: as *Lapis, a stone.* The Plurall number speaketh of more then one: as *Lapides, stones.*

Cases of Nounes.

Nounes be declined with six cases, Singularly and Plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative and the Ablative.

Nominative
case.

The Nominative case cometh before the Verb, and answereth to this question, *Who or what?* as, *Magister docet, The master teacheth.*

Genitive?

The Genitive case is known by this token *Of:* and answereth to this question, *Whose or Whercof?* as, *Doctrina Magistri, The learning of the Master.*

Dative.

The Dative case is known by this token *To:* and answereth to this question, *To whom? or To what?* as, *Do librum Magistro, I give a book to the Master.*

Accusative.

The Accusative case followeth the Verb, and answereth to this question, *Whom or what?* as, *Amo Magistrum, I love the Master.*

Vocative?

The Vocative case is known by calling or speaking to: as, *O Magister, O Master.*

Ablative.

The Ablative case is commonly joynd with Prepositions serving to the Ablative case: as, *De Magistro, Of the Master. Coram Magistro, Before the Master.*

Also *In, With, Through, For, From, By, and Then,* after the Comparative degree, be signes of the Ablative case,
Articles.

Eight Parts of Speech.

Articles.

Articles are borrowed of the Pronounne, and be thus declined :

Singulariter,	Nomin. hic hæc, hoc.	Pluraliter,	Nomin. hi, hæ, hæc.
	Genitivo hujus.		Gen. horum, harum,
	Dativo huic.		Dativo his. (horum.)
	Acc. hunc, hanc, hoc.		Accus. hos, has, hæc.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablativo hoc, hæc, hoc.		Ablativo his.

Genders of Nounes.

Genders of Nounes be seven : the Masculine, the Feminine, the Neuter, the Commune of two, the Commune of three, the Doubtfull, and the Epicene.

The Masculine Gender is declined with this article Hic : as Hic vir, *a man*.

The Feminine Gender is declined with this article Hæc : as Hæc mulier, *a woman*.

The Neuter Gender is declined with this article Hoc : as Hoc saxum, *a stone*.

The Commune of two is declined with Hic and hæc : as Hic & hæc parens, *a father, or mother*.

The Commune of three is declined with Hic, hæc and hoc : as Hic, hæc & hoc felix, *happy*.

The Doubtfull Gender is declined with Hic or hæc : as Hic vel hæc dies, *a day*.

The Epicene Gender is declined with one article; and under that one article both kindes are signified: as, Hic passer, *a sparrow*: Hæc aquila, *an eagle*, both he and she.

The

An Introduction of the

¶ The Declensions of Nounes.

I.

There be five Declensions of Nounes.

The first is, when the Genitive and Dative case singular end in æ: The Accusative in am: The Vocative like the Nominative: The Ablative in â: The Nominative plurall in æ: The Genitive in arum: The Dative in is: The Accusative in as: The Vocative like the Nominative: The Ablative in is.

As in example:

Hæc mensa.
Hic Poëta.
Hic & hæc
yerna.

Singulariter,	Nominat. hæc musa.	Pluraliter,	Nominat. hæc musæ.
	Genit. hujus musæ.		Gen. harum musarum
	Dativo hæc musæ.		Dativo his musis.
	Accus. hanc musam.		Accusat. has musas.
	Vocativo ô musa.		Vocat. ô musæ.
	Ablat. ab hac musa.		Ablat. ab his musis.

Note.

Note that filia and nata, do make the Dative and the Ablative plurall in is, or in abus. Also dea, mula, equa, liberta, make the Dative and the Ablative case plurall in abus onely.

II.

The second is, when the Genitive singular ends in i: The Dative in o: The Accusative in um: The Vocative for the most part like the Nominative: The Ablative in o: The Nominative plurall in i: The Genitive in orum: The Dative in is: The Accusative in os: The Vocative like the Nominative: The Ablative in is.

As in example:

Hic vir.
Hic liber.
Hæc colus.
Hic logos.

Singulariter,	Nomin. hic magister.	Pluraliter,	Nomin. hi magistri.
	Gen. hujus magistri.		Gen. horum magistrorum.
	Dat. hic magistro.		Dativo his magistris.
	Acc. hunc magistrum.		Accus. hos magistros.
	Vocativo ô magister.		Vocativo ô magistri.
	Ablat. ab hoc magistro.		Abl. ab his magistris.

Note.

Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative shall end in e: as, Nominativo

Eight Parts of Speech.

nativo hic Dominus, Vocativo ô Domine. Except Deus, that maketh ô Deus: and Filius, that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man, the Vocative shall end in i: as, Nominativo hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Also these Nounes following, make their Vocative in e, or in us: Agnus, latus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also, that all Nounes of the *Plenter Gender*, of what declension soever they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plurall number they end all in a: As in example:

Singulariter,
Nominat. hoc regnum.
Genitivo huius regni.
Dativo huic regno.
Accusat. hoc regnum.
Vocativo ô regnum.
Ablat. ab hoc regno.

Pluraliter,
Nominat. hæc regna.
Gen. horum regnorum
Dativo his regnis.
Accusat. hæc regna.
Vocativo ô regna.
Ablat. ab his regnâ.

Hoc damnum
Hoc malum.
Hoc verbum.

Except Ambo and Duo, which make the *Plenter gender* in o, and be thus declined:

Pluraliter,
Nominativo Ambo, ambe, ambo.
Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo Ambos, ambas, ambo.
Vocativo Ambo, ambe, ambo.
Abl. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise Duo.

The third is, when the Genitive singular endeth in is: The Dative in i: The Accusative in em, and sometime in im, and sometime in both: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e, or i, and sometime in both: The Nominative plurall in es: The Genitive in um, & sometime in ium: The Dative in bus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in bus.

III.

An Introduction of the

As in example:

Hic pater.
Hic panis.
Hoc opus.
Hoc caput.
Hæc nubes.

Singulariter

Nominat. hic lapis.
Gen. hujus lapidis.
Dativo huic lapidi.
Accus. hunc lapidem.
Vocativo ô lapis.
Ablat. ab hoc lapide.

Pluraliter

Nominat. hi lapides.
Gen. horum lapidum.
Dativo his lapidibus.
Accusat. hos lapides.
Vocativo ô lapides.
Abl. ab his lapidibus.

Hic vel hæc
bubo.
Hæc virtus.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Singulariter

Nom. hic & hæc parës
Genit. hujus parentis.
Dativo huic parenti.
A. huic & hæc parērē.
Voc. ô parens. (rente.
Abl. ab hoc & hac pa-

Pluraliter

No. hi & hæ parēter.
G. horū & harū parē-
D. his parētibus. (tū.
Ac. hos & has parētes
Vocativo ô parentes.
Ab. ab his parētibus.

IIII

The fourth is, when the Genitive case singular tendeth in us: The Dative in ii: The Accusative in um: The Vocative like the Nominative: The Ablative in u. The Nominative plurall in us: The Genitive in ium: The Dative in ibus: The Accusative in us: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ibus.

As in example:

Hic gradus.
Hæc ponti-
cus.
Hoc cornu.

Singulariter

Nominat. hæc manus.
Genit. hujus manus.
Dativo huic manui.
Accus. hanc manum.
Vocativo ô manus.
Ablat. ab hac manu.

Pluraliter

Nominat. hæ manus.
Gen. harum manuum.
Dativo his manibus.
Accusat. has manus.
Vocativo ô manus.
Ablat. ab his manibus.

V.

The fifth is, when the Genitive and Dative case singular do end in ei: The Accusative in em: The Vocative like the Nominative: The Ablative in e. The Nominative plurall in es: The Genitive in erum: The Dative in ebus: The Accusative in es: The Vocative like the Nominative: The Ablative in ebus.

As

Eight Parts of Speech.

As in example:

Singulariter	{	Nom. hic meridies.	Pluraliter	{	Nominativo hi meridies	Hæc res.
		Gen. huius meridiei.			Gen. eorum meridierum.	Hæc facies.
		Dat. huic meridiei.			Dativo his meridiibus.	Hæc acies.
		Acc. hunc meridiem.			Accusat. hos meridies.	
		Vocat. ô meridies.			Vocativo ô meridies.	
		Abl. ab hoc meridie.			Ablat. ab his meridiibus.	

Note that all nouns of the fifth declension be of the feminine gender, except meridies and dies. Note.

The declining of Adjectives.

A Noun Adjective of three terminations is thus declined, after the first and second declension;

Singulariter	{	No. bonus, bona, bonum.	Pluraliter	{	Nom. boni, bonæ, bona	Niger, a, um.
		Gen. boni, bonæ, boni.			Gen. bonorum, bonarum	Tardus, a, um.
		Dat. bono, bonæ, bono.			Dat. bonis. (bonorum)	Satur, a, um.
		Acc. bonum, bonam, bonum.			Acc. bonos, bonas, bona.	
		Voc. bone, bonæ, bonum.			Voc. boni, bonæ, bona.	
		Abl. bono, bonâ, bono.			Ablat. bonis.	

There are besides these, certain nouns adjectives of another manner of declining, which make the genitive case singular in *i*us, and the dative in *i*: which be these that follow, with their compounds; An except.

Singulariter	{	Nom. unus, una, unum.	Pluraliter	{	Nom. uni, unæ, una.	
		Gen. unus.			Gen. unorum, unarum.	
		Dat. uni.			Dat. unis. (unorum)	
		Acc. unum, unam, unum.			Acc. unos, unas, una.	
		Voc. une, una, unum.			Voc. uni, unæ, una.	
		Ablat. uno, unâ, uno.			Ablat. unis.	

Note that unus, una, unum, hath not the plural number, but when it is joyned with a word that lacketh the singular number: as, Unæ literæ, Una moenia. Note

In like manner be declined totus, solus, and also ullus, alius, alter, uter and neuter: saving that these five last rehearsed lack the vocative case. Alius hath Aliud neut.

An Introduction of the

A **noun** adjective of three articles is thus declined after the third declension:

Ingen.
Solers.
Capax.
Vetus.

Singulariter	Nom. hic, hæc & hoc felix.	Plural	Nom. hi & hæ felices, & hæc felicia.
	Genit. huius felicitis.		Gen. horum, harum & horum felicitum.
	Dativo huic felici,		Dat. his felicibus.
	Acc. hunc & hanc felicem, & hoc felix.		Ac. hos & has felices, & hæc felicia.
	Vocativo o felix.		Vo. o felices, & o felicia
	Ab. ab hoc, hac & hoc felice, vel felici.		Abl. ab his felicibus.

Levis & leve
Celer, celeris,
& celere.
Melior & melius.

Singulariter	No. hic & hæc tristis, & hoc triste.	Pluraliter	Nom. hi & hæ tristes, & hæc tristia.
	Genitivo huius tristis		Gen. horum, harum & horum tristium.
	Dativo huic tristi.		Dativo his tristibus.
	Accu. hunc & hanc tristem, & hoc triste.		Acc. hos & has tristes, & hæc tristia.
	Vo. o tristis, & o triste		Vo. o tristes, & o tristia
	Ablat. ab hoc, hac & hoc tristi.		Ablat. ab his tristibus.

Comparisons of nouns.

Adjectives whose signification may increase or be diminished, may form comparison.

Three degrees of comparison.
The positive.

There be three degrees of comparison: The positive, the comparative, and the superlative.

The positive betokeneth the thing absolutely without excellence: as, *Durus, Hard.*

The comparative.

The comparative somewhat exceedeth his positive in signification: as, *Durior, Harder.* And it is formed of the first case of his positive that endeth in *i*, by putting thereto *or* and *us*: as, of *Duri*, *hic & hæc durior*, & *hoc durius*: of *Tristi*, *hic & hæc tristior*, & *hoc tristius*: of *Dulci*, *hic & hæc dulcior*, & *hoc dulcius*.

The superlative.

The superlative exceedeth his positive in the highest

Eight Parts of Speech.

highest degree: as, Durissimus, Hardest. And it is formed of the first case of his positive that endeth in i, by putting thereto (and) limus: as, of Duri, durissimus; of Tristi, tristissimus; of Dulci, dulcissimus.

From these generall rules are excepted these that Exception.
 folloſo; Bonus, melior, optimus: Malus, pejor, pessimus: Magnus, major, maximus: Parvus, minor, minimus: Multus, plurimus; multa, plurima; multum, plus, plurimum,

And if the positive end in er, the superlative is formed of the nominative case, by putting to rimus; Ater.
Teter.
Acer.
 as, Pulcher, pulcherrimus.

Also these nouns ending in lis, make the superlative by changing lis into limus: as, Humilis, humilissimus: Similis, simillimus: Facilis, facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus.

All other nouns ending in lis, do folloſo the generall rule aforesgoing: as, Utilis, Utilissimus.

Also if a vowel come before us, it is compared by Igneus.
Impiu.
Ardus.
Strenuus.
 Magis and Maximé: as, Pius, magis pius, maxime pius: Assiduus, magis assiduus, maxime assiduus.

OF THE PRONOUNE.

Pronoun is a part of speech much like to a noun, which is used in shewing or rehearsing.

There be fifteen Pronouns, There be fifteen pronomes.
 Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras; whereof foure have

the vocative case; as, Tu, meus, noster, and nostras: and all others lack the vocative case.

To these may be added their compounds, Ego met, tute, idem; and also, Qui, quæ, quod.

These eight pronouns, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste,

An Introduction of the

Primitives. iste, hic, and is, be **Primitives**: so called, for because they be not deriued of others. And they be also called **Demonstratiues**; because they shew a thing not spoken of before.

Relatives. And these six, Hic, ille, iste, is, idem, and qui, be **Relatiues**; because they rehearse a thing that was spoken of before.

Derivatives. These seven, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras, be **Derivatives**; for they be deriued of their **Primitiues**, Mei, tui, sui, nostri, and vestri.

Five things belonging to a **Pronoun**. There belong to a **Pronoun** these five things; Number, Case, and Gender, as are in a **Noun**: Declension, and Person, as here followeth.

The Declensions of Pronounes.

There be foure Declensions of Pronounes.

The first declension.

These three, Ego, tu, tui, be of the first declension, and be thus declined;

Singulariter,	{	Nominat. Ego.	Pluraliter,	{	Nominat. nos.
		Genit. mei.			Gen. nostrum vel nostri
		Dativo mihi.			Dativo nobis.
		Accus. me.			Accusat. nos.
		Vocativo caret.			Vocativo caret.
		Ablativo à me.			Ablat. à nobis.

Singulariter,	{	Nominat. Tu.	{	Pluraliter,	{	Nominat. vos.
		Genitivo tui.				Gen. vestrum vel vestri.
		Dativo tibi.				Dativo vobis.
		Accusat. te.				Accusat. vos.
		Vocativo ô tu.				Vocativo ô vos.
		Ablat. à te.				Ablat. à vobis.

Singulariter and Pluraliter,	{	Nominativo caret.	{	Accusativo se.
		Genitivo sui.		Vocativo caret.
		Dativo sibi.		Ablativo à se.

The second declension.

These six, Ille, ipse, iste, hic, is, and qui, be of the second declension, and be thus declined;

Singu-

Eight Parts of Speech.

James

Singulariter	Nom. iste, ista, istud.	Pluraliter	Nom. isti, istae, ista.
	Genitivo istius.		G. istorū, istarū, istorū.
	Dativo isti.		Dativo istis.
	Acc. istū, istam, istud.		Acc. istos, istas, ista.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablat. isto, istā, isto.		Alativo istis.

Ille is declined like Iste; and also Ipse, saving that the neuter gender in the nominative case, and in the accusative case singular maketh ipsum.

Nominativo Hic, hæc, hoc: Genitivo hujus: Dativo huic: as afore in the Noun.

Singulariter	Nominat. is, ea, id.	Pluraliter	Nominativo ii, ea, ea.
	Genitivo ejus.		Ge. eorū, earū, eorum.
	Dativo ei.		Dativo iis veleis.
	Accus. eum, eam, id.		Accusat. eos, eas, ea.
	Vocativo caret.		Vocativo caret.
	Ablativo eo, eā, eō.		Ablativo iis veleis.
Singulariter	Nom. qui, quæ, quod.	Pluraliter	Nom. qui, quæ, quæ.
	Genitivo cujus.		G. quorū, quarū, quorū.
	Dativo cui.		Dat. quibus vel queis.
	Acc. quem, quā, quod.		Acc. quos, quas, quæ.
	Vocativo caret. (quī).		Vocativo caret.
	Abl. quo, quā, quo vel.		Abl. quibus vel queis.

Likewise Quis and Quid be declined, whether they be Interrogatives, or Indefinites. Also Quisquis is thus declined;

No.	Quisquis	Ac.	Quicquid.	Abl.	Quoquo.
	Quicquid.		quid.		Quaquā.
					Quoquo.

The compound of Quis.

Where note, that Quid is alwayes a substantive of the Neuter gender.

These five, Meus, tuus, suus, noster, and vester, are of the third declension, and be declined like nouns adjectives of three terminations, in this sorte:

The third declension.

An Introduction of the

Singulariter	Nom. meus, mea, meū.	Pluraliter	Nom. mei, meae, mea.
	Genit. mei, meae, mei.		Gen. meorū, mearū,
	Dat. meo, meae, meo.		Dat. meis. (meorum.
	Ac. meū, meam, meum.		Ac. meos, meas, mea.
	Vocat. mi, mea, meum.		Voc. mei, meae, mea.
	Ablat. meo, meae, meo.		Ablativo meis.)

So is Noster declined, and tuus, suus, vester; saying that these three last do lack the vocative case.

The fourth declension.

Nostros, Vestros, and this nounce Cujas, be of the fourth declension, and be thus declined :

Singulariter	No. hic & haec nostras, & hoc nostrate.	Pluraliter	No. hi & haec nostrates & haec nostratia.
	Gen. huius nostratis.		Gen. horum, harū, & horum nostratium.
	Da. huic nostrati.		Dat. his nostratibus.
	Ac. hunc & hanc no- strate, & hoc nostrate.		Ac. hos & has nostra- tes, & haec nostratia.
	Vocat. o nostras, & o nostrate.		Vocat. o nostrates, & o nostratia.
	Ab. ab hoc, hac & hoc nostrate vel nostrati.		Ab. ab his nostratibus

Note.

Here is to be noted, that Nostros, Vestros, and this Nounce Cujas, be called Gentiles, because they properly betoken pertaining to countreys or nations, to sects or factions.

A Pronounce hath three persons.

Persons
three.

The first person speaketh of himself: as, Ego, I, Nos, we.

The second person is spoken to: as, Tu, Thou; Vos, Ye. And of this person is also every Vocative case.

The third person is spoken of: as, Ille, He; Illi, They: and therefore all Nounes, Pronounes, and Participles be of the third person.

Of

O F A V E R B.

A Verb is a part of speech Declined with mood and tense, and betokeneth doing; as, Amo, I love: or suffering; as, Amor, I am loved: or being; as, Sum, I am.

A Verb;

Of verbs, such as have persons be called personals: as, Ego amo, Tu amas. And such as have no persons; be called impersonals: as, Tædet, It irketh; Oportet, It behooveth.

Verbs Personal.

Of verbs personals there be five kinds, Active, passive, neuter, deponent, and commune.

Active.

A verb active endeth in o, and betokeneth to do; as, Amo, I love: and by putting to r, it may be a passive, as, Amor.

A verb passive endeth in or, and betokeneth to suffer; as, Amor, I am loved: and by putting away r, it may be an active, as, Amo.

Passive.

A verb neuter endeth in o, or m, and cannot take r to make him a passive; as, Curro, I runne; Sum, I am. And it is Englished sometime actively; as, Curro, I runne. And sometime passively; as, Agroto, I am sick.

Neuter.

A verb deponent endeth in r like a passive, and yet in signification is but either active; as, Loquor verbum, I speak a word: or neuter; as, Glorior, I boast.

A verb commune endeth in r, and yet in signification is both active and passive; as, Osculor te, I kisse thee; Osculor à te, I am kissed of thee.

Commune.

An Introduction of the

MOODS.

Moods six.

There be six moods: The indicattive, the imperattive, the optattive, the potentiall, the subjunctive, and the infinitive.

Indicative.

The indicattive mood sheweth a reason true or false; as *Ego amo, I love.* Or else asketh a question; as, *Amas tu? Dost thou love?*

Imperative.

The imperattive biddeth or commandeth; as, *Ama, Love thou.*

Optative.

The optattive wisheth or desireth with these signes, *Would God, I pray God, or God grant, as, Utinam amem, I pray God I love:* and hath commonly an adverb of wishing joyned with him.

Potentiall.

The potentiall mood is known by these signes, *May, can, might, would, should, could, or ought:* as *Amem, I may, or can love:* without an adverb joyned with him.

Subjunctive..

The subjunctive mood hath evermore some conjunction joyned with him: as *Cum amarem, When I loved.* And it is called the subjunctive mood, because it dependeth of another verb in the same sentence, either going before, or coming after: as, *Cum amarem, eram miser: When I loved, I was a wretch.*

Infinitive.

The infinitive signifieth to do, to suffer, or to be; and hath neither number, nor person, nor nominative case before him; and is known commonly by this signe, *To:* as, *Amare, To love.* Also when two verbs come together without any nominative case between them, then the latter shall be the infinitive mood: as, *Cupio discere, I desire to learn.*

GERUNDS.

Gerunds
three; Di, do,
dum.

There be moreover belonging to the infinitive mood of verbs, certain voices called Gerunds,

Eight Parts of Speech.

runds, ending in Di, do, and dum: which have both the active and passive signification: as, *Amandi*, Of loving, or of being loved: *Amando*, In loving, or in being loved: *Amandum*, To love, or to be loved.

SUPINES.

There be also pertaining unto Verbs two supines: the one ending in um, which is called the first supine; because it hath the signification of the verb active; as, *Eo amatum*, I go to love: And the other in u, which is called the latter supine, because it hath for the most part the signification passive; as, *Difficilis amatu*, Hard to be loved.

TENSES.

There be five tenses or times: the present tense, the preterimperfect, the preterperfect, the preterpluperfect, and the future tense.

The present tense speaketh of the time that now is: as, *Amo*, I love.

The preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past: as, *Amabam*, I loved, or did love.

The preterperfect tense speaketh of the time perfectly past, with this signe *Have*: as, *Amavi*, I have loved.

The preterpluperfect tense speaketh of the time more then perfectly past, with this signe *Had*: as, *Amaveram*, I had loved.

The future tense speaketh of the time to come, with this signe *Shall* or *will*: as, *Amabo*, I shall or will love.

PERSONS.

An Introduction of the

PERSONS.

Persons
three.

There be also in verbs thre persons in both numbers: as, Singulariter, Ego amo, *I love*. Tu amas, *Thou lovest*; Ille amat, *He loveth*. Pluraliter, Nos amamus, *We love*; Vos amatis, *Ye loves*; Illi amant, *They love*.

CONJUGATIONS.

Conjugati-
ons foure.

Verbs have foure conjugations, which be known after this manner.

1 The first conjugation hath a long before re and ris: as, Amare, amaris.

2 The second conjugation hath e long before re and ris: as, Docere, doceris.

3 The third conjugation hath e short before re and ris: as, Legere, legeris.

4 The fourth conjugation hath i long before re and ris: as, Audire, audiris.

Verbs in O, of the foure Conjugations;
be declined after these examples.

Amo, amas, amavi, amare: amandi,
amando, amandum: amatum, amatu:
amans, amaturus. } **To love.**

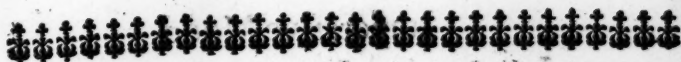
Doceo, doces, docui, docere: docendi,
docendo, docendum: doctum, doctu: do-
cens, docturus. } **To teach.**

Lego, legis, legi, legere: legendi, le-
gendo, legendum: lectum, lectu: legens,
lecturus. } **To read.**

Audio, audis, audiui, audire: audiendi,
audiendo, audiendum: auditum, auditu:
audiens, auditorus. } **To heare.**

Indicative

Eight Parts of Speech.

¶ Indicative Mood Present tense

Singular			Plurall		
I love,	Thou lovest,	He loveth,	We love,	Ye love,	They love;
or	or	or -	or	or	or
do love,	doest love,	doth love,	do love,	do love,	do love.

A Mo,	amas, amat.	{	Amamus, amatis, amant.
Doceo, doces, docet.			Docemus, docetis, docent.
Lego, legis, legit.			Legimus, legitis, legunt.
Audio, audis, audit.			Audimus, auditis, audiunt.

Preterim- perfect tense sing.	Amabam,	{	I loved or did love.
	Doceram,		
	Legebam,		bas, bat. Plur. bamus, batis, bant.
	Audiebam,		

Preterper- fect tense singular,	Amavi,	{	I have loved.
	Docui,		
	Legi,		isti, it. Plur. imus, istis, erunt vel ere.
	Audiui,		

Preterplu- perf. tense singul.	Amaveram,	{	I had loved.
	Docueram,		
	Legeram,		ras, rat. Plur. ramus, ratis, rant.
	Audiveram,		

Future tense sing.	Amabo,	{	I shall or will love.
	Docebo,		bis, bit. Plur. bimus, bitis, bunt.
	Legam,		es, et. Plur. entus, etis, ent.
	Audiam,		

Impe-

An Introduction of the

Imperative Mood

*Love Love he, or Love me, or Love Love they, or
thou : let him love. let us love : ye : let them love.*

*Present
tense, sing.*

Ama, amet,	{	<i>Plur. amemus,</i>	{	amate, ament,
amato: amato:				amatote: amanto
Doce, doceat,	{	<i>Pl. doceamus,</i>	{	docete, doceant,
doceto: doceto:				docetote: docento
Lege, legat,	{	<i>Plu. legamus,</i>	{	legite, legant,
legito: legito:				legitote: legunto:
Audi, audiat,	{	<i>Plu. audiamus,</i>	{	audite, audiant,
audito: audito.				auditote: auditito.

Optative Mood

God grant I love.

*Present ten.
sing. utin.*

Amem, ames, amet,	{	<i>Plur. utin, amemus, ametis, ent.</i>
Doceam,		
Legam,		
Audiam,	{	<i>as, at. Plural. utinam amus, atis, ant.</i>

*Preterim-
perfect tense
singul. utin.*

Amarem,	{	<i>Would God I loved, or did love.</i>
Docerem,		
Legerem,		
Audirem,		
	{	<i>res, ret. Pl. utinam remus, retis, rent.</i>

*Preterperf.
tense singu-
lar, utin.*

Amaverim,	{	<i>I pray God I have loved.</i>
Docuerim,		
Legerim,		
Audiverim,		
	{	<i>ris, rit. Plur. utinam rimus, ritis, rint.</i>

*Preterplu-
perf. tense
singular,
utinam*

Amavissim,	{	<i>Would God I had loved.</i>
Docuissim,		
Legissim,		
Audivissim,		
	{	<i>ses, set. Plur. utinam semus, setis, sent.</i>

*Future
tense
singular,
utinam*

Amavero,	{	<i>God grant I shall or will love hereafter.</i>
Docuero,		
Legero,		
Audivero,		
	{	<i>ris, rit. Plur. utinam rimus, ritis, rint.</i>

Poten-

Eight Parts of Speech.

Potentiall Mood

I may or can love.

Present tense sing.	{	Amem, ames, amet. <i>Plur.</i> amemus, ametis, ament;	}	<i>as, at. Plur. amus, atis, ant.</i>
		Doceam,		
		Legam,		
		Audiam,		

Preterim- perf. tense sing.	{	Amarem,	}	<i>I might, would, should, ought, or could love;</i>
		Docerem,		
		Legerem,		
		Audirem,		

res, ret. Plur. remus, retis, rent.

Preterper- fect tense sing.	{	Amaverim,	}	<i>I might, would, should, or ought to have</i>
		Docuerim,		
		Legerim,		
		Audiverim		

ris, rit. Plur. rimus, ritis, rint. (loved,

Preterplu- perf. tense singul.	{	Amaviffem,	}	<i>I might, would, should, or ought to had</i>
		Docuiffem,		
		Legiffem,		
		Audiviffem		

les, set. Plur. femus, setis, sent. (loved,

Future tense sing.	{	Amavero,	}	<i>I may or can love hereafter.</i>
		Docuero,		
		Legero,		
		Audivero,		

ris, rit. Plur. rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood

When I love.

Present tense sing. <i>cum</i>	{	Amem, ames, amet. <i>Plur. cum amemus, ametis, ent.</i>	}	<i>as, at, Plur. amus, atis, ant.</i>
		Doceam,		
		Legam,		
		Audiam,		

Preter-

An Introduction of the

<i>Preterim- perf. tense sing. cum</i>	}	<i>Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,</i>	}	<i>When I loved or did love.</i> <i>res, ret. Plural. cum remus, retis, rent.</i>
--	---	---	---	--

<i>Preterper- fect tense singul. cum</i>	}	<i>Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim,</i>	}	<i>When I have loved.</i> <i>ris, rit. Plur. cum rimus, ritis, rint.</i>
--	---	--	---	---

<i>Preterpla- perf. tense sing. cum</i>	}	<i>Amavissim Docuissim, Legissim, Audivissim</i>	}	<i>When I had loved.</i> <i>tes, set. Plur. cum semus, setis, sent.</i>
---	---	--	---	--

<i>Future tense sing. cum</i>	}	<i>Amavero, Docuero, Legero, Audivero,</i>	}	<i>When I shall or will love.</i> <i>ris, rit. Plur. cum rimus, ritis, rint.</i>
---------------------------------------	---	--	---	---

Infinitive Mood

<i>Present and preterim- perf. tense,</i>	}	<i>Amare, Docere, Legere, Audire,</i>	}	<i>To</i>	}	<i>Love. Teach. Reade. Heare.</i>
<i>Preterper- fect tense & preter- pluperfect tense, Future tense,</i>	}	<i>Amavisse, Docuisse, Legisse, Audivisse, Amaturum Docturum Lecturum Auditurum</i>	}	<i>To have or had</i>	}	<i>Loved. Taught. Read. Heard.</i>
				<i>esse, To</i>	}	<i>love teach reade heare</i>
					}	<i>here- after.</i>

Gerunds	}	<i>Amandi, of loving:</i>	}	<i>do, in loving:</i>	}	<i>dum, to love.</i>
	}	<i>Docendi, of teaching:</i>	}	<i>do, in teaching:</i>	}	<i>dum, to teach.</i>
	}	<i>Legendi, of reading:</i>	}	<i>do, in reading:</i>	}	<i>dum, to reade.</i>
	}	<i>Audiendi, of hearing:</i>	}	<i>do, in hearing:</i>	}	<i>dum, to heare.</i>

Supines

Eight Parts of Speech.

<i>Supines</i>	{	Amatum,	{	To	{	Amatu,	{	To be	{	loved.
		Doctum,				Doctu,				taught.
		Lectum,				Lectu,				read.
		Audicum,				Auditu,				heard.

A participle of the present tense, { Amans, loving.
 { Docens, teaching.
 { Legens, reading.
 { Audiens, hearing.

The participle of the first future tense, { Auditurus, to heare, or about to heare.
 { Lecturus, to reade, or about to reade.
 { Docturus, to teach, or about to teach.
 { Amaturus, to love, or about to love.

Before we decline any verbs in or, for supplying of many
 tenes lacking in all such verbs, we must learn to decline
 this verb Sum in this wise following.

Sum, es, fui, esse, futurus: To be.

Indicative Mood

<i>Present tense sing. Preterim- perf tense sing. Preterper- fect tense singular, Preterplu- perfect ten- singular,</i>	{	Sum, I am: es, est. <i>Pluraliter</i> Sumus, estis, sunt.
	{	Eram, I was: eras, erat. <i>Pluraliter</i> eramus, eratis, erant.
	{	Fui, I have been: fuisti, fuit. <i>Pluraliter</i> fuimus, fuistis, fuerunt vel fuere.
	{	Fueram, I had been: fueras, fuerat. <i>Pluraliter</i> fueramus, fueratis, fuerant.
<i>Future tense sing.</i>	{	Ero, I shall or will be: eris, erit. <i>Pluraliter</i> erimus, eritis, erunt.

Impera-

An Introduction of the

Imperative Mood.

Present <i>tense sing.</i>	{ Sis, Es, Esto }	be thou	{ Sit, Esto. }	Pl. Simus,	{ Sitis, Este, Estote: }	Sint, Sun- to.
--------------------------------------	-------------------------	----------------	-------------------	-------------------	--------------------------------	-------------------------------

Optative Mood

Present <i>tense singu- lar, utinam</i>	{ Sim, I pray God I be: sis, sit. <i>Plur. utinam simus, sitis, sint.</i>
Preterimper- fect tense <i>singul. utin.</i>	{ Essem, would God I were, esses, esset. <i>Plur. utin. essemus, essetis, essent.</i>
Preterper- fect tense <i>sin- minam</i>	{ Fuerim, would God I had been: fuisses, fuisset. <i>Plural. utinam fuissetus, fuissetis, fuissent.</i>
Preterpla- perfect tense <i>singul. utin.</i>	{ Fuissem, would God I had been: fuisses, fuisset. <i>Pl. utin. fuissetus, fuissetis, fuissent.</i>
Futur. tense <i>singular, utinam</i>	{ Fiero, God grant I be hereafter: fueris, fuerit. <i>Plur. utinam fuerimus, fueritis, fuerint.</i>

Potentiall Mood

Present <i>tense sing.</i>	{ Sim, I may or can be: sis, sit. <i>Plural. simus, sitis, sint.</i>
Preterim- perf. tense <i>sing.</i>	{ Essem, I might or could be: esses, esset. <i>Plural. essemus, essetis, essent.</i>
Preterperf. tense sing.	{ Fuerim, I might, could, should, or ought to have been: fueris, fuerit. <i>Pl. Fuerimus, fueritis, fuerint.</i>
Preterplu- perfect tense <i>sing.</i>	{ Fuissem, I might, could, should, or ought to had been: fuisses, fuisset. <i>Pl. fuissetus, fuissetis, fuissent.</i>
Future tense sing.	{ Fuerim, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. <i>Pl. fuerimus, fueritis, fuerint.</i>

Subjun-

Eight Parts of Speech.

Subjunctive Mood

Present ten. sing. cum	{	Sim, when I am : sis, sit. <i>Plural.</i> cum simus, sitis, sint.
Preterim- perf. tense. sing. cum		Essem, when I was: esses, esset. <i>Plural.</i> cum essemus, essetis, essent.
Preterperf. tense singu- lar. cum	{	Fuërim, when I have been: fueris, fuerit. <i>Plural.</i> cum fuerimus, fueritis, fuerint.
Preterplu- perfect tense singul. cum		Fuissem, when I had been: fuisses, fuisset. <i>Plural.</i> cum fuissemus, fuissetis, fuissent.
Futur. tense sing. cum	{	Fuero, when I shall or will be: fueris, fuerit. <i>Plur.</i> cum fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood

Present and preterimperf- fect tense.	{	Esse, to be.	{	Preterperfect & preterplu- perfect tense,	{	Fuisse,	{	to have or had been.
Futur. tense		Fore vel futurum esse, to be hereafter.						

Verbs in Or of the four Conjugations, be declined after these examples.

Amor, amaris vel amare: amatus sum vel fui, amari: amatus, amandas. **To be loved.**

Doceor, doceris vel docere: doctus sum vel fuit, doceri: doctus, docendus. **To be taught.**

Leor, legeris vel legere: lectus sum vel fui, legi: lectus, legendus. **To be read.**

Audior, audiris vel audire: auditus sum vel fui, audiri: auditus, audiendus. **To be heard.**

C

Indicative

An Introduction of the

Indicative Mood

I am loved.

<i>Present tense singular,</i>	Amor, amâris vel amâre, amator.	<i>Plural. mur, mini, ntur.</i>
	Doceor, docêris, vel docêre, docetur.	
	Legor, legeris vel legere, legitur.	
<i>Preterim- perf. tense singular.</i>	Audior, audîris vel audire, auditur.	<i>I was loved.</i>
	Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar,	
	baris vel bare, batur. Plur. bamur, ba- mini, bantur.	
<i>Preterper- fect tense singular,</i>	Amatus Doctus Lectus Auditus	<i>I have been loved.</i>
	tus es vel fuisti, tus est vel fuit. Pl. ti sumus vel fui- mus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuerunt vel fuere.	
	Amatus Doctus Lectus Auditus	
<i>Preterplu- perf. tense singular,</i>	Amatus Doctus Lectus Auditus	<i>I had been loved.</i>
	eris vel fueras, tus erat vel fuerat. Pl. ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fue- ratis, ti erant vel fuerant.	
	Amatus Doctus Lectus Auditus	
<i>Future tense sing.</i>	Amabor, Docebor, Legar, Audiar,	<i>I shall or will be loved.</i>
	beris vel ere, itur. Pl. bimur, imini, untur.	
	eris vel ère, etur. Pl. emur, emini, entur.	

Imperative Mood

*Be thou Let him Let us be Be ye Let them
loved. he loved, loved. loved. he loved.*

<i>Present tense singu- lar,</i>	Amare, ametur, amator : amator.	<i>Pl. ame- mur. Pl. doce- amur. Pl. lega- mur. Pl. audi- amur.</i>	<i>Amamini, amentur, amaminor: amantor. Docemini, doceantur doceminor: docentor Legimini, legantur, legiminor: leguntor. Audimini, audiantur audiminor: audiuntor</i>
	Docere, doceatur, docetor: docetor.		
	Legere, legatur, legitor: legitor.		
	Audire, audiat, auditor: auditor.		

Optative

Eight Parts of Speech.

Optative Mood

God grant I be loved.

Present <i>tense singu-</i> <i>lar, utinam</i>	{	Amer, éris vel ére, étur. <i>Pl. utin. émur, émini, entur.</i>	{	aris vel are, atur. <i>Pl. utin. amur, amini, (antur.</i>
		Docear,		
		Legar, Audiar,		

Would God I were loved.

Preterim- perfect <i>tense sing.</i> <i>utinam</i>	{	Amarer,	{	reris vel rere, retur. <i>Pl. utinam remur, re-</i> <i>(mini, rentur.</i>
		Docerer,		
		Legerer,		
		Audirer,		

I pray God I have been loved.

Preterper- fect <i>tense</i> <i>singular,</i> <i>utinam</i>	{	Amatus	{	sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit
		Doctus		vel fuerit. <i>Plural. utinam ti simus vel</i>
		Lectus		fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel
		Auditus		fuerint.

Would God I had been loved.

Preterplu- perf. <i>tense</i> <i>singul.</i> <i>utinam</i>	{	Amatus	{	essem vel fuissem, tu es vel fuisses, tus
		Doctus		esset vel fuisset. <i>Plur. utinam ti esse-</i>
		Lectus		mus vel fuissemus, ti essetis vel fuisset-
		Auditus		tis, ti essent vel fuissent.

God grant I be loved hereafter.

Future <i>tense sing.</i> <i>utinam</i>	{	Amatus	{	ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit
		Doctus		vel fuerit. <i>Plural. utinam ti erimus</i>
		Lectus		vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti
		Auditus		erunt vel fuerint.

Potentiall Mood

I may or can be loved.

Present <i>tense sing.</i>	{	Amer, éris vel ére, étur. <i>Plural. emur, emini, entur</i>	{	aris vel are, atur. <i>Pl. amur, amini, antur.</i>
		Docear,		
		Legar,		
		Audiar,		

An Introduction of the

Preterim- perfect tense singular,	{ Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,	{ I would, should, or ought to be loved. } eris vel rere, retur. <i>Plur.</i> remur, reminī, } (rentur.
---	---	---

Preterper- fect tense singular,	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ I would, should, or ought to have been loved. } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel } fuerit. <i>Plur.</i> ti simus vel fuerimus, ti sitis } vel fueritis, ti sint vel fuerint.
---------------------------------------	---	--

Preterplu- perf. tense singul.	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ I would, should, or ought to had been loved. } essem vel fuissē, tus esses vel fuisses, tus } esset vel fuisset. <i>Plur.</i> ti essemus vel } fuissēmus, ti essetis vel fuissetis, ti es- } sent vel fuissent.
--------------------------------------	---	---

Future tense sing.	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ I may or can be loved hereafter. } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel } fuerit. <i>Plur.</i> ti erimus vel fuerimus, ti } eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.
-----------------------	---	---

Subjunctive Mood

When I am loved.

Present tense sing. cum	{ Amer, eris vel ēre, ētur. <i>Pl.</i> cū ēmur, ēmini, ēntur. { Docear, Legar, Audiar,	{ aris vel are, atur. <i>Plur.</i> cū amur, amini, } (antur.
-------------------------------	---	---

Preterim- perf. tense sing. cum	{ Amarer, Docerer, Legerer, Audirer,	{ <i>When I was loved.</i> } rēris vel rēre, rētur. <i>Plur.</i> cū rēmur, rē- } (mini, rentur.
---------------------------------------	---	---

Preterper- perf. tense singul. cum	{ Amatus Doctus Lectus Auditus	{ <i>When I have been loved.</i> } sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit } vel fuerit. <i>Pl.</i> cū ti simus vel fuerimus, } ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.
--	---	--

Preter-

Eight Parts of Speech.

When I had been loved.

Preterpluperf. tense singular, cum	Amatus	{	esset vel fuisset, tus esses vel fuisses, tus
	Doctus		esset vel fuisset. <i>Pluraliter.</i> cum ti essemus vel fuissetis, ti essetis vel fuissetis,
	Lectus		mus vel fuissetis, ti essetis vel fuissetis,
	Auditus		ti essent vel fuissent.

When I shall or will be loved.

Future tense singular, cum	Amatus	{	ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit
	Doctus		vel fuerit. <i>Plural.</i> cum ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.
	Lectus		
	Auditus		

Infinitive Mood

Present and preterimperfect tense,	Amari,	{	{	To be	{	Loved.
	Doceri,					Taught.
	Legi,					Read.
	Audiri,					Heard.

Preterperftense and preterpluperfect tense	Amatum	{	{	To have or had been loved.	{	
	Doctum					
	Lectum					esse vel fuisse.
	Auditum					

Future tense,	Amatum iri, vel amandum esse,	{	{	to	{	Loved
	Doctum iri, vel docendum esse,					taught
	Lectum iri, vel legendum esse,					here=
	Auditum iri, vel audiendum esse,					after.

A participle of the Preterperftense,	Amatus,	{	{	Loved.
	Doctus,			
	Lectus,			
	Auditus,			

A participle of the Future in Dus.	Amandus,	{	{	To be	{	Loved.
	Docendus,					Taught.
	Legendus,					Read.
	Audiendus,					Heard.

An Introduction of the

¶ Of certain Verbs going out of Rule,
which are declined and formed
in manner following.

POSsum, potes, potui, posse, potens: *To may or can.*
Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: supinis caret, volens: *To will, or to be willing.*

Nolo, non vis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: supinis caret, nolens: *To nill, or to be unwilling.*

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo, malendum: supinis caret, malens: *To have rather, or to be more willing.*

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel esum, estu: edens, esurus vel esturus: *To eat.*

Fro, sis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: *To be made, or to be done.*

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: *To bear or suffer.*

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: *To be born or suffered.*

Indicative Mood

Present tense singular,

POSsum, potes, potest.
Volo, vis, vult.
Nolo, non vis, non vult.
Malo, mavis, mavult.
Edo, edis vel es, edit vel est.
Fio, sis, fit.
Fero, fers, fert.
Feror, ferris vel ferre, fertur.

Pluraliter,

POSsumus, potestis, possunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolumus, non vultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt.
Edimus, editis vel estis, edunt.
Fimus, fitis fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.
Ferimur, ferimini, feruntur.

Prieter-

Eight Parts of Speech.

Preterimperf. tense sing. { Poteram, Volebam, Nolebam, Malebam, Edebam, Fiebam, Ferebam, Ferebar, baris vel bare, batur. *Plur.* bamur, bamini, (bantur.

as, at. *Pluraliter*, amus, atis, ant.

Preterperf. tense singul. { Potui, Volui, Nolui, Factus, Latus { Malui, Edi, Tuli, { isti, it. *Pluraliter*, imus, istis, erunt vel ère.

sum vel fui, tus es vel fuisti, tus est vel fuit. *Plur.* ti sumus vel fuimus, ti estis vel fuistis, ti sunt, fuèrunt vel fuère.

Preterpluperf. tense singular, { Potueram, Volueram, Nolueram, Factus, Latus { Malueram, Ederam, Tuleram, { ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

eram vel fuèram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *Plur.* ti eramus vel fuëramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Future tense singul. { Potero, eris, erit. *Plur.* Poterimus, eritis, erunt. Volam, Edam, Nolam, Fiam, Malam, Feram, { es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Ferar, ferèris vel ferère, feretur. *Plur.* feremur, feremini, ferentur.

Possium, Volo, Malo, have no Imperative mood.

An Introduction of the

Imperative Mood

		Noli, nolito. <i>Plural.</i> Nolite, nolitote,	
<i>Present tense singular,</i>	Es, esto,	edat,	edite, este,
	ede,	esto,	estote,
	edito:	edito.	editote:
	Fiat,		Fite,
	Fito tu:	fito.	fitote:
	Fer,	Ferat,	Ferte,
	ferto:	ferto.	fertote:
	Ferre,	Feratur,	Perimini,
	fertor:	fertor.	feriminor:

Optative Mood

<i>Present tense singular, utinam</i>	Possim,	Nolim,	is, it. <i>Plural.</i> utin. imus,
	Velim,	Malim,	itis, int.
	Edam,		
	Fiam,	as, at. <i>Plur.</i> utinam amus, atis, ant.	
	Feram,		
<i>Preterimperf. tense singular, utinam</i>	Ferar, raris vel rare, ratur.	Pl. utin. amur, amini, antur,	
	Possim,	Ederem	
	Vellem,	vel essem,	es, et. <i>Plur.</i> utin. emus,
	Nollem,	Fierem,	etis, ent.
	Mallem,	Ferrem,	(rentur.
<i>Preterperfect tense singular, utinam</i>	Ferrer, rēris vel rēre, rētur.	Pl. utin. rēmur, remini,	
	Potuerim,	Maluerim,	ris, rit. <i>Pluraliter</i> utinam
	Voluerim,	Ederim,	rimus, ritis, riat.
	Noluerim,	Tulerim,	
	Factus	sim vel fuerim, tus sis vel fuēris, tus sit vel	
<i>Preterpluperf. tense singular, utinam</i>	Latus	fuerit. <i>Pl.</i> utinam ti simus vel fuerimus, ti	
		sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.	
	Potuissem,	Maluissem,	ses, set. <i>Pl.</i> utin. semus,
	Voluissem,	Edissem,	setis, sent.
	Noluissem,	Tuluissem,	
	Factus	essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus es-	
	Latus	set vel fuisset. <i>Plur.</i> utin. ti essemus vel fu-	
		issemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel	
		fuisissent.	<i>Future</i>

Eight parts of Speech.

Future tense singular, utinam	Potuiro,	Maluiro,	ris, rit. Plur. utinam ri- mus, ritus, rint.
	Voluiro,	Ediro,	
	Noluiro,	Tulero,	
	Factus Latus	ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. Plur. ut. ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.	

The Potentiall and the Subiunctive Mood be formed like the Optative in voice, and do differ onely in signification and signe of the Mood.

Infinitive Mood

Present tense and Preterim- perfect tense,	Posse,	Pre- terperfect tense.	Potuisse.
	Velle,		Voluisse.
	Nolle,		Noluisse.
	Malle,		Maluisse.
	Edere vel esse,		Edisse.
	Ferre,		Tulisse.
Future tense,	Fieri,		Factum esse vel fuisse.
	Fieri,		Latum esse vel fuisse.
	Fieri,		
Future tense,	Esurum esse,		Factum iri, vel faciendum esse.
	Laturum esse.		Latum iri, vel ferendum esse.

Eo and Quo make Ibam and Quibam in the Preterimperfect tense of the Indicative mood, and Ibo and Quibo in the future tense: and in all other moods and tenses are varied like verbs in o of the fourth Coniugation; saying that they make their Gerunds, Eundi, eundo, eundum, Queundi, queun- do, queundum.

Of the Preterperfect tense of the Indicative mood, be formed the Preterpluperfect tense of the same mood; the Preterimperfect tense, the Preterplu- perfect tense, and the future tense, of the Opta- tive mood; the Potentiall mood, and the Subiun- ctive mood; the Preterperfect tense, and the Pre- terpluperfect tense of the Indicative mood: as of

Tenses form-
ed of the
preterperfect
tense.

Amavi,

An Introduction of the

Amavi, are formed Amaveram, amaverim, amavero, by changing into e short: and, Amavissem, amavisſe, keeping i ſtill.

Impersonals. Impersonals be declined throughout all Woods and Tenses in the voice of the third person Singular onely: as, Delectar, delectabar, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decerbit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly beſore their English, this ſigne ſt: as, It delighteth, Delectat. It becometh not, Non decet.

OF A PARTICIPLE.

A Participle is a part of ſpeech derived of a Verb: and taketh part of a Noun, as Gender, caſe, and declenſion: and part of a Verb, as Tense and ſignification: and part of both, as Number and figure.

Four kinds of participles. There be four kinds of Participles: one of the Preſent tense, another of the Preter tense, one of the Future in rus, & another of the Future in dus.

Preſent tense.

A Participle of the Preſent tense hath his English ending in *ing*: as *Loving*: and his Latine in *ans*, or *ens*; as, *Amans*, *docens*. And it is formed of the Preter imperfect tense of the Indicative Mood by changing the laſt ſyllable into *ns*: as, *Amabam*, *amans*. *Audiebam*, *audiens*. *Auxiliabar*, *auxilians*. *Poteram*, *potens*.

The firſt Future tense in rus.

A Participle of the Future in rus betokeneth to do, like the Infinitive mood of the Active voice: as, *Amaturus*, *To love* or *about to love*. And it is formed of the latter Supine, by putting to rus, as, *Doctus*, *Docturus*.

Preter tense.

A Participle of the Preter tense hath his English

Eight Parts of Speech.

with ending in *d, t, or n*; as, *Loved, taught, slain*: and his Latine in *tus, ius, xus*; as, *Amatus, vilus, nexus*; and one in *uus*, as *Mortuus*. And it is formed of the latter Supine, by putting to *s*: as, *Lectus, lectus*; except *Mortuus*.

A Participle of the Future in *dus* betokeneth to suffer, like the Infinitive mood of the Passive voice: as, *Amandus, To be loved*. And it is formed of the Genitive case of the Participle of the present tense, by changing *tis* into *dus*: as, *Amantis, amandus*. *Legentis, legendus*. And it is also found to have the signification of the Participle of the present tense: as, *Legendis veteribus proficis, In reading old authors thou dost profit*.

The second Future tense in *dus*.

Of a verb Active, and of a verb Neuter which hath the Supines, come two Participles: one of the Present tense, and another of the Future in *rus*: as of *Amo*, cometh *Amans, amaturus*: of *Curro*, *currens, cursurus*.

Of an active come two participles.

Of a verb Passive, whose Active hath the Supines, come two participles: one of the Present tense, and another of the Future tense in *dus*: as of *Amor*, cometh *Amatus, amandus*.

Of a passive come two.

Of a verb Deponent come three participles: one of the Present tense, one of the Present tense, and another of the Future in *rus*: as of *Auxilior*, cometh *auxilians, auxiliarius, auxiliaturus*.

Of a deponent three.

And if the verb Deponent do govern an Accusative case after him, it may form also a participle in *dus*: as of *Loquor*, *loquendus*.

Of a verb Commune come four participles: as of *Largior*, cometh *largiens, largiturus, largitus, largiens*.

Of a commune four.

Participles of the present tense be declined like Nouns adjectives of three articles: as, *Nominativo hic hæc & hoc amans, Genitivo hujus amanti, Dativo huic amanti, &c.*

Participles declined like Adjectives.

Parti-

An Introduction of the

Participles of other tenses be declined like
Nounes adiectives of three Divers endings : as,
Amaturus, amatura, amaturum : Amatus, amata, ama-
tum : Amandus, amanda, amandum.

OF AN ADVERB.

Adverb is a part of speech joyned
to the Verbs to declare their Signi-
fication.

Adverbs some be of Time : as,
Hodie, cras, heri, perendie, olim, ali-
quando, nuper, quando.

Place : as, Ubi, ibi, hic, illic, illuc, intrus, foris.

Number : as, Semel, bis, ter, quater, iterum.

Order : as, Inde, deinde, denique, postremo.

Asking or Doubting : as, Cur, quare, unde,
quorum, num, nunquid.

Calling : as, Heus, o, eodum.

Affirming : as, Certe, nam, profecto, sane, scilicet,
licet, est.

Denying : as, Non, haud, minimè, neutiquam,
nequaquam. (indius.

Swearing : as, Pol, xdepol, hercle, medius.

Exhorting : as, Eia, age, agere, agendum.

Flattering : as, Sodes, amabo.

Forbidden : as, Ne.

Wishing : as, Utinam, si, o si, o.

Gathering together : as, Simul, una, pariter,
non modo, non solum.

Parting : as, Seorsim, sigillatim, vicatim.

Choosing : as, Potius, imo.

A thing not finished : as, Penè, ferè, propè, vix,
modo, non.

Shewing : as, En, ecce.

Doubting : as, Foran, forsitan, foras, fortasse.

Chance : as, Fortè, fortuito.

Some

Eight Parts of Speech.

Adjectives: as, Sic, sicut, quasi, ceu, tanquam, velur.

Qualities: as, Bene, male, doctè, fortiter.

Quantities: as, Multum, parum, minimum, paupulum, plurimum.

Comparison: as, Tam, quam, magis, minus, maximè.

Certain adverbs be compared: as, Doctè, doctius, doctissime. Fortiter, fortius, fortissime. Propè, propius, proximè.

Also the voices of Prepositions, if they be set alone, not having any casuall word to serbe unto joyned with them, be not Prepositions, but are changed into Adverbs: as, Qui ante non cavet, postdolebit, He that bewareth not afore, shall be sore afterward. Coram laudare, & clam vituperare, inhonestum est, In presence to commend one, and behinde the back to dyspraise, is an unhonest point.

OF A CONJUNCTION.

Conjunction is a part of speech, that joyneth words and sentences together.

Of Conjunctions some be

Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Disjunctives: as, Aut, ve, vel, seu, sive.

Discretives: as, Sed, quidem, autem, verum, at, atque.

Causes: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quod, quum, quoniam, and quando for quoniam.

Some

The Introduction of the

- Conditionals :** as, Si, Sin, modo, dum, dummodo.
- Some be** **Exceptives :** as, Ni, nisi, quin, alioquin, praterquam.
- Some be** **Interrogatives :** as, Ne, an, utrum, necne, anne, nonne.
- Some be** **Illatives :** as, Ergo, ideo, igitur, quare, itaque, proin.
- Some be** **Adversatives :** as, Etli, quanquam, quamvis, licet, estó.
- Some be** **Redditives to the same :** as, Tamen, at-tamen.
- Some be** **Electives :** as, Quàm, ac, atque.
- Some be** **Diminutives :** as, Saltem, vel.

OF A PREPOSITION.

A Preposition is a part of speech most commonly set before other parts, either in Apposition, as Ad patrem; or else in Composition, as Indoctus.

These Prepositions following serve
to the Accusative case.

Ad, To. Apud, At. Cis, On this side. Citra, Beyond. Circum, About. Circa, About. Contra, Against. Erga, Towards.	}} Ante, Before. }} Adversus, Against. }} Adversum, Against. }} Extra, Without. }} Intra, Within. }} Inter, Between. }} Infra, Beneath. }} Juxta, Beside, or nigh to. }} Ob, For.

Pone,

Eight Parts of Speech

Pone, Behinde,
Per, By, or through.
Prope, Nigh.
Propter, For.
Secundum, After.
Post, After.
Trans, On the further
side.

Ultra, Beyond.
Præter, Beside.
Supra, Above.
Circiter, About.
Usque, Untill.
Secus, By.
Versus, Towards.
Penes, In the power of.

where note, that Versus is set after his casuall
word: as, Londinum versus, Towards London.
And likewise may Penes be set also.

These Prepositions following serve to the Ablative case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, with.
Coram, Before, or in
presence.
Clam, Privily.
De, Of or from.
E, Of or fro.
Ex, Out of.

Pro, For.
Præ, Before, or in com-
parrison.
Palam, Openly.
Sine, Without.
Absque, Without.
Tenus, Untill, or up to.

where note, that if the casuall word joined with
Tenus be the plurall number, it shall be put in the
Genitive case, and be set before Tenus: as, Annorum
tenus, Up to the eares. Generationis tenus, Up to the
knees.

Note also, that the voices of Prepositions being
set alone without their casuall words, be not Pre-
positions, but are changed into Adverbs: as is a-
foresaid in the Adverb.

THE

These

These Propositions following serve

to both cases.

In with this Signe P, to the Accusative case: as,
In urbem, Into the city. In without this Signe P,
to the ablative case: as, In the city, my hope is
in this Sub noctem, A little before night.
Sub iudice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridem folium, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

OF AN INTERJECTION.

An Interjection is a part of speech
which betokeneth a sudden pas-
sion of the minde, under an im-
perfect voice: as, Heu, hei.
Some are of Mirth: as, Ha,
Some are of Sorrow: as,
Heu, hei.

Some are of
Dread: as, Ah.
Some are of
Harbelling: as, Papæ.
Some are of
Contumeliousness: as, Heu, vili, tibi, atque hominibus.
Some are of
Shrinking: as, Apages.
Some are of
Praising: as, Euge, euge.
Some are of
Cursing: as, Maledictus.
Some are of
Exclamation: as, Proh Deum atque hominibus.
Some are of
Cursing: as, Maledictus.
Some are of
Laughing: as, Ha, ha, he.
Some are of
Cursing: as, Ha, ha, he.
Some are of
Silence: as, Au. And such others.

THE

Eight Parts of Speech.

¶ THE CONCORDS
of LATINE Speech.

Of the due joyning of words in construction, it is to be understood, that in Latine speech there be three Concordes: The first, between the nominative case and the verb; The second, between the substantive and the adjective; The third, between the antecedent and the relative.

The first Concord.

When an English is given to be made in Latine, look out the principall verb. If there be more verbs then one in a sentence, the first is the principall verb, except it be the infinitive mood, or have before it a relative; as, *that, whom, which*: or a conjunction; as, *Ut, that; Cum, when; Si, if*; and such others.

When ye have found the verb, ask this question, *who? or what?* and the word that answereth to the question shall be the nominative case to the verb; except it be a verb impersonall, which will have no nominative case. And the nominative shall in making and construing Latine be set before the verb; except a question be asked, and then the nominative is set after the verb, or after the signe of the verb: as, *Amas tu? Lovest thou? Veniunt Rex? Doth the king come?*

Likewise if the verb be of the imperative mood: as, *Amato, Love thou. Amato ille, Let him love.*

And sometime when this signe is, or *there*; cometh before the English of the verb: as, *Est liber*
D mews,

The Construction of the

micus, It is my book. ^b Venit ad me^a quidam, There came one to me. And that casuall word which cometh next after the verb, and answereth to this question *whom?* or *what?* made by the verb, shall commonly be the accusative case; except the verb do properly govern another case after him to be construed withall: as, Si cupis^a placere^b magistro, ^autere^b diligentia; nec sis tantus^b cessator, ut^b calcaribus^a indigeas, If thou covet to please thy master, use diligence; & be not so slack, that thou shalt need spurs.

A verb personall agreeth with his nominative case in number and person: as, ^a Praeceptor^b legit, ^a vos verò^b negligitis, The master readeth, and ye regard not. Where note, that the first person is more woorthy then the second, and the second more woorthy then the third.

Many nominative cases singular, with a conjunction copulative coming between them, will have a verb plurall; which verb plurall shall agree with the nominative case of the most woorthy person: as, ^a Ego & tu^b sumus in tuto, I and thou be in safegard. ^a Tu & pater^b periclitamini, Thou and thy father are in jeopardy. ^a Pater & praceptor^b accersunt te, Thy father and thy master have sent for thee.

When a verb cometh between two nominative cases of divers numbers, the verb may indifferently accord with either of them, so that they be both of one person: as, Amantium^a iræ, amoris^a re-dintegratio^b best, The falling out of lovers is the renewing of love. ^a Quid enim nisi^a vota^b supersunt? For what remaineth saving onely prayers? Pectora percussit, ^a pectus quoq; ^a robora^b fiunt, She stroke her breast, and her breast turned into oak also.

Where note also, that sometime the infinitive mood of a verb, or else a whole clause afore-going, or else some member of a sentence may be the nominative

Eight Parts of Speech.

natiue case to the verb: as, ^a Diluculo-surgere, salu-
berrimum ^b est, To arise betime in the morning, is
the most whollome thing in the world. Multum-sci-
re, vita ^b est iucundissima, To know much, is the
most pleasant (or sweetest) life of all.

The second Concord.

When ye have an adiectiue, ask this question,
who? or what? and the word that answereth
to the question, shall be the substantiue to it.

The adiectiue, whether it be a nounne, pronounne,
or participle, agreeth with his substantiue in case;
gender and number: as, ^a Amicus ^b certus in ^{re} incerta
cernitur, A sure friend is tried in a doubtfull mat-
ter. ^a Homo ^b armatus, A man armed. ^a Ager ^b colendus,
A field to be tilled. ^b Hic ^a vir, This man. ^b Meus ^a herus
est, It is my master.

Where note, that the Masculine gender is more
worthy then the Feminine, and the Feminine more
worthy then the Gender.

Many substantiues singular, having a conjuncti-
on copulatiue coming between them, will have an
adiectiue plurall; which adiectiue shall agree with
the substantiue of the most worthy gender: as, ^a Rex
& regina ^b beati, The king and the queen are blessed.

The third Concord.

When ye have a relative, ask this question
who? or what? and the word that answereth
to the question, shall be the antecedent to it.

The antecedent most commonly is a word that
goeth before the relative, and is rehearsed again of
the relative.

The relative agreeth with his antecedent in
gender, number, and person: as, ^a Vir sapiens, ^b qui pau-
ca loquitur, That man is wise that speaketh few
things, or words.

The Construction of the

Sometime the relative hath for his antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter gender and Angular number: as, ^a In-tempore-veni, ^b quod omnium rerum est primum, I came in season, which is the chiefest thing of all. But if the relative be referred to two clauses or more, then the relative shall be put in the plurall number: as, ^a Tu-multum-dormis, & ^{aa} saepe-potas, ^b quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much and drinkest often, both which things are naught for the body.

When this English *that*, may be turned into this English *which*, it is a relative; otherwise it is a conjunction, which in Latine is called quod, or ut: and in making Latine, it may elegantly be put away by turning the nominative case into the accusative, and the verb into the infinitive mood: as, Gaudeo ^a quod tu bene ^b vales: Gaudeo ^a te bene ^b valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo ^a ut tu ^b abeas: Jubeo ^a te ^b abire, I bid that thou go hence.

Many antecedents Angular, having a conjunction copulative between them, will have a relative plurall; which relative shall agree with the antecedent of the most worthy gender: as, ^a Imperium & ^{aa} dignitas ^b quæ petiisti, The rule and dignity which thou hast required.

But in things not apt to have life, the neuter gender is most worthy: yea, and in such case, though the substantives or antecedents be of the masculine or of the feminine gender, and none of them of the neuter; yet may the adjective or relative be put in the neuter gender: as, ^a Arcus & ^{aa} calami sunt ^b bona, The bow and arrows be good: ^a Arcus & ^{aa} calami ^b quæ fregisti, The bow and arrows which thou hast broken.

The

Eight Parts of Speech.

The case of the Relative.

When there cometh no nominative case between the relative and the verb, the relative shall be the nominative case to the verb: as, *Miser est* ^a *qui nummos* ^b *admiratur*, Wretched is that person which is in love with money.

But when there cometh a nominative case between the relative and the verb, the relative shall be such case as the verb will have after him: as, *Felix*, ^b *quem* ^a *faciunt aliena* ^a *pericula cautum*, Happy is he, whom other mens harms do make to beware.

As the relative may be the nominative case to the verb, so it may be the substantive to the adjective that is joynd with him, or that cometh after him: as, *Divitias amare noli*, ^a *quod omnium est* ^b *sordidissimum*, Love not thou riches, which to do is the most beggerly thing in the world.

Pounes interrogatives and indefinites follow the rule of the relative: as, *Quis*, *uter*, *qualis*, *quantus*, *quotus*, &c. which evermore come before the verb, like as the relative doth: as, *Hei mihi!* *qualis erat?* *Talis erat*, ^b *qualem nunquam* ^a *vidi*.

Yet here is to be understood and noted, that the relative is not alwaies governed of the verb that he cometh before, but sometime of the infinitive mood that cometh after the verb: as, ^b *Quibus* *voluisti me gratias* ^a *agere*, *egi*, What persons thou willedst me to thank, I have thanked.

Sometime of a participle: as, ^b *Quibus* *rebus* ^a *adductus* *fecisti?* With what things moved dost thou it?

Sometime of the gerund: as, ^b *Quæ* *nunc* *non est* ^a *narrandi* *locus*, which things at this present is no time to tell.

Sometime of the preposition set before him: as, ^b *Quem* ^a *in locum* *deducta* *res* *fit*, *vides*, Unto what

The Construction of the

state the matter is now brought, thou seest.

Sometime of the substantive that it doth accord with: as, Senties^b qui^a vir siem, Thou shalt perceiue what a felloe I am. Albeit in this manner of speaking, qui is an indefinite, and not a relative.

Sometime of a noune partitive or distributive: as, ^bQuarum rerum^a utram minus velim, non facile possum existimare, Of the which two things whether I would with lesse will have, I cannot easily esteem.

Sometime it is put in the genitive case, by reason of a substantive coming next after him: as, Ego illum non novi,^b cujus^a causâ hoc incipis, I know him not for whose cause thou beginnest this matter.

Sometime it is otherwile governed of a noune substantive: as, Omnia tibi dabuntur,^b quibus^a opus habes, All things shall be given thee which thou hast need of.

Sometime of an adverb: as, ^bCui utrûm^a obuiam procedam, nondum statui, whom whether I will go to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the ablative case with this signe then, & is governed of the comparative degree coming after him: as, Utere virtute,^b quâ nihil est^a melius, Use vertue, then the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the ablative case absolute: as, Quantus erat Julius Caesar,^a ^bquo Imperatore, Romani primûm Britanniam ingressi sunt! How worthy a man was Julius Cesar, under whose conduct the Romanes first entred into Britain!

Also when it signifieth an instrument where-with a thing is to be done, it is put in the ablative case: as, Ferrum habuit,^b quo se^a occideret, He had a knife wherewith he would have slain himself.

When a relative cometh between two substantives

Eight Parts of Speech.

things of diuers genders, it may indifferently accord with either of them: as, ^aAvis ^bquæ passer appellatur; or, Avis, ^bqui passer appellatur, The bird which is called a sparrow. Yea, though the substantives be of diuers numbers also: as, Estne ea ^aLutetia, ^bquam nos Parisios dicimus? Is not that called Lutetia, that we do call Paris? Or else, Estne ea Lutetia, ^bquos nos ^aParisios dicimus?

Constructions of nounes substantives.

When two substantives come together betokening diuers things, the latter shall be the genitive case: as, ^aFacundia ^bCiceronis, The eloquence of Cicero. ^aOpus ^bVirgilii, The work of Virgil. ^aAmator ^bstudiorum, A lover of studies. ^aDogma ^bPlatonis, The opinion of Plato. But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, ^aPater meus ^bvir amat ^ame ^bpuerum, My Father being a man, loveth me a child.

When the English of this word res, is put with an adjective, ye may put away res, & put the adjective in the neuter gender, like a substantive: as, ^aMulta me impediunt, Many things have letted me. And being so put, it may be the substantive to an adjective: as, ^aPauca his ^bsimilia, A few things like unto these. ^aNonnulla ^bhuiusmodi, Many things of like sort.

An adjective in the neuter gender, put alone without a substantive, standeth for a substantive, and may have a genitive case after him, as if it were a substantive: as, ^aMultum ^blucris, Much gain. ^aQuantum ^bnegotii? How much business? ^aId ^boperis, That work.

Words importing indument of any quality or property, to the praise or dispraise of a thing, coming after a noun substantive, or a verb substantive, may be put in the ablative case,

The Construction of the

or in the genitive: as, ^a Puer ^b bonæ-indole; or ^a Puer ^b bonæ-indolis, *A childe of a good towardnes*: ^a Puer ^b boni-ingenii; or ^a Puer ^b bono-ingenio, *A childe of a good wit.*

Opus and Ufus, when they be Latine for need, require an ablative case: as, ^a Opus est mihi tuo ^b iudicio, *I have need of thy judgement.* Viginti ^b minis ^a usus est filio, *My sonne hath need of twenty pounds.*

Constructions of Adjectives.

The Genitive case.

Adjectives that signifie desire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, & such other like, require a genitive case: as, ^a Cupidus ^b auri, *Covetous of money*, ^a Peritus ^b belli, *Expert of warfare*. ^a Ignarus ^b omnium, *Ignorant of all things*. ^a Fidens ^b animi, *Bold of heart*. ^a Dubius ^b mentis, *Doubtfull of minde*. ^a Memor ^b præteriti, *Mindfull of that is past*. ^a Reus ^b furti, *Accused of theft*.

Nounes partitives, and certain interrogatives, with certain nounes of number, require a genitive case: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, solus, unus, medius, quisque, quisquis, quicumque, quidam, quis for aliquis, or quis an interrogative: as, Unus, duo, tres; Primus, secundus, tertius, &c. as, ^a Aliquis ^b nostrum. ^a Primus ^b omnium.

When a question is asked, the answer in Latine must be made by the same case of a noun, pronoun, or participle, and by the same tense of a verb that the question is asked by: as, ^a Cujus est fundus? ^b Vicini. Quid ^a agitur in ludo literario? ^b Stude-rur. Except a question be asked by Cujus, ja, jum: as, ^a Cuius est sententia? ^b Ciceronis. Or by a word that may govern divers cases: as, ^b Quanti ^a emisti li-brum? ^{bb} Parvo. Or except I must answer by one of these possessives, Meus, tuus, suus, noster, vester: as, ^a Cujus est domus? non ^b vestra, sed ^{bb} nostra.

Nounes

Eight Parts of Speech.

Nounes of the comparative and the superlative degree, being put partitively, that is to say, having after them this English *of, or among*, require a genitive case: as, ^a Aurium ^a mollior est sinistra, Of the eares, the left is the softer. Cicero ^b Oratorum ^a eloquentissimus, Cicero the most eloquent of Orators.

Nounes of the comparative degree, having then *or by* after them, doe cause the word following to be the ablative case: as, ^a Frigidior ^b glacie, More cold then ice. ^a Doctior ^b multo, Better learned by a great deale. Uno ^b pede ^a altior, Higher by a foot.

The Dative case.

Adjectives that betoken profit or disprofit, likenesse or unlikenesse, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a dative case: as, Labor est ^a utilis ^b corpori, Labour is profitable to the body. ^a Aequalis ^b Hectori, Equall to Hector. ^a Idoneus ^b bello, fit for war. ^a Jucundus ^b omnibus, Pleasant to all persons. ^b Parenti ^a supplex, Suppliant to his father. ^b Mihi ^a proprium, Proper to me.

Likewise nounes adjectives of the passive signification in bilis, and participials in dus: as, ^a Flebilis, ^{aa} flendus ^b omnibus, To be lamented of all men. ^a Formidabilis, ^{aa} formidandus ^b hosti, To be feared of his enemy.

The Accusative case.

The measure of length, breadth, or thicknesse of any thing, is put after adjectives in the accusative case, and sometime in the ablative case: as, Turris ^a alta ^b centum-pedes, A towre an hundred foot high. Arbor ^a lata ^b tres-digitos, A tree three fingers broad. Liber ^a crassus ^b tres-pollices, vel ^b tribus-pollicibus, A book three inches thick.

The

The Construction of the

The Ablative case.

Adjectives signifying fulnesse, emptinesse, plenty, or wanting, require an ablative case, & sometime a genitive; as, ^bCopius ^a abundans. Crura ^b thymo ^a plena. ^a Vacuus ^b ira, ^b ira, ab ira. Nulla ^a epistola ^a inanis ^b re aliquâ. ^a Ditissimus ^b agri. ^b Scultorum ^a plena sunt omnia. Quis, nisi ^b mentis ^a inops, oblatum respuat aurum? ^a Integer ^b vitæ, ^b scelerisque ^a purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. ^a Expers ^b omnium. Corpus ^a inane ^b animæ.

These adjectives, Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, with such others, will have an ablative case: as, ^a Dignus ^b honore. ^a Captus ^b oculis. ^b Virtute ^a præditus. ^b Paucis ^a contentus.

Where note that Dignus, indignus, and contentus, may in stead of the ablative case have an infinitive mood of a verb: as, ^a Dignus ^b laudari, worthy to be praised. ^a Contentus in pace ^b vivere, Content to live in peace.

Construction of the Pronoun.

These genitive cases of the primitives, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, ^a Pars ^b tui. ^a Amor ^b mei. But when possession is signified, Meus, tuus, suus, noster, and vester be used: as, ^a Ars ^b tua. ^a Imago ^b tua.

These genitive cases, Nostrum, vestrum, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as, ^a Nemo ^b vestrum. ^a Aliquis ^b nostrum. ^a Major ^b vestrum. ^a Maximus natu ^b nostrum.

Construction of the Verb: and first with the Nominative case.

Sum, forem, fio, existo, and certain verbs passives, as, Dicor, vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case after.

Eight Parts of Speech.

after them, as they have before them: as, ^a Fama ^{aa} est ^b malum, Fame is an evil thing. ^a Malus cultura ^{aa} fit ^b bonus, In evil person by due ordering or government is made good. ^a Cræsus ^{aa} vocatur ^b dives, Cræsus is called rich. ^a Horatius ^{aa} salatur ^b Poeta, Horace is saluted by the name of Poet. Malo ^a te ^b divitem ^{aa} esse, quàm haberi, I had rather thou wert rich indeed, then so accounted.

Also verbs that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which be properly called verbs of gesture: as, *Eo*, *incedo*, *curro*, *sedeo*, *appareo*, *bibo*, *cubo*, *studeo*, *dormio*, *somnio*, and such other like, as they have before them a nominative case of the doer or sufferer, so may they have after them a nominative case of a noun, or participle, declaring the manner of circumstance of the doing or suffering: as, ^a *Incedo* ^b claudus, I go lame. ^a *Petrus* ^{aa} dormit ^b securus, Peter sleepeth void of care. ^a *Tu* ^{aa} cubas ^b supinus, Thou liest in bed with thy face upward. ^a *Somnias* ^b vigilans, Thou dreamest waking. ^a *Studet* ^b stans, Study thou standing. And likewise in the accusative case: as, *Non decet* ^a *quenquam* ^{aa} *mei* ^b *currentem*, aut *mandentem*, It doth not become any man to pisse running, or eating.

And generally, when the word that goeth before the verb, and the word that cometh after the verb belong both to one thing, that is to say, have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the verb be transitive or intransitive, of what kinde soever the verb be: as, ^a *Loquor* ^b frequens, I speak often. ^a *Taceo* ^b multus, I hold my peace much. ^a *Scribo* *epistolas* ^b rarissimas, I write letters very seldom. *Nè* ^a *assuescas* ^{aa} *bibere vinum* ^b *jejunus*, Accustom not thy self to drink wine next thy heart, or not having eaten somewhat before,

The

The Construction of the

The Genitive case.

This Verb Sum, when it betokeneth or importeth possession, owing, or otherwise pertaining to a thing, as a token, property, dutie, or guise, it causeth the noun, pronoun, or participle following to be put in the genitive case: as, *Hæc vestis^a est^b patris*, This garment is my fathers. *Insuper^a est^b dicere, non putâram*, It is the property of a fool to say, I had not thought. *Extrema^a est^b dementiæ discere dediscenda*, It is a point of the greatest folly in the world, to learn things that must afterward be learned otherwise. *Orantis^b est nihil nisi cœlestia cogitare*, It is the duty of a man that is saying his prayers, to have minde on nothing but heavenly things. Except that these pronounes, *Meus*, *tuus*, *suus*, *nostr*, and *vester*, shall in such manner of speaking be used in the nominative case: as, *Hic codex^a est^b meus*, This book is mine. *Hæc domus^a est^b vestra*, This house is yours. *Non^a est^b mentiri^b meum*, It is not my guise (or property) to lie. *Nostrum^a est^b injuriam non inferre*, It is our parts not to do wrong. *Tuum^a est^b omnia juxta pati*, It is thy part (or dutie) to suffer all things alike.

Verbs that betoken to esteem or regard, require a genitive case betokening the value: as, *Parvi^a ducitur probitas*, Honesty is reckoned little worth. *Maximi^a penditur nobilitas*, Noblenesse of birth is very much regarded.

Verbs of accusing, condemning, warning, punishing, quitting, or assailing, will have a genitive case of the crime, or of the cause, or of the thing that one is accused, condemned, or warned of: or els an ablative case, most commonly without a preposition: as, *Hic^b furti se^a alligat, vel^{bb} furto^a. Ad-*

monuit

Eight Parts of Speech.

monuit me ^b errati, *vel* ^{bb} errato. ^b De pecuniis-repe-
cendis ^a damnatus est.

Sarago, misereor, miseresco, require a genitive
case: as, ^b Rerum suarum ^a satagit. ^a Misere ^b mei Deus.

Reminiscor, obliviscor, recordor, and memini, will
have a genitive, or an accusative case: as, ^a Remi-
niscor ^b historiarum. ^a Obliviscor ^b carminis. ^a Recordor
^b pueritiam. ^a Obliviscor ^b lectionem. ^a Memini ^b tui,
vel ^{bb} te, I remember thee. ^a Memini ^b de te, I
spake of thee. ^a Egeo, or ^a indigeo ^b tui, *vel* ^{bb} te, I
have need of thee. ^a Potior ^b urbis, I conquer the
city. ^a Potior ^b voto, I obtain my desire.

The Dative case.

All manner of verbs put acquiratively, that
is to say, with these tokens *to* or *for* after
them, will have a dative case: as, Non ^b omnibus
^a dormio, I sleep not to all men. ^b Huic ^a habeo, non
^b tibi, I have it for this man, and not for thee.

To this rule do also belong verbs betokening
Profit or disprofit: as, Commodo, incom-
modo, noceo.

Compare: as, Comparo, compono, confero.

Give or restore: as, Dono, reddo, refero.

Promise or to pay: as, Promitto, polliceor, solvo

To Command or shew: as, Impero, indico, monstro.

Trust: as, Fido, confido, fidem habeo.

Obey or to be against: as, Obedio, adulo, re-
pugno.

Threaten or to be angry with: as, Minor, in-
dignor, irascor.

Also Sum, with his compounds, except Possum:
Also verbs compound with satis, bene, and male: as
Satisfacio, benefacio, malefacio: Finally, certain
verbs compound with these prepositions, *Præ*,
ad, *con*, *sub*, *ante*, *post*, *ob*, *in*, and *inter*, will have a
dative case: as, *Præ*luceo, *ad*jaceo, *con*dono, *sub*-
oleo,

The Construction of the

oleo, antesto, posthabeo, objicio, insulto, intersero.

This verb Sum, es, fui, may oftentimes be set for habeo, and then the word that seemeth in the English to be the nominative case, shall be put in the dative, and the word that seemeth to be the accusative case, shall be the nominative: as, ^a Est ^b mihi ^a mater, I have a mother. Non ^a est ^b mihi ^a argentum, I have no money. But if Sum be the infinitive mood, this nominative shall be turned into the accusative: as, Scio ^b tibi non esse ^a argentum, I know thou hast no money.

Also when Sum hath after him a nominative case and a dative, the word that is the nominative case, may be also the dative: so that Sum may in such manner of speaking be construed with a double dative case: as, ^a Sum ^b tibi ^{bb} praesidio, I am to thee a safeguard. Hæc res ^a est ^b mihi ^{bb} voluptati, This thing is to me a pleasure.

And not onely Sum, but also many other verbs may in such manner of speaking have a double dative case; one of the person, and another of the thing: as, ^a Do ^b tibi vestem ^{bb} pignori. ^a Verto hoc ^b tibi ^{bb} vitio. Hoc tu ^b tibi ^{bb} laudi ^a ducis.

The Accusative case.

Verbs transitives are all such as have after them an accusative case of the doer or sufferer whether they be active, communc, or deponent: as, Ufus ^b promptos ^a facit. Fœminæ ^a ludificantur ^b viros. ^a Largitur ^b pecuniam.

Also verbs neuters may have an accusative case of their own signification: as, Endymionis ^b somnum ^a dormis. ^a Gaudeo ^b gaudium. ^a Vivo ^b vitam.

Verbs of asking, teaching, & araying, will have two accusative cases; one of the sufferer, and another of the thing: as, ^b Rogo ^b te ^{bb} pecuniam. ^a Doceo ^b te ^{bb} literas. ^b Quod ^{bb} te jamdudum hortor. ^a Exuo ^b me ^{bb} gladium.

The

Eight parts of Speech.

The Ablative case.

All verbs require an ablative case of the instrument, put with this *Agne with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, ^aFerit eum ^bgladio. ^aTaceo ^bmerito. Summâ ^beloquentiâ causam ^aegit.

The word of price is put after verbs in the ablative case: as, ^aVendidi ^bauro. ^aEmptus sum ^bargento: Except these genitives, when they be put alone without substantives, Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunq;: as, ^bQuanti ^amercatus es hunc equum? Certè ^bpluris quàm ^avellem. Saving that after verbs of price we shall alwaies use these adverbs, Cariùs, vilius, melius, and pejus, in stead of their casuals.

Verbs of plentie or scarcenesse, filling, emptying, loading, or unloading, will have an ablative case: as, ^aAffluis ^bopibus. ^aCares ^bvirtute. ^aExpleo te ^bfabulis. ^aSpoliavit me ^bbonis omnibus. ^aOneras stomachum ^bcibo. ^aLevabo te hoc ^bonere. Likewise, Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, muto, munero, communico, afficio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an ablative case, with a, ab, è, ex, or de: as, ^aAccepit literas ^bà Petro. ^aAudivi ex nuncio. Longè ^adistat ^ba nobis. ^aEripui te ^bè malis. And this ablative after verbs of taking away may be turned into the Dative: as, ^aSubtraxit ^bmihi cingulum. ^aEripuit ^billi vitam.

Verbs of comparing or exceeding, may have an ablative case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, ^aPræfero hunc multis ^bgradibus, I preferre this man by many degrees. ^bPaulo intervallo illam ^asuperat, He is beyond the other but a little space.

The Construction of the

A **noune**, or a **pronoune** substantive, soynded with a participle expressed or understood, and having none other word whereof it may be governed, it shall be put in the ablative case absolute: as, ^aRege^b veniente, hostes fugerunt, The king coming, the enemies fled. ^aMe^b duce, vinces; I being captain, thou shalt overcome.

And it may be resolved by any of these words, Dum, cum, quando, si, quanquam, postquam: as, ^aRege^b veniente; *id est*, Dum veniret Rex. ^aMe^b duce; *id est*, Si ego dux fuero.

Constructions of Passives.

A **Verb** passive will have after him an ablative case with a preposition, or sometime a dative of the doer: as, Virgilius ^a legitur ^b à me. ^b Tibi fama ^a petatur. And the same ablative or dative shall be the nominative case to the verb, if it be made by the active: as, ^a Ego ^b lego Virgilium. ^b Petas ^a tu famam.

Gerunds.

Gerunds and **supines** will have such cases as the verbs that they come of: as, Otium ^a scribendi ^b literas. Ad ^a consulendum ^b tibi. ^a Auditum ^b Poetas.

When the English of the infinitive cometh after any of these nouns substantives, Studium, causa, tempus, gratia, otium, occasio, libido, spes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, gestus, satietas, potestas, licentia, consuetudo, consilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verb should be of the active voice, it shall be made by the gerund in di: And the same gerund in di is used also after certain adjectives; as, ^a Cupidus ^b visendi. ^a Certus ^b eundi. ^a Peritus ^b jaculandi. ^a Gnarus ^b bellandi.

Eight Parts of Speech.

When ye have an English of the participle of the present tense, with this signe *of* or *with*, coming after a noun adjective, it shall in Latine making be put in the gerund in *do*: as, ^a *Defessus sum* ^b *ambulando*, I am wearie of walking.

Also the English of the participle of the present tense coming without a substantive, with this signe *in* or *by* before him, shall in Latine making be put in the gerund in *do*: as, *Cæsar* ^b *dando*, ^b *sublevando*, ^b *ignoscendo*, *gloriam* ^a *adeptus est*. ^b *In-apparando* *totum hunc* ^a *consumunt*. *diem*. And the same gerund in *do* is used either without a preposition, or with one of these prepositions, *A*, *ab*, *de*, *è*, *ex*, *cum*, *in*, *pro*: as, *Deterrent* ^a *à* ^b *bibendo*. ^a *Ab* ^b *amando*. *Cogitat* ^a *de* ^b *edendo*. *Ratio bene scribendi* ^a *cum* ^b *loquendo* *conjuncta est*.

The English of the infinitive mood, coming after a reason, and shewing the cause of a reason, may be put in the gerund in *dum*: as, *Dies mihi* *ut* *satis sit* ^a *ad* ^b *agendum*, *vereor*, I fear that a whole day will not be enough for me to do my businesse.

The gerund in *dum* is used after one of these prepositions, *Ad*, *ob*, *propter*, *inter*, *ante*: as, ^a *Ad* ^b *capiendum* *hostes*. ^a *Ob* (*vel* ^a *propter*) ^b *redimendum* *captivos*. ^a *Inter* ^b *cœnandum*. ^a *Ante* ^b *damnandum*.

And when ye have this English *must* or *ought* in a reason, where it seemeth to be made by this verb *oportet*, it may be put in the gerund in *dum*, with this verb *est* set impersonally; and then the word that seemeth in the English to be the nominative case, shall be put in the dative: as, ^a *Abeundum est* ^b *mihi*, I must go hence.

The Construction of the

Supines.

The first Supine hath his Active signification, and is put after Verbs and Participles, that betoken moving to a place: as, ^a Eo ^b Cubitum. ^b Spectatum ^a admissi, ^risum ^reneatis amici?

The latter Supine hath his passive signification, and is put after Nounes Adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, foedus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same Supine may also be turned into the Infinitive mood passive: as it may be indifferently said in Latine, ^a Facile ^b factu, or ^a Facile ^b fieri, Easy to be done. ^a Turpe ^b dictu, or ^a Turpe ^b dici, Unhonest to be spoken.

The Time.

Nounes that betoken part of time be commonly put in the ablative case: as, ^b Nocte ^a vigilas. ^b Luce ^a dormis. But nounes that betoken continuall term of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the accusative case: as, ^b Sexaginta-annos ^a natus. ^b Hyemem-totam ^a stertis.

Space of Place.

Nounes that betoken space between place and place, be commonly put in the accusative case: as, ^b Pedem hinc ne ^a discesseris, Go not thou a foot from this place.

A Place.

Nounes Appellatives, or names of great places, be put with a preposition, if they follow a verb that signifieth In a place, To a place, From a place, or By a place: as, ^a Vivo ^b in Anglia. ^a Veni ^b per Galliam ^{bb} in Italiam. ^a Proficiscor ^b ex urbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper name

Eight Parts of Speech.

name of the first or second declension, and the singular number, it shall be put in the genitive case: as, ^a Vixit ^b Londini. ^a Studuit ^b Oxonia.

And these nounes, Humi, domi, militiæ, belli, be likewise used: as, ^a Procumbit ^b humi bos, ^b Militiæ ^a enutritus est. ^b Domi ^{bb} bellique otiosi ^a vivitis.

But if the place be of the third declension, or the plural number, it shall be put in the dative or in the ablative case: as, ^a Militavit ^b Carthagini, or ^{bb} Carthaginæ. ^b Athenis ^a natus est. Likewise we say, ^b Ruri, or ^{bb} Rure ^a educatus est.

To a place, if the place be a proper name, it shall be put in the accusative case without a preposition: as, ^a Eo ^b Romam. Likewise, ^a Confero me ^b domum. ^a Recipio me ^b rus.

From a place, or By a place, if the place be a proper name, it shall be put in the ablative case without a preposition: as, ^a Discessit ^b Londino. ^a Professus est ^b Londino (vel per Londinum) Cantabrigiam. Domus and Rus be likewise used: as, ^a Abiit ^b domo. ^b Rure ^a revelatus est.

Impersonals.

A Verb impersonall hath no nominative case before him; and this word *it* or *there* is commonly his signe: as, Decet, It becommeth. ^a Oportet aliquem esse, There must be some body. But if he hath neither of these words before him, then the word that seemeth to be the nominative case, shall be such case as the verb impersonall will have after him: as, ^a Me ^a oportet, I must. ^b Tibi ^a licet, Thou mayest.

Interest, refert, and est for interest, require a genitive case of all casuall words, except Mea, tua, sua, nostra, vestra, and eja, the ablative cases of the

The Construction of the

pronotines possessives : as, ^a Interest ^b omnium rectè agere. ^b Tuâ ^a refert teipsum nôsse.

Certain impersonals require a dative case : as, Liber, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and otherlike. Some will have an accusative case onely: as, Delectat, decet, juvat, oportet. Some beside the accusative case will have also a genitive: as, ^{bb} Nostrî ^b nosmet ^a poenitet. ^b Me ^{bb} civitatis ^a tæder. ^a Pudet ^b me ^{bb} negligentia. ^a Misere ^b me ^{bb} tui. ^b Me ^{bb} illorum ^a miserescit.

Verbs impersonals of the passive voice, being formed of neuters, do govern such case as the verbs neuters which they come of: as, ^a Parcatur ^b sumptui, Let cost be spared. Because we say, ^a Parcamus ^b pecuniam, Let us spare cost.

A verb impersonall of the passive voice, hath like case as other verbs passives have: as, ^a Benefit multus ^a in principe. Yet many times the case is not expressed, but understood: as, Maximâ ^a certatur, subaudi ^b ab illis.

When a deed is signified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the impersonall in tur: as, ^b In ignem posita est, ^a fletur.

A participle.

Participles govern such cases as the verbs that they come of: as, ^a Fruturus ^b amicis. ^a Consulens ^b tibi. ^a Diligendus ^b ab omnibus.

Here note, that participles may foure manner of wayes be changed into nounes. The first is, when the voice of a participle is construed with an other case then the verb that it cometh of: as, ^a Appetens ^b vini, Greedy of wine.

The

Eight Parts of Speech.

The second, when it is compounded with a preposition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withall: as, *Indoctus*, *innocens*.

The third, when it formeth all the degrees of comparison: as, *Amans*, *amantior*, *amantissimus*; *Doctus*, *doctior*, *doctissimus*.

The fourth, when it hath no respect, nor expresse difference of time: as, *Homo laudatus*, *A man laudable*. *Puer amandus*, *idest*, *amari dignus*, *A childe worthy to be loved*. And all these are properly called *nounes participials*.

Participles when they be changed into nounes require a genitive case: as, ^a *Fugitans* ^b *litium*. ^a *Indoctus* ^b *pilæ*. ^a *Cupientissimus* ^b *tui*. ^b *Lactis* ^a *abundans*.

The participiall voices, *Perosus*, *exosus*, *pertæsus*, have alwayes the active signification, when they govern an accusative case: as, ^a *Exosus* ^b *sævitiæ*, *Hating cruelty*. ^b *Vitam* ^a *pertæsus*, *Wearie of life*.

The Adverb.

Adverbs of quantitie, time, and place, do require a genitive case: as, ^a *Multum* ^b *lucris*. ^a *Tunc* ^b *temporis*. ^a *Ubique* ^b *gentium*.

Certain adverbs will have a dative case, like as the nounes that they come of: as, *Venit* ^a *obviàm* ^b *illi*. *Canit* ^a *similiter* ^b *huic*.

These datives be used adverbially, *Tempori*, *luci*, *vesperi*: as, *Tempori surgendum*. *Vesperi cubandum*. *Luci laborandum*.

Certain adverbs will have an accusative case of the preposition that they come of: as, ^a *Propius* ^b *urbem*. ^a *Proximè* ^b *castra*.

Where note that prepositions, when they be set without a case, or els do form the degrees of comparison, be changed into adverbs.

The Construction of the, &c.

The Conjunction.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives, and these foure, Quàm, nisi, præterquam, an, couple like cases: as, ^a Xenophon & ^b Plato fuere æquales. And sometime they be put with diuers cases: as, ^a Stuidui ^b Romæ & ^{bb} Athenis. Est ^a liber ^b meus & ^{bb} fratris. ^a Eri fundum centum ^b nummis & ^{bb} pluris.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives, most commonly joyn like moods and tenses together: as, ^a Petrus & Joannes ^b precabantur & ^{bb} docebant. And sometime diuers tenses: as, Et ^b habetur & ^{bb} referetur tibi à me ^a gratia.

The Preposition.

Sometime this preposition In is not expresse, but understood, and the casuall word nebertheless put in the ablatiue case: as, Habeo te ^b loco parentis; id est, ^a in ^b loco.

A verb compound sometime requireth the case of the preposition that he is compounded withall: as, ^a Exeo ^b domo. ^a Prætereo ^b te insalutatum. ^a Adeo ^b templum.

The Interjection.

Certain interjections require a nominatiue case: as, ^a O festus ^b dies hominis. Certain a dative: as, ^a Hei ^b mihi. Certain an accusatiue: as, ^a Heu ^b stirpem inuisam. Certain a vocatiue: as, ^a Proh sancte ^b Jupiter. And the same Proh will haue an accusatiue case: as, ^a Proh Deum atque hominum ^b fidem.

FINIS.

GUILIEL

¶ GUILIELMI LILII

ad suos Discipulos monita Pædagogica,

SEU

CARMEN DE MORIBUS.

Qui mihi discipulus Puer es, cupis atq; doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Manè citus lectum fuge, mollem discute somnum;
Templa petas supplex, & venerare Deum.

Attamen in primis facies sit lota manûsque;

Sint nitidæ vestes, compræque cæsaries.

Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocarit,

Adsis; nulla pigra sit tibi causa moræ.

Me Præceptorem cum videris, ore saluta,

Et condiscipulos ordine quosque tuos.

Tu quoque fac sedeas, ubi te sedisse iubemus;

Inque loco, nisi sis iussus abire, mane.

Ac magis ut quisque est doctrinæ munere clarus,

Sic magis is clarâ sede locandus erit.

Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,

Sint semper studiis arma parata tuis.

Si quid dictabo, scribes; at singula rectè;

Nec macula, aut scriptis menda sit ulla tuis.

Sed tua nec laceris dictata aut carmina chartis

Mandes, quæ libris inseruisse decet.

Sæpe recognoscas tibi lecta, animoque revolvæ;

Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.

Qui dubitat, qui sæpe rogat, in ea dicta tenebit;

Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.

Disce puer quæso, noli dediscere quicquam,

Nè mens te insimulet conscia desidiæ.

Hisque animo attentus: quid enim docuisse juvabit,

Si mea non firmo pectore verba premas?

Nil tam difficile est, quod non solertia vincas;

Invigila, & parva est gloria militiæ.

Nam veluti flores tellus nec semina profert,

Ni sit continuo victa labore manûs;

Sic puer, ingenium si non exercitet, ipsum

Tempus & amittit, spem simul ingenii.

Est etiam semper lex in sermone tenenda,

Nè nos offendant improba garrulitas.

Incumbens studio, submissâ voce loqueris;

Nobis dum reddis, voce canorus eris.

Et quæcunque mihi reddis, discantur ad unguem;

Singula & abjecto verbulâ redde libro.

Nec verbum quisquam dicturo suggerat ullum;

Quod puer æquum non merito cre parit.

CARMEN DE MORIBUS.

Si quicquam rogiro, sic respondere studebis,
 Ut laudem dictis & mereare decus.
 Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ;
 Est virtus medium, quod tenuisse iuvat.
 Et quoties loqueris, memor esto loquare Latin;
 Et veluti scopulos barbara verba fuge.
 Præterea socios, quoties te sunque rogabunt,
 Instrue; & ignaros ad mea vota trahe.
 Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
 Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
 Sed tu nec stolidos inaitabere Grammaticastros;
 Ingens Romani dedecus eloquii:
 Quorum tam factus nemo, aut tam barbarus ore est,
 Quem non autorem barbara turba probet.
 Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
 Discere si cupias cultius ore loqui;
 Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
 Et quos auctores turba Latina docet:
 Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius opat,
 Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
 Quos quinon didicit, nil præter somnia vidit,
 Certat & in tenebris vivere Cimimeriis.
 Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
 Posthabito) nugis tempora conterere:
 Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
 Aut alio quo vis sollicitare modo:
 Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
 Infulso reliquis improbat ore genus.
 Totam prava sequi nolim vestigia morum;
 Nè tandem factis præmia digna feras.
 Nil dabis aut vendes, nil permutabis, emēsve,
 Ex damno alterius commoda nulla feres.
 Insuper & nummos, irritamenta malorum,
 Mitte aliis; puerum nil nisi pura decent.
 Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
 Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
 Nil penitus dices quod turpe, aut non sit honestum;
 Est vitæ, ac pariter sanua lingua necis.
 Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
 Jurare aut magni numina sacra Dei.
 Denique servabis res omnes, atque libellos,
 Et tecum quoties itque redisque feres.
 Effuge vel causas, faciunt quæcunque nocentem;
 In quibus cænobis displicuisse potes.

FINIS.

Brevissima
institutio,

Sen

Ratio Grammatices
cognoscendæ, ad omni-
um puerorum utilita-
tem præscripta:

*Quam solam Regia Majestas
in omnibus Scholis do-
cendam præcipit.*

CANTABRIGIÆ,
Ex Academiæ celeberrimæ
Typographeo.

Ann. Dom. MDCXXXIII.

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

Grammatices labor est parvus, sed fructus in illa est
 Non parvus: Parua hec discito parve puer,
 Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
 Cur pvideat pueros ista labore sequi?

D E GRAMMATICA & ejus partibus.

GRAMMATICA est rectè scriben-
di atque loquendi Ars.

GRAMMATICÆ

quatuor sunt partes :

Orthographia, } Syntaxis,
Etymologia, } Profodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORTHOGRAPHIA est rectè scri-
bendi ratio ; quâ docemur, quibus quæ-
que dictio sit formanda literis: ut, Lectio,
non Lexio ; ab ὀρθοῦ, rectus; & γραφή,
scriptura.

De literis.

EX viginti duabus literis quinque sunt vocales; *a, e, i, o, u* : nam y Græca est. Ex quibus variè disposi-
tis coale-
scunt di-
phthongi
quinque; { *a* } *Muse.*
{ *au* } *Audio*
{ *e* } *Cælum*
{ *ei* } *Hei.*
{ *eu* } *Euge.*

Reliquæ literæ conso-
nantes appellantur : tes,
quarum novem sunt
mutæ; *b, c, d, f, g, k,*
p, q, r :

Vocales.
Diphthongi.
Consonan-
tes.

Mutæ

Septem autem semivocales; *h, m, n, r, s, x, z*

Semivocales.

EX

Liquidæ.

s

X & Z.

Ex quibus quatuor vocantur etiam liquidæ; *l, m, n, r.*
S verò suæ cuiusdam potestatis litera est; quæ interdum etiam liquefcit. X & Z duplices sunt consonantes, atque etiam I inter duas vocales.

J & V consonantes aliquando.

K, Y, & Z.

H aspiratio.

Adduntur etiam consonantibus J & V, quando sibi vel aliis vocalibus in eadem syllaba præponuntur: ut, Juno, Jovis, voluntas, vultus.

K, y, & z, Latinis dictionibus nunquam admiscuntur.

H, propriè quidem litera non est, sed aspirationis nota: Apud Poëtas autem interdum consonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus; ut, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus: consonantibus verò nullis: rectè itaque enuntiamus

Hiulcus, } striffyl- } Hieronymus, } pentasyl-
Hiacchus, } laba: } Hieremias, } laba.

At in Latinis dictionibus interdum h postponitur: ut, Charus, charitas, pulcher, pulchritudo.

Bisariam pinguntur literæ; majusculis scilicet characteribus, & minusculis. Majusculis inchoantur sententiæ: ut, *Deum time. Regem honora:* & propria nomina; ut, *Henricus, Anglia.*

Diligenter observari oportebit, quæ dictiones diphthongis scribantur; nam hæ quidem vel scribi omnino, vel signari debent: ut, *Musæ præsumt, vel Musæ præsumt.*

Literæ majusculæ, cum solæ ac paucae scribuntur, aliquando significant prænomen, aliquando numerum:

Literæ majusculæ,

ut	{	A. Aulus.	{	P. C. Patres conscripti.
		C. Caius.		Q. Quintus, Quæstor, Quirites.
		D. Decius.		R. P. Respublica.
		G. Gaius.		Sp. Spurius.
		L. Lucius.		Sex. Sextus. (Romanus.
		M. Marcus.		S. P. Q. R. Senatus, populusque
		P. Publius.		T. Titus.
		P. R. Populus Romanus.		T. C. Tua clementia, Et ejus generis infinita.

ORTHOGRAPHIA.

3

In numeris verò significant,

I	1	U num,
V	5	Quinque,
IX	9	Novem,
X	10	Decem,
XL	40	Quadreginta,
L	50	Quinquaginta,
XC	90	Nonaginta,
C	100	Centum,
D	500	Quingenta,
M	1000	Mille.

De syllabarum distinctionibus.

REcè scripturo discendum est in primis, syllabas inter scribendum aptè distinguere atque connectere. In simplicibus vocibus *h* vocali sequenti adhærent: ut, A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista;

et	ut	Do-ctus,	gm	ut	A-gmen,
		San-ctus,	gn		I-gnis;
pf	ut	Scri-pli;	ft	ut	Ve-ster,
		Sum-pli;			Magi-ster;
sc	ut	Pi-scis,			An-xius,
		Di-sco;	xi	ut	Di-xi: &
tn	ut	Æ-tha;			similia.

Inter *m* & *n* non interseritur *p*. Malè igitur pingetur sompnus, pro somnus; Còlumpna, pro columna.

Post *x* non scribitur *s*: ut, Exscribo, exsolvo; non, exscribo, exsolvo. In compositis cum præpositione, auribus & euphoniæ serviendum est:

ut	Occurro,	} potius quàm	} Obcurro.	
	Officio,			} Obficio.
	Aufero,			} Abfero.
Et contra:	Abstineo,	} non autem	} Austineo.	
	Obtineo,			} Ottineo.
	Obrepo,			} Orrepo.

Atque

ORTHŌEPIA.

Atque hujus rei gratiā, etiam consonantes in cōpo-
sitione aliquando interferuntur: ut, Redamo, redeo, am-
bigo, ambio.

DE ORTHŌEPIA.

Orthŏepia.

Rthographiæ affinis est Orthŏepiā, hoc
est, emendatē rectēque loquendi ratio:
ab ὀρθος rectus, & ἔπος verbum.

Hic in primis curandum est, ut præ-
ceptores tenera ac balbutientia puerorum
ora sic effingant & figurent, nè vel continuā linguæ vo-
lubilitate ita sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi
ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contrā, ad
singulas quasque voces longā interpiratione consiliscant,
ructu, risu, singultu, screatu, vel tussi, sermonis tenorem
ineptè dirimentes.

Cæterum ante omnia deterrendi sunt pueri ab iis vi-
tiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur: cu-
jusmodi sunt Jotacismus, Lambdacismus, Ischnotes,
Traulismus, Plateasmus, & similia.

Jotacismus.

Jotacismus dicitur, quando (I) litera pleniore sono
& supra justum decorum extenditur: quo vitio ex no-
stratibus maximè laborant Angli Septentrionales.

Lambda-
cismus.

Lambdacismus est, ubi quis (L) nimis operosè so-
nat: ut, Ellucet, pro elucet; Saulvus, pro salvus.

Nostrati vulgo diversum vitium impingitur, nempe
quod hanc literam pinguius justo pronuntiet, dum

pro	{	Multus,	{	auditur	{	Moultus.
		Mollis,		Moolis.		
		Falsus,		Faulsus.		

Ischnotes.

Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties sylla-
bas aliquas exilius & gracilius enuntiamus quàm par est,
ut cùm

pro	{	Nunc,	{	proferimus	{	Nync.
		Tunc,		Tync.		
		Aliquis,		Elhquis.		
		Alius,		Ellus.		

Trau;

ORTHOEPIA.

3

Traulismus est hæsitantia quædam aut titubantia Traulismus.
oris, quando eadem syllaba sæpius repetitur: ut, Cacaca-
nit, pro canit; Tututullius, pro Tullius.

Huic vitio ut foedissimo, ita & periculosissimo, sic
succurrendum putat Fabius; si exigatur à pueris, ut no-
mina & versus affectatæ difficultatis, ac plurimis &
asperrimis inter se coeuntibus syllabis concatenatis, ac
velut confragosis, quam citissime volvant: ut,

Arx, tridens, rostris, sphinx, præster, torrida, seps, strix.

— postquam discordia tetra'

Belli ferratos postes portasque refregit.

Plateasmus est, quando crassius & voce plusquam virili Plateasmus,
loqui nitimur: ut cum

pro	{ Montes,	} efferimus	{ Mountes.
	{ Fontes,		
	{ Pontes,		

Ut etiam pro	{ Ergo,	} efferimus	{ Argo.
	{ Sperma,		
	{ Perago,		

Sunt & alibi apud nostrates, qui pro V consonante F pro V.
sonant F; & e contra, V, pro F:

Ut	{	Folo,	} pro	{	Volo:
		Fis,			Vis:
		Folui,			Volui:
		Felle,			Velle.

Et rarsum	{	Vero,	} pro	{	Fero:	V pro F.
		Vers,			Fers:	
		Verre,			Ferre.	

S verò mediam inter duz vocales corruptè sonant
nonnulli,

pro	{	Læsus,	} pronuntiantes	{	Læzus.
		Vifus,			Vizus.
		Rifus,			Rizus.

H, in initio dictionis lenius, in medio asperius enun-
tiaz voluit; Malè ergo

pro

ORTHOEPIA.

pro	{	Homo,	}	Efferimus	{	Omo.
		Hamus,				Amus.
		Humus,				Umus.
		Christus,				Cristus.
		Chrisma,				Crisma.
		Chremes,				Cremeres.
		Thus,				Tus.
	{	Diphthongus,	}		{	Diptongus.
		Sphæra,				Spæra.

Fœdè quoque erratur à nostris, ubi *t* & *d* tanquam aspiratas pronunciant:

ut { Amath, } pro { Amat.
       { Caputh, }   { Caput.
       { Aputh, }   { Apud.

At innumera penè sunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentia emendanda relinquimus.

De sententiarum punctis.

Nequè exigua Orthographiæ pars in scriptura rectè distinguenda consistere videtur: Proinde de clausularum distinctionibus pauca annotasse non fuerit supervacaneum.

Puncta quæ.

Puncta ergò sive notæ, quibus in scribendò utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdistinctio, Media distinctio, Plena ac perfecta distinctio: Græcis, Comma, Colon, Periodus.

Comma.

Subdistinctio seu Comma, est silentii nota, seu potius respirandi locus, utpote quæ pronuntiationis terminus, sensu manente, ita suspenditur, ut quod sequitur, continuò succedere debeat. Notatur autem puncto dorsum caudato, ad hunc modum (,) .

Ovid. *Utendum est ætate: cito pede præterit ætas;*

Nec bona tam sequitur, quam bona prima fuit.

Hæc item notæ distinguuntur orationum singulæ partes; ut

Juven.

*Juven. Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Greculus esuriens in colum, jusseris, ibit.*

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de Colon.
sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfe-
cta Periodi pars, notaturque duobus punctis, sic (:) ut,
*Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus,
progredientem non cernimus; & fruticem aut herbam
crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita &
ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auditibus,
ex intervallo sentitur.*

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur Periodus.
post perfectam sententiam; quæ & puncto plano nota-
tur, hoc modo (.) ut,

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,

Qui mores hominum multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio,

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa; Parenthesis,
quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut,

— Princeps (quia bella minantur

Hofes) militibus urbes præmunit, & armis.

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore Interrogatio.
fursum caudato, sic (?) ut,

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

Etyologia versatur in primis circa
investigandas dictionum origines:
ut, num *Cælebs* dicatur, quasi *cæ-
lestem vitam agens*; num *Lepus*,
quasi *levipes*.

Cæterum Etyologia (quate-
nus nos hoc loco de ea differimus)
est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *fortis, for-
titer, lego, legit*: omnesque orationis partes complecti-
tur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Com-
ponitur autem ab *ἔτυμος* verus, & *λόγος* sermo.

NOMEN.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

P Artes ora-
 tionis sunt
 octo :

{	Nomen, Pronomen, Verbum, Participium,	}	declinabile
---	--	---	-------------

{	Adverbium, Conjunctio, Prepositio, Intersectio,	}	indeclinabile
---	--	---	---------------

NOMEN.

Nomen.

Omen est pars orationis quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur : Substantivum, & Adjectivum.

Substantivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex : Appellativum, & Proprium.

Appellativum.

Appellativum est, quod rem multis communem significat : ut, *Homo, lapis, justitia, bonitas.*

Proprium.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat : ut, *Jesus, Maria, Londinum, Thamesis.*

Proprii nominis tria sunt genera :

Prænomen.

Prænomen, quod vel differentię causâ, vel veteri ritu præponitur : ut, *Lucius, Publius, Aulus, Marcus.*

Nomen.

Nomen, quod suum est cuique : ut, *Petrus, Paulus, Cato, Tullius.*

Cognomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est ; ut, *Gracchus, Fabius, Scipio, Cicero* : vel ab eventu aliquo ; ut, *Africanus, Macedonicus, Germanicus.*

Adjectivum.

Adjectivum est, quod substantivo indiget, cui in oratione adhæreat : ut, *Piger, alacris, candidus, clemens.*

Adjectivum est duplex : Commune, & Proprium.

Commune.

Commune est, quod affectionem multis communem significat : ut, *Bonus, malus, solers, satur.*

Proprium.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiararem significat : ut, *Gracivus, Marti, Quirinus, Romulo.*

NOMEN.

9

DE ACCIDENTIBUS

NOMINI.

Nomini accidunt septem :

Species, Figura, Numerus, Casus,
Genus, Declinatio, Comparatio.

Nom. acci-
dentia sept.

DE SPECIE.

Species nominum est duplex : { Primitiva,
&
Derivativa.

Species.

Primitiva est, quæ aliunde non trahitur.

Primitiva.

Derivativa est, quæ aliunde formatur.

Derivativa.

Primitivæ subjiciuntur hæc quæ sequuntur, & hujus-
modi;

Collectivum scilicet, quod singulari numero multi-
tudinem significat : ut, *Concio, cætus, plebs, turba, pecus,*
grex. Collectivum.

Fictitium, quod à sono fingitur : ut, *Sibilus, tintinna-*
bulum, stridor, clangor. Fictitium.

Interrogativum : ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quor,*
nunquis : Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquan-
do in relativa. Interrogati-
vum.

Redditivum, quod interrogativo responderi : ut, *Talis,*
tantus, tot. Redditivum.

Numerale, cujus species hæc numerantur :

Numerale.

Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant :
ut, *Unus, duo, tres, quatuor.* Cardinale.

Ordinale : ut, *Primus, secundus, tertius, quartus.*

Ordinale.

Distributivum : ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.*

Distributi-
vum.

Partitivum, quod significat vel multa singulatim ; ut,

Partitivum.

Quisque, unusquisque, uterque, neuter : vel unum
è multis ; ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.*

Universale : ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.*

Universale.

Particulare : ut, *Aliquis, quisquam, ullus, quidam.*

Particulare.

Deriva-

Derivativa.
Verbale.
Patrium.

Derivativa autem has species subjectas habet; nimirum
Verbale: ut, *Leſtio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxontenſis, Etonenſis.*

Gentile.
Patronymicum.

Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia quapiam
ſuæ familiæ perſona derivatur:

ut { *Æacides, filius vel nepos Æaci.*
Nerine, filia vel neptis Nerei.
Latœdes, filius Latonæ.
Menelaïs, uxor Menelæi.

Diminutivum.
Poſſeſſivum.
Materiale.

Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majusculus, minutusculus.*

Poſſeſſivum: ut, *Herilis, ſervilis, regius, paternus.*

Materiale: ut, *Faginus, Lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale.
Adverbiale.

Locale: ut, *Hortenſis, agreſtis, martinus, montanus.*

Adverbiale: ut, *Hodiernus, heſteræus, craſſinus, claudius.*

Participiale.

Participiale: ut, *Amādus, docendus, videndus, ſcribendus.*

Et quæ in ſis exeunt à verbis deductæ: ut, *Fiſtilis, coſtilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum.

Figura aut eſt ſimplex, ut *juſtus*: aut compoſita, ut *injuſtus*. Sunt qui huc addunt & decompoſitam; ut, *incomparabilis*.

DE NUMERO.

Numerus.

Numeri ſunt duo: Singularis de uno; ut, *Pater*. Pluralis de pluribus; ut, *Patres*.

DE CASU.

Casus nominum ſunt ſex.

Nominativus.
Genitivus.

Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox quæ rem aliquam nominamus.

Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam; atque hic Patrius, gignendi, aut interrogandi casus dici ſolet.

Dativus.
Oblativus casus.

Dativus, ſive dandi casus dicitur, quo quid cuiquam attribuiamus. Sub hac voce octavam etiam casum

com-

comprehenderunt: ut, *It clamor cælo*, id est, *in cælum*.

Accusativus, qui & incusativus, vel causativus dici potest, qui verbum sequitur; utpote in quem actio verbi immediatè transit: ut, *Amo patrem*.

Vocativus, quem & saluatorium vocant, vocandis compellendisq; personis accommodatur.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri significamus. Hic sextus atque Latinus casus appellatur, nempe quod Latinorum sit proprius.

DE G E N E R E.

Genus est sexûs discretio. Et sunt genera numero septem: Masculinum, cujus nota est *Hic*: fœmininum, *Hæc*: neutrum, *Hoc*: commune, *Hic & hæc*: commune trium, *Hic, hæc, & hoc*: dubium, *Hic*, vel *hæc*: epicœnum seu promiscuum, quum sub una generis nota utrumque sexum complectimur: ut, *Hic anser, hæc aquila*. Quamquam hoc quidem genus ad præsens negotium non ita propriè spectare videtur; cum hoc quidem loco non de natura rerum agatur, sed de qualitate vocum.

Porro, inter commune genus & dubium hæc est differentia: quod ubi semel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut si dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eisdem ipsis individuis loqueris, non licebit inutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis substantivo posito, etiamsi adjectivum masculinum addideris, nihilo tamen secius de eadem re sermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut si dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *san dem corticem esse amarum*.

Ut autem genera nominum ad amussim calleas, hi sequentes canones tibi summâ diligentia imbibendi sunt, quos & *Guliel Lilio* Anglo acceptos referre debes.

¶ GULIELMI LILII

Regulæ generales Propriorum.

Mascula
sunt nomina
divorum,
virorum,
fluviorum,
mensium, ventorum.

Propria quæ maribus tribuuntur, mascula dicas :
Ut sunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo : virorum;
Ut Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, Orontes :
Mensium; ut, October: ventorum; ut, Libs, Notus, Auster.

De Fœmininis.

Fœminina
dearum,
mulierum,
urbium,
regionum,
insularum.
Excerptio.
Etiam * Hip-
po.
Etiam * Reate, Cate.

Propria fœmineum referentia nomina sexum,
Fœmineo generi tribuuntur: sive dearum
Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis:
Urbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Persis:
Insule item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.

Excipienda tamen quædam sunt urbium: ut ista
Masculæ; * Sulmo, Agragas: quædã neutralia; ut, * Argos,
Tybur, Præneste: & genus Anxur quod dat utrumque.

Regulæ generales Appellativorum.

Appellativa
arborum
fœmin.
* Reliqui qui
volunt mas pinus, viz. Pīnaster.

Appellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus,
Cupressus, cedrus. Mas * spinus, mas oleaster:
Et sunt neutra, filer, suber, thus, robur, acêrque.

Epicœna.

Nomina
volucrum,
ferarum,
fiscium.
Exceptio
generalis.
* viz. de ap-
pellativis.

Sunt etiam volucrum; ceu, passer, hirundo: ferarum;
Sunt, Tigris, vulpes: & piscium; ut, ostrea, cetus,
Dicta epicœna: quibus vox ipsa genus feret aptum.
Attamen ex * cunctis quæ diximus antè, notandum
Omne quod exit in um, seu Græcum sive Latinum,
Esse genus neutrum; sic invariabile nomen.

Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur,
Aut quæ sunt tanquam Appellativa, ordine dicam.

Nam

*Nam genus his semper dignoscitur ex genitivo,
Infrà ut monstrabit specialis regula triplex.*

Tres regulæ
speciales.

Prima regula specialis.

Nomen non crescens genitivo, ceu, caro carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus est muliebre.

Regula spe-
cialis prima.

Quoniam Lilius noster genus nominum appellativo-
rum ex genitivo dignoscendum docet, admonendi hoc
loco sunt pueri, hanc primam regulam esse omnium no-
minum appellativorum non crescentium in genitivo;
cujus generis sunt omnia primæ & quartæ inflexionis;
& secundæ etiam, præter pauca quædam, quæ infrà in
tertia regula excepta reperiens.

Pertinent etiam ad hanc classem pleraque tertiæ decli-
nationis: cujusmodi sunt, Labes, labis; pestes, pestis; vis,
genitivo vis; mater, matris; caro, carnis,

Masculina excepta ex non crescentibus.

Mascula nomina in a dicuntur multa virorum:
Ut scriba, affecta, scurra, & rabula, lixa, lanista.

Mascula, Græcorum quot declinatio prima

Fundit in as & in es; & ab illis quot per a fiunt:

Ut, satrapas, satrapa; * athletes, athleta. Leguntur

Mascula item, verres, natalis, aqualis: ab asse

Nata, ut centussis: conjunge lienis, & orbis,

callis, caulis, follis, collis, mensis, & ensis,

Fustis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,

Cassis, fascis, torris, sentis, piscis, & unguis,

Et vermis, vestis, postis; societur & axis.

Mascula in er; ceu venter: in os, vel us; ut, logos, annus.

1 Nomina
virorum in a
2 In as, es, &
a, primæ de-
clinat.
Græcorum.
* Sic Poëta,
Cometa,
Bibliopola.
3 Verres, &c.

In er, os, &
us.

Fœminina non crescentia.

Fœminei generi: sunt, mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acisque,

Fœmin. ex-
cepta, in er,
os, & us.

Vt. Nardus
Methodus,
Dialectus,
&c.

Porticus, atque tribus, socrus, nurus, & manus, idus.
Huc anus addenda est, huc mystica vannus iacchi :
His jungas os in us vertentia Græca, papyrus,
Antidorus, costus, diphthongus, byssus, albyssus,
Crystallus, synodus, sapphirus, eremus, & Arctus,
Cum multis aliis, quæ nunc perscribere longum est.

Neutra non crescentia.

Neutrum nomen in e, si gignit is; ut mare, rete:
Et quot in on vel in um fiunt; ut barbiton, ovum.
Est neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus : neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non crescentia.

Incerti generis sunt talpa, & dama, canalis,
Halcyonis, finis, clunis, testis, penus, annis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, specus, anguis,
Pro morbo ficus fici dans, atque phaselus,
Lecythus, ac atomus, grossus, pharus, & paradisus.

Communia non crescentia.

Compositum à verbo dans a, commune duorum est :
Græjugena à gigno, agricola à colo, id advena mōstrat
Excipe Puer. A venio : adde senex, auriga, & verna, sodalis,
pera. Vates, extorris, patruelis, pèrque duellus,
Assuius, juvenis, testis, civis, canis, hostis.

Secunda regula specialis.

Regula spe-
cialis secun-

Nomen, crescentis penultima signitivi
Syllaba acuta sonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monstrant, genus est muliebres.

Huc spectant, quæ acuunt penultimam genitivi cre-
scentis : qualia sunt omnia quintæ inflexionis, præter
Fides.

Omnia item monosyllaba, præter Vis. Reliqua om-
nia sunt tertiæ declinationis : ut sunt omnia desinentia
In

In	C	{	ut	{	Halec, halêcis.	{	inis,
	In	{	ut	{	Delphin,	{	ânis.
	An	{	ut	{	Titan,	{	ânis.
	Ans	{	ut	{	Infans,	{	antis.
	Ens	{	ut	{	Quadrans,	{	entis.
	Uns	{	ut	{	Continens,	{	entis.
		{	ut	{	Triens,	{	entis.
		{	ut	{	Decuns, decuncis.	{	

In *er* longum, quæ à Græcis per *np* scribuntur: ut, Character, crater, stater, soter, êris.

Latina in *er* ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud rectè in hac classe collocatur.

In	Inx	{	ut	{	Syrinx, ingis.	{	
	Anx	{	ut	{	Phalanx, angis.	{	
	Unx	{	ut	{	Deunx,	{	uncis.
	Ons	{	ut	{	Septunx,	{	uncis.
	Ors	{	ut	{	Effrons,	{	ontis.
		{	ut	{	Bifrons,	{	ontis.
		{	ut	{	Cohors,	{	ortis.
		{	ut	{	Confors,	{	ortis.

Præterea in *o* Latina; quæ *ônis* & *ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, spado, ônis; Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ônis.

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, âlis. Cætera in *al* sunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *ênis* habent in genitivo: ut, Lien, Sirena, ênis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *oy* Græca, quæ retinent *o* in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Egeon, ônis & ônis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, âris; præter Jubar, nectar, âris; hepâr, hepâtis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præter sequentia, quæ ad tertiam regulam spectant: ut,

ut, Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ōris. Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector, Nestor, Stentor, &c. ōris.

In *æ* Latina: ut, Majestas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. âtis. Excipe, Anas, anâtis; & Græca quædam: ut, Lampas, monas, trias, decas, âdis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, âtis; Merces, hæres, cohæres, êdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes, tapes, Dares, Chremes, êtis.

Pyrois,
enris.

In *is*, quæ faciunt itis, inis, & idis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, itis: Salamis, Trachis, inis: Plophis, Crenis, idis. Cætera sunt tertiæ regulæ.

In *os* Latina: ut, Custos, ôdis; Nepos, ôtis. Præter Compos, impos, ôtis.

Et Græca quæ retinent *ω* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ôis: Rhinoceros, ægoceros, ôtis.

In *us*, quæ mittunt genitivum singularem in ûtis, ûdis, tris, unxis: ut, Salus, palus, tellus, Opus. Præter unam vocem, Pecus, pecudis.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*: ut, Sanctius, probius, melius, pejus, ôris.

In *ax*, tam Latina quam Græca: ut, Limax, fornax, thorax, Phæax, audax, bibax, âcis.

Excipe Græca quædam appellativa & gentilia: ut, Abax, storax, styrax, smilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, âcis; Syphax tamen variat âcis, & âcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, êcis; Vibex, îcis; Exlex, êgis; Alex, alêcis.

Reliquæ in *ex* ad tertiam regulam referenda sunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, spadix, felix, phoenix, perdix, coturnix, &c. îcis. Et verbalia omnia in *rix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. îcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* substantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ôcis: præter Cappadox, ôcis; Allobrox, ôgis; & quædam alia.

NOMEN.

17

In ux: ut, Pollux, Pollūcis, Cætera sunt tertiæ regulæ.

In yx: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat
Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent.

In s Græca, præcedente p: ut, Hydrops, Cyclops,
conops, Cercops, opis. Reliqua in ops ad tertiam regu-
lam referenda sunt.

Masculina excepta ex acutè crescentibus.

Mascula dicuntur monosyllaba nomina quedam, Monosylla-
ba quedam.
Sal, sol, ren, & splen, car, Ser, vir, vas vadis, as, mas,

Bes, tres, pres, & pes, glis gliris habens genitivo:

Mos, flos, ros, & Tros, mus, deus, mons, pons, simul & fons,

Seps pro serpente, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx.

Mascula sunt etiam polysyllaba in n, ut, Acanthas,

Polysyllaba
in n & e.

Lichen, & delphin: & in o signantia corpus;

Ut leo, curculio: sic senio, sternio, sermo.

Mascula in er, or, & os, ceu crater, conditor, heros: In er, or, os.

Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in dens;

Quale bidens, quando pro instrumento reperitur:

Adde gigas, elephas, adamas, Garamasque, rapésque,

Atque lebes, Cures, magnes, unumque meridi-

es nomen quintæ, & quæ componuntur ab asse;

Ut dodrans, semis: jungantur mascula, Samnis,

Hydrops, nyctiorax, thorax; & mascula, vervex,

Phoenix, & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his

Sunt muliebres genas, Siten, mulier, soror, uxor.

Neutra excepta ex acutè crescentibus.

Sunt neutralia & hæc monosyllaba nomina, mel, sel, Neutr. mel.
& in al, er,
polysyll.

Lac, far, ver, cor, as, vas vasis, os ossis & oris,

Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al polysyllaba, in irque;

Ut, capital, laquear. Neutrum hæc & muliebres.

Hæc.

Dubia acutè crescentia.

Sunt dubia hæc, Python, serobs, serps, budo, rudēs, grus:

Perdix, lynx, limax, stirps pro trunco, pedis & calx:

Adde dies, numero tantum mas est secundo.

Com-

Communia acutè crescentia.

*Sunt commune, Parens, autôrque, infans, adolescens;
Dux, illex, heres, exlex : à fronte creata;
Ut bifrons: custos, bos, * fur, sus, atque sacerdos.*

¶ Sic lato.

Tertia & ultima regula specialis.

Tertia Regu-
la specialis.

Nomen, crescentis penultima si genitivi
Sit gravis, ut sanguis genitivo sanguinis, est mas.

Huc spectant penultimam genitivi crescentis gravan-
tia : cujus generis sunt paucula illa secundæ declinatio-
nis, de quibus suprà meminimus; videlicet, Socer, gener,
puer, eri; Adulter, adultëri; Presbyter, eri.

Composita à vir viri : ut, Levir, Triumvir, Decemvir,
Centumvir, iri.

Composita item à gero & fero: ut, Armiger, claviger,
caducifer, lucifer, eri : & adjectiva quædam : ut, Tener,
dexter, prosper, eri; satur, iri. Spectant huc & Græca
omnia neutrius generis in a: ut, Poëma, dogma, sophis-
ma, ænigma, ätis.

In y item Græca: ut, Martyr, martyris; Psithyr, psi-
thyris.

Omnia item in ur Latina: ut, Augur, murmur, furfur,
eicur, ätis.

In ur etiam omnia : ut, Caput, capitis; Occiput, oc-
cipitis.

Præterea in o Latina omnia, præter illa quæ superius
exciipiuntur : ut, Imago, sartago, ordo, cardo, inis.

In l: ut, Annibal, älis; mugil, ilis; Consul, Præsul, älis.

In en: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ynīs.

In on Græca, quæ sumunt o parvum in penultima ge-
nitivi singularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philæ-
mon, onīs.

In or Latina & Græca : ut, Arbor, æquor, marmor,
pantocrator, apator, öris.

In as : ut, Amas, an ätis.

Et

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ādis.
In *es* Latina: ut, Fomes, limes, ītis; præses, defes, īdis.
In *is* Latina & Græca: ut, Sanguis, pollis, īnis; Ty,
vannis, paropsis, īdis.

In *ar* Latina & Græca: ut, Jubar, compar, nectar,
bacchar, āris.

In *er* Græca: ut, Aër, æther, ēris.

In *s* præcedente consonante, tam Latina, quàm

* Græca: ut,

{ Princeps,	{ cīpis;	{ Æthiops,	{ ōpis;
{ Hyems,	{ ēmis;	{ Arabs,	{ ābis;
{ Inops,	{ ōpis;	{ Chalybs,	{ ybis.

* Enipe
quandam in
is.

In *os* Latina: ut, Compos, ōtis.

In *us* Latina & Græca: ut, Pecus, decus, ōris; Vel
lus, vulnus, ēris; Tripus, Oedipus, ōdis.

In *ax* Græca: ut, Abax, storax, colax, climax, ācis.

In *ex* Latina: ut, Index, vindex, carnifex, aruspex, icis.

In *ix* Latina & Græca: ut, Varix, fornix, calix, icis;
Mastix, īgis.

In *ox* Latina & Græca: ut, Præcox, Cappadox, ōcis;
Allobrox, Polyphilox, ōgis.

In *ux* Latina: ut, Conjux, conjūgis; Redux, redūcis.

Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx,
Eryx, ychis.

Fœmin. excepta ex graviter crescentibus.

Fœminæ generis sit hyperdissyllabon in do,
Quod dinis; atque in go quod dat ginis in genitivo.

Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque

Monstrat compago compaginis: adijce virgo,

Grando, fides, compes, reges, & seges, arbor, hyemsque;

Sic Bacchar, sardon, Gorgon, icon, & Amazon.

Gracula in as vel in is finita: ut, Lampas, laspis,

Cassus, cuspis, in us vox una pecus pecudis dans;

His forfex, pellex, carex, simul atque supellex,

Appendix, histrix, coxendix, adde filixque,

Hyperdissyl
labon in d
& g.

Gracula tpi
as & is.

Neutra

Neutra excepta ex graviter crescentibus.

Inanimat. in
a, en, er, ur, us,
pne.
Incipio.

Est neutrale genus signans rem non animatam, (dans;
Nomen in a; ut problema: en; ut omen: aris; ut iubar: ur;
Ut jecur: us; ut onus: put; ut occiput. Attamen ex his
Mascula sunt, pecten, fursur: sunt neutra, cadaver,
Verber, iter, suber, pro fungo tuber, & uber,
Gingiber, & laser, cicer, & piper, atque papaver,
Et fiser, atque filer. Neutra, equor, marmor, adorques,
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter crescentibus.

Sunt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex:
Adde culex, natrix; & onyx cum prole, filéxque:
Quamvis hæc melius vult mascula dicier usus.

Communia ex graviter crescentibus.

Communis generis sunt ista, vigil, pugil, exul,
Præsul, homo, nemo, martyr, Ligur, augur, & Arcas;
Anristes, miles, pedes, interpret, comes, hospes;
Sic ales, præses, princeps, auceps, eques, obfes:
Atque alia à verbis quæ nomina multa creantur;
Ut conjux, judex, vindex, opifex, & aruspex.

* Sic Artifex,
municeps,
particeps.

Regula adjectivorum generalis.

Adjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Atque, felix, audax, retinent genus omne sub una:
Sub gemina si voce cadant, velut omnis & omnes;
Vox commune dulum prior est, vox altera neutrum:
At si tres variant voces, scire ut sacra sacrum;
Vox prima est mas, altera femina, tertia neutrum:
At sunt quæ flexu propè substantiva vocares;
Adjectiva tamen naturâ usque reperta:
Talia sunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, sospes, comes, atque superstes;
Cum pauci alii, quæ lectio iusta docebit.

Hæc

21

• *Journal of the American Medical Association*

44

Declination
nes nomi-
num.

Prima nom-
inum declina-
tio.

2

1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 26

8.12.1972

As₂

Es.

E.

As in genio

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius*, cūque eo, *filius Latonæ*, pro *Latone*. Sic *Nævius*, *Filius terræ*, pro *terra*.
Virgilius, *Nec aurās, nec sonitus memor*.

Aulai, & pictai, atque id genus alia, priscis relinquo.
 Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: ut,
Æneadum, *Grajugenū*; pro *Æneadarum*, *Grajugenarum*.

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in *abus*:
Dea, *mula*, *equa*, *liberta*, *ambæ*, *duæ*, *abus*.

Hæc verò tam in *is*, quàm in *abus*: *Filia*, *filiis* vel *fi-
 liabus*; *Nata*, *natis* vel *natabus*.

SECUNDA DECLINATIO.

Secunda de-
 clinatio.

Secundæ declinationis
 terminationes sunt apud
 Latinos quinque;

Er,	} ut	Aper.
Ir,		Vir.
Ur,		Satur.
Us,		Dominus.
Um,		Templum.

Et Græcorum

Os,	} ut	Delos.
On,		Illion.
Eus,		Orpheus.

Attica in *or* genitivum in *o* mittit, accusativum in
os, ut, *Androgeos*, *Androgeô*. Accus. *Androgeôn*.

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum for-
 mant in *o*, ut, *Panthus*, *o Panthû*; *Oedipus*, *o Oedipû*.

Notabis & Latina quædam, tam in *us* quàm in *e* mit-
 tere vocativum singularem: ut, *Agnus*, *vulgus*, *lucus*, *flu-
 vius*, *chorus*, *populus* pro natione.

Eos, genitivum format in *ei* vel *eos*, dativum in *ei*,
 accusativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut, (pheon.
 Nom. *Orpheus*, (pheos.) Acc. *Orpheu*, *Ovid.* Or-
 Gen. *Orphæi* vel Or- } Voc. *Orpheu*.
 Dir. *Orphæi*. } Abl. *Orpheo*.

Notandæ sunt deniq; } Deum, } pro } Deorum.
 syncopationes illæ: } Virum, } } Virorum.

Interdum autem in *ium*; ut, *Floralia*, *Feralia*; genitivo *Floralium*, *Feralium*.

Aliquando verò tam in *orum*, quàm in *ium*: ut, *Parentalia*, *Saturnalia*; genitivo *Parentaliorum*, *Saturnaliorum*, vel *ium*.

Dativos verò & ablativos in *bus*: ut, *Saturnalibus*, *Bacchanalibus*. Præter *Quinquatriis*, quod juxta secundam declinationem format prædictos casus.

Mensium
nominis.

Mensium nomina in *er* vel *is*, ablativum in *i* solum mittunt: ut, *September*, *Aprilis*; ablativo *Septembri*, *Aprili*.

Quorum accusativus in *im* tantum definit, iis ablativus exit in *i*: ut, *Sitim*, *tussim*; ablativo *Siti*, *tussi*.

Adjectiva quæ nominativum in *is* vel *er*, & e neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* solum: ut,

Fortis, *mollis*, *dulcis*, ablativo *Forti*, *molli*, *dulci*:

Sic Acer, *acris*, *acre*; ablativo *Acri*.

Licet Poëtæ interdum metri causâ e pro *i* usurpent.

Nota.

Cætera adjectiva tam in e quàm in *i* mittunt: ut, *Capax*, *duplex*; ablativo *Capace*, *duplice*, vel *ci*.

Præter *Pauper*, *degener*, *uber*, *sospes*, *hospes*, quæ in e tantum faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariam faciunt ablativum: ut, *Melior*, *doctior*; ablativo *Meliore*, *doctiore*, vel *ri*. Similiter & substantiva quædam: ut, *Ignis*, *amnis*, *anguis*, *supellex*, *unguis*, *vectis*; ablativo e vel *i*.

Rariùs autem *Civis*, } Ablativo } *Cive* vel *civi*.

Rariùs etiam *Arpinas*, } } *Arpinate* vel *ti*.

Et sic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accusativi per *em* & *im* finiunt: ut, *Puppis*, *navis*; ablativo *Puppe*, *nave*; vel *i*. Et verbalia item in *rix*: ut, *Victrix*, *altrix*; ablativo *Victrice*, *altrice*, vel *ci*.

Neutra, quorum ablativus singularis exit in *i* tantum, vel in e & *i*, nominativum pluralem mittunt in *is*; ut, *Molli*, *duplice* vel *ci*; nominativo plurali *Mollia*,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura vel pluria, aplustra vel aplustria : sic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Ex ablativis in *i tantum*, vel in *e & i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, Utili, utilium; puppe vel pi, puppium: Genitivus pluralis.

præter com- $\left\{ \begin{array}{l} \text{Majorum,} \\ \text{parativa: ut } \left\{ \begin{array}{l} \text{Meliorum.} \end{array} \right. \end{array} \right. \left. \begin{array}{l} \text{Item præter ista, Sup-} \\ \text{plicum, complicum, strigilum, artificum, vigilum, ve-} \\ \text{terum, memorum, pugilum, inopum. At Plus plurium} \\ \text{format.} \end{array} \right.$

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujusmodi sunt, Sapientium pro sapientium, serpentium pro serpentium.

Quando nominativi singulares duabus consonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, mercium.

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis singularibus reperiuntur pares syllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*:

ut $\left\{ \begin{array}{l} \text{Collis,} \\ \text{Mensis,} \\ \text{Auris,} \end{array} \right. \left\{ \begin{array}{l} \text{in genitivo} \end{array} \right. \left\{ \begin{array}{l} \text{Collium,} \\ \text{Mensium,} \\ \text{Aurium.} \end{array} \right. \left\{ \begin{array}{l} \text{Adde istis,} \end{array} \right.$

Litium, ditium, virium, salium, marium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatium, juvenium, opum, apum, &c.

As format affium: Mas marium: Vas vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os ossium: Faux faucium: Mus murium: Caro carniū: Cor cordium. Alituum ab ales, assumit u.

Boum anomalum est, ut etiam bobus vel bubus.

Quorum genitivi plurales desinunt in *ium*, accusativum formant per *es* & *ea* diphthongum: ut, Partium, omnium; Partes, omnes vel eis.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ

Accusativus pluralis.

Græcorum declinatio.

sua morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: genitivo Titanos, Panos, Daphaidos, Phyllidos: dativum verò in *i* breve: ut Titanî, Panî, Daphnidî, Phyllidî: accusativum in *a* (nisi sint neutrius generis in *a* non terminata) ut, Pana, Phyllidâ, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accusativum faciunt, & nominativi mutant in *n*: ut,

Tethys, Tethyos	} Accusat.	Tethyn,
Decapolis, lios		Decapolin.
Genesis, fios		Genesin.
Metamorphôsis, fios,		Metamorphôsin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt, alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atq; hæc pro genitivorum ratione duplicem quoq; accusativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut, Paris, genitivo Paridos & Parios, accusativo Parida & Parin: Themis, genitivo Themidos & Themios, accusativo Themida & Themîn.

Fœminina in *o*, genitivum in *is*, & accusativum in *o* mittunt:

Sapphō, Sapphūs,	} hanc	Sapphō.
ut, Mantō, Mantūs,		Mantō.
Clîa, Clîas,		Clîo.

Vocativus:

Vocativus nominativo magna ex parte similis est, in nonnullis tamen à nominativo abjicitur: ut, Palla, Pallantis; Theseus, Theseos; Tethys, Tethyos; vocativo, *o* Palla, Theseu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos,	} Vocativo, <i>o</i>	Phylli.
Alexis, Alexios,		Alexi.
Achilles, Achilleos,		Achille.

Græca neutra
in *a*,

Neutra singularia in *a*, Græca sunt: ut, Problema, poemâ: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, addita syllabâ *tum*: ut, Hoc Problematum, hoc poematum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore usu sunt: ut, Problematis, poematis.

QUAR.

QUARTA DECLINATIO.

Quarta declinatio nominum.

Quartæ declinationi nihil ferè difficultatis inest; nam duas tantum sortitur terminationes in recto singulari; nempe *us* & *u*: ut *Manus*, *genu*.

Veteres à nominativis *Anus*, *tumultus*, *ornatus*, dixerunt *Anuis*, *tumulti*, *ornati*, in genitivo: ut, Teren. *Ejus anuis causâ*. Idè *Nihil ornati, nihil tumulti*.

Dativus *ni* habet, & interdum etiam *u*: ut, *Fructui*, Dativus singularis. *concubitu*; rarius *fructu*, *concubitu*.

Virgilius. *Quod neque concubitu indulgent*.

Terent. *Vestitu nimis indulget*.

Currum autem pro curruum Synæresis est; ut & in aliis declinationibus fieri solet.

Iesus in accusativo Iesum habet; in reliquis verò casibus ubique Iesu.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Dativus & ablativus pluralis. *Acus*, *lacus*, *artus*, *arcus*, *tribus*, *ficus*, *specus*, *quercus*, *portus*, *veru*, *ubus*.

Cætera omnia in *ibus*: ut, *Fructibus*, *foetibus*, *manibus*, *motibus*.

QUINTA DECLINATIO.

Quinta declinatio nominum.

Quinta declinatio genitivum, dativum, & ablativum pluralem in paucioribus sortita est, quemadmodum infra in Heteroclitis fusiùs tradetur.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflexionis: ut, *Plebes*, *plebei*.

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es*, *ii*, *e*, exhibat. Genitivus singularis.

Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas*.

Virgilius. *Munera lætitiæque dii*.

Salustius. *Vix decimâ partē die reliquâ*.

Cæterum, præter ista quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclitica dicuntur. Hæc partim variâ probatorum auctorum lectione, partim à sequentibus regulis discere licebit.

NOMEN. DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinson.

Heteroclita
quæ sunt.

Quæ genus aut flexum variant, quæcunque novato
Ritu deficiunt, superantve, Heteroclita sunt.

Variantia genus.

1 Fœm. sing.
Neutr. plural.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus, infelix urbs Troum, Pergama gignit,
Quod, nisi plurali careat, facit ipsa supellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

2 Neut. sing.
mascul. &
neur. plur.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumq;
Rastrum, cum freno, filum, simul atque capistrum,
Argos item & cælum sunt singula neutra: Sed audi,

3 Neut. sing.
masc. tantum
plural.

Mascula duntaxat cælos vocitabis & Argos;
Frena sed & frenos, quo pacto & cetera formant.

4 Neut. sing.
fœm. plural.
Excep.

Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum, &
Neutra quidem primo, muliebria ritè secundo: (hæc sunt
Balnea plurali juvenalem constat habere.

5 Mascul. fin.
neur. plural.

Hæc maribus dantur sing'laria, plurima neutris,
Menalus, atque sacer mons Dindymus, Ismarus, atque

6 Mascul. fin.
masc. & neur.
plural.

Tartara, Taygetus, sic Tanera, Massica, & altus
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque locus, locus, & campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ sequitur, manca est numero, casuve, propago.

Aptôta.

1 Aptôta sunt
quæ à recto
non variant
casum.

Quæ nullum variant casum; ut, fas, nil, nihil, instar:
Multa & in u simul i; ut sunt hæc, cornuque, genuque;
Sic gummi, frugi; sic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

MONO-

NOMEN.

29

Monoptôta.

*Estque Monoptôton nomen, cui vox cadit una:
Ceu, noctu, natu, jussu, injussu, simul astu,
Promptu, permissu. Plurali legimus astus;
Legimus inficias, sed vox ea sola reperta est.*

2 Monoptôta
sunt quæ uni-
co in obliquo
reperiuntur.

Diptôta.

*Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remansit:
Ut fors forte dabit sexto, spontis quoque spontes;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Jugêris & sexto dat jugere, verberis autem
Verbere, suppetiæ quarto quoque suppetias dant:
Tantundem dat tantidem, simul impetis hoc dat
Impete: junte vicem, sexto vice, nec lego plura.
Verberis atque vicem, sic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero casus tenuere secundo.*

3 Diptôta,
quæ duobus
casibus.

Triptôta.

*Tres quibus inflectis casus, Triptôta vocantur:
Ut precis, atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis est nostræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantum recto frugis caret, & dirionis:
Integra vox vis est, nisi desit fortè dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.*

4 Triptôta,
quæ tribus
casibus.

*Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut equis:
Et quæ distribuunt; ut, nullus, neuter, & omnis:
Infinita solent his jungi; ut quilibet, alter:
Quinto hæc sæpe carent casu: & pronomina, præter
Quatuor hæc infra, noster, nostras, meus, & tu.*

5 D-lect.
vocativo.

*Propria cuncta notes quibus est natura coërcens,
Plurima nè fuerint: ut Mars, Carthago, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lelaps, Parnassus, Bucephalusque.
His frumenta dabis, pensa, herbar, uva, metalla;
In quibus auctorum quæ sint placita ipse requiras:
Est ubi pluralem retinent hæc, est ubi spernunt.*

6 Propria
delecti, plur.

Neut. singul.
carent. qui-
busd. calibus
plural.

1 Masc. der-
fecti. plural.

2 Fœm. ca-
rent. plural.

Nota

Hordea, farr, forum, mei, mulsum, desu r., thûsque
Tres tantum similes voces pluralia servant.

Hesperus & vesper, pontus, limusque, finisque,
Sic penus, & sanguis, sic ather, nemo: sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.

Singula fœminei generis, pluralia raro,
Pubes, atque salus, sic talio cum indole, tussis,
Pix, humus, atque lues, sitis & fuga, iunge quietem:
Sic cholera atque fames, bilisque, senectus, juvenus:
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quæta,
Treis similes casus plurali sæpe tenebunt:
Excipe res, species, facies, aciesque, diesque;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Itis multa solent muliebria nectere, ut hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixam cæcæ certum collige filum.
Rarius his numerum, quandoque sed adde secundum.

3 Neutra ca-
rentia. plura-
li.

Nec licet his neutria numerum deferre secundum,
Duricius, senium, lethum, cœnumque, salimque;
Sic barathrum, virus, vitrum, viscumque, penumque,
Iustitium, nihilum, ver, lac, gluten, simul hæc:
Adde gelu, solium, iubar. Hæc quoque talia ponas,
Quæ tibi, si observas, occurrent multis legenti.

1 Masculina
carent. sing.

Mascula sunt tantum numero contenta secundo,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Manes profluviu, lemures, fasti, atque minores;
Cum genus assignant, natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Cabique, Locrique,
Et quæcunque legas passim similis rationis.

2 Fœmin.
carent. sing.

Hæc sunt fœminei generis, numerique secundi,
Exuvia, phalera, gratesque, manubie, & idus,
Antie, & inducie, simul insidieq, mureq,
Excubie, uña, vuga, triceq, calende.

Quisquilie,

Quisquiliæ, thermæ, cune, diræ, exequiæ,
Inferiæ & feriæ; sic primitiæque, plagæ
Retiæ signantes, & valvæ, divitiæque
Nuptiæ item & lactes: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus inventiæ & nomina plura locorum.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur,
Mœniæ, cum tesquis, præcordiæ, iustriæ ferarum.
Arma, mapaliæ; sic bellariæ, munia, castra:
Fumus iusta petit, petit & sponsalia virgo;
Rostra disertus amat; puerique crepundia gestant;
Infantèsque colunt cunabula; consiliis exta
Angur: & absolvens superis effusa recantat.
Festâ Deum poterunt, seu Bacchanalia, jungi.
Quod si plura leges, licet hæc quoque classe reponas.

3 Neutra ca-
rentia singu-
lari,

Redundantia.

Hæc quasi luxuriant, varias imitantia formas:
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitruque,
Sic chypcus chypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Sensus & hoc sensum, tignus tignumque, tapetum
Atque tapete tapet, punctus punctumque; sinapis
Quod genus immutans fertur scelerata sinapis
Sinus & hoc sinum vas lactis, mendæque mendum,
Viscus & hoc viscum, sic cornu & flexile cornum:
At Lucanus ait, Cornus tibi cura sinistri:
Eventus simul eventum. Sed quid moror istis?
Talia doctorum tibi lectio mille ministrat.

1 Redon-
dantia.

Sed tibi præterea quædam sunt Græca notanda,
Quæ quarto casu fatum peperere Latinum:
Nam panther panthera creat, crateræque crater;
Cassida cassis habet, sed & æther æthæra fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; sic caput ipsam
Cassida magna tegit; nec vult panthera donari.

2 Nomina
viri cu accu-
sativis Græ-
cis in æ.

Perritur his rectus, sensus manet, & genus unum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, stipis & stipis; variantia,
Sic

3 Rectum
variantia,

*Sic cinis atque ciner, vomis vomer, scobis & scobs;
 Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
 Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor, adôrque;
 Hic & apes & apî, plebs plebis: Sunt quoque multa
 Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
 Ut, delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
 Sic congrus conger, Meleâgrus sic Meleager,
 Teucrus item Teucer: Dabis huc & cetera cuncta,
 Quæ tibi par ratio dederint & lectio casta.*

4 Declinatio-
nem varian-
tia.

*Hec simul & quarti flexus sunt atque secundi:
 Laurus enim lauri facit, & laurus genitivo;
 Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
 Sic colus; atque penus, cornus quando arbor habetur;
 Sic lacus atque domus; licet hæc nec ubique recurrant:
 His quoque plura leges, quæ priscis jure relinquant.*

5 Adjectiva
luxuriantia.

*Et quæ luxuriant sunt adjectiva notanda
 Multa, sed in primis quot & hæc tibi nomina fundunt,
 Arma, jugum, nervus, somnus, clivusque, animusque,
 Et quot semus habet, quot frenum, & cera, bacillum:
 A quibus us simul is formes; ut, inermis inermis.
 Rarior est hilarus, vox est hilarius bene nota.*

COMPARATIO NOMINUM.

Nominum
comparatio.

Comparantur nomina, quorum significatio augeri
 minuive potest.

Gradus comparationis sunt tres:

Positivus
gradus.

Positivus, qui rem sine excessu significat: ut, Albus,
 niger, probus, improbus.

Comparati-
vus.

Comparativus, qui significationem sui positivi per
 adverbium Magis auget: ut, Albior, probior, id est,
 Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à
 primo, positivi casu in i, additâ syllabâ or: ut, ab Amici,
 pudici, fit Amicior, pudicior.

Superlativus.

Superlativus, qui supra positivum cum adverbio
 Valde, vel Maxime significat: ut,

Docti-

Doctissimus, id est, valde Doctus.

Justissimus, vel maximè Justus.

Fit autem regulariter à primo positivi casu in *i*, adjectis & *sumus*: ut, à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

Quæ verò positiva in *r* desinunt, adjecto *rimus* superlativum formant: ut, Pulcher, pulcherrimus; Niger, nigerrimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter; Maturimus, sive Maturissimus, ab antiquo Matur.

Sex ista in *lis*, superlativum formant mutando *is* in *lis*: nempe, Facilis, facillimus; Docilis, docillimus; Agilis, agilissimus; Gracilis, gracillimus; Humilis, humillimus; Similis, simillimus.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur: Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à dico: Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, usurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus,	} volo	Magnificus,	} facio
Benevolentior,		Magnificentior,	
Benevolentissimus,		Magnificentissimus,	

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & Maximè: ut, Idoneus, magis idoneus, maximè idoneus. Arduus, magis arduus, maximè arduus.

COMPARATIO INUSITATIO R.

Interim acre iudicium adhibendum est, ut quæ in legendis autoribus rarò occurrunt, rarò itidem usurpentur:

Cujusmodi sunt quæ sequuntur;

Affiduior, strenuior, egregissimus, mirificissimus, pientissimus vel piissimus, ipsissimus.

Perpetuissimus, Exiguissimus, apud Ovidium.

Tuissimus, Multissimus, apud Ciceronem.

COMPA-

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, pessimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus, plurimus; multa, plurima; multum, plus, plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrius, ab antiquo deter. Nequam, nequior, nequissimus. Citrá, citérior, citimus. Intrá, interior, intimus. Infrá, inferior, infimus. Extrá, exterior, extimus vel extrémus. Suprá, superior, supremus vel summus. Póst, posterior, postremus. Ultrá, ulterior, ultimus. Propé, propior, proximus, à quo proximior, apud Ovidium. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutissimus. Sæpe, sæpius, sæpissime.

Comparatio
manca.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Inclutus,
Inclutissimus.

Opimus,
Opimior.

Ocyor, } ab *ocys*
Ocyssimus.

Novus,
Novissimus.
Adolescens,
Adolescentior.

Potior,
Potissimus.

Longinquus,
Longinquior.
Pené,
Penissimus.

Meritus,
Meritissimus.

Sinister,
Sinisterior.

Juvenis,
Junior.

Senex,
Senior,
Maximus natu.

Anté,
Anterior.
Nuper,
Nuperrimus.

Comparatio
abusiva.

Interdum autem à substantivis fit comparatio, sed abusive: Neronior, } Nerone,
ut, } Cinædior, } à } Cinædo,
Pœnior, } Pœno.

Com-

Comparisonum Typus.

SINGULARITER.

[POSITIVUS. | COMP. | SUPER.]

	Doctus.	Tener.	Dulcis.	Felix.	Prudens.	
Nom.	us, ex is a is x ns um				ior ior ius	mus ma mus
Gen.					ioris	mi ma mi
Dat.					iori	mo ma mo
Accus.	us, ex is a is x ns um				iore iore ius	mus ma mus
Voc.	us, ex is a is x ns um				ior ior ius	mi ma mi
Ablat.					iore iore	mo ma mo

Com-

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	POSITIVUS.	COMPA.	SUPER
	Dotti. Teneri. Dulces. Felices. Prudentes.		
Nom.	es es es es es	iores iores iores iores iores	mi ma ma ma ma
Gen.	orum arum orum orum orum	iorum	orum marum orum marum orum
Dat.	is ibus ibus ibus ibus	ioribus	mis
Accus.	os as a es es es es es	iores iores iores iores iores iores iores iores	mos mas ma mas mas mas mas mas
Vocat.	es es es es es	iores iores iores iores iores	mi ma ma ma ma
Ablat.	is ibus ibus ibus ibus	ioribus	mis

Pronomen est pars orationis, quā in demonstranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina sunt quindecim; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: ut, Egomet, tute, idem, & similia: ut etiam, Qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt pronomini, Species, Numerus, Casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura.

Species pronominum est duplex; Primitiva, & Derivativa.

Ad Primitivam spectant ista; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Ex primitivis alia sunt Demonstrativa, alia Relativa.

Demonstrativa dicuntur eadem, quæ & Primitiva; nimirum, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is.

Relativa autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui.

Derivativa sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Derivativorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia.

Possessiva sunt, Meus, tuus, suus, noster, vester.

Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem aut nationem, vel partes & sectas significant: ut Nostras, Vestras, & Cujas nomen.

DE NUMERO.

Numerus pronominum duplex est, Singularis, ut Ego; Pluralis, ut Nos.

DE CASU.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine. Vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. Marcialis tamen pronomini Ipse vocativum tribuere videtur, cum ait,

*Ut Martia revocetur amor, summique Tonantis,
At te Juno petat cession, & ipsa Venus.*

DE GENERE.

Genera pronominum.

Genera sunt in pronominebus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur, ut, Ego, tu, sui, alia per tria genera variantur: ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Pronominum declinatio prima.

Declinationes pronominum sunt quatuor.

Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*: ut, Ego, tu, genitivo Mei, tui; & *is*, quod recto caret in utroque numero.

Secunda.

Genitivus secundæ definit in *ius* vel *ius*: cujus formæ sunt, Ille ipse, iste: genitivo Illius, ipsius, istius: Hic, is, qui: genitivo huius, ejus, cujus.

Tertia.

Genitivus tertiæ declinationis exit in *i*, *e*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur: cujus formæ sunt,

Nominativo. Meus, mea, meum,

Tuus, tua, tuum,

Sui, sua, suum,

Noster, nostra, nostrum,

Vester, vestra, vestrum.

Genitivo. Mei, meæ, mei,

Tui, tuæ, tui,

Sui, suæ, sui, (sui).

Nostræ, nostræ, nostræ,

Vestri, vestræ, vestri.

Quarta.

Genitivus quartæ habet *is* ex quo ordine sunt

Nostræ,

Nostræ,

Vestri,

Vestri,

Cujus,

Cujus.

Ceteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Personæ pronominum.

Personæ pronom. sunt tres,

Prima, Ego,

Secunda, Tu,

Tertia, Ille.

Figura.

DE FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Ego; Composita, ut Egomet.

Pronominum compositio.

Pronomina inter se componuntur: ut, Ego ipse, tu ipse, sui ipse, me ipse.

Nom.

Nom. { *Istic,* } { *istunc,* } { *istoc,*
           { *istæc,* } **Accus.** { *istanc,* } { *istac,*
           { *istoc, vel istuc.* } { *istoc, vel istuc.* } { *istoc.*

1. Inter se.

Pluraliter, nominativo & accusativo *istæc*. Eodem modo declinatur & *illic, illæc, illoc*.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, Cujusmodi, hujusmodi, illiusmodi, istiusmodi.

2. Cum nominibus.

Componuntur & cum præpositionibus: ut, Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quicum, quibuscum.

3. Cum præpositionibus.

Componuntur etiam & cum adverbis: ut,

4. Cum adverbis.

{ *Eccum,* } { *Ellum,* } { *ab Ecce & ille.*
           { *eccam,* } { *ellam,* } { *Ut & Idem*
           { *Eccos,* } { *ellos,* } { *quoque ab is*
           { *eccas,* } { *ellas,* } { *& demum.*

Cum conjunctione quoque componuntur: ut, Sing. Nominativo *Hiccine, hæccine, hoccine*. Accusativo *huncine, hancine, hoccine*. Ablativo *hoccine, haccine, hoccine*. Plural. *Hæccine, neutrum*.

5. Cum conjunctione.

Componuntur denique cum syllabicis adjectionibus: ut, *Met, te, ce, pre.*

6. Cum syllab. adjecta. *Met.*

Met adjicitur primæ & secundæ personæ: ut, *Ego, met, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c.* Sic *Sibimet* quoque, ac *semet* dicimus.

*Tu*met autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à *tumeo*; sed *tuimet, tibimet, temet, nosmet, &c.*

Te adjicitur *istis*, *Tu, ut tute; Te, ut tete.*

Te. Ce.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, *Hic, ille, iste, quoties in s desinunt; ut, Hujusce, hiscce, illiusce, istiusce, hosce, illosce, istosce.*

Pre apponitur *istis* ablativis.
           { *Meâ,* } { *Meapte.*
           { *Tuâ,* } { *Tuapte.*
           { *Suâ,* } { *Suapte.*
           { *Nostrâ,* } { *Nostrapte.*
           { *Vestrâ,* } { *Vestrapte.*

Pre

H

Inter

Interdum etiam masculinis & neutris adjici solet: ut; Meopte Marte, tuopte labore, suopte jumento, nostrop te damno, &c.

Quis.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis, in compositione hisce particulis postponitur;

En,	} ut {	Ecquis,	} Et hæc tam in fœminino	
Ne,		Nequis,		singulari, quàm in neutro
Alius,		Aliquis,		plurali, <i>quæ</i> habent, non
Num,		Nunquis,		<i>quæ</i> : ut, Siqua mulier, Ne-
Si,		Siquis:		qua flagitia, &c.

Ecquis.

Præter Ecquis, quod utrunque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compositione,

Nam,	} ut {	Quisnam,	} Et hæc ubique (præter-	
Piam,		Quispian,		quam in ablativo singu-
Putas,		Quisputas,		lari) <i>quæ</i> habent, non
Quam,		Quisquam,		<i>quæ</i> : ut, Quænam do-
Que,		Quisque:		ctrina? Negotia quæpiam,
			Optima quæque.	

Quis.

Quis etiam cum seipso componitur; ut, Quisquis; quod & in hunc modum variatur;

Nominativo, Quisquis, quicquid; Accusativo, Quicquid; Ablativo, Quoquo, quaquæ, quoquo.

Qui.

Qui, in compositione præponitur his particulis,

Dam,	} ut {	Quidam,	} Et hæc ubique (præter-	
Vis,		Quivis,		quam in ablativo singu-
Libet,		Quilibet,		lari) <i>quæ</i> retinent, non
Cunq;		Quicunq;		<i>quæ</i> : ut, Quædam puella,
				Quæcunque facinora.

DE VERBO.

Verbum est pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, esse aliquid, agere, aut pati significat: ut, Sum, existo: moveo, moveor: tango, tangor.

Verbum

Verbum dividitur imprimis in Personale, ut, Doceo:
& Impersonale, ut Oportet.

Personale est, quod certis personis distinguitur: ut, Verbum Personale.
Ego lego, tu legis, hic legit, illi legunt.

Contrá, Impersonale dicitur, quod diversarum personarum vocibus non distinguitur nec variatur: ut, Verbum Impersonale.
niter, tædet, miseret, oportet.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt ista; Genus, Modus, Tempus, Figura, Species, Persona, Numerus, Conjugatio.

DE GENERE.

Quinque sunt verborum genera, { Activum, Deponens,
Passivum,
Neutrum, Commune.

ACTIVUM.

Activum est, quod agere significat; & in *o* finitum, Activum.
passivum in *or* formare potest: ut, Doceo, doceor; Lego, legor.

PASSIVUM.

Passivum est, quod pati significat; & in *or* finitum, Passivum.
activi formam, & dempto, resumere potest: ut, Amor, amo; Afficio, afficio.

NEUTRUM.

Neutrum est, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam Neutrum.
nec passivam formam integrè induere potest: ut, Curro, ambulo, jaceo, sum.

Neutorum tria sunt genera.

Nam aliud Substantivum dicitur; ut, Sum, es, est, Neutrum Substantivum.
sumus, &c. Aliud Absolutum; sic dictum, quòd ipsum Neutrum Absolutum.
per se sensum absolvat.

Atque hoc rursus duplex est: Nam alterum actionem completam in ipso verbo significat, nec in aliud transeuntem; ut, Ambio, dormio, pluit, ningit: alterum verò passionem in ipso completam indicat: ut, Palleo, rubeo, albesco, nigresco.

Tertium ge-
nus neut.

Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatæ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut,

Bibo vinum,

Curro stadium,

Vivo vitam,

Vinum bibitur.

Stadium curritur.

Vita vivitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: ut, **Eo**, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens.

Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habet; ut, **Loquor** verbum; vel neutrius, ut, **Philosophor**.

COMMUNE.

Commune.

Commune, quod in *or* finitum, tam activam quam passivam significationem obtinet: ut, **Veneror**, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, multaque id genus alia, quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicativus.

Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri aut non fieri definit: ut, *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem usurpatur; ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem; ut, *An in astu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus.

Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut apud Proportium; *Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito*. Virg. *Tityre, dum red: o (brevis est via) pasce capellas; Et potum pastas age Tityre; & inter agendum Occursare capro (cornu ferit ille) caveto*.

Præteritum autem a subjunctivo mutuatur.

Cic. *Sed amabo te nihil incōmodo valetudinis tuæ feceris*. Martial. *Dic quous es, quanti cupias cenare; nec ullum*

Addideris verbum, cœna parata tibi est.

Quin

Quin & illa passiva, Præceptum sit, dictum sit, determinatum sit, præteriti imperativi esse fatetur Priscianus.

Hic modus etiam permissivus dicitur, quod interdum per hunc permissio significetur: ut,

Si sine pace tua, atque invito Numine, Troës Italiam petière, hiant peccata, nec illos Juvveris auxilio.

Denique aliquando etiam suppositivus, aut hortativus appellatur: ut, Virgilius;

—eamus, & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factane sit, an fiat, an sit facienda: ut, *Utinam bonis literis suis detur bonos.* Optativus.

Modus optativus, potentialis, & subjunctivus quinque separata eisdem vocibus tempora habere videntur; ut est author Linacius. Præterea notandum est, præsens hujusmodi assumere quandoque significationem futuri: ut, *Utinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: ut, *Expectes eadem a summo, minimoque poeta; pro, potes expectare. Non expectes ut statim gratias agat, qui sanatur invitus; pro, non debes expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet? pro, vult affirmare.* Potentialis.

Græci hunc modum nunc per indicativum, nunc per optativum & particulam *αἶ* exprimunt.

Subjunctivus, qui nisi alteri subjiçatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvit: ut,

Si fueris felix, multos numerabis amicos:

Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conveniunt: discernuntur verò significatione, & signis. Optativus enim semper adhæret adverbio cuiusdam optandi: ut, *Utinam veniat aliquando tempus.* Potentialis verò neque ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus au-

Græcorum
optandi mo-
du.

Subjunctivus.

Not.

tem semper aliquam conjunctionem annexam habet: ut, *Si venero; Ut taceas; Cum cenāvero.*

Infinitivus.

Infinitivus, qui agere quidem aut pati significat, ac citra certam numeri & personæ differentiam: ut, *Malim probus esse, quā haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora sunt quinque.

Præsens.

Præsens, quo actio nunc geri significatur; ut *Scribo.*

Imperfectum.

Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuisse significatur, non tamen absolutam tunc temporis fuisse actionem: ut,

Virgil. Hic templum Junoni ingens Sidonia Dido Condebat. Erat enim adhuc in opere.

Perfectum.

Perfectum, quo præterita absolutaque significatur actio. Hoc in passivis, deponentibus, & communibus duplex est; & ob id duplici circuitione explicatum: Alterum, quo proximè præteritum exprimitur, ut, *Pransus sum*; Alterum, quo ulterius præteritum indicatur, ut *Pransus fui*. Non enim, si modò *pransus sis*, *pransus fui* commodè aptève dixeris.

Plusquam-perfectum.
Futurum.

Plusquam-perfectum, quo actio jamdiu præterita significatur.

Futurum, quo res in futuro gerenda significatur.

Hic Promissivus modus à nonnullis vocatur, quod videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut, *Ovid.*

Ibimus, ô Nymphae, monstratæque saxa petemus.

Hujus aliud genus est, quod Exactum vocant: ut, *Videro, abiero.*

Ter. Si te equo animo ferre accipiet, negligentem feceris.

Quod quidem exactum futurum, etiam in subjunctivo modo reperitur: ut,

Plin. Ero securior dum legam, statimq. timebo cum legero.

DE FIGURA.

Figura est duplex: simplex, ut *Facio*; composita, ut *Calefacio*.

Verba

Verba composita, quorum simplicia exoleverunt, sunt: Defendo, offendo, aspicio, conspicio, adipiscor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, instigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πλήω, ὤ. Percello, à κέλλω.

DE SPECIE.

Species est duplex.

Primitiva, quæ est prima verbi positio; ut, Ferveo. Primitiva.

Derivativa, quæ à primitiva deducitur; ut, Fervescio. Derivativa.

Derivativorum genera sunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* Inchoativa, mediativa potius, & augmentativa appellat) in *sco* desinunt: ut, Labasco, caleasco, ingemisco, edormisco.

Hæc autem inchoationem significant; ut, Luceſcit, id est, *incipit lucere, aut certe gliscere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo*: hoc est, *magis magisque ardet*. Ex his pleraque pro thematibus primariis usurpantur: ut, *Timeſco, hiſco, conriceſco*; id est, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentativa desinunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*: ut, Viſi- Frequentati-
to, affecto, ſcriptito; pulſo, viſo, quaſſo; nexo, texo, vexo; va-
ſector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduita-
tem quandam; vel conatum: ut, Dictito, id est, *frequen-*
ter dico; Viſo, id est, *eo ad videndum*.

Huc pertinent & illa, Vellico, ſodico, albico; & ſimi- Apparativa.
lia id genus, quæ à Grammaticis etiam apparativa ap-
pellari ſolent.

Deſiderativa finiunt in *urio*: ut, Lecturio, parturio, Deſiderativa.
eſurio, cœnatorio. Hæc ad ſignificationem ſuorum pri-
mitivorum ſtudioſum atque appetentiam quandam ad-
jiciunt: ut, Lecturio, id est, *legere cupio*; Cœnatorio, id
est, *cupio cœnare*.

Diminutiva, in *lo* vel *ſſo* exeunt: ut, Sorbillo, cantillo, Diminutiva.
piuſſo; id est, *parvum ac modicè ſorbeo, canto, bibo*.

Imitativa.

Imitativa sunt, quæ imitationem significant : ut, Patristo, Atticisto, Platonisto. At Latini hanc formam non aded delectati sunt : unde pro Græcisto, Græcor usi sunt : ut, Cornicor, à cornice ; vulpinor, à vulpe ; Bacchor, à Baccho.

DE PERSONA.

Tres sunt verbi personæ : Prima, ut Lego ; Secunda, ut Legis ; Tertia, ut Legit.

DE NUMERO.

Numeri sunt duo : Singularis, ut Lego ; Pluralis, ut Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum est, quæ pueri tanquam ungues suos exactissimè callere debent : proximum fuerit, ut hæc Guliel. Lillii de præteritis & supinis regulæ (lucidissimæ quidem illæ compendiosissimæq, nec sanè minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

G. LIL. DE SIMPLICIUM

verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

A, avi.

S in præsentî perfectum format in avi ;

Ut, no, nas, navi : vocito, vocitas, vocitavi :

Deme lavo, lavi : juvo, juvi ; nexoque, nexui ; *

* Hypermetrer versus plus iusto unâ syllabâ constar, sed collidenda cum prima voce sequentis verius id quod omnium commune est

Et seco, quod secui : neco, quod necui ; mico verbum Quod micui, plico quod plicui, frico quod fricui dar. Sic domo quod domui, tono quod tonui, sono verbum Quod sonui, crepo quod crepui, veto quod vetui dar, Atque cubo, cubui : raro hæc formantur in avi. Do, das, ritè dedi ; sto, stas, formare steri vult.

Secun-

Secundæ Conjugationis commune
Præteritum.

ES in præsentî perfectum format ut dant;
Ut nigreo nigres nigrui : jubeo excipe jussi,
Sorbco sorbui, habet sorpsi quoque; mulceo mulsi;
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videoque
Vult vidi; sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quattuor his infra geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo vultque momordi,
Spondeo habere sponendi, tordeo vultque torondi.
L vel R ante geo si stet, geo vertitur in fi;
Urgeo ut urfi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi:
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles fleui, leo les leui, indeque natum
Deleo delevi, pleo ples pleui, neo nevi:
A maneo mansi formatur; torqueo torfi;
Hereo vult hæsi, Vco fit vi, ut ferreo ferui:
Niveo & indè satum poscit conniveo nivi
Et nixi : cieo civi, vieoque vievi.

Tertia Conjugatio.

Tertia præteritum formabit ut hic manifestum.
Bo fit bi, ut lambo lambi: scribo excipe scripsi,
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.
Co fit ci, ut vinco vici : vult parco peperci
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do fit di, ut mando mandi: sed scindo scidi dat,
Findo fidi, fundo fudi, tundo turudique;
Pendo pependi, tendo terendi, pedo pepêdi:
Junge cado cecidi, pro verbero cado cecidi.
Cedo pro discedere, siue locum dare, cessi:
Vado, rado, ludo, divido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt fi.

Ga.

Go fit xi, ut jungo junxi: sed ante go vult hi;
 Ut spargo sparsi: lego legi, & ago facit egis;
 Dat tango tetigi, pungo punxi pupugique:
 Dat frango fregi: cum signat pango pacisci,
 Vult pepigi, pro jungo, pegi; pro cano, panxi.

Ho.

Lo.

Ho fit xi, traho ceu traxi docet, & veho vexi.

Lo fit ui, colo ceu colui: psallo excipe cum p,
 Et fallo sine p; nam falli format utrunque:
 Dat vello velli vulsi quoque, fallo fefelli,
 Cello pro frango, ceculi, pello pepulique.

Mo.

Mo fit ui, vomo ceu vomui: sed emo facit emi;
 Como petit compsi, promo prompsi: adjice demo
 Quod format dempsi, sumo sumpsi, premo pressi.

No.

No fit vi, fno ceu fvi: temno excipe tempsi;
 Dat sterno stravi, sperno spreui, lino leui,
 Interdum lini & liui; cerno quoque creui:
 Gigno, pono, cano, genui, posui, cecini dant.

Po.

Po fit pli, ut scalpo scalpsi: rumpo excipe rupi;
 Et strepo quod format strepui, crepo quod crepui dat.

Quo.

Ro.

Quo fit qui, ut linquo liqui: coquo demito coxi,

Ro fit vi, sero ceu pro planto & semino, sevi,
 Quod serui melius dat, mutans significatum:
 Vult verro verri & verfi, uro ussi, gero gessi,
 Quero quæsvi, tero trivi, curro cucurri.

So.

So, velut accerso, arcesso, incesso, atque lacezzo,
 Formabit fvi: Sed tolle capezzo capezzi,
 Quodque capezzui facit, atque facezzo facezzi;
 Sic viso visi: sed pinso pinsui habebit.

Sco.

Sco fit vi, ut pasco pavi: vult posco poposci,
 Vult didici disco, quæxi formare quinsco.

To.

To fit ti, ut verto verti: sed sisto notetur
 Pro facio stare activum, nam jure stiti dat.
 Dat mitto misi, petii peto sive petivi.
 Sterto stertui habet, meto messui: ab ecto fit exi;
 Ut flecto flexi: pecto dat pexui, habetque
 Pexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo.

Vo fit vi, ut volvo volui: vivo excipe vixi.

Neo

Nexo ut nexui habet, sic texo texui habebit.

Fit cio ci: ut, facio feci, jacio quoque jeci;
Antiquum lacio lexi, specio quoque spexi.

Fit dio di, ut fodio fodi. Gio, ceu fugio gi.

Fit pio pi, ut capio cepi: cupio excipe pivi,
Et rapio rapui, sapio sapui atque sapivi.

Fit rio ri, ut pario peperit. Tio tti, geminans s,
Ut quatio quassi, quod vix reperitur in usu.

Denique uo fit ui, ut statuo statui: pluo pluui
Format, sive plui, struo sed struxi, fluo fluxi.

Xo.
Cio.

Dio. Gio,
Pio.

Rio.
Tio.

Uo.

Quarta Conjugatio.

Quarta dat is ivi, ut monstrat scio scis tibi scitvi:
Excipias venio dans veni, cambio campsi,

Raucio rausi, sarcio farsci, sarcio farsci,

Sepio sepsi, sentio sensi, fulcio fulsi,

Haurio item hausci, sancio sanxi, vincio vinxi;

Pro salto salio salui, & amicio * amicitui dat:

Parcius utemur cambiui, hauriui, amicitui,

Sepiui, sanxiui, sarcivi, atque saltui.

Is, ivi.

Excip. Ve-
nio, cambio,
&c.

* Per proce-
leusmaticus.

De Compositorum Verborum Præteritis.

Præteritum dat idem simplex & compositivum,

Ut docui edocui monstrat. Sed syllaba semper,

Quam simplex geminat, composito non geminatur:

Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo;

Atque à do, disco, sto, posco, ritè creatis.

A plico compositum cum sub, vel nomine, ut ista,

Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi:

Applico, complico, replico, & explico, ut vel in avi.

Quamvis vult oleo simplex olui, tamen indè

Quodvis compositum melius formabit olevi:

Simplicis at formam redolet sequitur subolètque.

Composita à pungo formabunt omnia punxi:

Plico?

Oleo,

Pungo,

Vult

Do.

Vult unum pupugi, interdumque repungo repunxi.

Natum à do, quando est inflexio tertia; ut, addo,

Credo, edo, dedo, reëdo, perdo, abdo, vel obdo,

Sto.

Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: et unum

Abcondo, abscondi. Natum à sto, stas, stiti habebit.

Mutantia primam vocalem in E.

Pario.

Verba hæc simplicia presentis præteritiq̃ue,
Si componantur, vocalem primam in e mutant,

Damno, laſto, ſacro, fallo, arceo, tracto, faſcor,

Partio, carpo, patro, ſcando, ſpargo: parioq̃ue,

Cujus nata peri duo comperit & reperit dant:

Cetera ſed perui; velut hæc, aperire, operire.

A paſco parvi tantum compoſita notentur.

Hæc duo, comp: ſco, diſpeſco, pelcui habere:

Cetera, ut epaſco, ſervabunt ſimplicis uſum.

Mutantia primam vocalem in I.

* Poſthabeo
ſimplicis for-
mam ſervat,

Cano.

Placeo.

Pango.

Maneo.

Scalpo, cal-

co, ſalto.

Claudo, qua-

tio, lavo.

Hæc, * Habeo, lateo, ſalio, ſtatuo, cado, ledo,

Pango dans pēgi, cano, quero, cedo cecidi,

Tango, egeo, teneo, taceo, ſapio, rapioq̃ue,

Si componantur, vocalem primam in i mutant:

Ut, rapio, rapui: eripio, eripui: à capo natum

Præteritum per ui, ceu concino, concinui dat.

A placeo ſic diſplaceo: ſed ſimplicis uſum

Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene ſervant.

Compoſita à pango retinent a quattuor iſta,

Depango, oppango, circumpango, atque repango.

A maneo manſi, minui dant quattuor iſta,

Præmineo, emineo, cum promineo, immineoq̃ue:

ſimplicis at verbi ſervabunt cetera formam.

Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto, a per u mutant:

Id ribi demonſtrant exculpo, inculco, reſulto.

Compoſita à claudio, quatio, lavo, reſciunt a:

Id docet à claudio, occlaudio, excludo: à quatioq̃ue,

Percutio, excutio: à lavo, proluo, diluo nata.

Mutant

Mutantia primam vocalem in I,
præterquam in præterito.

Hæc si componas, Ago, emo, sedeo, rego, frango,
Et capio, jacio, lacio, specio, premo, semper
Vocalem primam præsentis in i sibi mutant,
Præteriti nunquam; ceu, frango refringo refregi:
A capio incipio incepi. Sed pauca noventur:
Namque suum simplex perago sequitur, satagôque.
Atque ab ago, lego dat degi, cogo coegi:
A rego sic pergo perrexī, vult quoque surgo
Surrexi, mediâ præsentis syllabâ ademptâ.
Nil variat facio, nisi præposito præeunte:
Id docet olfacio, cum calfacio, inficiôque.
A lego nata, re, * se, per, præ, sub, trans, præeunte,
Præsentis servant vocalem; in i cetera mutant:
De quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantum
Præteritum lexi faciunt; reliqua omnia legi.

Excipitur
Coemo.

Ago.
Rego.

Facio.

Lego.

De simplicium verborum Supinis.

Nunc ex præterito discas formare supinum.
Bi sibi tum format, sic namque bibi bibitur fit.
Ci fit Etum; ut, vici victum, testatur & ici
Dans istum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di fit sum, ut vidi visum: quædam geminant s;
Ur, pandi passum, sedi sessum: adde scidi quod
Dat scissum, atque fidi fissum, fodi quoque fossū.
Hic etiam advertas, quod syllaba prima supinis,
Quam vult præteritum geminari, non geminatur:
Idq̃ torondi dans tonsū docet, atque cecidi
Quod casum, & cecidi quod dat casum, atque retendi
Quod tensum & tentum, tutudi tunsū, atque pepedi
Quod format peditum; adde dedi quod iure datum vult.
Gi fit Etum, ut legi lectum: pegi pepigique
Dat pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum,
Egi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Bi.
Ci.

Di.

Gi.

Li

Li.

Li fit sum; ut *salli*, *stans* pro *sale* *condio*, *falsum*;
Dat *pepuli* *pulsum*, *ceculi* *culsum*, atque *fefelli*
Falsum; *dat* *velli* *vulsum* : *tuli* *habet* quoque *larum*;

Mi, ni, pi, qui.

Mi, ni, pi, qui, tum *fiunt*, velut *hęc* *manifestum*;
Emi *emptum*, *veni* *ventum*, *cecini* à *cano* *cantum*,
A capio *cepi* *dans* *captum*, à *cæpio* *cæptum*,
A rumpo *rupi* *ruptum*, *liqui* quoque *liſtum*.

Ri.

Si.

Ri fit sum, ut *verri* *versum* : *peperi* *excipe* *partum*.
 Si fit sum, ut *visi* *visum* : tamen ſ *geminato*
Miſi *formabit* *miſſum* : *fulſi* *excipe* *fultrum*,
Hauſi *hauſtum*, *ſarſi* *sartum*, *ſarſi* quoque *fartum*,
Uſſi *uſtum*, *geſſi* *geſtum* ; *torſi* *duo*, *tortum*
Et *torſum*; *indulſi* *indultum* *indulſum*que *requirit*.

Pſi.

Pſi fit prum, ut *ſcripſi* *ſcriptum* : *campſi* *excipe*
campſum.

Ti.

Ti fit tum; à *ſto* namque *ſteti*, à *ſiſtô*que *ſtiti* fit
Præterito *commune* *ſtatim* : *verri* *excipe* *verſum*.

Vi.

Vi fit tum, ut *ſtavi* *ſtatum* : *pavi* *excipe* *paſtum*;
Dat *lavi* *lorum*, *interdum* *lautum* atque *lavarum*;
Potavi *potum*, *interdum* *facit* & *potatum*;
Sed *favi* *fautum*, *cavi* *caurum*; à *ſero* *ſevi*
Formes *ritè* *ſatum* ; *lvi* *linique* *litum* *dat*;
Solvi à *ſolvo* *ſolutum*, *volvi* à *volvo* *volutum*;
Vult *ſingultriv* *ſingultum*, *veneo* *venis*
Ventvi *venum*, *ſepeliv* *ritè* *ſepultum*,

Ui.

Quod *dat* *ui* *dat* *itum*, ut *domui* *domitum* : *excipe*
quodvis

Verbum *in* *uo*, quia *ſemper* *ui* *formabit* *in* *utum*;
Exut *ut* *exutum* : à *ruo* *deme* *rui*, *ruitum* *dans*.
Vult *ſecui* *ſectum*, *necui* *neſtum*, *fricui*que

* *Pes* *proce-*
leuſmaticus.

Fricum, *miſcui* *item* *miſtum*,* *ac* *amicui* *dat* *amiſtum*;
Torru *habet* *roſtum*, *docui* *doſtum*, *tenui*que
Tentum, *conſului* *conſultum*, *alui* *alrum* *aliſum*que;
Sic *ſalui* *ſaltum*, *colui* *occului* quoque *cultum*;
Piſui *habet* *piſtum*, *rapui* *raptum*; *ſerui*que

Quidam mu-
 tant ui in ſum

A ſero *vult* *ferrum*; *ſic* *texui* *habet* quoque *textum*.
Hęc *ſed* *ui* *mutant* *in* *ſum* : nam *cenſeo* *cenſum*,

Cellui

Celsui habet celsum, meto messui habet quoque messum;
 Nexui item nexum, sic pexui habet quoque pexum:
 Dat parui passum, carui cassum caritumque.

Xi fit etum, ut viuxi vinctum: quinque abijciunt n:
 Nam sinxi fictum, minxi mictum, inque supino
 Dat pinxi pictum, strinxi, rinxi quoque rictum,
 Xum, flexi, plexi, fixi dant; & suo fluxum.

De Compositorum Verborum Supinis.

Compositum ut simplex formatur quodque supinum,
 Quamvis non eadem stet semper syllaba utrique.

Composita à tunsum, demptà n, tusum, à ruitum fit,

I medià demptà, rutum; & à saltrum quoque sultum:

A sero, quando satum format, compôsta situm dant.

Hæc, captrum, factum, jactum, raptum, a per e mutant;

Et canum, partum, sparsum, carptum, quoque fartum.

Verbum edo, compositum, non estum, sed facit esum:

Unum duntaxat comedo formabit utrunque.

A nosco tantum duo cognitum & agnitus habentur;

Cetera dant notum: nullo est jam noscitur in usu.

Tundo.

Ruo.

Salio.

Sero.

Edo.

De Præteritis Verborum in Or.

Verba in or, admittunt ex posteriore supino
 Præteritum, verso u per us, & sum consociato

Vel fui: ut à lectu, lectus sum vel fui. At horum

Nunc est deponens, nunc est commune notandum:

Nam labor lapsus, patior dat passus, & ejus

Nata; ut, comparior compassus, perpetiorque

Formans perpeffus: fateor quod fassus, & inde

Nata; ut, confiteor confessus, diffiteorque

Formans diffessus: gradior dat gressus, & inde

Nata; ut digredior digressus. Junge fatiscor

Fessus sum, mensus sum metior, utor & usus.

Pro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus;

Nitor nisus vel nixus sum, ulciscor & ultus:

Irafcor simul iratus, reor atque rarus sum,

Obliviscor vult oblitus sum: fruor optat

Patior.

Fateor.

Gradior.

Fructus

Tuor &
Tucor.

Apiscor.

*Fructus vel fructus, misereri junge miseris.
Vult tuor & tuor non tutus sed tutus sum,
Quamvis & tutum & tutum sit utrique supinum:
A loquor adde locutus, & a sequor adde secutus;
Experior facit expertus: formare paciscor
Gaudet pactus sum, nasciscor natus: apiscor,
Quod verus est verbum, aptus sum unde adipiscor adeptus.
Junge queror questus, proficiscor junge profectus;
Expergiscor sum expectatus: & hac quoque, commi-
niscor commentus, nascor natus, moriorque
Mortuus, atque orior quod prateritum facit ortus.*

De verbis geminum prateritum habentibus,
viz. Activæ & Passivæ vocis.

* Versus hy-
permeter.

Praeteritum activæ & passivæ vocis habent hæc;
*Ceno cenavi & cenatus sum tibi format;
Juro juravi & juratus, potoroque potavi.*
Et potus, titubo titubavi vel titubatus:
Siocareo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placeoque
Dat placui & placitus, sueſco ſuevi atque ſuetus;
Veneo pro vendor, veni vi venditus & sum,
Nubo nupsi nuptique sum, mereor meritis sum,
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tæder quod tæduit & dat
Pertæsum: adde pudet faciens puduit puditumque;
Atque piget, tibi quod format piguit pigitumque.*

De Neutro-passivorum prateritis.

* Versus hy-
permieter.

Neutro-passivum sic prateritum tibi format,
Gaudeo gavisus sum, ſido ſiſus, & audeo
Ausus sum, ſio factus, ſoleo ſolitus sum,
Maereo sum mæſtus: ſed Phocæ nomen habetur.*

De Verbis prateritum mutuantes.

Flaveſco.
Erubeſco.
Luceſco.

Quædam prateritum verba accipiunt aliunde:
Incepi vum in ſco, ſtans pro primario, adoptat
Præte-

Præteritum ejusdem verbi: vult ergo tepesco
 A tepco tepui, fervesco à fervco fervi;
 A video cerno vult vidi; à concutio vult
 Præteritum quatio concussi, à percutio que
 Percussi ferio; à mingo vult meio minxi;
 A sedco sideo vult sedi; à suffero tollo
 Sustuli; & à suo sum fui; & à tulo ritè fero tuli;
 A sto sisto steti, tantum pro stare; furòque
 Insinovi, à verbo ejusdem significati:
 Sic possunt, vescor, medeor, liquor, reminiscor,
 Præteritum à pascor, medicor, liquefco, recordor.

Versus hy-
 permeter.

De Verbis Præterito carentibus.

Præteritum fugiunt, vergo, ambigo, glisco, fatisco,
 Polleo, nideo: Ad hæc, inceptiva; ut, puerafco:
 Et passiva, quibus caruere activa supinis;
 Ut, metuor, timeor: Meditativa omnia; præter
 Parturio, esurio; quæ præteritum duo servant.

Sylvesco.
 Fruticesco.
 Sterilefco.
 Diesco.
 Desiderativa
 ut, Micurio,
 Scripturio,
 Iturio,
 Cacaturio.

Verba Supinum raro admittentia.

Hæc raro aut nunquam retinebunt verba supinum;
 Lambo, mico micui, rudo, scabo, parco peperci,
 Dispesco, posco, disco, compesco, quinisco,
 Dega, angco, fugco, lingco, ningo, satagoque,
 Psallo, volo, nolo, malo, tremco, strideo, strido,
 Flavco, liveo, ariet, paveo, conniveo, fervet:
 Anuo compositum, ut renuo; à cado, ut incido; præter
 Occido, quod facit occasum, recidoque recasum:
 Respuo, linguo, luo, metuo, cluo, frigeo, caluo,
 Et sterco, timeo; sic luceo; & arceo, cujus
 Composita erciturum habent: Sic à gruo, ut ingruo natum;
 Et quæcunque in ui formantur neutra secundæ:
 Exceptis oleo, doleo, placeo, taceo que,
 Pareo, item & careo, noceo, pateo, lateo que,
 Et valeo, caleo: gaudent hæc namque supino.

De Verbis Defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine verbum,
 Iſtis pauca dabis mutilata & anomala verba:
 Quæ quia clauda quidem remanent, nec verſibus apta,
 Qui rectis pedibus plenisque incedere gaudent,
 Hiſce ſequens dabitur, quem cernis, ſermo ſalutus.

Aib.

Præſens indicativi, Aio, ais, ait. *Plural.* Aiunt.

Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat.

Plural. Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus. Ai.

Præſens optativi, potentialis, & ſubjunctivi, Aias, aiat.

Plural. Aiamus, aiant. Præſens particip. Aiens.

Auſim.

Præſens optativi & ſubjunctivi, Auſim, auſis, auſit.

Plural. Auſint.

Salvè.

Indicat. Salvebis. Imper. Salve, ſalveto. *Plural.* Salvete, ſalverote. Infin. Salvere.

Ave.

Imperat. Ave, aveto. *Pl.* Avete, avetote. Infin. Avère.

Cedo.

Imperat. Cedo; *Plural.* Cedite: id eſt, Dic, vel porrige;*Dicite*, vel porrigite.

axo.

Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro faciam vel fecero. *Plural.* Faxint.

Forem.

Imperfectum optat. potent. & ſubjunct. Forem, fores, foret; pro eſſem, eſſes, eſſet. *Plur.* Forent.Infin. Fore, id eſt, *Futurum eſſe.*

Quæſo.

Præſens indicat. Quæſo. *Plural.* Quæſumus.

Inſit.

Inſit, ſola vox eſt, *Dicit*, ſeu dixit ſignificans. *Plural.*Inſiunt, id eſt, *Dicunt.*

Inquo.

Præſens indicativi, Inquo vel inquam, inquis, inquit.

Plural. Inquimus, inquiunt.

Præter. perfectum, Inquiſti, inquit.

Futurum, Inquies, inquiet.

Imperat. Inque apud *Terent.* Inquito apud *Plautum.*

Præſens optativi, potentialis, & ſubjunctivi, Inquiat.

Particip. Inquiens.

Vale.

Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plural.* Valete, valetote. Infin. Valere.

Hæc quatuor sequentia, Odi, cœpi, memini, novi, ^{Odi, cœpi,}
omnes voces præteriti perfecti & plusquamperfecti ^{memini,}
omnium modorum integras habent; ut & futuri quoq; ^{novi,}
quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis ma-
gna ex parte deficiunt, nisi quod Memini in imperativo
Sing. Memento, *Plural.* Mementote habet. Odi, novi,
& cœpi, carent imperativo.

Notabunt præterea pueri, Dor, furo, for, der, fer à for,
simplicia non reperiri :

Præterea,	{	Dic,	{	Dice,	voces esse per A-	
		Duc,		Duce,		pocopen conci-
		Fer,		Fere,		las & decurta-
		Fac,		Face,		tas.

Denique notabunt, Eo & queo, habere imperfectum
Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

De Verbis Impersonalibus.

T de Personalibus quidem hactenus di-
ctum est; deinceps verò de Impersonali-
bus dicendum, quæ nominativum certæ
personæ non recipiunt, sed mutatur no-
minativus personæ in obliquos: ut quod
Anglicè personaliter dicimus, *I must*

reade Virgil; Latine impersonaliter effertur, *Oportet me*
legere Virgilium.

Impersonalia igitur appellantur, non quòd personâ
careant; (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ per-
sonæ tam activam quàm passivam, quamplurima) sed
quia nullius personæ aut numeri certam significatio-
nem, nisi ex adjuncto nominis vel pronominis casu ob-
liquo, sortiantur. Nam *Oportet me*, primæ personæ esse
viderur, numerique singularis: *Oportet nos*, primæ per-
sonæ pluralis: *Oportet te*, secundæ personæ singularis:
Oportet vos, secundæ pluralis: atque itidem de reliquis.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: *Activa* vocis, &
Passiva vocis.

Impersona-
lia cur sic
dicta;

Impersonalia
activæ
vocis.

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia;

Est,	Accidit,	Vacat,	Juvat,
Interest,	Contingit,	Præstat,	Constat,
Refert,	Evenit,	Restat,	Conducit,
Placet,	Expedit,	Decet,	Miseret,
Libet,	Liquet,	Oportet,	Piger,
Pœnitet,	Licet,	Potest,	Pudet.
Tædet,	Solet,		

Denique nullum ferè verbum est tam personale, ut non idem impersonalis formam possit induere; nec è diverso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur: ut, *Virtus placet probis. Pecunia omnia potest. Ars juvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: ut, Pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium; *Quæ adsolent, quæq; oportent signa ad salutem esse, huic omnia adesse video.*

Conjugantur
in tertia
persona,

Conjugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet* non extat præteritum.

Tædet, pertæsum est format:

Miseret, & miserescit, misertum est.

Inveniuntur etiam in usu,	{	Placitum est,	{	Placet.
		Libitum est,		Libet.
		Puditum est,		Pudet.
		Licitum est,		Licet.
		Pigitum est,		Piger.

Impersonalia passivæ vocis sunt ab omnibus verbis activis & neutris; ut, Curritur, turbatur.

Impersonalia Supinis & vocibus Gerundii carent.

DE GERUNDIIS.

Gerundia porro voces participiales vocari possunt, quòd similia participiis sunt: sicut proverbialia dicimus, quæ sunt similia proverbiiis.

Proinde quia parùm videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia proprius

VERBUM.

39

prius pertineant, hinc in confinio utriusque partis relin-
quimus; ut, utri veliat, sese regno addicant.

Porrò à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi,
vel neutrius, significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen discretis vocibus
recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo
nec iusta verba esse possunt, nec participia.

Gerundii termina-
tiones sunt tres, $\left\{ \begin{array}{l} \text{Di, Genitivi casus.} \\ \text{Do, Dativi \& ablativi.} \\ \text{Dum, Nominativi \& accusat.} \end{array} \right.$

Terminatio-
nes gerundii.

Gerundia autem activè majore ex parte significare,
nulli dubium est; licet interdum etiam passivè signifi-
cent. Cujus rei exempla erunt ista: *Athenas quoque*
missus erudiendi causâ: id est, *ut erudiretur*. *Uritque vi-*
dendo femina: id est, *dum videtur*. *Satis ad cognoscendum*
illustria: id est, *ut cognoscantur*. *Ars ad discendum fa-*
cilis: id est, *ut discatur*.

DE SUPINIS.

Supina quoq; meritò participialia verba dicuntur, Supina.
Somniâque cum gerundii vocibus communia habent.
Exeunt autem, prius in *um*, posterius in *u*: ut, *Visum, vi-*
su. Significant autem, prius quidem ferè activè (sicut
in rudimentis dictum est) posterius verò passivè.

DE PARTICIPIO.

Participium est pars orationis inflexa casu; Participium.
quæ à Nomine, genera, casus, & declina-
tionem; à Verbo, tempora & significa-
tiones; ab utroque, numerum & figuram
accipit.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt Parti-
cipio septem, $\left\{ \begin{array}{l} \text{Casus,} \\ \text{Genus,} \\ \text{Declinatio,} \\ \text{Tempus,} \end{array} \right. \left\{ \begin{array}{l} \text{Significatio,} \\ \text{Numerus,} \\ \text{Figura.} \end{array} \right.$

Accidentia
Participio.

De genere autem, & casu, & declinatione, idem hic statuendum, quod suprà in nomine est traditum.

TEMPUS.

Tempora
particip.
Præsens.
Nota.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Præsens in *ans* vel *ens*: ut, Amans, legens.

Cæterum iens, participium ab Eo, simplex rariùs legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: composita verò nominativum quidem in *iens* finitum habent, genitivum autem in *euntis*: ut, Abiens, abeuntis; Rediens, redeuntis: præter unum, Ambiens, ambientis.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut, Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum.

Præteritum verò in { Tus, } ut { Doctus.
                                  { Sus, }   { Visus.
                                  { Xus, }   { Nexus.

Futurum,

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus*, activæ ut plurimum significationis, aut neutralis; ut, Lecturus, cursurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper; ut, Legendus.

SIGNIFICATIO.

Significatio
activa.

Activè significant ea participia quæ ab activis cadunt; ut, Docens, docturus; Verberans, verberaturus.

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Currens, cursurus; Dolens, doliturus.

Participia in
dus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Significatio
passiva.

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; Auditus, audiendus.

Fiunt & participia passiva ab huiusmodi neutris, quorum tertiz personæ passivè usurpantur: ut, Aratur terra. Hinc, arata & aranda terra,

Participia

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquutus, à loquor.

Participia à deponentibus.

Deponentibus, quæ olim communia fuerunt, manet participium futuri in *du*: ut,

Sequendus, $\}} \text{Utendus, } \}} \text{Obliviscendus,}$
Loquendus, $\}} \text{Patiendus, } \}} \text{ \& alia id genus.}$

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc passivè significant: ut,

Virgil. *Nunc oblita mihi tot carmina.*

Terent. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*

Virgil. — *mentitaque tela Agnoscunt.*

Communium denique verborum participia ipsorum significationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Impersonalia participia.
Pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus.

Hæc participia, præter analogiam, à verbis suis deducuntur, Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguiturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, moriturus, oriturus, olurus, futurus. Participia anomala deducta à verbis præter analogiam.

Similia participiis sunt ista, Tunicatus, togatus, personatus, laryatus, & innumera hujus sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata à nominibus.

NUMERUS.

Est & numerus in participiis, ut in nomine. Singularris, ut Legens; Pluralis, ut Legentes. Numerus.

DE FIGURA.

Figura est duplex: Simplex, ut Spirans; Composita, ut Respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia; Vel cum alium casum quam suum verbum regunt: ut, Participia sunt nomina.

Abundans lactis, $\}} \text{Patiens inedia,}$
Alieni appetens, $\}} \text{Fugitans litium:}$

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, *Infans, indoctus, innocens, ineptus.*

Vel cùm comparantur: ut, *Amans, Amantior, Amantissimus. Doctus, Doctior, Doctissimus.*

Vel cùm tempus significare desinunt: ut, *Expectem qui me nunquam visurus abisti hoc est, Qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres.*

Nullam mentionem fecit cometarum, nil pretermisurus, si quid explorati haberet: id est, ita affectus, ut non pretermitteret.

Amandus est doctissimus quisque: id est, dignus est, vel debet amari. Vita laudata, id est, laudabilis.

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, debet ejici.

Participia
præsentis
temporis fi-
unt nomina.

Participia præsentis temporis non raro fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere; ut, *Oriens, occidens, profluens, confluens*: Modò in fœminino; ut, *Consonans, continens*: Modò in neutro; ut, *Contingens, accidens, antecedens, consequens*: Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*; ut, *Appetens, diligens, sitiens, indulgens.*

Animans, modò fœmininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

Adverbium.

Adverbium est pars orationis non flexa, quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut, *Homo egregie impudens. Nè parùm sis leno. Nimiùm philosophus.* Aliquoties et

Adverbium: ut, *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Accidentia
Adverbia.

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Significationis varietas ex verborum circumstantiis colligenda est.

In

In loco significant, Hic, illic, istic, intus, foris, us- **Adverbia lo-**
quam, nusquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utro- **ci.**
bique, ubivis, ubiubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, sicubi,
inibi, ibidem, inferius, superius.

Ad locum respiciunt. Huc, illuc, istuc, intro, alió, quó, aliqúo, nequó, quoquó, siquó, eó, eódem, quólibet, quóvis, quócunque, forás, horsum, aliorsum, dextrorsum, sinistrorsum, sursum, deorsum, utróque, neutró, quoquó-
versum.

A loco denotant, **Hinc**, illinc, istinc, intus, foris, indé, unde, aliunde, alicunde, ficunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, superné, inferné, cœlitus, funditus.

Denique per locum innuunt, Hác, illác, istác, quácun- Per locum
que, eá, eádem, aliá, aliquá, siquá, nequá, quaquá. significantia

Adverbia temporis sunt, Dum, quum, quando, ali-
quando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudum,
quampridem, jampridem, usque, quousque, toties, quo-
ties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, postridie, pe-
rendie, mane, vespere, nudiustertius, nudiusequartus, nu-
diusequintus, nudiusextus, &c. Diu, nocte, interdiu, nunc,
jam, nuper, alias, olim, item, pridem, tantisper, paulisper,
parumper, saepe, raro, subinde, identidem, plerumque,
quotidie, quotannis, nunquam, unquam, adhuc, etiam
pro adhuc, haecenus, in-dies, in-horas, ut-primum,
quum-primum, simulac, simulatque.

Usque temporis & loci adverbium est: ut, *Usque sub*
obscurum noctis. Ab *Aethiopia est usque hec.* Est & ubi
pro semper aut continuè ponitur: ut, *Usque metu mi-*
cuere sinus.

Adverbia numeri : ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, vigesies, vel vicies; trigesies, vel tricies; quadrages, quinquages, sexages, septuages, octogies, centies, millies, infinities.

Ordinis sunt, Indé, deinde, hinc, dehinc, deinceps, Ordinis;
novissimó, inprimis, postremó, primúm, jamprimúm, de-
nique, demum, tandem, ad-summúm. Ad-

Interrogandi.	Adverbia interrogandi sunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin <i>pro</i> cur non, num, quid-itá, quó, unde, quantum?
Vocandi.	Vocandi sunt, Heus, ô, eho, & si qua sunt similia.
Negandi.	Negandi: ut, Haud, non, minimé, nequaquam, nè <i>pro</i> non, & similia.
Affirmandi.	Affirmandi: ut, Etiam, sic, quidni, sané, prorsus, nempe, nimirum, certé, profectó, adeó, plané, scilicet.
Jurandi.	Jurandi: ut, Hercle, mehercule, medius-fidius, Dius-fidius, Pol, ædepol, Castór, ecastor.
Mortandi.	Mortandi: ut, Agé, sodes, sultis, amabó, agedum, chodum, eia, agité.
Prohibendi.	Prohibendi: ut, Né, non.
Optandi.	Optandi: ut, Utinam, si, ô si, ô.
Excludendi.	Excludendi: ut, Modó, dummodo, tantummodo, solummodo, tantúm, solúm, duntaxat, demum.
Congregandi.	Congregandi: ut, Simul, uná, pariter, populatim, universim, conjunctim, &c.
Segregandi.	Segregandi: ut, Seorsum, gregatim, egregié, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, speciatim, bifariám, trifariám, omnifariám, plurifariám, ostiatim.
Diversitatis.	Diversitatis: ut, Aliter, secús.
Eligendi.	Eligendi: ut, Potiús, potissimúm, imó, satiús.
Intendendi.	Intendendi: ut, Valde, nimis, nimium, immodicé, impendió, impensé, prorsus, penitus, funditus, radicitus, omnino.
Remittendi.	Remittendi: ut, Vix, ægré, paulatim, sensim, pedetentim.
Concedentis.	Concedentis: ut, Licét, estó, demús, sit-itá, sit-sané.
Negatæ solitudinis.	Negatæ solitudinis: ut, Non solúm, non tantúm, non modó, nedum.
Qualitatis.	Qualitatis: ut, Docté, pulchré, fortiter, graviter.
Quantitatis.	Quantitatis: ut, Parúm, minimé, maximé, summúm, ad-summúm, & similia.
Comparandi.	Comparandi: ut, Tam, quám, magis, minús, maximé, minimé, æqué.

CONJUNCTIO.

65

Rei non peractæ : ut, Ferme, feré, propé, propemo- Rei non
dum, tantum, tantum non, modò non. peractæ.

Demonstrandî: ut, En, ecce, sic: ut cùm dicimus, Sic Demon-
scribito. strandî.

Explanandi: ut, Id est, hoc est, quasi dicas, putá, utputa, Explanandi.
utpote.

Dubitandi: ut, Forſan, forſitan, fortaffis, fortaffe. Dubitandi.

Eventûs: ut, Forté, casû, forte-fortuná. Eventûs.

Similitudinis: ut, Sic, ſicut, ſicuti, itá, item, itidem, tan- Similitudi-
quam, quaſi, ceu, utí, velut, veluti. nis.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparan- Comparatio.
tur, & regunt casus comparativi & superlativi: ut, Docté,
doctiùs illo, doctiſſimé omnium: ſimiliter Bene, meliùs,
optimé: Malé, pejùs, peſſimé: etiam Sæpe, ſæpius, ſæ-
piſſime: Nuper, nuperrimé, & ſimilia.

SPECIES.

Species eſt duplex: Principalis, quæ ex ſe originem Species ad
habet: ut, Herí, cras. verbiorum.

Derivativa eſt eorum, quæ nata ſunt aliunde: ut, Fur-
tim, à furor; Striſſim, à ſtringo; Humaniter, ab humanus.

Aliquando neutra adjectiva induunt formam adver- Nomina ſi
biorum, ad Græcorum imitationem: ut, Recéns, pro re- unt adverb.
center: Torvum, pro torvé.

FIGURA.

Figura eſt duplex: Simplex, ut Prudenter; Compoſita,
ut Imprudenter.

DE CONJUNCTIONE.

Conjunctio eſt pars orationis, quæ ſententiarum
clauſulas aptè connectit.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Poſteſtas, & Ordo. Accidentia
Conjunz.

FIGURA.

Figura. Figura est duplex: Simplex, ut nam; Composita, ut namque.

POTESTAS.

Potestas. Potestas, id est, significatio, est varia: Aliæ enim conjunctionibus copulativæ sunt: ut, Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cum, & tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, Nec, neque, neu, neve.

Suspensivæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cum geminantur, suspensivæ etiam vocantur, quod aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pignat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disjunctivæ. Aliæ disjunctivæ: ut, Aut, vel, ve, seu, sive. At istæ, cum geminantur, suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel distat.*

Discretivæ. Aliæ discretivæ: ut, Sed, sed-enim, at, ast, atqui, quidem, autem, quoque, scilicet, cæterum, verò, enimvero, quod-si, verum, porro, quin.

Rationales, seu illativæ. Aliæ rationales, seu illativæ: ut, Ergo, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca, proinde, propterea, ob-eam-rem, eâ-re: Cicer. *Eâ-re statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim, quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea-quod, quoniam, quatenus, et pro quia, ut, Virgil. *Audieras & fama fuit:* pro nam, vel quia fuit: quod pro quia; ut Cicer. *Non quod quicquam desit, sed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit; & intra Fortunam debet quisque manere suam:* pro nam, vel quia.

Perfectivæ. Aliæ perfectivæ seu absolutivæ: ut, Ut, quod pro ut.

Nè & ut, pro nè non: Terent, *Sed patri vim ut queas ferre.*

Nè, pro ut non: Cicero; *Opera datur, iudicia nè fiant.*

Aliæ continuativæ: ut, Si, fin, ni, nisi.

Continuativæ.

Aliæ dubitativæ: ut, Né, an, anne, num, nunquid, utrum, necne.

Dubitativæ.

Aliæ adversativæ: ut, Et si, quanquam, quamvis, licet, tametsi, & aliæ id genus.

Aliæ redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, sed, tamen, veruntamen.

Redditivæ.

Aliæ diminutivæ: ut, Saltem, at, certé, vel: ut, Cic. Diminutivæ.

Nè vel larum digritum discefferis.

Aliæ electivæ: ut, Quam, ac, atque, ut, quando Quàm accipiuntur.

Electivæ.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, autem, scilicet, quoque, nam, profectó, veró, enim, veró, sed, enim, pro certé.

Expletivæ.

Virgil. *Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras fuisse adire domos?* Ter. *At enim non speram.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjunctiones, nunc præpositiones esse inveniuntur: ut, Cum, quoties casui jungitur, præpositio est.

Cum.

In genere, Conjunctiones adeò tenui discrimine ab adverbis discernuntur, ut quàm sapissime confundantur: ut, Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo conjunctionum est triplex: nempe, Præpositivus; earum scilicet, quæ in sententiarum exordio ponuntur.

Ordo conjunctionum
Præpositivus.
Subjunctivus.

Subjunctivus; earum scilicet, quæ secundum in clausula, vel tertium, vel ad summum quartum locum occupant.

Subjunctivus.

Communis.

Communis.
Præpositivæ.

Ex conjunctionibus hæc imprimis præponi solent; Nam, quare, ac, at, atque, & aut, vel, nec, neque, si, quin, quatenus, si, seu, sive, ni, nisi.

Sub-

Subjunctivæ. Subjunctivæ verò sunt, Quidem, quoque, autem, verò;
enim.

Encliticæ. Et tres Encliticæ : ut, Que, ne, ve : sic dictæ, quòd ac-
centum in præcedentem syllabam inclinent : ut,

Horat. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusque pilæ, discive, trochive, quiescit.*

Sunt & aliæ quoque voces aliquot encliticæ : ut,
Dum, sis, nam, &c.

Communes. Communes denique dicuntur, quæ indifferenter &
præponi & postponi possunt ; quales sunt reliquæ ferè
omnes, præter prædictas : ut, Equidem, ergo, igitur, sal-
tem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositio est pars orationis indeclinabilis,
quæ aliis orationis partibus, vel in com-
positione, vel in appositione præponitur.

Appositione : ut, *Christus sedet ad dex-
tram Patris.*

Compositione : ut, *Adactum juramentum adhibendum
admonuit.*

Quædam præpositiones postponi suis casibus inve-
niuntur : ut,

Præpositio-
nes postpo-
nitæ suis ca-
sibus.

Cum,

Tenus,

Versus,

Usque,

ut

Quibuscum.

Pube tenus.

Angliam versus.

Ad occidentem usque.

ACCIDENTIA PRÆPOSITIONI.

Præpositioni accidit casuum regimen, sive constructio.

Cæterum in iisdem casibus mira est significationis
varietas, quæ non tam regulis, quàm assiduo legendi
arque scribendi usu discenda est. Exempli causâ:

Secundum.

Secundum, Aliud significat cum dico, *Secundum au-
rem vulnus accepit*, id est, *juxta aurem*: Aliud verò hîc,
Secundum Deum parentes amandi sunt, id est, *proximè post
Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundum quietem satis
mihi felix visus sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietem*.

Præpo-

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusativo casui adjunguntur;

Ad. *Ad calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti.*

Ante. Ovid. — *dicique beatus*

Ante obitum nemo, supremæque funera, debet.

Adversus. *Nè Hercules quidem adversus duos,*

Cis. *Cis Thamesum sita est Etona.*

Citra. *Hor. Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines;*

Ultra. *Quos ultra citràq; nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, intra*

Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenii aleã positus Cicero.*

Circum. locale est: ut, *Circum montem.*

Circa. *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat: ut,

Circiter horam decimam.

Cæsar; Circiter duo millia desiderati sunt.

Contra. *Nè contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens.*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremæque labra.*

Infra. Terent. *Quem ego infra omnes infimum esse puto.*

Supra. Salust. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Juxta. Ter. *Cum lucubrâdo juxta ancillas lanam faceres.*

Ob. *Fæda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ita fugias, nè præter casam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O civos, civos, querenda pecunia primum est,*

Virtus post nummos.

Penes. Ovid. *Me penes est unum vasti custodia mundi.*

Trans. Hor. *Cælum non quivum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpo-

Præpositiones Ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta est injuria.*Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus; *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cum opus est, gaudeas.*Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque pecunia misere vivitur.*Cum. Mimus; *Damnum appellandum est, cum mala fama*Clam. *Clam patre. Et Plautus; clam patrem.* (lucrum.Coram. *Coram Senatu res acta est.*De. *Sophistæ rixantur de lana caprina.*E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, è saxo Tarpeio dejiciebatur.*Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*Pro. Mimus; *Comes facundus in via pro vehiculo est.*Præ. Terent. *Huc aliquid præ manu dederis.*Sine. Idem; *Sine Cere & Baccho friget Venus.*Tenus. Virg. — *capuloque tenus ferrum impulit irâ.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæ quatuor utrumque casum exigunt; sed diversâ fere significatione;

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum est primum: sine motu.*Ovidius; *Inq. domos superas scandere cura fuit: motum quodammodo innuit.*Sub. Virg. *Sub lucem exportant calathis: i. paulò ante lucem.* Idem; — *vasfo vidisse sub antro.*Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super viridi.*Subter. *Subter terram.* Virg. *Densa subter testudine casus.*

Sunt & Præpositiones, quæ nunquam extra compositionem inveniuntur: nimirum,

Præpositio-
nes nunquam
extra com-
positionem
reperiuntur.

Am,	{	ut	{	Ambio:	{	{	ut	{	Recipio:	
Di,				Diduco:					Se,	Sepono:
Dis,				Distraho.					Con,	Con dono.

Con-

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, coëmo, coiaquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

Interjectio est pars orationis, quæ sub incondita voce subito prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus.

Exultantis: ut, Evax, vah, Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis: ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intrô, hoi! hei!* Virgilius; *O dolor atque decus magnum!*

Timentis: ut, Hei, atar. Terent. *Hei! vereor nè quid Andria apportet mali.*

Admirantis: ut, Papæ. Ter. *Papæ! nova figura oris.*

Vitantis: ut, Apagæ, Apagélis. Terent. *Apagélis, egôn! formidolosus?*

Laudantis: ut, Euge. Mar. *Citô, nequiter, euge, beaté.*

Vocantis: ut, Eho, oh, io. Terent. *Oh, qui vocaris?*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui! tu mihi illam laudas?*

Ex improvîso aliquid deprehendentis: ut, Atar. Ter. *Atar! data vercle mihi sunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Proh nefas!* Seneca; *Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut, Malum, væ malum. Terent. *Quid hoc (malum) infelicitatis est?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Ha, ha he, defessa jam misera sum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, nè comparandus hic quidem ad illum est.*

Illud hîc observandum est, nomina quoque & verba quandoque interjectionis loco poni: ut apud Virgilium, *Navibus (infandum) amissis.* Cicero; *Sed amabô te, cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi inconditum significans, interjectionis vice fungitur.

Aliz partes
sunt inter-
jectiones.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) Minervâ tradita fuisse pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferula defunguntur, abundè sufficere arbitramur. Quod si cui tamen allubescit quicquam his altius exactiusque pervestigare, hunc ad Grammaticorum volventâ perscrutandâque opera relegandum censemus. Quorum cum magnus sit numerus; & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE

octo partium orationis.

Tque de octo quidem orationis partibus, earumque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ constructio dicitur, agemus.

Constructio
quid sit.

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexiôque, juxta rectam Grammatices rationem.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Concordan-
tiæ Gram-
matices.

Cæterum, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

CONCORDANTIA

Nominativi & Verbi.

Concordan-
tiæ prima.

Verbum personale cohæret cum nominativo numero & personâ: ut,

Nunquam sera^b est ad bonos mores^a via.

^aFortuna nunquam perpetu^b est bona.

Nominativus

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissime exprimitur, nisi causâ discretionis: ut, ^a *Vos* ^b *damnastis*; quasi dicat, *præterea nemo*: aut emphasis gratiâ: ut, Terentius, ^a *Tu* ^b *es patronus*, ^a *tu pater*; si ^b *deseris* ^a *tu perimus*; quasi dicat, *præcipue*, & *præ aliis tu patronus es*. Ovidius, ^a *Tu dominus*, ^a *tu vir*, ^a *tu mihi frater* ^b *eris*.

In verbis quorum significatio ad homines tantum pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subauditur: ut, *Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus*: ut,

Terentius, ^b *Fertur atrocia flagitia de signasse*.

Ovid. *Tæque* ^b *ferunt iræ pœnituisse tuæ*.

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitum: ut Plaut. ^a *Mentiri non* ^b *est meum*. Aliquando oratio: ut,

Ovid. *Addè quod* ^a *ingenuas didicisse fideliter artes*,
^b *Emollit mores, nec finit esse feros*.

Aliquando adverbium cum genitivo: ut, ^a *Partim virorum* ^b *cecidērunt in bello*. ^a *Partim signorum* ^b *sunt combusta*.

EXCEPTIO PRIMA.

Verba infiniti modi pro nominativo accusativum ante se statuunt: ut, ^a *Te* ^b *rediisse incolumem gaudeo*. ^a *Te* ^b *fabulam* ^b *agere volo*. Accusativus ante verbum infinit.

Resolvi potest hic modus per *quod* & *ut*, ad hunc modum: ^a *Quod tu* ^b *rediisti incolumis gaudeo*. ^a *Ut tu* ^b *fabulam* ^b *agas, volo*.

Verbum inter duos nominativos diverforum numerorum positum, cum alterutro convenire potest: ut, Terent. *Amantium iræ, amoris* ^a *redintegratio* ^b *est*.

Ovid. — *quidem nisi* ^a *vota* ^b *super sunt*?

Idem, *Pectora percussit, pectus quoque* ^a *robor* ^b *sunt*.

Virgil. — *nihil hic nisi* ^a *carmina* ^b *desunt*.

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut, *Tædet me vitæ*. *Pertæsum est conjugii*: de quibus suo loco.

Except. 1.

Nomen multitudinis singulare quandoque verbo plurali jungitur: ut, ^a Pars ^b abiēre. ^a Uterque ^b deluduntur dolis.

CONCORDANTIA

Substantivi & Adjectivi.

Secunda
concordan-
tia.

Adjectivum cum substantivo, genere, numero, & casu consentit: ut Juvenal. ^b Rara ^a avis in terris, ^b nigroque simillima ^a cygno.

Ad eundem modum participia & pronomina substantivis adnectuntur: ut

Ovidius; *Donec eris felix, multos numerabis amicos:*

Nullus ad ^b amissas ibit amicus ^a opes.

Seneca; *Non ^b hoc primum ^a pectora ^a vulnus ^b mea senserunt, graviora tuli.*

Nota.

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut, ^b *Audito ^a regem Doroberniam proficisci.*

CONCORDANTIA

Relativi & Antecedentis.

Tertia con-
cordantia.

Relativum cum antecedente concordat genere, numero, & personâ: ut, — ^a *vir bonus est quis?*

^b *Qui consulta patrum, ^b qui leges iuraque servat.*

Nec unica vox solum, sed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut Terent. ^a *In tempore ad eam veni, ^b quod omnium rerum est primum.*

Nota.

Relativum inter duo antecedentia diversorum generum collocatum, nunc cum priore convenit: ut Valerius Maximus; *Senatus assiduam stationem eo ^a loci peragebat, ^b qui hodie Senaculum appellatur.*

Non procul ab eo ^a flumine, ^b quod Saliam vocant.

Cicero; *Propius à terra Jovis ^a stella fertur, ^b qua Phaëton dicitur.*

Nunc cum posteriore: ut, *Homines tuentur illum gladium, ^b quæ ^a terra dicitur.*

Est locus in carcere, ^b quod ^a Tullianum appellatur.

In coitu lunæ, ^b quod ^a interlunium vocant.

Aliquando

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum respondet primitivo, quod in possessivo subintelligitur : ut Terentius; *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunam a meas, b qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid. — *a nostros vidisti b flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus : ut, Boët. *Felix a qui b potuit boni fontem visere lucidum.* Casus relativi. vi.

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo; aut ab alia dictione, quæ cum verbo in oratione locatur : ut Ovid. *Gratia ab officio, b quod mora a tardat, abest.* Virg. *b Cujus a numen adoro.* *b Quorum a optimum ego habeo.* *b Cui a similem non vidi.* *b Quo a dignum te judicavi.* *b Quo a melius nemo scribit.* *b Quem a videndo obstupuit.* *Lego Virgilium, a præ b quo ceteri poëtæ sordent.*

Substantivorum constructio.

QUAM duo substantiva diversæ significationis sic concurrunt, ut posterius à priori possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur : ut Juvenal. *crescit a amor b nummi quantum ipsa pecunia crescit.* *Rex a pater b patriæ.* *a Arma b Achillis.* *a Cultor b agri.* Genitivus substantivi.

Proinde hic genitivus sæpissime in adjectivum possessivum mutatur : ut, *b Patris a domus, b Paterna domus.* *b Heri a filius, b Herilis a filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur : ut Luc. de Cat. *b Urbi a pater est, b urbiq; a maritus.* *a Herus b tibi, b mihi a pater.* Variatio substantivi in adjectivum possessivum.

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem casu per appositionem connectuntur : ut Ovid. *b Effodiuntur a opes b irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum a fucos b pecus a præsepibus arcent.* Appositio.

Adjectivum in neutro genere absolute, hoc est, absque substantivo positum, aliquando genitivum postulat : ut, *a Paululum b pecuniæ.* *a Hoc b noctis.* Catul. *Non videmus a id b mantica, quod in tergo est.*

Juvenal, ^a *Quantum quisque sua^b nummorum servat in arca,* ^a *Tantum habet &^b fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantum, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito: ut in hujusmodi locutionibus;

Terent. *Ubi ad^b Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad^b Vestæ:* Utrobique subauditur ^a *templum.*
Virg. ^b *Hectoris Andromache:* subauditur ^a *uxor.* Idem;
Deiphobe^b Glauci: subauditur ^a *filia.* Terent. ^b *Hujus video Byrrhiam:* subaudi ^a *servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentius in ablativo, vel genitivo: ut, ^a *Vir^b nullâ fide.*
Ovidius; *Ingenui vultus^a puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt: ut, Cicero; ^b *Autoritate tuâ nobis opus est.* Gellius; *Pecuniam^b quâ sibi nihil esset^a usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adjective.

Opus autem adjectivè pro Necessarius quandoque poni videtur, varièque construitur: ut,

Cicero; *Dux^b nobis &^a autor^a opus est.* (phi.
Idem; *Dicis nummos^b mihi opus esse ad apparatus trium.*
Terentius; *Alia^b quæ^a opus sunt, para.*

Cicero; *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis,* ^b *tibi multum^a opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Adjectivorum constructio.

Adjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt: ut,

Plinius; *Est natura hominum^b novitatis^a avida.* (phi.
Vir. *Mens^b futuri^a presia.* Idem; *Memor esto brevium.*

Ter. *Imperitos rerum, eductos libere, n. fraudem illic.*

Silius; *Non sum^b animi^a dubius, sed^a derivus^b equi.*

Cicero; *Græcarum^b literarum^a rudis.*

Adjectiva

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum feruntur: Verbalia in
 ut, ^a *Audax* ^b *ingenii*. Ovid. *Tempus* ^a *edax* ^b *rerum*. Sc- *ax*.
nec; *Virtus est* ^b *vitiorum* ^a *fugax*. Hor. ^b *Utile*
^b *sagax*. Idem; ^b *Propositi* ^a *tenax*. Virgilius; *Tam* ^b *fisti*
*præviq*ue ^a *tenax*, quàm nuncia veri. Plaut. ^b *Pecunia-*
rum ^a *petax*, &c.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis re-
 gulis obstricta, casum patrium postulat. Quorum farra-
 ginem satis quidem amplam congefferunt Linacrus &
 Despauterius. Tu verò crebrâ lectione ea tibi reddes ad-
 modum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè posita, interrogativa
 quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus
 mutantur, gaudent: ut, Cicero; *Quamquam te, Marce*
fili, annum jam audientem Cratippum, idque Athenis,
abundare oportet præceptis institutisque philosophiæ, pro-
pter summam ^b *doctoris auctoritatem* ^b *urbis*; ^b *quorum*
^a *alter te scientiâ augere potest*, altera exemplis.

^a *Utrum* ^b *horum mavis*, accipe.

Ovidius; ^a *Quisquis fuit ille* ^b *decorum*.

Terent. *An* ^a *quisquam* ^b *hominum est* æquè miser ut ego?

Virgilius; — ^b *divûm promittere* ^a *nemo Auderet*.

^a *Tres* ^b *fratrum*. ^a *Quatuor* ^b *judicum*. ^b *Sapientum*

^a *octavus quis fuerit*, nondam constat.

^a *Primus* ^b *regum Romanorum fuit Romulus*.

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum præpo-
 sitione: ut, ^a *Primus* ^b *ab Hercule*. ^a *Tertius* ^b *ab Ænea*.

In alio verò sensu dativum ut, Virgilius; — ^b *Nulli*
pietate ^a *secundus*.

Usurpantur autem & cum his præpositionibus, *E*, *de*,
ex, *inter*, *ante*: ut, Ovidius; *Est deus* ^b *è vobis* ^a *alter*.
 Idem; *Solus* ^b *de sup̄ris*. Virgilius; *Primus* ^b *inter omnes*.
 Idem; *Primus ibi* ^b *ante omnes*, magnâ comitante cater-
 vâ, *Laocoon ardens summa decurrit ab arce*.

Interrogativum & ejus redditivum ejusdem casûs & Interrogat.
 temporis erunt: ut, ^a *Quarum rerum nulla est satietas?*

^b *Divitiarum*. *Quid rerum nunc* ^a *geritur in Anglia?*

^a *Consultitur de religione*.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, ja, jum : ut, ^a *Cujum pecus?* ^b *Laniorum*. Aut per distinctionem varix syntaxeos: ut, ^a *Furtive accusas, an homicidii?* ^b *Utroque*.

Fallit denique, cum per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, ^a *Cujus est hic codex?* ^b *Meus*.

Comparativa
& superlativa.

Comparativa & superlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: ut, ^b *Manuum* ^a *fortior est dextra*. ^b *Digitorum medius est* ^a *longissimus*. Accipiuntur autem partitivè, cum per E, ex, aut inter exponuntur: ut, *Virgilius* ^b *poëtarum* ^a *doctissimus*: id est, ^b *ex poëtis*, vel ^b *inter poëtas*.

Comparativorum constructio.

Comparativa, cum exponuntur per *quàm*, ablativum adsciscunt: ut Horat. ^a *Vilius argentum est* ^b *auro*, ^b *vir-rutibus aurum*; id est, *quàm aurum, quàm virtutes*. Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessus significat: ut

Cicero, ^b *Quanto doctior es, tanto te geras* ^a *submissius*.

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utrique gradui apponuntur: ut Catul. ^b *Tanto* ^a *peffimus omnium poëta*, ^b *Quanto tu* ^a *optimus omnium patronus*.

Eras. *Nocturnæ lucubrationes* ^b *longè* ^a *periculossimæ habentur*. ^b *Longè cæteris* ^a *peritior es, sed non* ^b *multo* ^a *melior tamen*. Juv. *Omne animi vitium* ^b *tanto* ^a *conspectius in se Crimen habet*, ^b *quanto* ^a *major, qui peccat, habetur*.

^a *Major* & ^a *maximus* ^b *ætate*. ^a *Major* & ^a *maximus* ^b *natu*.

DATIVUS.

Commodum, incommo-dum, &c.

Adjectiva, quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt: ut

Virgilius; *Sis* ^a *bonus* & ^a *felixque* ^b *tuis*.

Martial. *Turba* ^b *gravis* ^b *paci, placideq;* ^a *inimica* ^b *quieti*. *Est* ^a *suavitius* ^b *oratori poëta*. Ovid. *Qui color albus erat, nunc est* ^a *contrarius* ^b *albo*.

Martial. ^a *Jucundus* ^b *amicis*. ^b *Omnibus* ^a *supplex*.

Horatius;

Horatius; *Si facis ut^b patriæ sit^a idoneus, utilis^b agro.*

Huc referuntur nomina ex Con præpositione composita: ut, Contubernalis, commilito, conservus, cognatus, &c. Composita cum Con.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitivo gaudent: ut Similitudo.

Lucanus; *Quem metuis, par^b hujus erat.*

Terentius; *Patres æquum esse censent, eos jamjam à pueris illico nasci senes, neque illarum^a affines esse^b rerum, quas fert adolescentia.*

Idem; *Domini^a similis es.* Auson. *Mens^a conscia^b recti.*

Virgilius; *Præterea regina^b tui^a fidissima dextrâ*

Occidit ipsa sua.

Communis, alienus, immunis, variis casibus serviunt: ut Cicer. *a* Commune^b animantium omnium est conjunctio appetitus, procreandi causâ. Mors^b omnibus^a communis, variis casibus servat. Communis, alienus, immunis, variis casibus servat.

Hoc^b mihi tecum^a commune est.

Non^a aliena^b consilii. Sen. *a* Alienus^b ambitioni.

Non^a alienus^b à Scævola studiis.

Ovid. *Probis^a immunibus hujus esse^b mali dabitur.*

Plinius; *Caprificus^b omnibus^a immunis est.*

a Immunes^b ab illis malis sumus.

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusativo cum præpositione adjunguntur: ut Cicero; *a* Natus^b ad gloriam.

Verbalia in *bilis* accepta passivè, ut & participia, seu in *bilis* & potius participialia in *du*, dativo adjecto gaudent: ut *du*.

Martial. *O^b mihi post nullos Juli^a memorande sôdales!*

Stattius; — *nulli^a penetrabilis^b astro Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subjicitur adjectivis in accusativo: ut, *Gnomon septem^b pedes^a longus, umbram non mensura amplius quatuor^b pedes^a longam reddit.* Magnitudo.

Interdum & in ablativo: ut

Columella; *Fons^a latus^b pedibus tribus, altus^b triginta.*

Interdum

Interdum etiam & genitivo: ut, Columel. *In morem
horti áreas^a latas^b pedum denum, ^a longas^b pedum quin-
quagenum facito.*

ABLATIVUS.

Copia & in-
opia.

Adjectiva quæ ad copiam egestatēve pertinent, in-
terdum ablativo, interdum & genitivo gaudent: ut,
Plautus; *Amor &^b melle &^b felle est^a fecundissimus.*
Horat. *Divēs^b agris, ^a divēs positis in fœnore^b nummis.*
Virgilius; *At fessæ multâ referunt se nocte minores,
Crura^b thymo^a plena.*

Idem; *Quæ regio in terris nostri non^a plena^b laboris?*

Idem; *Divēs^b opum, ^a divēs pictâ^b vestis, &^b auri.*

Perfius; *Q curvæ in terras animæ, &^b cœlestium inanes.*

Expers^b fraudis. ^b Gratiâ^a beatus.

Diversitas.

Nomina diversitatis ablativum sibi cum præpositio-
subjiciunt: ut, Virgilius; *Alter^b ab illo.^a*

Diversus^b ab isto.

Nonnunquam etiam dativum: ut, *Huic.*

Causa.

Adjectiva regunt ablativum significantem causam
ut, *Pallidus^b irâ. Incurvus^b senectute. ^a Lvidus^b armis
brachia. ^a Trepidus^b morte futurâ.*

Modus rei.

Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablati-
vo: ut, *Facies miris^b modis^a pallida. ^b Nomine. ^a Gram-
maticus, ^b re. ^a barbarus.*

Cicer. *Sum tibi^b naturâ^a parens, ^a præceptor^b consilii.*

Virgilius; — *Trojanus^b origine Caesar, ^b Spe^a divēs,*

re^a pauper. ^a Syrus^b natione.

Dignus, &c.

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extor-
ris, auferendi casum adjectum volunt: ut,

Ter. *Dignus es^b odio. Qui filium haberem talit^a ingenio*

præditum. Virg. Atq^b oculis^a capri fodere cubilia talpæ.

Idem; *Sorte tuâ^a contentus abi.*

Horum nonnulla genitivum interdum vendicant: ut,

Ovidius; *Militia est^b operis a^a tera^a digna tui.*

Virgil. *Descendam magnorum haudquaquam^a indignus*

averum,

Pronominum Constructio.

MEi, tui, sui, nostri, vestri, genitivi primitivorum, po- Primitiva.
nuntur cum passio significatur: ut,
Languet^a desiderio^b tui. (^b nostri.

Ovid.^a *Parsque^b tui latitat corpore clausa meo.* ^a Imago
Meus, tuus, suus, noster, vester, adjiciuntur cum actio Derivativa,
vel possessio rei denotatur: ut, *Favet^a desiderio^b tuo.*

^a Imago^b nostra, id est, quam nos possidemus.

Nostrum & vestrum genitivi sequuntur distributiva,
partitiva, comparativa, & superlativa: ut, ^a *Unusquisque^b*
vestrum. ^a *Nemo nostrum.* Ne^a cui^b vestrum sit mirum.

^a *Major^b vestrum.* ^a *Maximus natu^b nostrum.*

Hæc possessiva, Meus, tuus, suus, noster, & vester, hos Possessiva.
genitivos post se recipiunt, Ipsius, solius, proprium,
trium, &c. Omnium, plurium, participiorum.

... tam.

*... ultra gens sit
... de præstantior.* ^a *Nostra*

... paucorum respondet laudibus.

... cum mea nemo legat, vulgo recitare^b ti-

*... Sui & Suis
... quod præcessit in eadem oratione: ut, ^a Petrus reciproca
... admiratur^b se. Parcit erroribus^b suis.*

... annexa per copulam: ut, *Magnopere^a Petrus ro-*
gat, se se defensas.

Ipsi pronominibus solum trium personarum signi- Ipse.
ficantur, nam repræsentat: ut,

^a *Ipsa^b videt.* ^a *Ipsa^b videris.* ^a *Ipsa^b dixit.*

Ei pronominibus pariter ac pronominibus adjungitur:
ut, ^a *Ipsa^b ego.* ^a *Ipsa^b ille.* ^a *Ipsa^b Hercules.*

Ipsi etiam omnibus personis jungi potest: ut, ^a *Ego Idem.*
Idem sum. Terent.

Terentius; ^a Idem has nuptias ^b perge facere.

Virgil. ^a idem ^b jungat vulpes, & mulgeat hircos.

Demonstrativa hic, ille, iste, & iste.

Hic demonstrativa, Hic, ille, iste, sic distinguuntur: Hic, mihi proximum demonstrat; iste, eum qui apud te est; Ille, eum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille, tum usurpatur, cum ob eminentiam rem quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus*. Iste, verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut Terentius; *Istum æmulum quoad poteris ab ea pellito*.

Hic, & ille.

Hic & ille, cum ad duo anteposita referuntur; Hic, ad posterius & propius; Ille, ad prius & remotius propriè ac usitatissimè referri debet: ut Colum. ^a *Agricolæ contrarium est* ^{aa} *pastoris propositum*: ^b *ille quàm maxime subactò & pèro solo gaudet*, ^{bb} *hic novali graminosòque: ille fructum è terra sperat*, ^{bb} *hic è pecore*. Est tamen utriusque diverso pronomèn. Hic ad remotius suppositum refertur, *mycelas*; & ille ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post verbum.

Nominat. utrinque.

Verba substantiva, ut Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiva, ut Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor; & iis similia, ut Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestûs, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut, ^a *Deus est summum* ^b *bonum*. ^a *Perpusilli* ^a *vocantur* ^b *nani*. ^b *Fides religionis nostræ* ^b *fundamentum* ^b *habetur*. *Malus* ^b *pastor* ^a *dormit* ^b *supinus*. *Lactantius*, ^b *Homo* ^a *incedit* ^b *erectus in celum*.

Denique omnia ferè verba post se nominativum habent adjectivi nominis, quod cum supposito verbi, casu, genere, & numero concordat: ut,

^b *Rex* ^a *mandavit* ^b *primus extirpari hæresin*.

Infiniti verbi constructio.

^b *Pii* ^a *orant* ^b *taciti*. ^b *Boni* ^a *discunt* ^b *seduli*.

Infinitum quoque eisdem casus habet, præcipue

cipue cū verba optandi, eisq̃ue similia accedunt: ut,
^b Hypocrita cupit ^a videri ^b iustus. Hypocrita cupit ^b se
^a videri ^b iustum. Malo ^b dives ^a esse quā haberi. Malo
^b me ^b divitem ^a esse quā haberi. Claud. Vivitur exigua
 melius; natura ^b beatis ^b Omnibus ^a esse dedit, si quis co-
 gnoverit uti.

Martialis; ^b Nobis non licet ^a esse tam ^b disertis, vel ^b disertos.

Terentius; Expedit bonas ^a esse ^b vobis.

Ovidius; Quo mihi commisso non licet esse piam.

Quamvis in his postremis exemplis subaudiuntur
 accusativi ante verba infinita. ^b Nos ^a esse ^b disertos. ^b Vos
^a esse ^b bonas. ^b Me ^a esse ^b piam.

Genitivus post verbum.

+ **S**um genitivum postulat, quoties significat possessi-
 onem, aut ad aliquid pertinere: ut

Virgilius; — pecus ^a est ^b Melibæi.

Sum, signi-
 pol. gen.

Cicero. ^b Adolescentis ^a est maiores natu revereri.

Virgil. ^b regū ^a est Parcere subjectis, & debellare superbos.

Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, suum, no-
 strum, vestrum, humanum, belluinum, & similia: ut,
 Non ^a est ^b meum contra auctoritatem Senatūs dicere.

Terent. Eia, haud ^b vestrum ^a est iracundos esse.

^b Humanum ^a est irasci.

At hic subintelligi videtur Officium; quod aliquando
 etiam exprimitur: ut Terent. Tuum ^a est ^b officium has
 bene ut adsimules nuptias.

x Verba æstimandi genitivo gaudent: ut, ^b Plurimi æstimandi
 passim ^a sit pecunia. Pudor ^b parvi ^a penditur. ^b Nibili, verba gen.
 vel ^b pro nibilo ^a habentur literæ.

Hor. ^b Pluris opes nunc ^a sunt, quā prius temporis annis.

x Æstimo, vel genitivum, vel ablativum adsciscit: ut
 Valerius Maximus; Non ^b hujus re ^a æstimo. ^b Magna
 ubique virtus ^a æstimanda est.

x Flocci, nauci, nihilli, pili, assis, hujus, teruncii, his ver-
 bis, Æstimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur: ut, Ego
 illum flocci pendo. Nec ^b hujus facio, qui me ^b pili ^a æstimat.
 Singula-

x Singularia sunt ista: ^b *Æqui boni* ^a *consulo*. ^b *Æqui boni* ^a *facio*, id est, *in bonam accipio partem*.

Accusandi
verba, &c.

Verba accusandi, damnandi, monendi, absolvendi, & consimilia, genitivum postulant, qui crimen significet: ut,

Plaut. *Qui alterum* ^a *incusat* ^b *proberi*, ipsum se intueri Cicero; *Etiā* ^b *sceleris* ^a *condemnat* *genus suum*.

Ovid. *Parce tuum vatem* ^b *sceleris* ^a *dammare* *cupido*.

^a *Admoneto illum* *pristinæ* ^b *fortunæ*. ^b *Furti* ^a *absolutus est*.

x Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum, vel cum præpositione, vel sine præpositione: ut, Cicer. *Si in me iniquus es iudex*, ^a *condemnabo eodem ego te* ^b *crimine*. Gellius; *Uxorem* ^b *de pudicitia graviter* ^a *accusavit*. Cicero; *Putavi eā* ^b *de re* ^a *admonendum esse te*.

x Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlativus gradus, non nisi in ablativo id genus verbis subduntur: ut, ^a *Accusas furti*, *an stupri*, *an* ^b *utroque?* sive ^b *de utroque?* ^b *Ambobus*, vel ^b *de ambobus?* ^b *Neutro*, vel ^b *de neutro?* ^b *De plurimis simul* ^a *accusaris*.

Satago, &c. x Satago, misereor, miseresco, genitivum admittunt: ut, Terent. *Is* ^b *rerum suarum* ^a *satagit*.

Virgil. — *oro* ^a *miserere* ^b *laborum*

Tanorum, ^a *miserere* ^b *animi non digna ferentis*.

Status; *Et* ^b *generis* ^a *miseresce tui*.

Misereor,
&c.

x At misereor & miseresco, rarius cum dativo leguntur: ut, Seneca; *Huic succorro*, ^b *huic* ^a *misereor*.

Boëtius; *Dilige jure bonos*, & ^a *miseresce* ^b *malis*.

Reminisco,
&c.

x Reminisco, obliviscor, meminisse, genitivum aut accusativum desiderant: ut, *Datæ* ^a *fidei* ^a *reminiscitur*. *Proprium est stultitiæ aliorum vitia cernere*, *oblivisci* ^b *suorum*. Ter. *Faciam ut* ^b *meique ac hujus* ^b *diei*, *ac* ^b *loci semper* ^a *memineris*. Plaut. ^b *Omnia quæ curant senes* ^a *meminerunt*.

^a *Memini* ^b *de hac re*, ^b *de armis*, ^b *de te* id est, *mentionem feci*.

Potior gen.
aut ablat.

x Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur: ut,

Plaut. *Romani* ^b *signorum* & *armorum* ^a *potius sunt*.

Virg. *Egressi optatâ Troes* ^a *potiuntur* ^b *græcâ*.

Dact.

Dativus post verbum.

- + Omnia verba acquisitivè posita adsciscunt dativum Verba acqui-
ejus rei, cui aliquid quocunque modo acquiritur: ut posita dat,
Plaur. ^b *Mibi istic nec^a feritur, nec^a metitur.* regunt.
Virgil. *Nescio quis teneros oculus^b mihi^a fascinat agnos.*

Huic regulæ appendent varii
generis verba.

- + In primis, verba significantia commodum aut incom- Commodum
modum regunt dativum: ut, Virgil. *Ille seges demum & incommodu-
^b votis^a respondet avari Agricole.* dum,
Non potes^b mihi^a commodare, nec^a incommodare.
Idem; — *validis^a incumbite^b remis.*
Suam eruditionem^b tibi acceptam^a fert.

Ex his quædam efferruntur etiam cum accusativo: ut; Exceptis.

Cicero; ^b *Unum^a studetis omnes, unum sentitis.*

Plautus; *Si ea memorem, quæ^b ad ventris victum^a condu-
eunt, mora est.*

Cicero; *In hæc studia^a incumbite.* Naturæ plus^b ad
eloquentiam^a conferat, an doctrina.

^b *Fessum quies plurimam^a juvat.*

- + Verba comparandi regunt dativum: ut;
Virg. — *sic^b parvis^a componere magna solebam.*

^b *Fratri se & opibus & dignatione^a adæquavit.*

Verba com-
parandi.

Interdum additur ablativus cum præpositione: ut,

^a *Comparo Virgilium^b cum Homero.*

Aliquando accusativus cum præpositione Ad: ut, *Si*

^b *ad eum^a comparatur, nihil est.*

- + Verba dandi & reddendi, regunt dativum: ut, *Fortuna* Verba dani
^b *multis nimium^a dedit,* ^b *nulli satis.* Ingratus est, qui di.
gratiam bene^b merenti non^a reponit.

- + Hæc variam habent constructionem: ^a *Dono^b tibi*
hoc munus: ^a *dono^b te hoc munere.*

Cicero; *Huic^b rei aliquid temporis^a impertias.*

Terent. *Plurimam salutem^b Parmenonem summum suum*
^a *impertis*

^aimpertit ^bGnatho. ^aAsperfit mihi ^blabem: ^aAsperfit me ^blabe. ^aInstravit ^bequo penulam: ^aInstravit equum ^bpenula.
Ovid. ^aUt piget infido ^aconsuluisse ^butro! id est, de disse
consilium, vel etiam prospexisse.

Lucan. ^bReſtorémq; ratis de cunctis ^aconsultat aſtris, id
est, petit consilium. ^aConsule ^bsaluti tuæ, id est, prospice.

Ter. ^aPessumē istuc ^bin te atque in illum ^aconsultis, i. ſa-
tuis. ^aMetuo, ^atimeo, ^aformido ^btibi, vel ^bde te, i. ſum ſo-
licitus pro te. ^aMetuo, ^atimeo, ^aformido ^bte, vel ^bà te:
ſcilicet, ne mihi noceas.

Verba pro-
mittendi.

+ Verba promittendi ac ſolvendi regunt dativum: ut
Cicero; ^aHæc ^btibi ^apromitto, ac recipio ſanctiſſimè eſſe
obſervaturum.

Cicero; ^aAes alienum ^bmihi ^anumeravit.

Verba im-
perandi.

+ Verba imperandi & nuntiandi dativum requirunt: ut
Hor. ^aImperat aut ſervit collecta pecunia ^bculque.

Idem; ^aQuid de quoq; viro, & ^bcui ^adicas, ſepe caveto.

+ Dicimus, ^aTemporo, ^amoderor ^btibi & ^bte. ^aReſero ^bti-
bi & ^bad te. Item, ^aReſero ^bad Senatū, id est, propono.
^aScribo, ^amitto ^btibi & ^bad te. ^aDo ^btibi literas, ut ad ali-
quem feras. ^aDo ^bad te literas, id est, mitto ut legas.

Verba fiden-
di.

+ Verba fidendi dativum regunt: ut Horatius;
—^avacuis ^acommittere ^bvenis Nil niſi lene decet.

^bMulierine ^acredas, ne mortuæ quidem.

Verba obſe-
quendi.

+ Verba obſequendi & repugnandi dativum regunt: ut,
^aSemper ^aobtemperat pius filius ^bpatri. ^aQuæ homines
arant, navigant, ædificant, ^bvirtuti omnia ^aparent.
^aIpſum hunc orabo, ^bhuic ^aſupplicabo.
Perſius; —^avenienti ^aoccurrere ^bmorbo.

^aIgnavia ^bprecibus Fortuna ^arepugnat.

+ At ex his quædam cum aliis caſibus copulantur: ut,
^aAd amorem nihil potuit ^aaccedere. Hoc ^aacceſſit meo
^bmalis. Illud ^aconſtat ^bomnibus, ſeu ^binter omnes.
Terentius; ^aHæc ^bfratri mecum non ^aconveniunt.
Juvenal. —^aServi inter ſe ^aconveniunt ^barſis. ^aAuſculto ^btibi,
id est, obedio. ^aAuſculto ^bte, id est, audio. ^aAdamas ^adiſſidet

^b *magneti*, seu ^b *cum magnete*. ^a *Certa* ^b *cum illo*, & *Græcanicè* ^b *illi*. *Catul.* *Noli* ^a *pugnare* ^b *duobus*, id est, *contra duos*. *Virgil.* *Tu dic* ^b *mecum* *quò pignore* ^a *certes*.

Verba minandi & irascendi regunt dativum : ut, Verba mi-
^b *Utrique morrem* ^a *minatus est*. *Terent.* ^a *Adolescenti* nandi.
^b *hibile est quòd* ^a *succenscat*.

Sum *cum* *compositis*, præter *Possium*, exigit dativum: *Sum*.
ut, *Rex pius* ^a *est* ^b *reipublicæ* *ornamento*. ^b *Mihi nec* ^a *obest*,
nec prodest. *Hor.* *Multa* ^b *petentibus* ^a *desunt multa*.

Dativum postulant verba composita *cum his præpositionibus ;*

Verba com-
posita. X

Præ. *Cicer.* *Ego meis* ^b *majoribus* *virtute* ^a *preluxi*.

Sed *Præeo*, *prævinco*, *præcedo*, *præcurro*, *præverto*,
prævertor, *accusativo* *junguntur*.

Ad. *Albo* ^b *gallo* *nè* *manum* ^a *admollaris*.

Con. ^a *conducit* *hoc tuæ* ^b *laudi*. ^a *convixit* ^b *nobis*.

Sub. *Terent.* ^a *Subolet jam* ^b *uxori*, *quod ego machinor*.

Ante. *Cic.* *Iniquissimam pacem justissimo* ^b *bello* *antefero*.

Post. ^a *Posthabeo*; ^a *postpono* ^b *famæ pecuniam*.

Virgil. ^a *Postposui* *tamen illorum mea seria* ^b *ludo*.

Terent. *dixit*, ^a *Qui suum commodum posthabuit*
præ meo commodo.

Ob. *Terent.* ^a *Quum* ^b *nemini* *obtrudi* *pote* *est*, *itur ad me*.

In. ^a *Impendit* ^b *omnibus* *periculum*.

Inter. *Cicer.* *Ille huic* ^b *negotio* *non* *interfuit* *modò*, *sed*
etiam præfuit.

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium *Varia con-*
casum : ut, *Quintil.* ^a *Præstat ingenio alius* ^b *altum*. *struções* X

^b *Multos virorum* ^a *anteit sapientiâ*. *Terent.* ^b *In amore*
hec ^a *insunt vitia*. *Plin.* ^a *In interdico tibi* ^b *aquâ* & *igni*.

Est pro *habeo* *dativum* *exigit* *ut*,

Est pro *hâc* X
beo.

Perfi. *Velle suum* ^b *cuique* ^a *est*, *nec voto vivitur* *imp*.

Virg. ^a *Est* ^b *mibi* *namque domi pater*, *est injusta noverca*.

Huic confine *est suppetit* : ut,

Suppetit X

Horat. *Pauper enim non est*, ^b *cui rerum* ^a *suppetit usus*.

L

Sum,

Gemin. dativ. X Sum, cum multis aliis, geminum adsciscit dativum : ut, *Exirio^b est avidis mare^b nauris.*

Speras^b tibi^b laudi^a fore, quod^b mihi^b vitio^a vertis^e.
Nemo^b sibi mimos^a accipere debet^b favori.

Dativus festivitatis. X Est ubi hic dativus, *Tibi*, aut *sibi*, aut etiam *mihi*, nullâ necessitatis, at festivitatis potius causâ additur: ut, *Ego^b tibi^b hoc effectum^a dabo.* Ter. *Expedi^b mihi^b hoc negotium.* Suo^b *sibi hunc^a jugulo gladio.*

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

Verba transitiva.

Verba transitiva cujuscunque generis, sive activi, sive communis, sive deponentis, exigunt accusativum: ut, Hor. *Percontatorem^a fugiro, nam garrulus idem est.* Idem; *Nec^a retinent parula^b commissa fideliter aures.* Virgil. *Inprimis^a venerare^b deos.* *Aper^b agros^a depulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intransitiva atque absoluta, accusativum admittunt cognatæ significationis: ut, Cicer. *Tertiam^b ætatem hominum^a vivebat Nestor.*

Virgil. — *longam incommitata videtur^a Ire^b viam.*

Plaut. *Duram^a servit^b servitutem.*

Hunc accusativum mutant autores non rarò in ablativum: ut, Plaut. *Diu videor^b vitâ^a vivere.* *Ire^b rectâ^a viâ.* Sueton. *Morte^a obiit repentinâ.*

Accusat. fig. Sunt quæ figuratè accusativum habent: ut,

Virgil. — *Nec vox^b hominem^a sonat, & Dea certè.*

Juvenal. *Qui^b curiosi^a simulant, & Bacchanalia^a vivunt.*

Horat. *Pastillos Rufillus^a olet, Gorgonius^a hircum.*

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, &c.

Verba rogandi, docendi, vestiendi, duplicem regunt accusativum: ut, *Tu modò^a posce^b Deum veniam.* *Dedocebo^b te istos^a mores.* *Ridiculum est te^a me^a admonere^b istud.* Terent. *Induit^b se^a calceos, quos prius exuerat.*

Exceptio I.

Rogandi verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum: ut,

Virgil. *Ipsum^a obtestemur, veniamque^a oremus^b ab ipso.*

Terent. *Suspicionem istam^a ex illis^a quere.*

Vestiendi

Vestienti verba interdum mutant alterum accusativum in ablativum, vel dativum: ut, *Induo^b te^{bb} tunicam*, vel *bb tibi^b tunicam*. Exceptio 2)

ABLATIVUS POST VERBUM.

Quodvis verbum admittit ablativum significan-
tem instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

ut, *Dæmona non^b armis, sed morte^a subegit Iesus*.
Horat. Naturam^a expellas^b furcâ licet, usquè recurret.
Virg. Hi^b jaculis, illi certant^a defendere^b saxis.

CAUSA.

ut, *Terent. Gaudeo (ita me dii ament) gnati^b causâ*.
Veheementer^b irâ^a excaudit.
Horat. Invidus alterius^b rebus^a macrescit opimis.

MODUS ACTIONIS.

ut, *Mirâ^a celeritate rem^a peregit*.
Juvenal. In vigilate viri; tacito nam tempora^b gressu^a
Diffugiunt, nullôque^b sono^a convertitur annus.
Ovid. Dum vires annique sinunt, tolerate laborem;
Jam^a veniet tacito curvâ senectâ^b pede.

Ablativo causæ & modi actionis aliquando additur
præpositio: ut, *Baccharis^b præ ebrietate*. Exceptio,

Summa^b cum humanitate^a tractavit hominem.

Nomen præ-
til.

Quibuslibet verbis subijcitur nomen pretii in ablativo casu: ut, *Teruncio, seu victorâ nuce non^a emerim*.

Livius; Multo sanguine ac vulneribus ea victoria^a ssetit.

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimidio, duplo, adjiciuntur sæpe sine substantivis: ut,

Terent. Radima te captum quam queas^b minimo.

Vili^a venit triticum.

Senec. Constat^b parvo fames, magno fastidium.

Excipiuntur hi genitivi sine substantivis positi, *Tanti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quantivis, quantilibet,* Exceptio.

quantumvis, quantumlibet, quantumvis, quantumlibet. L. 2.

quanticunque : ut, Cic. ^b *Tanti^a eris alius^b, quanti tibi^a fueris. Non^a vendo^b pluris, quam alii, fortasse etiam^b minoris.*

Ovid. *Vix Priamus^b tanti, totaque Troja^a fuit.*

Sin addantur substantiva, in ablativo efferuntur : ut, Aul. Gel. ^b *Tanta^a mercede^a docuit^b, quantam^a hactenus nemo^b. Minori pretio^a vendidi, quam emi.*

Valco.

Valco etiam interdum cum accusativo junctum reperitur : ut, Varr. *Denarii dicti, quod^b dens eris^a valebant^a : quinarii, quod^b quinos.*

Verba
abundandi.

Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diversa, ablativo gaudent : ut,

Terent. ^b *Amore^a abundas Antipho.*

Malo virum^b pecunia^a, quam pecuniam^b viro^a indigentem.

Salust. *Sylla omnes suos^b divitiis^a explevit.*

Terent. *Hoc te^b crimine^a expedi.*

Cic. *Homines nequissimi quibus te^a onerant^b mendacii?*

Virg. *Ego hoc te^b fasce^a levalo.*

Salust. *Aliquem familiarem suo^b sermone^a participavit.*

Exceptio.

Ex quibus quaedam nonnunquam etiam in genitivum feruntur : ut, Virgil.

Quam dives nivei pecoris, quam^b lactis^a abundans?

Terent. *Quasi tu hujus^a indigeas^b patrii.*

Quid est, quod in hac causa^b defensionis egeat?

Virg. *Implentur veteris^b Bacchi pinguisque ferine.*

Idem; *Postquam dextra fuit^b cedis^a saturata.*

Terent. *Omnes mihi labores leves fuisse^b praterquam^a tui^a carendum quod erat.*

Paternam servum sui^a participavit^b consilia.

Fungor, &c.

Fungor, fruor, utor, & similia, ablativo junguntur : ut,

Cic. *Qui adipisci veram gloriam volunt, iustitiae^a fungantur^b officiis. Optimum est alienam^a frui^b inania.*

In re mala^a animo si bono^a utaro, juvat.

Virgil. *Aspice venturo^a letentur ut omnia^a seculo.*

Caesar; *Qui sua^a victoria tam insolenter^a gloriarentur.*

Hor. *Disuit, edificat, mutat quadrata^a rostrum.*

Et cum tribus, Virg. — haud equidem tali me^a dignor^b honore.

Terent.

Terent. *Ut* ^b malis ^a gaudeat alienis.

Plaut. *Exemplorum* ^b multitudine ^a super sedendum est.

Macrob. *Regni eum* ^b societate ^a numeravit.

Plaut. ^a Communicabo te semper ^b mensâ meâ.

^a Prosequor te ^b amore, ^b laude, ^b honorê, &c. i. *amo*, Prosequor. *laudo*, *honoro*. ^a Afficio te ^b gaudio, ^b supplicio, ^b dolore, Afficio. &c. id est, *exhilaro*, *punio*, *contristo*.

Mereor, cum adverbis Bene, malê, meliûs, pejûs, Mereor. optimê, pessimê, ablativo adhæret cum præpositione De: ut, ^b *De me nunquam bene* ^a *meritus es*.

Erasmus ^b *de lingua Latina optimê* ^a *meritus est*.

Catilina ^b *pessimê* ^a *de republica* ^a *meruit*.

Quædam accipiendi, distandi, & auferendi verba, Verba accipiendi, &c. ablativum cum præpositione optant: ut, *Istuc* ^b *ex multis jam pridem* ^a *audiveram*. Luc. ^b *A trepido vix* ^a *abstinet ira magistro*. *Nasci* ^b *a principibus fortuitum est*. *Procul* ^a *abest* ^b *ab urbe Imperator*.

Vertitur hic ablativus aliquândo in dativum: ut, Exceptio. Horat. *Vivere si rectè nescis*, ^a *discede* ^b *peritis*.

Ovid. *Est virtus placitis* ^a *abstinuisse* ^b *bonis*.

Virgil. *Heu fuge, nate Deâ, tēq; his*, ait, ^a *eripe* ^b *flammi*.

Verbis, quæ vim comparationis obtinent, adjicitur Verba comparationis. ablativus significans mensuram excessûs: ut, *Deforme existimabat*, quos ^b *dignitate* ^a *præstaret*, *ab iis* ^b *virtutibus* ^a *superari*.

Quibuslibet verbis additur ablativus absolutè sum- Ablat. absolutus. prius: ut, *Imperante* ^b *Augusto* ^a *natus est Christus*: *Imperante* ^b *Tiberio*, ^a *crucifixus*. Juven. *Credo pudicitiam*, ^a *Saturno rege*, ^b *moratam* *in terris*.

Nil ^a *desperandum*, ^b *(Christo duce, & auspice Christo)*.

Jam Maria, ^b *audito Christum venisse*, ^a *cucurrit*.

Verbis quibusdam additur auferendi casus per Synecdochen, & poëticè accusativus: ut, ^a *Ægrotat* ^b *animo magis quàm corpore*. ^a *candet* ^b *dentes*. ^a *Rubet* ^b *capillos*.

Quædam tamen efferuntur in gignendi casu: ut, Exceptio.

Absurdè facis, qui ^a *angas* te ^b *animi*.

Exanimatus ^a *pendet* ^b *animi*. ^a *Desipiebam* ^b *mentis*.

Plaur. ^a *Discrucior* ^b *animi, quia ab domo abeundum est*
mih.

**Diverſi ca-
ſus.**

Eidem verbo diversi casus diversæ rationis apponi possunt: ut,

¹ Dedit ³ mihi ² vestem ⁴ pignori, ⁶ te praesente, ⁵ propria manu.

Paffivorum constru&io.

Passivis additur ablativus agentis, sed antecedente præpositione, & interdum dativus : ut,

Horatius; ^a *Laudatur* ^b *ab his*, ^a *culpatur* ^b *ab illis*.

Cicer. *Honestā bonis^b viris, non occulta^a petuntur.*

Quorum participia frequentius dativis gaudent : ut,

Virgilius; Nulla tuarum^a audita^b mihi, nec visa sororum.

Horat. Oblitusque meorum, ^a obliviscendus & ^b illis.

Cæteri casus manent in passivis, qui fuerunt activo-
rum: ut, ^a Accusaris à me ^b furti. ^a Habeberis ^b ludibrio.

^a *Dedoceberis à me istos^b mores.* ^c *Privaberis^b magistratu.*

Neutro-pass.
constructio.

Vapulo, veneo, liceo, exulo, fio, neutro-passiva, passivam constructionem habent: ut, ^b *A preceptore* ^a *vapulo*.

labis. Malò^b à cive^a spoliari, quàm^b ab hoste^a venire.

*Quid fiet ab illo? Virtus parvo pretio
Cur à convivis exulat philosophia?*

Infinitorum constructio.

Quibusdam tum verbis tum adjectivis, familiariter
subiiciuntur verba infinita: ut,

Virgil. — ^a *Jūvat usque* ^b *morari, Et conferre gradum.*

Ovid: ^b *Dicere quæ* ^a *puer* ^b *scribere* ^a *iussit amor.*

Martial. ^a *Vis* ^b *fieri dives, Pontice? Nil cupias.*

Virgil. *Et erat tum dignus amari.* Horat. *Audax*

Eclipsis.

omnia ^b *perpeti Gens humana ruit per veritum nefas.*
 Ponuntur interdum figuratè & absolutè, verbi infi-

nita: ut, *Hecce* ^b *fieri flagitia?* subauditur, ^a *oportet,* ^a *par est,* ^a *aquum est,* aut aliquid simile.

Enallage.

Virg. Criminibus^b terrere novis, hinc^b spargere voces
In vulgum ambiguas, &^b quærere conscius arma.
id est, terrebat, spargebat, quærebat.

DE GERUNDIIS.

Gerundia.

Gerundia sive Gerundivæ voces, & supina, regunt
casus suorum verborum: ut,

Ciccr.

Cicer. *Efferor studio* ^a *videndi* ^b *parentes*;

Ovid. ^a *Utendum est* ^b *etate*, cito pede *præterit ætas*,

Virgil. — ^a *Scitatum* ^b *oracula Phœbi Mittimus*.

Gerundia in *di* pendent à quibusdam tum substanti- Di.
vis, tum adjectivis: ut, Virgil.

Et quæ tanta fuit Romam tibi ^a *causa* ^b *videndi*?

Idem; *Cecropias inuatus apes* ^a *amor urget* ^b *habendi*.

Idem; *Æneas celsa in puppi jam* ^a *certus* ^b *eundi*.

Poëticè infinitivus modus locq Gerundii ponitur: ut, Nora.

Virgil. ^a *studium* *quibus arva* ^b *tueri*. ^a *Peritus* ^b *medi-*
cari.

Interdum non inveniuntè adjicitur Gerundii vocibus
etiam genitivus pluralis: ut, *Quum* ^b *illorum* ^a *videndi*
gratiâ me in forum contrulisssem. Terent. *Date* ^a *crecendi*
capiam ^b *novarum*. *Concessa est* ^a *diripiendi* *pomorum*,
atque opsoriorum licentia.

Gerundia in *do* pendent ab his præpositionibus, A, Do.
ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro: ut,

Cicero; *Ignavi* ^a *discendo* cito deterrentur.

Amor & amicitia, utrumque ^a *ab* ^b *amando dictum est*.

Cicer. ^a *Ex* ^b *defendendo*, *quàm* ^a *ex* ^b *accusando*, *uberior*

gloria comparatur, *consultatur* ^a *de* ^b *trâseundo in Galliam*.

Quint. *Rectè scribendi ratio cum* ^b *loquendo conjuncta est*.

Plaut. ^a *Pro* ^b *vapulando ab hoste mercedem petam*.

Ponuntur & absque præpositione: ut,

Virgil. — *alitur vitium*, *crecîtque* ^b *tegendero*.

^b *Scribendo disces scribere*.

Gerundia in *dum* pendent ab his præpositionibus, In- Dum.

ter, ante, ad, ob, propter ut, *Inter* ^b *cœnandum hilares esse*.

Virgil. — ^a *Ante* ^b *domandum Ingentes tollent animos*.

Cicero; *Locus* ^a *ad* ^b *agendum amplissimus*.

Idem; *Ob* ^b *absolvendum munus ne acceperis*.

Veni ^a *propter te* ^b *redimendum*.

Cùm significatur necessitas, ponuntur citra præposi-
tionem, addito verbo Est: ut,

Juven. ^b *Orandum est*, ut sit mens sana in corpore sano.

^b *Vigilandum est ei qui cupit vincere*.

Gerundia in
nomina ver-
tuntur.

Vertuntur gerundii voces in nomina adjectiva: ut,
Virg. *Tantus amor florum*, & *generandi gloria mellis*.
Ad *accusandos homines duci premio, proximum latro-
cinio est. Cur adeo delectaris criminibus inferendis?*

DE SUPINIS.

Prius Supin.

Prius supinum activè significat, & sequitur verbum,
aut participium, significans motum ad locum: ut,
Ovid. *Spektatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsa*.
Milites sunt missi speculatum arcem.

Nota.

Illà verò, *Do venum, do filiam nuprum*, latentem ha-
bent motum.

Exceptio.

At hoc supinum in neutro-passivis, & cum infinito
iri, passivè significat: ut, Plaut.

Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus sum.

Terent. *Postquam audierat non datum iri uxorem filio*.

Poëtice dicunt: *Eo visere. Vado videre*.

Nota.

Ponitur & absolutè cum verbo Est: ut,

Terent. *Actum est, ilicet, peristi*.

Ovid. *Itum est in viscera terræ. Cessatum est satis*.

Posterius
supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur no-
mina adjectiva: ut, *Sum extra noxam, sed non est facile
purgatu. Quod factu scdum est, idem est dictu
turpe. Qui pecuniâ non moveretur, hunc dignum specta-
tu arbitramur*.

In istis verò, *Surgit cubitu; Redit venatu*: Cu-
bitu & venatu nomina potius censenda videntur, quàm
supina.

De Tempore & Loco.

T E M P U S .

Pars tempo-
ris.

Quæ significant partem temporis, in ablativo fre-
quentius usurpantur, in accusativo rarò: ut, Ne-
mo mortalium omnibus horis sapit. Noste latere
mende. Id tempus creatus est Consul.

Quoniam hic eclipsis videtur esse præpositionis per
vel sub.

Duratio
temporis.

Quæ autem durationem temporis & continuationem

nem denotant, in accusativo, interdum & in ablativo effertur: ut, Virgil.

Hic jam ter centum toros^a regnabitur^b annos.

Idem; *Noces atque dies^a putet atri janua Divis.*

Idem; *Hic tamen hac mecum poteris^a requiescere^b nocte.*

Suet.^a *Imperavit^b triennio, & decem mensibus, octoque diebus.*

Dicimus etiam, *In paucis^b diebus. De^b die. De^b nocte. Promitto^a in^b diem. Commodo^a in^b mensem. Annos^a*

ad quinquaginta natus. Per tres^b annos studui.

Puer^b id ætatis. Non plus^b triduum, aut^b triduo.

Tertio, vel^a ad^b tertium calendas, vel calendarum.

Spatium Loci.

Spatium loci in accusativo effertur, interdum & in ablativo: ut, Virgil.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)

Tres^a pateat cœli spatium non amplius^b ulnas.

Jam mille^b passus^a processeram. Abest bidui; subintelligitur^b spatium, vel^b spatio; ^b itinere, vel^b iter.

Abest ab urbe quingentis^b millibus passuum.

Appellativa Locorum, &c.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum adduntur ferè cum præpositione verbis significantibus motum aut actionem in loco, ad locum, a loco, aut per locum: ut, Virgil.

In foro^a versatur. Meruit sub rege^b in Gallia.

ad templum non æque Palladis^b ibant Iliades.

Salust.^a *Legantur^b in Hispaniam majores natu nobiles.*

E Sticilia^a discedens, Rhodum veni. Per mare^a ibis^b ad Indos.

Omne verbum admittit genitivum proprii nominis loci, in quo fit actio; modo primæ vel secundæ declinationis, & singularis numeri sit: ut, Virgil.

Juven. *Quid^b Romæ^a faciam? mentiri nescio.*

Terent. *Sancta mihi mater fuit, ea^a habitabat^b Rhodi.*

Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, proprietum sequuntur.

Appellativa
& regionum
nomina.

Urbum &
oppidorum
nomina.

Humi, domi,
&c.

sequuntur formam : ut, Ter. ^b Domi ^b bellique famul^a ^a viximus.

Cicero; *Parvi sunt foris arma, nisi ^a est consilium ^b domi.*

Dom.

Dom, non alios secum patitur genitivos, quàm Mez, tuz, suz, nostrz, vestrz, alienz : ut, *Vescor ^a domi ^b meæ, non ^b alienæ.*

Verùm si proprium loci nomen pluralis duntaxat numeri, aut tertiæ declinationis fuerit; in dativo, aut ablativo ponitur : ut, *Colchus an Assyrius, ^t Thebis ^a nutritus an ^b Argiæ* Suet. *Lentulum Getulicus ^b Tyburi ^a gentium scribit.* Livius; *Neglectum ^b Auxuri præsidium.*

Cicer. *cum una sola legione ^a fuit ^b Carthagini.*

Horat. *Romæ Tybur ^a amo ventosus, ^b Tybure Romam.*

Cicer. *Quum tu Narbone mensas hospitum ^a convomeres.*

Idem; *Commendo tibi domum ejus, quæ ^a est ^b Syction.*

Nota.

Sic utimur Ruri vel Rure, in ablativo: ut, *Ruri ferè se continet.* Persi. — *Rure paterno ^a Est tibi far modicum.*

Ad Locum.

Ad locum.

Verbis significantibus motum ad locum apponitur proprium loci in accusativo: ut, *Concessi Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum.*

Eo ^b Londinium ad merces emendas.

Ad hunc modum utimur Rus & Domus : ut, *Ego ^b rus ^a ibo.*

Virgil. *Itte ^b domum saturæ, venit Hesperus, ite capelle.*

A Loco per Locum.

A loco.

Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in ablativo: ut, *Nisi antè ^b Romæ ^a profectus esses, nunc eam relinqueres.* *Eboraco (sive per Eboracum) ^a sum profecturus iter.*

Ad eundem modum usurpantur Domus & Rus: ut, *Nuper ^a exiit ^b domo.* Ter. *Timeo ne pater ^b rure ^a radierit.*

Impersonalium Constructio.

GENITIVUS.

Hæc tria impersonalia, Interest, refert, & est, quibuslibet genitivis annectuntur, præter hos ablati-

vos.

vos femininos, Meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ, & cuiâ : ut,
^a *Interest* ^b *magistratus rueri bonos, animadvertere in malos.* ^a *Refert multum christiane* ^b *reipublice, Episcopos doctos & pios esse.* ^b *Prudentis* ^a *est multa dissimulare.* ^b *Tuâ* ^a *refert teipsum nosse.* Cic. *Ea cedes crimini porissimum datur ei,* ^b *cuiâ* ^a *interfuit; non ei, cuiâ* ^a *nihil interfuit.*

Adjiciantur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, ^b *Magni* ^a *refert quibuscum vixeris.* ^b *Tanti* ^a *refert honesta agere.* *Vestrâ* ^b *parvi* ^a *interest.* Et, *Interest ad laudem meam.*

D A T I V U S.

In dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certum est, contingit, constat, confert, competit, conducit, convenit, placet, displicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obest, prodest, præstat, patet, stat, restat, beneficit, malefit, satsit, superest, sufficit, vacat pro orium est: ut, ^a *Convenit* ^b *mihi tecum.* *Salust.* *Emori per virtutem* ^b *mihi* ^a *præstat, quàm per dedecus vivere.*

Ovid. *Non* ^a *vacat exiguis rebus adesse* ^b *Jovi.*

Terent. *Dolet dictum imprudenti* ^b *adolefcenti & libero.*

A noverca ^a *malefit* ^b *privignis.* *A Deo* ^b *nobis* ^a *beneficit.*

Virg. *Stat* ^b *mihi casus renovare omnes; id est, statutum est.*

A C C U S A T I V U S.

Hæc impersonalia accusandi casum exigunt, Juvat, decet cum compositis, delectat, oportet: ut,

^b *Me* ^a *juvat ire per altum.* ^b *Uxorem ades curare* ^a *decet.*

^a *Dedecet* ^b *viros muliebriter rixari.* *Cato;* ^b *Parrem-familiâs vendacem, non emacem esse* ^a *oporret.*

His verò, Attinet, pertinet, spectat, propriè additur præpositio Ad: ut, *Mene vis dicere, quod* ^b *ad te* ^a *attinet?* ^a *Spectat* ^b *ad omnes bene vivere.*

Quintilian. *Pertinet* ^b *in utramque partem.*

His impersonalibus subjicitur accusativus cum genitivo, Premit, trahet, miseret, miserescit, pudet, piget: ut, *Cicer.*

Cicer. Si ad centesimum vixisset annum, ^{bb} senectutis ^b eum
sue non ^a peniteret. ^a Tædet ^b animam meam ^{bb} vita meæ.
^{bb} Aliorum ^b te ^a miseret, ^{bb} tui nec ^a miseret, nec pudet.
^{bb} Fratris ^b me quidem ^a piget, pudetque.

Impersona-
lia sunt per-
sonalia.

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in per-
sonalia : ut, Virgil.

Non omnes ^a arbuta ^b juvant, humilisque myrica.

Ovid. Namque ^b decent animos mollia ^a regna tuos.

Senec. Agricolam ^a arbor ad frugem producta ^b delectat.

^a Nemo miserorum ^b commiserescit.

Te non ^b pudet ^a istud? Non te ^a hæc ^b pudet?

Cœpit, &c.

Cœpit, incipit, desinit, debet, solet, & potest, imper-
sonalibus juncta, impersonalium formam induunt : ut,
Quint. Ubi primum ^a cœperat non ^b convenire, quæstio ori-
ebatur. Idem; ^b Tædere solet ^a varos impendii. Desinit il-
lum studii ^b tædere. Sacerdotem ^a in scitæ ^b pudere ^a debet.
Quint. ^b Perveniri ad summum, nisi ex principiis, non
^a potest.

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum
personalibus passivis casum obtinet : ut,

Cæsar; ^b Ab hostibus constanter ^a pugnatur.

Qui quidem casus interdum non exprimitur : ut,
Virgil. — strato ^a discumbitur ostro.

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis per-
sonis utriusque numeri indifferenter accipi potest : ut,
^a ^b Statur : id est, sto, stas, stat; stamus, statis, stant : vide-
licet ex vi adjuncti obliqui : ut, ^a Statur ^b a me, id est,
sto : ^a Statur ^b ab illis, id est, stant.

PARTICIPII CONSTRUCTIO.

Participia regunt casus verborum à quibus derivan-
tur, ut, Virgil. — Duplices ^a tendens ad sidera pal-
mas, Talia voce refert.

Idem; Ubera ^a lacte domum referent ^a disstant capella.

^a Diligendus ^b ab omnibus.

Quamvis in his usitator est dativus : ut,

Terent. Restat Chremes, qui ^b mihi ^a exorandus est.

GENITIVUS.

Participiorum voces, cum sunt nomina, genitivum Genitivus postulant: ut, Salust. ^b *Alieni* ^a *appetens*, ^b *sui* ^a *profusus*.
^a *Cupientissimus* ^b *tui*. ^a *Inexpertus* ^b *belli*. ^a *Indoctus* ^b *pila*.

ACCUSATIVUS.

Exosus, perosus, pertæsus, activè significant, & in ac- Accusativum
 cusativum feruntur: ut, *Immundam* ^b *segnitiem* ^a *perosa*.

Astronomus ^a *perosus* ^b *ad unum* ^b *mulieres*.

Sueton. ^a *Pertæsus* ^b *ignaviam suam*.

Exosus & perosus etiam cum dandi casu leguntur, Dativus
 videlicet passivè significantia: ut, *Germani* ^b *Romanis*
^a *perosi sunt*. ^a *Exosus* ^b *Deo & sanctis*.

ABLATIVUS.

Natus, prognatus, latus, cretus, creatus, ortus, editus, Ablativus
 in ablativum feruntur: ut, Terent. *Bona* ^b *bonis* ^a *prognata*
^b *parentibus*. Virg. — ^a *sate* ^b *sanguine divum*.
 Idem, — *Quo* ^b *sanguine* ^a *cretus*? Ovid. *Venus* ^a *orta*
^b *mari mare præstat eunti*. ^b *Terrâ* ^a *editus*.

ADVERBII CONSTRUCTIO.

NOMINATIVUS.

EN & ecce, demonstrandi adverbia, nominativo fre-
 quentiùs junguntur, accusativo rariùs: ut,
 Virgil. ^a *En* ^b *Friamus sunt hic etiam sua præmia laudi*.
 Cicero. ^a *Ecce tibi* ^b *status noster*. Virg. ^a *En* ^b *quatuor* ^a *oras*.
^a *Ecce duo tibi Daphni*, ^b *duo que* ^b *altaria Phæbo*.

En & ecce exprobrantis, soli accusativo necantur:
 ut, ^a *En* ^b *animum & mentem*. Juven. ^a *En* ^b *habitu*.
 Terent. ^a *Ecce autem* ^b *alterum*.

GENITIVUS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, ge-
 nitivum post se recipiunt.

Loci:

Loci.

Loci: ut, Ubi, ubinam, nusquam, &c. longé, quó, ubi-
vis, huccine: ut, ^a *Ubi* ^b gentium? ^a *Quó* ^b terrarum
abiit? ^a *Nusquam* ^b loci invenitur. ^a *Ed* ^b impudentie
ventum est.

Temporis.

Temporis: ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridie, postri-
die: ut, *Nihil* ^b *tunc* ^b temporis amplius quam flere pote-
ram. ^a *Pridie* ^b *eius* ^b diei pugnam iniierunt. ^a *Pridie* ^b *ca-*
lendarum, seu ^b *calendas*.

Quantitatis.

Quantitatis: ut, Parum, satis, abunde, &c. ut, ^a *Satis*
^b *eloquentia*, ^b *sapientia* ^a *parum*. ^a *Abunde* ^b *fabularum*
audivimus.

Instar.

Instar, æquipatationem, mensuram, aut similitudinem
significat: ut, Virgil. ^a *Instar* ^b *montis equum divina*
Palladis arte *Edificant*. *Mittitur Philippus solus, in quo*
^a *instar omnium* ^b *auxiliorum erat*.

Ovidius; *Sed scelus hoc* ^b *meriti pondus* ^a *instar* ^b *haber*.

Nota.

Hic apponitur interdum præpositio Ad: ut, *Vallis* ^a *ad*
instar ^b *castrorum clauditur*.

Populus Rom. ^a *parva origine* ^a *ad tanta* ^b *magistrudinis*
^a *instar* ^b *emicitur*. ^a *Ter. Ab* ^b *minimè* ^b *gentium, non fa-*
ctam. Hic genitivus *gentium* festivitatis causâ additur.

* Genit. fo-
stivitat.

DATIVUS.

Quædam dativum admittunt nominum unde dedu-
ta sunt: ut, *Venit* ^a *obviam* ^b *illi*. Nam *obvius* *illi* dici-
tur. *Canit* ^a *similiter* ^b *vult*. Et, ^a *Sibi* ^b *inutiliter vivit*.
^a *Propinquus* ^b *tibi sedet, quàm mihi*.

Dat. adver-
bial.

Sunt & hi dativi adverbiales. Tempori, luci, vesperi:
ut, *Tempori* ^a *venit, quod omnium rerum est primam*.
^a *Luci* ^b *occidit hominem. Vidi ad. vnt* ^a *offerri* ^b *vesperi*.

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis
unde sunt profecta: ut,

Castra ^a *propius* ^b *urbem moventur*.

Salust. ^a *Proxime* ^b *Hispaniam sunt Mauri*.

Ced6.

Cedo, flagrantis exhiberi, accusativum regit: ut,
Terent. ^a *Cedo* ^b *quem vis* ^b *arbitrum*.

ABLA-

ABLATIVUS.

Adverbia diversitatis, Aliter, secus; & illa duo, Antè, post, cum ablativo non raro inveniuntur: ut,

Adverb. di-
versitatis.

Multo aliter. Paulo secus. Multo antè. Longè secus.
Virgil. — longo post tempore venit. Paulo post.
Nisi & ipsa Adverbia potius censenda sunt.

Adverbia comparativi & superlativi gradus, admittunt casus comparativis & superlativis assuetos subseruire, sicut antè præceptum est: ut,

Adverb.
Compar. &
Superlat.
grad.

Accessit propius illo. Optimè omnium dixit.
Cic. Legimus, Propius ad deos, & Propius à terris.

Plus nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo Plur.
iunctum reperitur: ut, Liv. Paulò plus trecenta vehicula sunt amissa.

Idem; *Hominum eo die caesa plus duo millia.*

Plus quam quinquaginta hominum ceciderunt.

Abierat acies paulò plus quingentos passus.

Terent. *Dies triginta, aut plus eo, in nave fui.*

Quibus verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Ubi, postquam, & cum, temporis adverbia, interdum indicativis, interdum verò sub iunctivis verbis apponuntur: ut, Virgil. *Hec ubi dicta dedit.*

Ubi, post-
quam, cum.

Terent. *Ubi nos laverimus, si voles, lavato.*

Virgil. *Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito.*

Idem; *Cum canerem reges & praelia, Cynthis aurem vellit.*

Hic prius adverbium, posterius conjunctio esse videtur.

Nota.

Donec pro Quamdiu, indicativo gaudet: ut,

Donec.

Ovidius; *Donec eram sospes.*

Idem; *Donec eris felix, multos numerabis amicos.*

Pro Quousque, nunc indicativum, nunc sub iunctivum exigit: ut, Virgil.

Cogere donec oves stabulis, numerumque referre fuisse.

Colum. *Donec ea aqua quam adjeceris decocta sit.*

Dum;

Dum.

Dum, de re præsenti non perfecta, aut pro Quamdiu, fatendi modum poscit: ut,

Terent. *a Dum^b apparatur virgo in conclavi.*

Idem; Ego te meum dicitantissimè volo, *a dum quod te dignum est^b facis.*

Dum pro dummodo, aliàs potentiali, aliàs subjunctivo nequitur: ut, *a Dum^b prosum tibi.*

a Dum ne ab hoc me falli^b comperiam.

Dum pro donec, subjunctivo tantum: ut,

Virgil. *Tertia^a dum Latio regnantem^b viderit estas.*

Quoad.

Quoad pro quamdiu, vel indicativis, vel subjunctivis, pro donec, subjunctivis solis adhibetur: ut, *a Quoad^b expectas contubernalem? Cicer. a Quoad^b possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem.*

Omnia integra servabo, a quoad exercitus huc^b mittatur.

Simulac.

Simulac, simulatque, indicativo & subjunctivo adhaerent: ut, *a Simulac^b belli patiens^b erat.*

Virgil. — *a Simulatque^b adoleverit etas.*

Quemadmodum, &c.

Quemadmodum, ut, utcunque, sicut, utrumque modum admittunt: ut, Bras. *a Ut^b salutabis; ita & resalutaberis.* Horat. *a Ut^b sementem^b feceris, ita & metes.*

Ut pro postquam indicativo jungitur: ut, *a Ut^b ventum est in urbem.*

Quasi, &c.

Quasi, ceu, tanquam, perinde-ac si, haud-secus-ac si, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur: ut, *a Tanquam^b feceris ipse aliquid.*

Terent. *a Quasi non^b norimus nos inter nos.*

Aliàs copulant consimiles casus: ut, Novi^b hominem *a tanquam^b te. Arridet mihi, a quasi^b amico.*

Ne.

Ne prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis praepositur: ut, Virgil. *a Ne^b sevi magna sacerdos.*

Terent. *Hic nebulo magnus est, a ne^b metuas.*

Ne pro non, cæteris modis inservit.

Adver. prapositionum formam induunt.

Adverbia, accedente casu, transeunt in prapositiones: ut, Juven. *Cantabit vacuus^a coram^b latrone victor.*

DE CONJUNCTIONUM

Constructione.

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his Conjunctio-
nes copulant
similes casus.
quatuor, quàm, nisi, præterquam, an, similes om-
nino casus nectunt: ut, *Socrates docuit^b Xenophontem*
& *Platonem. Utinam^b calidus esses, aut^b frigidus.*
Albas an^b ater homo sit, nescio. Est^b minor natu quàm
tu. Nemini placet, nisi (vel præterquam)^b sibi.

Excepto, si casualis dictionis ratio aliqua privata re- Exceptio
pugnet, vel aliud poscat: ut,

Emi librum^b centurssi &^b pluris. Vixi^b Romæ &
Veneris. Hor. in Metu^a descendat iudicis^b aures, Et
patris, & nostras.

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties
similes modos & tempora conglutinant: ut,

Recto^b stat corpore, despicitque terras.

Aliquoties autem similes modos, sed diversa tempora:
ut, *Ter. Nisi me^b laetasses amantem, & vanâ spe produ-*
ceres. Tibi gratias^b egi, te aliquando collaudare^b possum.

Esti, tametsi, etiam si, quanquam, in principio orati- Esti, tametsi,
onis indicativos modos, in medio subjunctivos sæpius &c.

postulant. Quamvis & licet, subjunctivos frequentius:
ut, *Et si nihil novi^b afferebatur. Quanquam animus*
meminisse^b horret.

Virgil. Quamvis Elyfios^b miretur Græcia campos.

Ovid. Ipse^a licet^b venias Musis comitatus Homere,

Nil tamen attuleris, ibis Homere foras.

Ni, nisi, si, siquidem, quod, quia, quàm, postquam, Ni, nisi, &c.
posteaquam, ubi pro Postquam, nunquam, priusquam,
& indicativis & subjunctivis adhærent: ut, *Quod^b re-*
dieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non^a quod odio^b ha-
beam, sed^a quod^b amem. Aliud honestum iudicas, quàm
Philosophi^b statuunt. Plin. Gravius accusas, quàm
patitur tua consuetudo.

Si, utrique modo jungitur: at Si pro Quamvis, sub- Si.
junctivo tantum: ut, *Ter. Redeam^a non^a si me^b obsecrèt.*

Quando, &c. Siquis tantum indicativo: ut, ^a *Siquis b adest.*
Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo jun-
guntur: ut, Virgil. *Dicite* (^a *quandoquidem in molli b con-*
sedimus herba)

Quippe. ^a *Quoniam mihi non b credis, ipse facito periculum.*
Quippe, cum proprium habet verbum, gaudet indica-
tivo: ut, *Danda est huius venia, quippe b agrotat.* Si addi-
deris *Qui*, utrumque admittit modum: ut, *Non est huius*
danda venia, a quippe qui jam bis b pejeravit, sive b peje-
raverit.

Qui. *Qui*, cum habet vim causalem, subjunctivum postu-
lat: ut, *Stultus es, a qui huio b credas.*

Cum. Cum pro Quamvis, pro quandoquidem, vel quoni-
am, subjunctivis semper adhæret: ut,
Cicero; *Nos, a cum precipi nihil posse b dicamus, tamen*
aliis de rebus differere solemus.

Cum & Tum. Virgil. ^a *Cum b sis officiis Gradive virilibus aptus.*
Cum & tum, item Tum geminatum, similes modos
copulant: Est autem in Cum, quiddam minus, atq; ideo
in priore clausulæ parte statuitur; in Tum, quiddam ma-
jus, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur:
ut, ^b *Amplectitur a cum eruditos omnes, a tum inprimis*
Marcellum. b Odit a tum literas, a tum virtutem.

Nè, an, num. Nè, an, num, interrogandi particulæ, indicativum a-
mant: ut, Virg. ^b *Superat a ne, & vescitur aurâ Æthereâ?*
At cum accipiuntur dubitative aut indefinite, subjun-
ctivum postulant: ut, *Vise a num b redierit.*

Ut. *Nihil refert b feceris a ne a an b persuaseris.*
Ut, causalis seu perfectiva conjunctio, & Ut pro Nè
non, post verba timoris, nunc potentiæ, nunc subjuncti-
vo jungitur: ut, Terentius;

Filium perduxere illuc secum, a ut una b esset, meum.

Idem; *Te oro Dave, a ut b redeat jam in viam.*

Idem; *Metuo a ut substat hospes, id est, ne non substat.*

Ut, concedentis, seu positum pro Quanquam, & Ut
pro Utpote, subjunctivo servit: ut,

Ut omnia b contingant quæ volo, levare non possum.

Non

Non est tibi fidendum, a ut qui toties b fefelleris. a Ut qui solus relictus b fueris.

Ut, pro Postquam, pro Quemadmodum, vel Sicut, & interrogativum, indicativis necitur: ut, Cicer.

a Ut ab urbe b discessi, nullum intermisi diem, quin scriberem.

Terent. *Tu tamen has nuptias perge facere, a ut b facis.*
Idem; *Credo a ut b est dementia.*

Virgil. *a Ut b valet? a Ut b meminit nostri?*

Quonquam de hoc in adverbii quoque constructione paulo supra est dictum.

PRÆPOSITIONUM

Constructio.

Præpositio subaudita interdum facit ut addatur ablativus: ut, *Habeo te a b loco parentis, id est, a in b loco.*
Apparuit illi humanâ ab specie, i. a sub humana b specie.
Discessit b magistratu, id est, a b magistratu.

Præpositio in compositione, eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat: ut,
Virgil. *Nec posse b Italiâ Teucrorum a avertere regem.*
a Prætereo b te in salutatum.

Idem; *a emoti procumbunt b cardine postes.*

Idem; *a Detrudunt nares b scopulo.*

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, e, ex, in, nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idque eleganter: ut, *a Abstinuerunt b a viris.* Terent. *Amicos a advocabo b ad hanc rem.*
b cum legibus a conferemus.

Cicer. *a Detrahere b de tua fama nunquã cogitari. Cum b ex insidiis a evaseris.* Terent. *Postquam a excessit b ex ephebis.* *b In Rem publicam cogitatione curâq. a incumbere.*

In, pro Erga, contra, & ad, accusativum habet: ut, In cum Aes- Virg. *Accipit a in b Teucros animum mentemq. benignam.* cusativo;

Idem; *Quid meus Aeneas a in b te committere tantum?*

Quid Troes potuere?

M a

Idem;

Verba composita cum A, ab, &c.

Idem; *Quò te Mæri pedes? an, quò via ducit, in ur̃bem?*

Item cum accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut incrementum rei cum tempore significatur: ut, Virgil. *Estque locus^b parteis ubi se via findit^a in ambas.* Ovid. *Versa est^a in^b cineres sospire Troja viro.*

— *amor mihi crescit^a in^b horas.*

In e^m ablativo.

Sub eum accusativo.

In, cum significatur actus in loco, ablativum postulat: ut, Ovid. *Scilicet ut fulvum spectatur^a in^b ignibus aurum.*

Sub, pro Ad, per, & ante, accusativo innititur: ut, *Sub^a umbram properemus.* Liv. *Legati ferè^a sub id^b tempus ad res repetendas missi, id est, ^a per id^b tempus.*

Sub eum ablativo.

Virg. --- *sub^b noctem cura recursar, id est, Paulò^a ante^b noctem, vel instante nocte.* Aliàs, ablativum admittit: ut, *Quicquid^a sub^b terra est, in apicum proferet etas.* Virgil. --- *sub^b nocte silenti, id est, in^b nocte silenti.*

Super eum accusat.

Super eum ablativo.

Subter.

Super pro Ultra, accusativo jungitur: ut, Virg. --- *Super^b Garamantas & Indos Proferet imperium.* Super pro De & in, ablativo: ut, Tacit. *Multus^a super ea^b re, variusque rumor.* Virg. *Fronde^a super viridi.*

Subter, uno significatu utrique casui apud autores jungitur: ut, Liv. *Pugnatū est super^a subterque^b terras.* Virg. --- *omnes Ferre libet^a subter^b densa testudine casus.*

Tenus.

Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut, *Pube^a tenus. Pectoribus^b tenus.* At genitivo tantum plurali: ut, *Crurum^a tenus.*

Præpositiones migrant in adverbia.

Præpositiones, cum casum amittunt, migrant in adverbia: ut, Virg. --- *longo^a post tempore venit.*

Idem; *Ponè subito conjux, ferimur per opaca locorum.*

Idem; --- *coram quem queritis adsum Troius Æneæ.*

INTERJECTIONUM

Constructio.

Interjectiones non raro absolute, & sine casu ponuntur: ut, Virgilius;

Spem gregis^a (ah!) filice in nuda connixa reliquit.

Tertent. *Quæ^a (malum) dementia?*

O exclamantis, nominativo, accusativo, & vocativo jungitur: ut, ^a *O festus* ^b *dies hominis!*

Virg. ^a *O fortunatos nimium, bonis si sua norint,* ^b *Agri-*
colas!

Idem; ^a *O formose* ^b *puer, nimium ne crede colori.*

Heu & Prô, nunc nominativo, nunc accusativo ad-
hærent: ut, ^a *Heu* ^b *pietas!* Virgil. ^a *Heu prisca* ^b *fides!*

Idem; ^a *Heu* ^b *stirpem invisam!*

Terent. ^a *Prô* ^b *Jupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*

Idem; ^a *Prô Deum* ^b *atque hominum* ^b *fidem!*

^a *Proh sancte* ^b *Jupiter!* apud Plaut.

Hei & Væ, dativo apponuntur: ut, (herbis)

Ovid. ^a *Hei* ^b *mihi, quod nullis amor est medicabilis*

Terent. ^a *Væ misero* ^b *mihi, quanta de spe cecidi!*

DE FIGURIS.

 Figura est novata arte aliqua dicendi forma. Figura quid
Cujus duo tantum genera, Dictionis scilicet & Constructionis, hæc loco trademus.

FIGURÆ DITIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex; } Prothesis, } Epenthesis, } Paragoge,
} Aphæresis, } Syncope, } Apocope.

Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus*. *Tetuli* pro *tuli*. Prothesis.

Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ a principio dictionis: ut, *Ruit* pro *eruit*. *Temere* pro *contemnere*. Aphæresis.

Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut, *Reliquias*, *relligto*, additâ *h*, *Induperatorem*, pro *Imperatorem*. Epenthesis.

Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ e medio dictionis: ut, *Abiit*, *petiit*, *dixit*, *repositum*, &c. Syncope.

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier*, pro *dici*. Paragoge.

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ a fine dictionis: ut, *Peculi* pro *peculii*. *Dixit in* pro *dixit in e*. *Ingeni* pro *ingenii*. Apocope.

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ constructionis sunt octo : Appositio, Evocatio, Syllepsis, Prolepsis, Zeugma, Synthesis, Antiptosis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appositio
quid sit.

Appositio, est duorum substantivorum ejusdem casus, quorum altero declaratur alterum, continuata sive immediata conjunctio : ut, ^a *Flumen* ^b *Rhenus*. Potest autem Appositio plurium substantivorum esse : ut, ^a *Marcus* ^b *Tullius* ^{bb} *Cicero*.

Interdum apud autores in diversis casibus ponuntur substantiva, perinde quasi ad diversa pertinerent : ut, ^a *Urbs* ^b *Patavii*, apud Virgilium; ^a *Urbs* ^b *Antiochie*, apud Ciceronem.

In Appositione substantiva non semper ejusdem generis aut numeri inveniuntur : Nam quoties alterum substantivorum caret numero singulari, aut est nomen collectivum, diversorum numerorum esse possunt : ut, ^a *Urbs* ^b *Athene*.

Ovid. *In me* ^b *tarba ruunt luxuriosa* ^a *proci*.

Virg. *Ignavum* ^b *fucos* ^o *pecus à præsepibus arcens*.

Triplici nomine fit Appositio.

Restringendæ generalitatis gratiâ : ut, ^a *Urbs* ^b *Roma*. ^a *Animal* ^b *equus*.

Tollendæ æquivocationis causâ : ut, ^a *Taurus* ^b *mons Asiae*. ^a *Lupus* ^b *piscis*.

Et ad proprietatem attribuendam : ut, ^a *Erasmus* ^b *vir exactissimo judicio*. ^a *Nereus* ^b *adolescens insigni formâ*. ^a *Timotheus* ^o *homo incredibili fortunâ*.

EVOCATIO.

Evocatio
quid sit.

Cum prima vel secunda persona immediatè ad se evocat tertiam, ambæ fiunt primæ vel secundæ personæ : ut, ^a *Ego* ^b *pauper laboro*; ^a *Tu* ^b *dives ludis*.

Est

Est ergo Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, Verbum semper convenire cum persona evocante: ut, ^a *Ego pauper* ^b *laboro*; ^a *Tu dives* ^b *ludis*. Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ; Evocata, quæ semper est tertiæ; Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ; & Absentiæ conjunctionis. In Evocatione persona evocans & evocata aliquando sunt diversorum numerorum, utpote vel cum persona evocata caret numero singulari; ut, ^a *Ego tuæ* ^b *deliciæ istuc veniam*: aut cum est nomen collectivum; ut, *Magna* ^a *pars studiosorum amœnitates* ^b *querimus*: hic subauditur *nos*: aut denique cum est nomen distributivum; ut, *In magnis* ^b *lesi rebus* ^a *uterque* ^b *sumus*: subintelligitur *nos*.

Notanda
quatuor.

Duplex autem est Evocatio: Explicita, ubi tam persona evocans quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur; ut, ^a *Sum pius* ^b *Aneas*: subintelligitur *ego*.
^a *Populus* ^b *superamur ab uno*: subauditur *nos*.

Evocatio
duplex.

SYLLEPSIS.

Syllepsis, seu conceptio, est comprehensio indignioris sub digniore; à *σύν* con, & *λήβω* sumo. Syllepsis
quirit fit.

Duplex autem est conceptio: Personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur: Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & Notæ. Cum pro Et acceptum, est pluralis numeri; ac proinde verbum aut adjectivum, aut relativum exigit plurale. Quod quidem verbum, aut adjectivum, aut relativum, genere & personâ cum digniore supposito ac substantivo quadrabit: ut, *Quid* ^a *tu & soror* ^b *facitis*.

^a Ego & mater, ^b miseri ^b perimus.
^a Tu & uxor ^b qui ^b adfuiſtis, ^b testes estote.

Conceptio Personarum.

Dignior
persona.

Dignior autem est persona prima quam secunda aut
 tertia, & dignior secunda quam tertia : ut, ^a Ego & pa-
 ter ^b sumus in tuto. ^a Tu atque frater ^b estis in periculo.
 Neque ^a ego neque tu ^b sapimus.

Virgil. — ^b divellimur inde Iphitus & Pelias ^a mecum.
 Idem; ^a Rhemus cum fratre Quirino Jura ^b dabant.

Cum.

Cum tamen singulare verbum magis amat : ut,
 Tu quid ego & ^a populus mecum ^b deſideret, audi.

Conceptio Genetum.

Dignius ge-
nus.

Dignius etiam est masculinum genus quam foemini-
 num aut neutrum, & dignius foemininum quam neu-
 trum : ut, ^a Rex & regina ^b beati. ^a Chalybs & aurum
 sunt in fornace ^b probati. Hinc per vim ^a leges & ple-
 bis ^b coactae.

Exceptio.

At cum substantiya res inanimatas significant, adje-
 ctivum aut relativum usitatus in neutro genere pon-
 tur : ut, Virgil. — cum Daphnidis ^a arcum

Fregisti & ^a calamos, ^b quae tu perverse Menalca,

Et cum vidisti puerum ^b donata, dolebas.

Salust. ^a Ira & ^a aegritudo ^b permixta sunt. Idem; Huic
^a bella civilia, ^a cedes & ^a discordia civilis, ^b grata fue-
 runt. ^a Virga tua, & ^a baculus tuus, ^b ipsa me consolata
 sunt.

Conceptio
duplex.

Porro Conceptio aliàs Directa est; nempe cum con-
 cipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius,
 copulantur per Et, vel atque, vel quae : aliàs, Indirecta,
 cum copulantur per Cum : ut, ^a Ego cum fratre ^b sumus
 captivi; ubi utraque Conceptio est indirecta.

Syllepsis im-
plicita.

Est etiam quaedam Conceptio generum implicita;
 nempe quando nec genus concipiens, nec genus conce-
 ptum explicatur; sed de mare atque foemina perinde lo-
 quimur, ac de solo mare : ut si dicam, ^a Uterque est
^b formosus; loquens de sponſo & sponſa.

Sic

Sic Ovid. ^b *Impliciti laqueis nudus* ^a *uterque jacet*; loquens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis seu præsumptio, est pronuntiatio quædam Prolepsis }
rerum summaria. Fit autem cum congregatio sive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohæret; deinde partes totius ad idem verbum vel adjectivum reducuntur, cum quo tamen ferè non concordant: ut, ^a *Dux aquila* ^b *volaverunt*; ^{ab} *hæc ab oriente*, ^{ab} *illa ab occidente*. Hic congregatio sive totum, *Dux aquila* cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat: cum quo partes, *hæc & illa*, id idem verbum relatæ, in numero non concordant.

Congregatio sive totum, est dictio pluralis numerique, Nota
Dux aquila: aut plurali æquivalens; ut, *Corydôn & Thyrsis*.

Nam copulatum æquivalet plurali: ut, Virg.
^b *Compulerantque greges* ^a *Corydôn & Thyrsis in anum*;
^{ab} *Thyrsis oves*, ^{ab} *Corydôn dissentas lacte capellas*.

Aut congregatio est nomen collectivum: ut,
^a *Populus* ^b *vivit*; ^{ab} *alii in penuria*, ^{ab} *alii in deliciis*.

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse necessaria: Congregationem, ut in priore exemplo, *dux aquila*; Verbû, ut *volaverunt*; Partes, ut, *hæc & illa*; Partium determinationem, ut, *ab oriente & occidente*; & Ordinem, videlicet quoddam præcedat, partes sequantur.

Quinque in
Prolepsi ne-
cessaria.

Duplex autem est Prolepsis: Explicita, ubi omnia exprimuntur quæ in Prolepsi esse oportet: ut, ^a *Equi* ^b *concurrunt*; ^{ab} *hic à dextra*, ^{ab} *ille à sinistra Hippodromi*: & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut, Ovid.

Prolepsis
duplex.

^{ab} *Alter in alterius* ^a *jactantes lumina vultus*,
^b *Querebant taciti nosser ubi esset amor*:

Deest altera partium cum determinatione; videlicet,
^{ab} *alter in alterius*. Et, ^{ab} *Alter alterius onera* ^b *portate*.
Ubi deest ^a *vos*, & altera pars cum determinatione, videlicet, ^{ab} *alter alterius*.

Tercia ^a *Curemus equam* ^b *uteraq; partem*: hic totum nos, sub

subintelligitur; & partes, *alter & alter*, includuntur in distributivo *uterque*.

Diomedes Prolepsim dicit esse, quoties id quod posterius gestum est antè describimus: ut, Virgilius;
Laviniaque venit littora Lavinium enim nondum erat, cum Æneas veniret in Italiam. Dicitur verò Prolepsis, *αὐτοῦ*, quod est ante, & *ἀνίσω* sumo.

Z E U G M A.

Zeugma
quid sit,

Zeugma est unius verbi vel adjectivi viciniore spondentis, ad diversa supposita reductio; ad unum quidem expressè, ad alterum verò per supplementum: ut, Cic. *Nihil te nocturnum^a presidium palatii, nihil urbis^a vigiliæ, nihil^a timor populi, nihil^a concursus bonorum omnium, nihil hic munissimus habendi, Senatus^a locus, nihil horum^a ora vultusque^b moverunt?* Hic *moverunt*, expressè reductitur ad *ora vultusque*, at ad cætera per supplementum: Subintelligendum est enim, *presidium movit, vigiliæ moverunt, timor populi movit, bonorum concursus movit, habendi Senatus locus movit*. Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut, *Ego melius quam tu^b scribo. Ego sicut fenum^b arui. Hoc ille ita prudenter atque ego^b fecisset.*

Item per *nisi*: ut, Ter. *Talem filium^a nulla nisi tu^b pareretur.*

Licet Poetæ interdum aliter loqui soleant: ut, Ovid. *Quid nisi secreta^b leserunt Phyllida^a sylva?* De quibus in concordantia verbi & nominativi supra est dictum: ut, Cic. *Quare, ut abitor, prius hic te nos, quam istic^a tu nos^b videbis.*

Tribus modis fit Zeugma.

In persona: ut, Ego, & *tu^b studes.*

In genere: ut, *Maritus & uxor est^b irata.*

In numero: ut, -- *hic illius arma, hic^a currus^b fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma: ut, *Dormio^b ego & tu.* Quandoque in medio, vocaturque Meszeugma: ut, *Ego*

Zeugma tri-
plex.

^aEgo ^bdormio & ^atu. Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut, Ego & ^atu ^bdormis.

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo substantivæ, ut, Rex & Regina: Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva esse potest; ut, Et, vel, &c. Verbum vel adjectivum; ut, Irata est: & quoddam verbum vel adjectivum viciniori supposito respondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut, ^bCubas ^aubi ego. ^bCœnas ^aquando nos.

Quando verbum ad duo supposita reducitur, & cum utroque convenit, est Zeugma, ut dicunt, Locutionis, non Constructionis: ut, ^aJoannes ^bfuit piscator, & ^aPetrus.

Dicitur autem Zeugma, quasi copulatum, à Græco verbo *ζευγνύω* vel *ζευγνύω*, quod est copulo.

SYNTHESIS.

Synthesis, est oratio congrua sensu, non voce: ut, Viri ^aScilicet ^aPars in frustra ^bsecant. ^aGens ^barmati. Synthesis quid sit.

Fit autem Synthesis, nunc in genere tantum, idque aut sexus discernendi causâ; ut, ^aAnser ^bfœta. ^aElephantus ^bgravidus: aut supplementi gratiâ; ut, Prænesti sub ^bipsa: subauditur urbe.

^aCentauro in ^bmagna: subintelligitur navi.

Nunc in numero tantum: ut, ^aTurba ^bruunt. ^bAperite ^aaliquis ostium.

Nunc verò in genere & numero simul: ut, ^aPars ^bmerse tenuere ratem.

Virg. Hec ^amanus ob patriam pugrando vulnera ^bpassi.

Dicitur autem Synthesis, à *σύν*, quod est con, & *θεσις* positio, quia est compositio, id est, constructio facta gratiâ significationis.

ANTIPTOSIS.

Antiptosis, ab *ἀντι*, quod est pro, & *πῶς* casus, est positio casus pro casu, idque interdum non invenitur: ut, Virg. Urbem quam statuo vestra ^best. Ter. Pulpulo Antiptosis quid sit.

pulo ut^b placerent quas fecisset^a fabulas. ^a Sermone[m] quem audistis, non^b est meus. ^a Ejus non^b venit in mentem, pro it. Quamquam hic venit impersonaliter potius usurpari existimandum est. Aristotelis libri sunt omne^b genus^a elegantia[m] referti: pro omnis generis. Sic id^b genus, quod^b genus, &c. ^b Idne estis^a auctores mihi? pro ejus. Interdum autem fit durior Antiptosis: ut, Salve^b primus omnium parens patrie^a appellate, pro prime. Habet duos gladios, ^b quibus^a altero te occisurum minatur, altero villicum: pro quorum altero.

SYNECDOCHE.

SYNECDOCHE est, cum id quod partis est, attribuitur toti: ut, *Æthiops^a albus^b dentes*. Hic *album*, quod solis dentibus convenit, toti attribuitur *Æthiopi*.

Nota

Per SYNECDOCHEN omnia nomina adjectiva aliquam proprietatem significantia; item verba passiva, & neutralia significantia aliquam passionem, possunt regere accusativum, aut ablativum, significantem locum in quo est proprietas aut passio: ut, ^a *Eger^b pedes*, vel ^b *pedibus*. ^a *Saucius^b frontem*, vel ^b *fronte*. ^a *Doleo^b capur*, vel ^b *capite*. ^a *Redimitus^b tempora lauro*. ^a *Truncatus^b membra bipenni*. *Effusas^a laniata^b comas*, ^a *contusaque^b pectus*.

Nam illæ Græcæ phrasæ sunt: ^b *Excepto^a quod non simul esses*, ^b *cetera^a lerus*, ^b *cetera^a similes, uno differunt*.

Dicitur autem SYNECDOCHE à συν, quod est con, & ἐκ τῆς τοῦ, suscipio: videlicet, quod totum cum sua parte capiatur.

Si cui lubet figurata constructionis elegantias pernoscere, legat Thomam Linacrum de Eclipsi, Pleonasmō, & Enallage, de quæ aliis figuris eruditè, dilucidè, ac copiosè differentem.

DE PROSODIA.

Prosodia est, quæ rectam vocum pronun-
tiationem tradit; Latine *accentus* dicitur.

Prosodia
quid sit.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum,
Spiritus, & Tempus.

Tonus est lex vel nota, quâ syllabâ in
dictione elevatur, vel deprimitur.

Tonus.

Est autem tonus triplex, $\left\{ \begin{array}{l} \text{Acutus,} \\ \text{Gravis,} \\ \text{Circumflexus.} \end{array} \right.$

Tonus acutus, est virgula obliqua ascendens in dex-
tram, sic [']

Tonus acu-
tus.

Gravis, est virgula obliqua descendens in dextram, ad
hunc modum [']

Gravis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisque conflatum,
hâc figurâ [°]

Circumflexus

Huc addatur etiam Apostrophus, qui est quædam cir-
culi pars in summo literæ apposita, quam sic pinges [']

Apostrophus

Hâc notâ ultimam dictionis vocalem deesse ostendi-
tur: ut, *Tantôn' me crimine dignum dixisti?* pro *tantône*.

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis.

Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homo, honor.*

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut,
Amo, onus.

TONORUM REGULA I.

Monosyllaba dictio brevis, ut positione longa acui-
tur: ut, *Mél, fél, párs, páx.* Naturâ longa, circum-
flectitur: ut, *Spês, flês, sôl, thûs, rûs.*

Monosylla-
ba.

REGULA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit naturâ,
posterior brevis, prior circumflectitur: ut, *Lîna, Mûsa.*
In cæteris acuitur: ut, *Cîtus, lâtus, sôlers, sâtur.*

Dissyllaba

REGULA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam,
acuit eandem: ut, *Libértas, penâtes.* Sin brevem habet
penulti-

Polysyllaba

penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dóminus, póu-
tifex.*

Excipiuntur composita à Facio: ut, *Benéfácis, mala-
fácis, calefácit, frigefácit.*

Nota.

As si penultima longa fuerit naturá, & ultima brevis,
circumflexitur penultima: ut, *Románuſ, amátor.*

Composita à Fit, ultimam acuunt: ut, *Malefít,
calefít, benefít, ſatifít.*

Appendix.

Nota.

Quia hodie propter hominum imperitiam, circum-
flexus ab acuto vix prolatione discernitur, Grammatici
circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quæ tonos
perturbant.

Quinque sunt quæ tonorum regulas perturbant:

1 Differentia.

Differentia,

Differentia tonum transponit: ut, *Uná* adverbium ul-
timam acuit, nè videatur esse nomen. Sic eó, *alió, aliquó,
continúo, ſeduló, porró, forté, quá, ſiquá, aliquá, nèquá, illó,
falſó, citó, feré, plané,* & id genus alia: putá pro ſicut,
poné pro poſt, *corám, circum, aliás, palám,* ergó conjun-
ctio, ſed ergó pro cauſa circumflexitur: ut, Virgil. --*illius
ergó venimus.* Hæc igitur omnia ſicut Græca acutiſo-
na, in fine quidem ſententiarum actuuntur, in conſe-
quentia verò gravantur.

Sic differentię cauſá antepenultima ſuspenditur ip-
ſiſ, *Dénde, próinde, périnde aliquando, ſiquándo, nè-
quando, húcúſque, álonge, délóngé, déinceps, dúntaxat,
deórſum, quápropter, quínimo, enim vero, propémódum,
ádmódum, áffabre, intereáloci, nihilóminus, paulóminus,*
cum non ſunt orationes diverſæ, uti ſunt *Pube tenus,
erurum tenus:* non enim composita ſunt, velut *hactenus,*
quatenus, & ejus generis reliqua.

2 Transpoſitio.

Transpoſitio,

Transpoſitio tonum invertit, id quod uſu venit in
præpoſitionibus, quæ poſtpoſitæ gravantur: ut, Virgil.

Virgil. Transira per & remos. Te penès imperiam.

3 *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum ali- Attractio
quod sequitur conjunctio inclinativa: ut, *Que, ne, ve.*
Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ præ-
cedenti, eamque acuiunt: ut, *Luminaque laurûsque Dei.*
Sic *Dum, sis, nam,* parelca.

Ubi autem est manifesta compositio, non variatur
tonus: ut, *Dénique, útrique, itaque, úndique, híccine, &*
huiusmodi.

Ubique tamen temporis sui tonum servat, & *Ubívis.* Ubique &
Ubívis.

4 *Concisio.*

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per Synco- Concisio
pen aut Apocopen castrantur; tunc enim tonum reti-
nent integræ dictionis: ut, *Virgili, Valéri, Mercúri:* pro
Virgilií, Valeríi, Mercuríi.

Sic quædam nomina & pronomina syncopata cir- Nomina &
pronomina
syncopata.
cumflectunt ultimam: ut, *Arpinát, Ravennás, nostrás,*
vestrás, enjás: ab *Arpinatis, Ravennatis, nostratis, &c.*
Sic *Donéc, à donetum.* Sic *húc, illúc, istúc, adhúc, &c.* pro
hucce, illucce, &c. Et composita à *dic, duc, fac:* ut, *benedíc,*
redúc, calefát.

5 *Idioma.*

Idioma, hoc est, linguæ proprietas, tonum variat, Idiomae
adeò ut, si dictiones Græcæ integræ ad nos veniant,
servent tonum suum: ut, *Symóis, Períphas,* penultimam
acuiunt: at facta Latina, antepenultimam elevat, quia
corripiunt penultimam.

Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinam quoque
tonum servant: ut, *Geórgica, Bucólica,* antepenultimam
acutâ, licet apud Græcos in ultima tonum habeant.

Sic & *comædia, tragedia, sóphia, symphónia,* tonum
recipiunt in antepenultima, licet in sua lingua habeant
in penultima,

Porro,

Nota.

Porro, si ignoretur proprius peregrinae vocis tonus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum illam enuntiare.

Syllabæ communes.

Syllabæ communes in prosa oratione semper corripiuntur: ut, Célebris, Cathedra, Mediocris.

DE CARMINUM

Ratione.

De syllabæ tempore.

Tempus
quid.
Syllabæ brev.
longa.

Actenus de Tonis & Spiritibus; deinceps de syllabarum tempore, & carminis ratione pauca adjiciemus.

Tempus est syllabæ pronuntiandæ mensura. Syllabæ brevis unius est temporis; longa verò duorum.

Tempus breve sic notatur [v]

Longum autem sic [-] ut, Terrā.

Ex syllabis justo ordine dispositis fiunt Pedes.

Pes.

Est autem Pes duarum syllabarum pluriūve constitutio, ex certa temporum observatione.

Divisio pedum.

Pedum alii dissyllabi, alii trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multum attinet ad hoc nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt,	{	Spondæus,	{	-- Virtus.
		Pyrrhichius,		vv Deus.
		Trochæus,		ut, v Panis.
		Iambus,		v Amans.

Trissyllabi octo,	{	Molossus,	{	--- Magnates.
		Tribrachus,		vvv Dominus.
		Dactylus,		-vv Scribere.
		Anapestus,		vvv Pietas.
		Bacchius,		vv - Honestas.
		Antibacchius,		- - v Audire.
		Amphimacer,		- v Charitas.
Amphibrachus,	vvv Venire.			

Porro, pedes justo numero atque ordine concinnati, carmen constituunt.

Et

Est enim carmen, oratio iusto atque legitimo pedum numero constricta. Carmen.

Carmen composituro imprimis discendum est, pedibus ipsum ritè metiri, quam Scansionem vocant.

Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio. Scansio.

Scansioni Accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Dizeresis, & Cæsura.

Synalœpha, est elisio quædam vocalis ante alteram Synalœpha.
in diversis dictionibus: ut,

Sera nimis uti est crastina, viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus: ut, Dii, diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similibus.

At Heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis, est quoties *m* cum sua vocali perimitur, Eclipsis.
proximâ dictione à vocali exorsâ: ut,

Monstr' horrend' inform' ingens, cui lumen ademptum:
pro *Monstrum, horrendum, &c.*

Synæresis, est duarum syllabarum in unam contractionis: ut, Virg. *Seu lento fuerint alvaria vimine texta:* pro *alvearia.* Synæresis.

Dizeresis est, ubi ex una syllaba dissecta fiunt duæ: ut, Dizeresis.

- u u - - - u u - u u -

Ovid. *Debuerant fusos evoluisse suos,* pro *evoluisse.*

Cæsura est, cum post pedem absolutum, syllaba brevius in fine dictionis extenditur. Cæsura.

Cæsurae species sunt;

Triemimeris, ex pede & syllabâ: ut,

Triemimeris.

- u u - u u - - - u u - u u -

Virgilius, *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllabâ: ut,

Penthemimeris.

- u u - u u - - - - u u -

Virgilius, *Ompis vincit amor, & nos cedamus amorì.*

N

Hepthemimeris.

Hepthemi-
meris.

Enneēmi-
meris.

Hepthemimeris, ex tribus pedibus & syllabā : ut,

- - - - - u u - - - u - -

Idem; *Ostentans artem pariter arcūque sonantem.*

Enneēmimeris constat ex quatuor pedibus & syllabā.

- u u - u u - - - - - u u - -

ut, Idem; *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBUS

Carminum.

Arminum genera usitatiores, de quibus nos hoc loco potissimum tractare decrevimus, sunt Heroicum, Elegiacum, Asclepiadeum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexamē-
trum.

Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, constat pedibus numero quidem sex, genere vero duobus, dactylo & spondeo. Quintus locus dactylum, sextus spondeum peculiariter sibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus.

- u u - u u - u u - - - u u - -

ut, Virg. *Tityre tu parula recubans sub tegmine fagi.*

Reperitur aliquando spondeus etiam in quinto loco:

ut, Idem; *Chara Deūm soboles, magnū Jovis incrementum.*

Ultima cujusque versūs syllaba habetur communis.

Ultima
communis.

Carmen Elegiacum.

Pentamē-
trum.

Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, è duplici constat Penthemimeri; quarum prior duos pedes, dactylicos, spondaicos, vel alterutros comprehendit, cum syllaba longa: altera etiam duos pedes, sed omnino dactylicos, cum syllaba item longa:

- - - u u - - u u - u u -

ut, Ovid. *Res est solliciti plena timoris amor.*

Carmen Asclepiadeum.

Asclepiade-
um.

Carmen Asclepiadeum constat ex penthemimeri, hoc

est.

est, spondæo & dactylo, & syllabâ longâ, & duobus
deinde dactylis: ut,

- - - u u - - u u - u u

Horatius; *Mecænas atavis editæ regibus.*

Sapphicum.

Carmen Sapphicum constat ex trochæo, spondæo, Sapphicum;
dactylo, & duobus demum trochæis: ut,

- u - - - u u - u - -

Horatius; *Jam satis terris nivis atque diræ.*

In hoc tamen carminis genere, post tres versus addi- Adonic. ubi
tur Adonicum, quod constat ex dactylo & spondæo: & unde.

- u - - - u u - u - -

ut, Horatius; *Integer vitæ scelerisque purus*

- - u - - - u u - - - -

Non eget Mauri jaculis nec arcu,

- u - - - u u - u - -

Nec venenatis gravidâ sagittis,

Fuscæ, phætræ. - u u - -

Phaleucium, sive Hendecasyllabum.

Carmen Phaleucium, sive Hendecasyllabum, constat Phaleucium;
ex spondæo, dactylo, & tribus tandem trochæis: ut,

- - - u u - u - u - u

Quoquò diffugias pavens Mabili,

Nostrum non poteris latere nasum.

Iambicum Archilochium.

Legitimus versus Iambicus è solis constat Iambis: Carmen
Iambicum.

u - u - u - u - u - u -

ut, *Suis & ipsa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro
Iambo tribrachum, spondæum, dactylum, anapæstum:
atque in paribus tribrachum, spondæum rariis.

Hoc carmen in duo genera deducitur; Dimetrum, &
Trimetrum, sive Senarium.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus : ut,

O carminum dulces note, -- u --- u -

Quas ore pulchra melleo --- u - u - u -

Fundis, lyrae succinis ! -- u - u - u -

Trimetrum sive Senarium.

Trimetrum senis constat pedibus : ut,

--- u --- u --- u ---

Qui nos damnant sunt histriones maximi.

DE QUANTITATE

primarum syllabarum.

Primarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur:

Positione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compositione, præpositione, regulâ, exemplo, seu autoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique positurâ longa est: ut,

Ventus, axis, patrio.

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit: ut,

Major sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ *jor, sum, quàm, & sit*, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem brevem exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rariùs producitur:

--- u u --- u u ---

ut, Virg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, sequente liquidâ, com-

munis

munis redditur : ut, *Patris, volucris*. Longa verò non mutatur: ut, *Aratrum, simulacrum*.

Vocalis ante alteram. *Regula II.*

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis est : ut, *Dēus, mēus, tūus, pīus*.

Excipias genitivos in *iūs*, secundam pronominis formam habentes: ut, *Unius, illius, &c.* Ubi *i* communis reperitur, licet in alterius semper sit brevis, in alius semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi *e* inter geminum *i*, longa fit: ut, *Faciēi*: alioqui non: ut, *Rēi, spēi, fidēi*.

Fi etiam in *sio* longa est, nisi sequantur *e* & *r* simul: ut, *Fiērem, Fiēri*.

Juven, *Sic sunt octo mariti* ---- *uu* --

Idem; *Quod fieri non posse putes*. -- *uu* ---- *uu* --

Obe interjectio priorem syllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit: ut, *Dicite Pīerides*. Respice *Lāerten*. Et in possessivis: ut, *Aenēia nutrix*. *Rhodopēius Orpheus*.

DIPHTHONGUS. *Regula III.*

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est: ut, *Ātrum, nēuter, mūæ*: nisi sequente vocali; ut, *Præire, præustus, præamplus*.

DERIVATIO. *Regula IIII.*

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem sortiuntur: ut, *āmotor, āmicus, āmabilis*, primâ brevi, ab *āmo*. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus ducta primam producant.

Sedile scriptus
us habet
breve in
ante penultimam.

Cujus generis sunt,

Vox vōcis, à vōco.

Lex lēgis, à lēgo.

Rex rēgis, à rēgo.

Sēdes & sēdile, à sēdeo.

Jūmentum, à Jūvo.

Fōmes & fōmentū, à fōveo.

Jūcundus, à jūvo.

Jūnior, à jūvenis.

Mōbilis, à mōveo.

Hūmanus, ab hōmo.

Vōmer, à vōmo.

Pēdor, à pēde.

Sunt & contrā, quæ à longis deducta corripuntur : qualia sunt,

Dux dūcis, à dūco.

Dīcax, maledīcus, & id
genus multa, à dīco.

Fīdes, à fīo.

āreus, }

ārista, }

Pōsui, à pōno.

ab āreo.

Gēnui, à gīgno.

Frāgor, }

Frāgilis, }

Nōto, as, à nōtu.

Nāto, as, à nātu.

Dīsertus, à dīssero.

Sōpor, à Sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum observanda.

COMPOSITIO. Regula V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur : ut, Pōtens, impōtens. Sōlor, consōlor. Lēgo, is, perlēgo. Lēgo, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata : ut,

Innūba, }

Pronūba, }

à nūbo.

Dejēro, }

Pejēro, }

à jūro.

PRÆPOSITIO. Regula. VI.

Ex præpositionibus hæc ubique producuntur : A, de, præ, se, è, nisi vocali sequente : ut, Unda dehiscens.

— Sudibū sue præstis : apud Virgilium.

Pro quoque longa est, præterquam in istis, Procēlla, prōfugus, prōtervus, prōnepos, prōpagopro stirpe, prōfanus, prōfiteor, prōfundus, prōficiscor, prōfari, prōpero, prōfugio, prōfectō.

Procurro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prōpheta & prōpino, Græca sunt per o parvum, & proinde primam brevem habent.

Di

Di etiam producit, nisi in *Dyrimo*, & *Dyfertus*.
Reliquæ præpositiones, si positio finat, corripuntur:
Cujusmodi sunt, *Ad*, *ob*, *ab*, *sub*, *re*, *in*, &c.

REGULA VII. *Canon I.*

Omne præteritum dissyllabum priorem habet longam: ut, *Lēgi*, *ēmi*. Excipias tamen *Fīdi* à *fīdo*, *bībi*, *dēdi*, *scīdi*, *stēti*, *tūli*.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pēpendi,	⎵ Pēpedi,	⎵ Pūpugi.
Tētendi,	⎵ Tūtudi,	⎵ Dīdici.
Tōtondi,	⎵ Fēfelli,	⎵ Cēcīdi, à cado.
Mōmordi,	⎵ Tētigi,	⎵ Cēcīdi, à cædo.

Quin & supinum dissyllabum priorem quoq; producit: ut, *Mōtum*, *Lātum*, *Lōtum*, *Crētum*. Excipe *Quītum*, *Sītum*, *Lītum*, *ītum*, *Rūtum*, *Rātum*, *Dātum*, *Sātum*.

Et *cītum*, à *cio*, *es*: nam *ēitum* à *cio*, *cis*, quartæ, priorem habet longam.

EXEMPLUM SEU AUTORITAS.

Regula VIII.

Quarum verò syllabarum quantitas sub prædictas rationes non cadit, à poetarum usu, exemplo, atque autoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergò pueri observare ex poetis communes primarum syllabarum quantitates, cujus sortis sunt;

Britannus, *Bithynus*, *Cacus*, *Cosyra*, *Crathis*, *Pachynus*, *palatium*, *Pelion*, *Creticus*, *Cureres*, *Diana*, *Fidenæ*, *Gradivus*, *hinulus*, *Pyrene*, *rubigo*, *Rutilus*, *Hymen*, *Italus*, *liquor*, *liquidus*, *Lycas*, *Orion*, *rudo*, *Sichæus*, *Scanius*, & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

Medix syllabæ, partim eadem ratione quâ primæ, partim etiam ex incrementis genitivi, atque conjugationis analogiâ cognosci possunt.

De incrementis genitivi nominum polysyllaborum,

Increment.
Genit.

suprà in generibus nominum abunde dictum arbitramur : unde petere licebit, si quid de hac re hæsitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum poetarum observatio facillè suppeditabunt.

Conjugationum analogia.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt: nempe A, indicem primæ conjugationis, longam esse naturâ, præterquam in Do & ejus compositis, quando hujus sunt conjugationis : ut, Dāmus, circundāmus, Dābis, circundābis, Dāre, circundāre.

Præterea syllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi subjunctivi ubique pro brevibus habendas animadvertant; in futuro autè in oratione prosa longas esse debere; in carmine verò indifferentes reperiri, quemadmodum contendit Aldus : ut, Præterito Amaverimus, amaveritis; Futuro, Amaverimus, amaveritis.

Est & ubi syllabæ mediæ variant apud poetas, ut in his quæ subjunximus : Connubium, Ficedula, Malea, Pharsalia, Batavus, Sidonius, & in similibus.

Adjectiva in *inus* Latina penultimam producant: ut, Claudefstinus, mediastinus, parietinus, matutinus, vesperinus, repentinus.

Præter hæc sequentia	{	Diutinus,	{	Serotinus,
		Crastinus,		Oleaginus,
		Pristinus,		Faginus,
		Perendinus,		Cedrinus,
		Hornotinus,		Carbasinus.

Et reliqua materialia, sive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia sunt permulta à Græcis vocibus deducta in *ivos*: ut, Crystallinus, myrrhinus, hyacinthinus, adamantinus, &c.

Cætera feliciter docebit usus, & poetarum observatio, quàm ullæ Grammaticorum regulæ, quas sine ullo aut modo aut fine de mediarum syllabarum quantitate tradere solent.

Quare illis prætermisissis, ad ultimarum syllabarum quantitates aperiendas jam accingamur.

DE ULTIMIS
SYLLABIS.

Quanquam ultimæ syllabæ ipsum literarum numerum aut æquant, aut etiam superant; non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum, *a* finita producuntur; ut, Amā, contrā, ergā. A,
Excipias putā, itā, quā.

Item nominativos, & omnes casus in *a*, cujuscunque fuerint generis, numeri, aut declinationis, præter vocativos in *a*, à Græcis in *as*; ut, ô Aneā, ô Thomā : & ablativum primæ declinationis; ut, ab hac Musā. Numeralia in *ginta*, *a* finalem habent communem, sed frequentius longam: ut, Trigintā, quadragintā.

In *b*, *d*, *t*, desinentia, brevia sunt: ut, āb, ād, capū.

In *c* desinentia, producuntur: ut, āc, sīc, & hīc adverbium. Sed tria in *c* semper contrahuntur: ut, Lāc, nec, donēc. Duo sunt communia; Fac, & pronomen hic: & neutrum hoc, modò non sit ablativi casus. B, d, t
C,

E finita, brevia sunt: ut, Marē, penē, legē, scribē. E,

Excipiendæ sunt omnes voces quintæ inflexionis in *e*: ut, Diē, fidē, unā cum adverbis inde eniatis: ut, Hodīē, quotidīē, pridīē, postridīē, quārē, quālc-rē, ea-rē: & siqua sunt similia. Et secundæ item personæ singulares imperativorum activorum secundæ conjugationis: ut, Docē, movē, manē, cavē.

Producuntur etiam monosyllaba in *e*: ut, Mē, tē, sē præter quē, nē, vē, conjunctiones ineliticas.

Quin & adverbia quoque in *e* ab adjectivis deducta, e longum habent: ut, Pulchrē, doctē, valdē pro validē. Quibus accedunt Fermē, ferē. Benē tamen & malē corripuntur omnino.

Postremò, quæ à Græcis per *n* scribuntur, naturā producuntur, cujuscunque fuerint casus, generis, aut numeri: ut, Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa sunt: ut, Dominī, magistrī, amarī, I. docerī,

docerī. Præter Mihi, tibi, sibi, ubi, ibi, quæ sunt communia.

Nisi verò & quasi corripuntur : Cujus etiam sortis sunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus singularis in *os* breve exit : ut,

Huic	{	Palladi,	} Vocat. o	{	Amarylli.
		Phyllidi,			Alexi.
		Minoidi,			Daphni.

L. L finita corripuntur : ut, Animāl, Annibāl, mēl, pugīl, sāl, consūl. Præter nīl contractum à *nihil* : & Sōl. Et Hēræa quædā in *i* : ut Michaēl, Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N. N finita producantur : ut, Pæān, hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe Forsān, forsitan, ān, tamēn, attamēn, veruntamēn.

Inj. Corripitur & *in* cum compositis : ut, Exīn, subīn, deīn, proīn.

Accedunt his & vocēs illæ quæ per apocopen castrantur : ut, Mēn? Vidēn? Audīn? Nemōn?

En. Nomina item in *en*, quorum genitivus *inis* correptum habet : ut, Carmēn, crimēn, peccēn, tibicēn, īnis.

On. Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuscunq; fuerint casus : ut, Nom. Iliōn, Peliōn; Accus. Caucasōn, pylōn. Quædam etiam in *in* per *i*, ut Alexīn. In *yn* per *y*, ut *Ityn*.

In *an* quoque à nominativis in *A* : ut, Nominat. Iphigenia, Ægina. Accusat. Iphigeniān, Æginiān.

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producantur : ut, Nominat. Æneas, Marfyas. Accusat. Æneān, Marfyān.

O finita. O finita, communia sunt : ut, Amo, virgo, porro, do- cendo, legendo, cundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o*, qui semper producantur : ut, Huic dominō, servō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata : ut, Tantō, quantō, liquidō, falsō, primō, manifestō, &c.

Præter sedulō, mutuō, crebrō, serō, quæ sunt communia.

Cate-

Cæterum modò & quomodò semper corripiuntur.
Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix
leguntur producta.

Monosyllaba tamen in *o* producantur: ut, Dò, stò, ut
& ergò pro causâ.

Item Græca per *o* cuiuscunque fuerint casus: ut, hæc
Sapphò, Didò. Hujus Androgeò, Apollo. Hunc Athò,
Apollò.

R finita corripiuntur: ut, Cæsâr, torculâr, pēr, vīr, R.
uxōr, turtūr.

Cor, semel apud Ovidium productum legitur: ut,

- u u - u u - - - u u - u u - -

Molle meum levibus cor est violabile telis.

Producantur etiam Fâr, lâr, nâr, vēr, fūr, cūr. Pâr quo-
quē cum compositis: ut, Compâr, impâr, dispâr.

Græca quædam in *er*, quæ illis in *ip* desinunt: ut,
Aēr, cratēr, charactēr, æthēr, sotēr.

Præter patēr & matēr, quæ apud Latinos ultimam
brevem habent.

S finita, parēs cum numero vocalium habent termina-
tiones, nempe, *As, es, is, os, us.* S.

Primò, *as* finita producantur: ut, Amās, musās, ma-
jestās, bonitās. As.

Præter Græca, quorum genitivus singularis in *dos*
exit: ut, Arcās, Pallās; Genitivo Arcadòs, Palla-
dòs.

Et præter accusativos plurales nominum crescenti-
um: ut, Heros, Heroos: Phyllis, Phyllidos: Accusativo
plurali, Heroās, Phyllidās.

Es finita longa sunt: ut, Anchisēs, sedēs, docēs, pa-
trēs. Excipiuntur nomina in *es* tertiæ inflexionis, quæ
penultimam genitivi crescentis corripiunt: ut, Milēs, se-
gēs, divēs. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs; & pâr, unâ cum
compositis: ut, Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa sunt. Es.

Es quoque à *sum*, unâ cum compositis corripitur: ut,
Potēs, adēs, prodēs, obēs.

Quibus penēs adjungi potest, unâ cum neutris ac
nomina-

nominativis pluralibus Græcorum : ut, Hippomanēs, cacoëthēs, Cyclopēs, Naiadēs.

Is finita, brevia sunt : ut, Parīs, panīs, tristīs, hilarīs.

Excipe obliquos plurales in *is*, qui producantur : ut, Musīs, mensīs à *mensa*, dominīs, templīs.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penultimam genitivi crescentis : ut, Samnīs, Salamīs; Genitivo Samnītis, Salamīnis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum desinunt, sive Græca, sive Latina, cujuscunque fuerint numeri aut casūs : ut, Simoeīs, Pyroeīs, parteīs, omneīs.

Et monosyllaba item omnia : ut, Vis, līs; præter *is* & quīs nominativos, & Bīs apud *Ovidium*.

Istis accedunt secundæ personæ singulares verborum in *is*, quorum secundæ personæ plurales desinunt in *itis*, penultimā productā, unā cum futuris subjunctivi in *itis* : ut, Audīs, velīs, dederīs; *pl.* Audītis, velītis, dederītis.

Os *Os* finita, producantur : ut, Honōs, nepōs, dominōs, servōs.

Præter compōs, impōs, & ōs ossis : Et Græca per *o* parvam : ut, Delōs, Chaōs, Palladōs, Phyllidōs.

Us *Us* finita, corripuntur : ut, Famulūs, regiūs, tempūs, amamūs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi crescentis : ut, Salūs, tellūs; Genitivo, salūtis, tellūris.

Longæ sunt etiam omnes voces quartæ inflexionis in *us*, præter nominativum & vocativum singulares : ut, Hujus manūs, hæ manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monosyllaba : ut, Crūs, thūs, mūs, sūs; &c.

Et Græca item per *ous* diphthongum, cujuscunque fuerint casūs : ut, Hic Panthūs, Melampūs. Hujus Sapphūs, Cliūs.

Arque piis cunctis venerandum nomen IESUS.

Postremo, *u* finita producantur omnia : ut, Manū, genū, amatū, diū.

Grammatices finis.

OMNIUM NOMINUM IN

regulis Generum contentorum, tum

Heteroclitorum, ac Verborum,

Interpretatio aliqua.

A Bdo, *To hide.*
Abcondito, occulto.

Abyssus, immensa quaedam profunditas impenetrabilis. *A depth that by sounding cannot be found.*

Acaruan, Ex Acarnania oriundus. *One born at Acarnania in Greece.*

Accerso, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*

Acer, arbor. *A Maple-tree.*
Acies, acumen rerum fecundum, exercitus instructio, oculi lumen. *An edge. The array of an army. The sight of the eye.*

Acus, instrumentum sartoris, ac mulieris ornamentum. *A needle, or an instrument wherewith women distaff their hair.*

Adeps, omnis pinguedo, sive carnis, sive alterius rei. *Fat.*

Adipiscor, assequutus sum. *To obtain.*

Adolebens, juvenis adultus. *A stripping from sweet to one and twenty.*

Ador, frumentum genus vel faris. *Wheat.*

Advena, qui non est civis, sed externus. *A stranger.*

Aegnor, mare, pelagus. *The sea: because nothing is more plain than it: for Acenor dash generally signify a plain in any part of the world. It is a name for the sea also: as, Aspic bis senos volitantes requere cygnos.*

Aes, species metalli rubro colore. *Brass: And because that in old time money was made of it, Aes sometime doth signify money.*

Aeger, tota caeli syderumque

substantia ac compago. *The whole substance of the spheres from the fire to the extremest circles of heaven.*

Affinis, cognatus. *A kinsman by marriage.*

Agnosco, est noscere id, quod nobis olim aut visum fuit, aut aliis quapiam ratione cognitum. *To recognize, to know anew, or to come to remembrance of.*

Ago, facio. *To do.*

Agragus, urbs Siciliz; *A town in the Isle of Sicily, called now Gergenti.*

Agricola, qui exercitat rem rusticam. *An husbandman.*

Alcyon, avis marina, hyeme pullos educans. *A certain sea bird that lieth in the sands and hatcheth in winter.*

Ales, quilibet avis, aut velox. *A bird, or swift.*

Alnus, genus arboris. *An Alder tree.*

Alo, nutrio. *To nourish.*

Alter, *The other of the two.*

Alvus, qua sordes desunt, ut lavantur. *The paunch, and sometimes the belly without.*

Amazones, Scythicae feminae, ed quod mammis careant. *Certain women of Scythia, so named for lacking a dugs.*

Ambigo, circumago, circando. *To compass, to doubt.*

Amicio, velito. *To clothe.*

Amnis, fluvius. *A river.*

Anas, avis in aquis degens. *A duck, or a drake.*

Ango, crucio, premo, vexo. *To trouble or vex.*

Anguis, serpens in aquis degens. *A dry, or a water snake.*

Animus, consilii principium.

The mind.

Anna, nomen mulieris. *Ann: Anno, assensio. To assent and agree unto.*

Annus, tempus 365 dierum, & 6 horarum. *A year.*

Antes, ab ante, eminentes lapides, sive ultimae columnae, quibus sustinetur fabrica. *The pillars, or sailing bones, that sail over the walls to brace the frame, or the dry stone wall that encloseth a vineyard, or the first set of frontier of vines.*

Antidotus, medicamentum contra venena datum. *A preservative against poison.*

Antix, mulieris capilli in fronte demissi. *A woman's forelocks.*

Amfites, in aliqua re summus, *A president or chief ruler, master or woman.*

Anus, vetula. *An old wife.*

Anxur, nomen urbis Italiae, quae nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to show, or to declare.*

Apes & apis, animal mellis: com. *A Bee.*

Apiscor, assequor, acquiro. *To obtain.*

Apollo, deus quem Graeci sollem appellant. *The god of wisdom and physick, and of prophesie, and the god that carrieth the sunne about.*

Appendix, quod aliis adiungam, quasi ex allo pendeat. *An appendice, or an addition to increase a thing.*

Applico, jungo, advenio. *To apply unto, or to arrive.*

Apocion, nomen invariabile.

NOMINUM ET VERBORUM

Aedificatio defectum casu. *A* *monere undeclined, having one termination in all cases.*
Aequalitas, varii generis, quo aqua tenetur ut praebeantur carminibus. *Alaxer, or any water.*
Arbor, vel arboris, notae significationis. *A tree.*
Arceas, ex Arcadia populus. *The people of Arcadie.*
Arceo, pello, & advenire non sino. *To keep away.*
Arcesso, voco, & accuso. *To call, or to accuse, or to go to accuse.*
Arctus, uria, quam nostri septentrionem dicunt, signum coeleste. *A signe called the Bear, or the Wagon.*
Ardeo, uror, inflammor: *to be hot.*
Argos, oppidi nomen. *A town of the Peninsula of Greece called Peloponnesus.*
Arma, munimenta, scutum, gladius, telum, & ea quibus praeliamur. *Armen, or any kind of weapon.*
Aruspex, qui victimas inspicit. *He or she that seeketh destinies by the bowels of beasts.*
As, est libra, id est, duodecim unciae. *A pound of xii ounces, or the whole sum of any thing.*
Asfeca, qui continet & semper aliquem sequitur. *A page, or Lackey, or continuall waiter.*
Astus, dolo, fallacis. *By deceit, or guile.*
Atamas, nomen viri. *A mans name which should be sacrificed for his sonne Phrixus.*
Athenae, civitas Graeciae, inter Achaia & Macedoniam. *The city of Athens.*
Athletes, pugil & luctator. *A champion, or he that striveeth for a game.*
Apomus, corpus infecabile. *A mouse so small that is cannot be parted.*
Auaces, qui vel quae aves capit. *A Fowler, man or woman.*
Audeo, sum ausus. *To be bold.*
Aveo, cupio. *To desire or covet.*
Avernus, locus Campaniae prope Baia, quem Plutoni dicunt opinabantur veteres. *A lake in Italy, where hence they thought was descent into hell.*

Augeo, majus facio, amplifico. *To increase.*
Augur, qui futura praenunciat. *A soothsayer, man or woman.*
Atriga, qui vel quae currum ducit. *A wagoner, a carman, or a carrier.*
Auster, ventus flans à meridie. *The south winde.*
Author, qui vel quae aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*
Axis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currus vertitur. *An axle-tree: and by translation, the straight line that may be imagined from the one pole to the other.*

B
Baccharalia, Dionysia. i. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*
Bacchar, herba radice odorata. *An herb that the French wren call our ladies gloves.*
Bacchus, deus vini. *The drunken god, the god of wine.*
Baculus, bacillus, & baculum & hinc bacillum, scipio. *A staffe.*
Balneum, locus publicus vel privatus, in quo aut sanitatis aut obstergendarum sordium causa lavamur. *A bath.*
Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel forma. *A certain pit by Athens. Now it is taken for hell. It is also the hole where any watter entrest, and falleth into the earth.*
Barbiton, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro, vel calamo. *The lute, or any like that is plaid on with a quill. It is also Barbiton, both masculine and feminine.*
Bellaria, cibi secundae mensae. *Juicetes.*
Ees, unciae octo. *Eight ounces.*
Biba, potum haurio, humorem attraho. *To drink.*
Rides, instrumentum duorum dentium, vel ovis. *Any instrument with two teeth, or a sheep of two teeth, in the feminine gender.*

Bistron, habens duas frontes. *He or she that hath a face before, and another behind.*
Bilis, humoris generis. *This with this word atramelioreboly. Or with flava, cholera: and being used alone, is the same distaste that Cholera is after Cor. Celsus. See Cholera.*
Bombyx, vermis, & pro materia sumitur. *A silk worm, or silk.*
Bos, nota est significatio. *An ox, bull, or cow.*
Britannia, insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The isle which is inhabited of Englishmen and Scottish men, called Britannia major.*
Britannia minor, is *Britain in France.*
Bubo, avis nomen, à bovis mutigittu. *An owl.*
Eucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the great his horse.*
Bydus, tenuissimae lini generis. *A most fine sort of fine flax, whereof a precious kinde of linen cloth is made. It may be taken for silk also.*
C
Cacoethes, malus mos. *An evil custome, or a bile hard to be cured.*
Cadaver, corpus mortuum. *A carcase.*
Cado, corruo, precipitor, vel labor. *To fall, and sometimes to happen, to chance.*
Cado, percutio, serio, verbero. *To strike or to beat, and sometimes to cut or lop, or so prunee trees: sometimes to kill, so sacrifice, and sometimes to break; as exedere janiam laxis, infra-re ferro.*
Cello, percutio aut frango. *To smite or to break, antiquum verbum, the compounds whereof he in use onely. Cello is also read without a diphthong.*
Celum, vel coelum, extrema mundi determinatio cum sphaeris, quas ambie ad elementum ignis. *Heaven, or with a difference, any of the spheres, so significeth weather also.*
Calco, pede comprimio. *To tread upon.*

INTERPRETATIO.

Spon, and by a translation *non* so the *mind*, to despise and set nought by.

Calendz, dies primus enjunctis mensis. *The first day of every month.*

Calco, serveo, calidus sum. *To be hot, or to glow.*

Callis, via perdurata, id est, vitricita. *A path-way.*

Calvo, decipio, frustror. *To decieve, to beguile, to tramp.*

Calx, pes ignis; & pro cuiusvis rei sine ponitur, vel pro materia qua lapides in muro congelantur. *A heel, or last end of a race, or lime.*

Cambio, commuto. *To exchange; and of the old writers it is taken for to fight.*

Canalis, per quod aqua confluit in viis lapide stratis: a chanel.

Cancelli, signa inter se modicis intervallis in transversum instar retis invicem annexa. *A lattice, or the lists of a game place, or of a spectacle.*

Canis, animal latrabile, & piscis marinus, & signum celeste. *A dog, or a dog fish: a star or signe in the firmament called canis.*

Canoe, *To sing, to make poetically, to play upon instruments: sometime it is to praise or prophesie.*

Capeſco, capio, five ad capiendum eo. *To take, or to go to take: & sometime recipio me; to go: as, Nunc pergam heræ imperium exequi, & me domum capeſſam.*

Capio, *To take, to delight, to decieve, to chuse, to abide and suffer: as, Capio dolores. To hold, or contain, to invade and enche: as, Navem cepimus. To inflame with love. And it is lightly of such signification as the ablative is that cometh with it.*

Capitram, capitis viniculum, adhibita ne animalia aufugiant. *An halter.*

Capital, quod olim sacerdotes gerabant in capite. *An ornament that the Nuns were wont to beare upon their heads.*

Capra, animal 4 capendis vinctis dictum, *A Goat.*

Car, aliquis ex Caria. *A man of Caria.*

Cardo, quo sapia movetur. *A book, or hinge.*

Careo, est rem desideratam non habere. *To lack, or to be without, and specially such a thing as once we had.*

Carex, herba acuta durissima. *Sedge.*

Caro, quidd anima careat, non solum de animalibus, sed etiam de piscibus & fructibus. *The meat of any thing, but most commonly flesh.*

Carpo, decerpo. *To crop, to bite off, nottle, or to gather. It is also to lease or to choose out, and sometime to taunt or rebuke.*

Carpere viam, *To begin to journey.* **Carpere vitales auxilias,** *Carpere lanam.* *To rose wool.* **Carpere linum.** *To hatch flax.* **Carpere cibum. *To eat.***

Cassis, sis, reticulum, mase. pro galea solem. est cassis, dia, & hoc cassida. *A net, or an helmet, in the feminine gender.*

Castra, locus in quo milites tentoria fixerunt. *The camp, the pavillion, or the army.*

Cato, nomen viri. *A certain Romanes name.*

Caveo, diligentiam adhibeo, pro video, consulo, prospicio ne aliquid præter spem eveniat. *To beware, or to be wary and heedfull. Caveo is also to put in assurance, and to save harmlesse by caution or surerries.*

Caulis, in herbis dicitur ipsum robur, five stipes. *A stalk.*

Cedo, *To give place, to depart, and go away.*

Cedrus, arbor ingens & proceræ. *A cedar tree.*

Cello, See Gello.

Censeo, existimo, puro arbitror. *To deem, to judge, to suppose, to think, to tell ones mind. Some take it for to be angry. Censeri is also, to be in books of subsidies, & to be tasked or valued.*

Centum, An hundred.

Centusis, centum librarum. *An hundred pound.*

Cera, illud quod melle ex favis expresso, remanet. *Wax.*

Cerno, video. *To see. And by translation, to perceive and understand. Sometime to decieve and appoint. To sift, reinge, or bolt, to sever and part, to fight, to go unto: as, Cernere hareditatem.*

Cetus, piscis maximus. *A whale.*

Cholera, est ventriculi immodica perturbatio, supra & infra per vomitum facta. *The cholick. It is also cholera, the hot and dry humour.*

Cicer, genus leguminis. *A certain Italian pease.*

Cico, turbo, commoveo. *To trouble, to shake & stirre, and sometime for Cio, it is to call.*

Cinis, vel ciner, pulvis. *Ashes.*

Cinis, est avis quam alio nomine alaudam dicimus. *A lark.*

Clando, obstruo, obſero. *To shut or close, to make fast, to stop, or to stay, not to suffer to passe: as, Ecce maris magnum clauduit nos obice pontus.*

Clivus, locus molliter arduus, & pro collo ponitur. *A bank arising; also a little hill.*

Clunis, natiu tumor, the buttock.

Cino, splendeo. *To shine, to glister; sometime to fight.*

Clypeus & clypeum, scuta majora, & propriè peditum. *A buckler.*

Cœlum, *A graving tool, the sky, that is, as much of the world as is above the element of fire, which is called æther, or quintum elementum. Cœlum also is taken for the aire: as, In hoc cœlo qui dicitur æther.*

Cœno, coram sumpt. *To sup, or to take supper.*

Cœpio, pro incipio, antiquum est. *To beguine.*

Cognosco, nosco eas qui prius incogniti erant. *To know that which we knew not before: sometime diligently and attentively, to consider or to understand, to search by an inquiry, and to sit in judgement.*

Collis, monticulus. *An hillock.*

Colo, adoro, veneror. *To honour or worship with prayer, to exercise to make much of, to inhabit, to live. Vitam colere,*

NOMINUM ET VERBORUM

is to lead a life: sometime to plow or till the ground; sometime to deck and trimme.
Tolus, instrumentum quod pens continet. *A distaffe, or spindle.*
Comes, comitans aut sequens. *A companion by the way, either man or woman.*
Commisissor, fugo, excogito. *To imagine, to feigne, to invent and devise, to assay, to bring a man to the belief of that that is not.*
Como, comam compono. *To comb, to dresse the bush with acombe, or to deck and adorn.*
Compago, compactio, & conjunctio. *A joynt.*
Compedes, vinculi genus. *A pair of fetters or tyres.*
Conditio, qui aliquid facit. *A maker or a bellidar.*
Concreta, conger, genus piscis. *A Congre.*
Conjux, maritus vel uxor. *A husband or a wife.*
Consulo. *To ask counsel, with an accusative: to give counsel or provide for, with a dative: to take in good words, with a genitive. Sometime it is to sit in counsel, and to deliberate, but used plurally: as, Consulant senatores.*
Coquo cibum usul aptum reddo. *To dresse meat, to play the cook, to prepare and go about: as, Bellum coquere. To vex and trouble: as, Coquit mentura. To concoct, to bring our nutriment unto a naturall foodment.*
Cor, practipuum inter viscera, & vix sedes, & arteriarum, ac caloris nativi, quo animal regitur, quasi fons quidam inter domicilium. *The heart, and sometime it is used for the minde.*
Corbula, vas ex viminibus factum. *A basket.*
Cornu, vel cornum, aut cornu, membrum capitis quorundam animalium. *An horn. By translation, the turning of ri-*

vers be called Cornu. It signifieth also the wing of an army, and the end of a thing.
Cornus, arbor ramos habens duritia & rigiditate cornibus similes, fructum circa folium ferens, primo candidum, postea sanguineum. *A certain tree unknown among us.*
Costus, radix magni odoris. *A shrub growing in Arabia, Ju-ry, and Syria, having a very fragrant savour, the which antiquity burned to their gods, as they did frankincense.*
Coxendix, coxarum vertex, quo femora vertantur. *The hip.*
Crater, vel cratera, vas amplum, cui vinum aut oleum imponimus. *A goblet, or standing piece.*
Crepro, sono. *To crack. Sometime to complain, lament and accuse: as, Quis post vina gravem pauperiem crepat?*
Crepundia, prima munuscula quæ pueris dantur. *All manner of things that are given children in their infancy, as corals, swaddling bands, daggies, simbles, and such like.*
Cres, Cretensis. *A man of Candy.*
Creta, insula est. *The isle called Candy.*
Crinis, capillus. *Haire.*
Crus, pars à genibus usque ad inferiorem pedem. *A leg.*
CrySTALLUS, glacies ex gela vehementer concreta. *Crystall.*
Cubo, jaceo. *To lie, and sometime to be sick in bed.*
Cucumis, *A Cucumer, the which is called also in Latine Cucumer.*
Culex, vermiculus alatus. *A gnat.*
Combo. *The same that Cubo is.*
Cunabula, cunx. *A cradle.*
Cung, cunabula, idem.
Cupio, opto, desidero. *To covet, to desire, to lust for: and sometime with a dative to favour.*
Cupressus, arboris nomen. *A Cypress tree.*
Curculio, animal parvum frumentum corrumpens. *A Weevil.*

Cures, oppidi nomen. *A town name.*
Carro, celeriter eo, gradum precipito, incerta celeritate viam vado. *To run, and sometime to flow, that is, to runne as rivers do.*
Cuspis, acutior pars hastæ. *The point of a spear, pike, parti-zen; or any other like.*
Custos, qui vel quæ rem aliquam custodit & curat. *A keeper, man or woman.*
Cyprus, insula dives. *Cypres the isle.*

D

Dama, animal timidum. *A Buck or a Doe.*
Damno, damno afficio, vel condecerno. *To damage, or to condemn.*
Dedo, in perpetuum do, vel totum subito, sive in manus & arbitrium do. *To yield.*
Deferum, à deferendo, vinum decoctum ad mediam partem. *Wine sodden to the half.*
Degeo, ago. *To live.*
Deleo, expungo, propitiè lineas ac regulas. *To put out, and to cancel.*
Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati est. *The thing wherein we take pleasure.*
Delphin, vel delphisus, vel delphis, piscis maris, & signum celeste. *A Dolphin.*
Demo, aufero. *To pull away, and to exempt.*
Dens, notum est per similitudinem: capitur pro omni, quo aliquid teri potest. *A tooth.*
Depango, defigo. *To fasten down, and to plant.*
Desidia, ignavia vitium. *Sluggishness.*
Dico, loquor, nomino. *To speak, or to call.*
Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A day.*
Diffiteor, inficias eo, nego. *To deny.*
Digredior, discedo, *To go from.*
Diligo, amo. *To love.*
Diluo, aqua vel quovis humore aliquid purgo. *To purge with washing.*

INTERPRETATIO.

Dindymus, jagū montis Phrygiæ Idæ matrideſim dicatū.

The top of Ida the hill by Troy.

Diphthongus, unus duarum vocalium ſonns. *A double ſound, a diphthong.*

Diptoton, nomen flexum duobus in caſibus quibuſcunque. *A noun declined with two caſes whatſoever.*

Dirz, imprecationes, execrationes & interorum iuriz. *Curses, bannings, and the ſuries of bel.*

Diſco capio doctriñā. *To learn.*
Diſſeco, ſeparo, dirimo. *To ſever.*

Diſpiceo. *To diſpleaſe.*

Ditionis, imperiū, dominiū. *Of my right and title. We need not ſcrupuloſly to reſuſe Ditionis the nominative.*

Divido, partior. *To divide.*

Divitiz, opes, amplæ fortunæ. *Riches.*

Do, dono. *To give.*

Docco, alicuius rei cognitionem alteri trado. *To teach, and ſometimes to ſhew, and to declare, to warn and to aſcertain.*

Dodrans, unciz novem. *Nine ounces.*

Dolco, triſtiſſum. *To be sorrowfull.*

Domo, manſuetum facio. *To tame.*

Domus, ædificium ad habitandum factum. *An houſe.*

Duco, notum eſt. *To lead, to marry, to account.*

Dulcedo, ſuavitas. *Sweetneſſe.*

Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *A guide, man or woman.*

E

Equis. *Whether any.*

Edo, comedo. *To eat.*

Edo, i. emitto, & quaſi extrudo. *To ſet out. and to evulgate and ſometimes to exhibit and ſhew, as Edere ſpectacula. Edere animam uo die.*

The ſignification of it in all other phraſes may be reduced to the firſt ſignification.

Edocce, diligenter docco. *To borrow or perfectly to teach.*

Eſſare, ſuntulium precatones

augurum poſt finem auſpici-
orum extra urbem dicaz.

The prayers that Soothſayers ſaid, after notice taken of birds flying, before they entered the city.

Egeo, careo. *To need.*

Elephas, elephantus, animal ſama notum. *An Elephant.*

Elis civitas Arcadiæ. *A city in Arcadia, or a countrey in Peloponueſus.*

Emineo, præ aliis appareo, vel excello. *To appeare before others, and to paſſe them.*

Emo comparo, metor. *To buy.*

Enſis, gladius. *a ſword.*

Epalco. *To eat up, to conſume with feeding, and to leave nothing.*

Epulum, quaſi edipulum, eſt celebris convivium. *A banquet, or feaſt.*

Eques, homo equo inſidens. *An horſeman, or he or ſhe that rideth.*

Erems, locus uerſertus. *A deſert, or wilderneſſe.*

Eripio, extra rapio. *To pull out.*

Eſurio, ſamam patior. *To hunger.*

Eventus, evenium, quod caſu aut fortuna nobis evenit. *Hap, or that that cometh to paſſe.*

Excludo, extra claudio, ſo ſtans out.

Excubiz, vigiliz diurnæ & nocturnæ. *Watchings and warding.*

Excalpo, perfectè ſcalpo, vel ſcalpendo conficio. *To carve, to grave, ſo cut out, to ſcratch out: as Oculum exculpere. To weſt or wring out: as Verum exculpere.*

Excurto, extracurſio, vel præcurto. *To run out. or to cut run before, ſo amounts to a great deal, ſo make an out-ride, or an excuſion.*

Excuso, extra culpam reddo. *To excuſe.*

Exentio, ejicio, emitto. *To ſmit out.*

Excquiz, ſinebre officium, The ceremonies of the buriall.

Exlex, ſine lege vivens. *A lawleſſe man or woman.*

Expergiſcor, evigilo. *To awake.*

Exterior, tento, vel tentor. *To prove, or to be proved.*

Explico, extendo, & declaro. *To ſtretch out, and to declare.*

Exia, propriè cor, jecur, & pulmo dicuntur. *The entrails.*

Extorris, exol. *A baniſhed man or woman.*

Exul, qui vel quæ exulat. *A baniſhed man or woman.*

Exuo exolvo, denudo. *To put off, to uncloath.*

Exuviz, ab exuendo. *The things that we put off.*

F

Facies. *A face.*

Facio, aliquid ago. *To make.*

Facceo, facio, vel ſo ad faciendum. *To make, or to go to make.*

Fallo, decipio. *To deceive.*

Fames, edendi cupiditas. *hunger.*

Far. *Once a general word for any kinde of grain or corne: as Triticum far, hordeaceum ſilagineum, &c. But now is ſignified one certain kinde called Ador, which is bread-corn.*

Farcio, ſaturo, impleo, pinguefacio, ſagino. *To ſuffice, to fill, to ſatiate, and make fat.*

Fas, pium, religioſum & dignum factu. *Lawfull, right, godly, and worth the doing.*

Falcis, lignorum aut alicujus rei congeries. *A ſaggot.*

Faſti, libri in quibus totius anni res populi Romani ſcriptæ continerantur, & cauſæ ſollicitatium explicabantur. *A Register for the order of things, for the whole years.*

Faſti dies, were dayes wherein the Judges might give ſentence without offence of the gods, with theſe three ſollemn words of the law, Do, dico, ædico. *Not aſſi dies were their contrary dayes.*

Fator, annuo, concedo. *To grant an aſſent unto.*

Fatlico, deſicio, aut deſatiſcor. *Abundantly to gape.*

Fatlicor, leſſus ſum. *To weary, to faint, and to be weak.*

Faveo, reſtè alicui opto. *To favour.*

NOMINUM ET VERBORUM

Fel, purgamentum sanguinis.
The gall.

Feriz, dies cessationum ab opere. *Holidays, or time of pause used.*

Ferio, percutio. To strike.

Fero, To bear, or to suffer, to lead or sell, to give, to cover, to advance, to bring forth, to have, to take away, to obtain, to ask advice: *as, Pompeius tulit ad populum.*

Ferveo, valde caleo. To be hot.

Ferveleo, caleleo. To wax hot.

Ficus, arbor vel morbus. *A fig-tree, or a certain bile rising in the fundament.*

Fides, constantia in omnibus rebus. *Faith and trust.*

Fido, fiduciam & spem habeo. To have trust.

Figo, To fasten, to plant, to smite with arrow, or such like.

Filix, herba sine caule, sine flore, sine semine. *Ferne, whereof there be two kinds, as in Herbaries you shall see.*

Filum, illud subtile quod ex linola ne trahendo ducitur. *A thread.*

Fimus, latramen & excrementa animalium, quibus agri stercoreantur. *Dung. It is also Fimum in the newer gender.*

Findo, dissecō, dissando. To cleave.

Fingo, formo. To fashion.

Finis, extremitas sive terminus in unaquaque re. *An end.*

Fio, efficior. To be made.

Flaveo, flavus sum. To be yellow.

Flecto, inelino, volvo, duco, moveo. To bow, to move, and to cause to follow.

Fleo, lacrymor. To weep.

Fluo, spiro. To blow.

Flos, dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *A flower.*

Fluo, decurro, proprie ut liquores. To flow.

Fodio, terram eruo. To digge.

Follis, instrumentum quo attrahitur neque emittitur ventus. *A pair of bellows.*

Fons, scatebra. A well.

Foniceps, instrumentum quo tegitur aliquid. *A pair of songs.*

Forfex, instrumentum sartorum, quo aliquid scinditur. *A pair of scissors.*

Foris, fortuna, casus. *Happe.*

Forum, a ferendo, quia lites & venalia illuc feruntur. *The judicall place, and then it is named Forum judiciale: or the market place, and is called Forum venale.*

Frango, rumpo, destruo. To break.

Frenum vel frænum, instrumentum quo equum inflexor coercet. *A bridle.*

Frico, scalpo. To rub.

Frigeo, frigidus sum. To be cold.

Frugit, indeclinabile omnis generis, utilis, necessarius, frugalis. *Good, profitable, and thrifty.*

Frugis, ejus quod ex terræ fructu in alimoniam vertimus. *Of corn or pulse. Some make the Nominative here of Fruges, and some Frux, the former is not to be disliked.*

Fruior, delectationem & fructum capio, & alior. To take pleasure, or fruit, and profits of, and to be fed.

Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running away.*

Fugio, vito, currendo relinquo. To flee from, to avoid.

Fulcio, sustineo, munio. To underprop, and to shore.

Fundo, liquefacio vel liquidum spargo. To melt, or to pour.

Funis, restis. A rope.

Fur, qui vel quæ alteri suberhat. *A man or woman thief.*

Furfur, purgamentum farinæ, *Bran, or scurf.*

Furo, insanio. To be mad.

Fustis, baculus. A club.

G Abii, Volscorum urbs. *A town in Italy seventy miles from Rome.*

Gallia, Europæ pars, sita intra Pireneos montes, inter Hispaniam Germaniamque, & duo maria, oceanum Britannicum, & mare nostrum.

France.

Gargarus, Libyæ incolæ. *A certain inhabitants of Africa.*

Gargarus, unus ex collibus montis Idæ. *A very high top of the hill Idæ. There is also a town of that name as the foot of the same hill.*

Gaudeo, lætor. To rejoice.

Gelu, proprie glacies: frost or ice.

Genu, curvatura quæ crus & femur connectunt. *A knee.*

Gero, porto. To bear.

Gibbus & gibber, solidus in dorso tumor. *A hump or bump.*

Gigas, viraltissimæ stature, *A Giant.*

Gigno, genero. To beget.

Gingiber, herba in Arabia nascentis. *Ginger.*

Glis, animalis muris simile. *A dormouse.*

Glisco, cresco, augeor, invalesco. To increase and grow, to wax strong, to wax fat, and much to desire, and fore to covet.

Gluten, glutinum aut collagium.

Gorgon, nomen mulieris. *A certain terrible woman.*

Gradior, eo, incedo, progredior, To go.

Græcia, The country of Greece a great piece of Europe which is now under the Turk.

Grajæna, Græcus. *A Grecian born.*

Grando, gutta aque in aere congelata. *Hail.*

Grates, gratiæ relatiæ pro accepto beneficio. *Thanks.*

Grex, pecudum multitudo. *A flock.*

Gressus, situs abortiva, quæ non maturefcit: *a rash ripe fig.*

Gruo, ut grues gruere dicuntur. To cry like a Crane.

Grus, avis nota. *A Crane.*

Gryps, animal pennatæ, omni ex parte leoni simile. *A Griffon.*

Gummi, liquor glutinosus ex arboribus resudans. *Gumme.*

Gurgulio, pars gutturis à naribus ad pulmonem; vel animal. *The welsand, or a wels.*

H Abeo, possideo, teneo. To have.

Hæreo, ardeō aliquid rei insigens. To cleave unto,

Hæreo

INTERPRÆTATIO.

Hæres, qui succedit in hæredita-
tem alterius. *An heir.*

Malec, piscis qui solâ aquâ nutri-
tur. *A Herring.*

Maurio, extraho humorem, &
educo ex profundo aliquo
loco. *To draw.*

Meros, vir illustris & nobilis.
*A noble man, a man of great
excellency in worldly affairs,
and therein more like a god
than a man.*

Melperis, ferocina fella. *The
evening star.*

Heteroclitum, nomen secus,
quàm declinationum cano-
nes possunt, flexum. *A word
declined otherwise than the
bare rules of the declensions
do require.*

Hilaris vel hilarus, jucundus,
letus. *Merry.*

Mipponanes, virus ab equa col-
lectum, vel caruncula in fron-
te pulle equini, hominem ad
Insaniam redigens. *Poyson to
procure love withall, or a
little piece of flesh growing
in the colts forehead, when it
is first foaled.*

Firando, avis notissima. *A
swallow.*

Histrix, animal ex herinaceo-
rum genere. *A Porcupike.*

Homo, notæ significationis. *A
man or woman.*

Honor, vel honos, est reverentia
quam aliqui exhibemus in vir-
tutis testimonium. *Honour,
worship.*

Hordeus, ab horrore, quoniam
hordeo quàm frumento arista
est mordacior. *Barley.*

Mospes, qui vel quæ ad hospitium
recipit, aut recipitur, &
capitur pro peregrino. *An
host, or an hostess, or a guest
man or woman.*

Hofis, inimicus, vel peregrinus.
An enemy.

Haber, fertilis, abundans, &
mammas pecoris & hominis.
*Plentiful, or a dug, or the
udder of any beast.*

Humus, terra humefacta. *The
ground.*

Hydrops, aqua intercus. *The*

droppe.

Hymis, bruma. *Winter.*

J Aceo, decumbo. *To lie.*
Jacio, emitto, ac vi impello.
*To cast, to hurle, to lay; as
Jacere fundamentum: or by
translatiō it is to make a be-
ginning.* Jacio, is sometimes
to spread abroad by rumour,
and sometimes to object against
one with an Accusative with
this preposition In.

Jaspis, lapis pretiosus. *A green
precious stone, whereof there
be divers kinds and degrees of
divers colours.*

Ico, serio, percutio. *To strike,
to smite; as Icere colaphum. I-
cere scelus, is to strike up a
bargain.*

Icon, imago. *An image.*

Ida, mons altissimus Troici soli.
A hill in the country of Troy.

Idus, dies qui dividunt mensē.
*In March, May, June, and
October it is the thirtieth day,
in the rest the thirtieth.*

Jecur, hepar. *The liver.*

Ignis, unum ex quatuor elemen-
tis. *Fire.*

Illex, qui sine lege vivit. *A
lawless body, man or woman.*

Imber, agmen aquarum largitis
ex nubibus effusum. *A shower.*

Imbrex, canalis, vel tegula cur-
va & obtorta, per quam im-
ber defluit. *A gutter tile.*

Immineo, ingro. *To hang over.*

Impetis, violentiæ invasionis.
Of violence, or boisterousness.

Incesso, acculo, impeto. *To ac-
cuse, to provoke, to revile, to
invade, and enter into.*

Incido, serio, seco. *To cut, to
grave in.*

Incido, in aliquid, vel super ali-
quid cado. *To fall into by hap,
to run into: as Incidi in er-
rorem. And sometimes to hap-
pen, or to chance.*

Incipio, inchoo. *To begin, to
take in hand, to enterprise.*

Inculco, eadem sæpius iterando
ingero. *Often to repeat.*

Indo, impono. *To put in.*

Indoles, inanis significatio su-

turæ probitatis. *Towardsness;
or likely disposition.*

Induciz, pax in paucos dies. *A
truce.*

Indulgeo, obsequor. *To seemuch
by, and to give so.*

Inermis, vel inermis, qui ar-
matu non est. *Unarmed.*

Infans, homo per ætatem non-
dum sciens fieri. *A babe.*

Inferiz, sacrificia quæ inferis
solvuntur. *Sacrificia donec non
spirits in hell.* Heretof Infe-
rias facere, is Manes sacrifi-
ciis placare, that is, *To cele-
brate obies and obsequies.*

Infricias, negationem, se vel de-
bere quod actor possit, vel
commisisse quod accusator
objicit. *A denial, and it fol-
loweth only the verb Eo.*

Inscio, intingo, vitio, seu macu-
lo. *To die, or to infect.*

Ingrue, invado, impetum facio.
To give an onset, or to invade.

Injussu, absq; autoritate, & tem-
merè sine jussione. *Without
bidding.*

Insidiz, dolosa expectatio ad
hominem aggrediendum, fallacia.
*A lying in wait for, or a
deceit.*

Instar, significat vel similitudi-
nem, vel equiparationem &
mensuram. *Like, or as big, or
the image.*

Intelligo, capio. *To understand.*
Interpres, qui autores decla-
rat, aut aliquid ex lingua in
linguam transfert. *An inter-
preter, man or woman, or a
translatour.*

Invidia, meror ex aliena pro-
speritate. *Envie, sorrow for ano-
ther mans welfare, or else the
evil will and spite of a man.*

Jocus, est quidam lepor & fe-
rivitas in verbis. *A merry
jest.*

Irascor, iræ stimulator. *To be an-
gry.*

Ismarus, mons Thraciz, asper
& inculcus ex una parte, ex
alia fertilis vineis & olivæ.
A hill in Thracia, so named.

Iter, itio, actus sandi. *A jour-
ney.*

62

Index

NOMINUM ET VERBORUM

Jubar, sol, vel ipsius splendor. <i>The sunny beam.</i>	Lac, succus maternus, quo animalia nutrantur. <i>Milk.</i>	Leo, imprimis, sereno. <i>To shine, to form.</i> Abusivum.
Jubeo, impero. <i>To command.</i>	Lacesso, verxo, incito, provoco. <i>To trouble, to provoke.</i>	Lethum, mors, interitus. <i>Death.</i>
Judes, qui vel quæ Judaicat. <i>A Judge, he or she.</i>	Lacio, in fraudem duco. <i>To allure, or to entice.</i>	Liberi, pignora. <i>Children; one sonne or one daughter may be called Liberi; and so may nephews and their successors.</i>
Jugeri, agri tantum quantum ab uno pari aut jugo boum, uno die arari potest. <i>Plinius. We call it an acre. The authors do varie in the measure of it: for the commodity of the nominative and other cases, we may use jugurum.</i>	Lactes, graciliora intestina. <i>The small guts.</i>	Libet, placet. <i>It pleases.</i>
Jugum, vertex, sive cacumen montis. <i>The top of an hill. It is also a yoke, or a yoke of oxen, that is, a couple. Eymezaphor it is a servitude or a bondage. It is also a weavers beam, or a paire of gallows; such as for ignominy the Romans went under. Tribus hastis jugum fit, humi fixis duabus, superque eas transversâ una deligatâ.</i>	Lactio, lac emitto, vel per blanditias decipio. <i>To give milk, or to deceive.</i>	Libs, ventus Africanus. <i>The south-west-wind, by west.</i>
Jungo, copulo, & quasi in unum ago. <i>To joyn.</i>	Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit rivos. <i>A lake, a weare, or meyre.</i>	Licer, fas est. <i>It is unlawful.</i>
Juno, dea Jovis uxor. <i>The goddess Jupiters wife.</i>	Lædo, verbo facere aliquem offendo. <i>To hurt.</i>	Lichen, herba, vel gravissimum morbi genus. <i>Liverwort, the Apothecaries call it Hepatica. It is also the kind of leprosie called a sauce flame, in Latine Impetigo.</i>
Juro, juramentum facio. <i>To swear.</i>	Lælaps, nomen cuiusdam canibus Aëzoniis. <i>One of Aëzons dogs called Lælaps for speedy furiousnesse. For Lælaps significeth a whirlwinde, a tempest, and a storm.</i>	Lien, splen. <i>The milt. Dicitur & lienis in nominativo.</i>
Jus, quod natura, aut civitas, aut gens jubet; & liquor eorum quæ coquantur. <i>The law and rights; and the broth of any thing sodden.</i>	Lambo, linguâ lingo. <i>To lick.</i>	Ligur, incolæ Liguriæ. <i>An Italian of the countrey of Liguria.</i>
Justu, imperio, jussione. <i>By commandment.</i>	Lampas, ignis aut solis splendor. <i>A fire, or brightness of the sunne, or a lamp.</i>	Limax, testudo, & cochlea terrestrius. <i>The shelled snail, and the dew snail.</i>
Justa, idem quod exequiæ.	Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. <i>A master of defence.</i>	Limus, vestis genus ab umbilico ad pedes, sen lutum aut coenum mollius. <i>A kind of garment, or else slime or mud.</i>
Justitium, iuris dicendi intermissio. <i>No servis.</i>	Laquear, pars superior cubiculi parum convexa. <i>A vaulted roof of a parlor.</i>	Lingo, lambo, id est, aliquid linguâ molliciter tango. <i>To lick.</i>
Juvenis, qui adolescentium excessit ætatem. <i>One come to mans age.</i>	Lafer, herba quædam, & succus qui ex culmo lacerpitii exudat. <i>The herbe out of which cometh the jence that the apothecaries do call Asa dalcis, and Belzoe, or Belzoin: the common people call it Benjamin.</i>	Lino, aliquid alicui vel imperiando. <i>To dand.</i>
Juventus, ætas juvenilis. <i>Mans state.</i>	Latro, abscondor, non compareo. <i>To lurk, or to be hidden.</i>	Liquo, committo, pecco. <i>To leave, to trespass.</i>
Juvo, auxillum do. <i>To help.</i>	Lavo, aquâ purgo. <i>To wash.</i>	Linter, navicula è cavata arbore facta. <i>A cock boat.</i>
L Abes, hiatus, macula, dedecus. <i>A great chap, a spot, a dishonour or reproach.</i> Labor, vel labors, opera, defatigatio. <i>Labour & toyle, pains taking; sometimes it is misery, calamity, peril, danger, wretched.</i>	Laurus, genas arboris. <i>A Bay tree.</i>	Liquefio, liquefco. <i>To be molten.</i>
	Lebes, vas ætæum. <i>A cauldron, or a pan.</i>	Liquor, liqueo, idem.
	Lecythus, ampulla olearia. <i>A box for oyl and ointment. It is taken also for eloquence in writing.</i>	Livo, lividus sum, id est, fordidus. <i>To be wan or filthy.</i>
	Lego, notum est. <i>To read.</i>	Lixa, coquus in exercitu, vel qui sequitur quæstus gratiâ. <i>The scullion that waiteth on an army.</i>
	Lemures, larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginû. <i>Hobgoblins, or night-sprights.</i>	Lecti, ubi in Brutius. <i>A town in Italy.</i>
	Leo, apical serps. <i>A Lyon.</i>	Locus, proprie illud quod aliquid continet. <i>A place.</i>
		Leges, fermo, ratio, verbum. <i>Speech, reason, a word.</i>
		Lequor, verba qualiacumq; profero. <i>To speak.</i>
		Luceo, lucem emitto. <i>To be light.</i>
		Ludo, ludum exercito, jecor. <i>To play, or to sport.</i>
		Lues, cum in urbe aut in agro sebris, aliâque morbi genus hominû.

INTERPRETATIO.

homines aut pecora, aut utroque corrumpit. *A common disease, or murder.*
 Lugeo, To bewail, to lament a thing, or else absolutely to mourn, and sometimes to be a mourner in apparel.
 Luo, solvo, pœnas do. To redeem, to cleanse, to pay for.
 Lustra, habitacula ferarum. *Densets of wilde beasts, or brotbell houses, and petty stippling houses of bandits.*
 Lynx, animal maculosum, acutissimè videns. *Our men call this beast an Ounce.*

M
 MAENALUS, mons quidam Arcadiæ. *A hill of that name in Arcadia.*
 Magnes, lapis ferrum attrahens. *A stone that draweth iron unto it. It is called also Heraclius lapis, or Sideritis.*
 Majores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi, & quicunque ante hos in infinitum. *Our ancestors.*
 Malo, magis velim. *To will rather.*
 Mando, comêdo, vel committo. *To eat, or to commit.*
 Maneo, sisto, & expecto. *To tarry, or to tarry for.*
 Manes, dii inferi inter namina lava. *Spirits, or diœls.*
 Manubiz, quæ manu capiuntur ab hostibus. *Spoils taken in warres.*
 Mannus, membrum notum. *A hand.*
 Mapalia, agrestes case. *Sheep-cases, or small cottages.*
 Mare, pelagus. *The sea.*
 Margo, cuiusque rei extremitas. *The brink or skirts of any thing, or the bank of a river, or sea.*
 Marmor, lapidis genus. *Marble.*
 Mars, deus belli. *The name of the god of warre.*
 Martyr, testis. *A witness, man or woman.*
 Mas, vir. *A man.*
 Masticus, mons Campaniæ opaci vini terax. *A hill in that part of Italy that is called Campania, fruitful of*

pleasant wines.
 Mater, nota est significatio. *A mother.*
 Medeor, do medelam. *To cure.*
 Medicor, medeor, remedium adfero. *Idem.*
 Meio, mingo. *To pisse.*
 Mel, liquamen dulce. *Honey.*
 Meleager, vel melesgrus. *Oenei Actoliz regis filius. A mans name.*
 Menda, & mendum, error, erratum. *A fault.*
 Menfes, mulierum profluvium. *Womens flumens.*
 Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. *A month.*
 Mereor, aliquid facio, quæm obrem dignus sum, qui obtineam præmium, vel pœnam patiar. *To deserve.*
 Meridies, dies medius. *Noon, or the noonstead.*
 Metior, pondero, mensuro, considero. *To measure.*
 Meto, fêco, amputo herbam, vel segetem. *To mowe.*
 Metuo, timeo. *To fear.*
 Metuor, timeor. *To be feared.*
 Meus. *Mine.*
 Mico, fulgeo cum motu vel tremore. *Often with certain intermissions to shine, & likewise to be moved, to put forth fingers to him with whom we play: WIL put forth which is called Micare digitis.*
 Miles, qui vel quis miliciam exercet. *A warrior, a souldier.*
 Minæ, metus incussiones per verba aut signa. *Threatnings.*
 Mingo, urinam facio. *To pisse, or to make water.*
 Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri: *our successors.*
 Misco. *To mingle, to serve drink, sometimes to trouble.*
 Misereor, misericordiâ afficior. *To take pity on.*
 Mitto, ad aliquem do. *To send.*
 Moenia, muri urbis. *The walls of a town, and figuratively the town is self.*
 Mœreo, tristor, dolore afficior. *To be heavy, sad, in a damp, or mourning,*

Monopteros, nomen non flexi, sed carens omni casu præterquam uno, & eo obliquo. A Town having one terminatio and that in one oblique case.
 Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*
 Mordro, dentibus læso. *To bite.*
 Morior, & vita discedo. *To die.*
 Mos, viz institutum consuetudine firmatum. *A custome.*
 Mulceo, lenio. *To assuage.*
 Mulgeo, lac & mamma exprimo. *To milk.*
 Mulier, quæ non est virgo. *A woman.*
 Multum, potus ex vino & melle. *A certain wine confect with honey.*
 Multiplico, adaugeo. *To multiply, to increase.*
 Munia, onera legi dedita, & officia quæ publicè præstantur. *A duty or office.*
 Mus, exiguum animal. *A mouse.*

N
 Nanciscor, acquirò. *To get, and so obtain.*
 Nascor, orior, in mundum venio. *To be born.*
 Natalis, conditio sanguinis & familiar. *The degree of blood and gentry as, generosi natales, natales obscuri. It is also taken for yeares. Sex mihi natales lerant, There were passed six yeares. It is also used for the origins, or first spring of things.*
 Natalis, dies alicui natalis. *A birth day.*
 Natrix, serpens aquaticus. *A water serpent, that with poison infecteth the water.*
 Natus, ætate, partu. *By age, or by birth.*
 Neco, quacunque re te occido. *To kill.*
 Necto, ligo, conjungo. *To knit.*
 Nefrens, porculus per ætatem fabam frangere nondum potens. *A young pigge.*
 Negligo, contemno, non curo. *Nes to passe on, to contemne.*
 Nigreo, niger fio. *To become black.*
 Nemo, æt homo. *No body man*

NOMINUM ET VERBORUM

quæ et verborum.

Neco, filium torquæ. *To spinne.*
Nervus, motus sensûsq; instrumētum. *A sinew.*
Nester, *Neither of both.*
Nexo, ligo velnecto, *To binde.*
Nideo, splendo, *To shine.*
Nihil, rei cuiusvis privatio. *Nothing.*
Nihilum, rei cuiusvis privatio. *Nil, wide nihil.*
Nitor, conor, ago sedulo. *To go about, to endeavour.*
Niveo, est oculorum & aliorū membrorum nisi aliquid cohari. *To give a token with the eyes, to wink, to endeavour.*
No, nato, *To summe.*
Noceo, malum infero. *To hurt, or to harm.*
Noctu, nocte. *By night.*
Nolo, renuo, non volo. *To nill.*
Noxæ, quasi nox, propter initium observationis. Erant autem in Martio, Maio, Iunio, & Octobri, sex illi dies qui calendæ sequebantur, in reliquis quatuor. *The names of a month.*
Noſco, rem certam habeo. *To know.*
Noſter, *Ours.*
Noſtras, *Of our country, self, or faction.*
Notus, ventus meridionalis, quem nos Austinus appellamus. *The south winde.*
Nubes, vapor humidus sublimē egressus. *A cloud.*
Nubo, viro trador. *To be married to a man: for it is in the womans power only.*
Nugæ cum nihil agimus. *Trifles.*
Nullus, *None.*
Mundianæ, dies & conventus status rerum mercaturæ. *A feire.*
Nuo, *A verb not much in use; the compounds thereof be commonly received, and it signifies to nod.*
Nuptiæ, legitima conjunctio maris & femine in viæ societatem. *Marriage.*
Nurus, filii uxor. *A daughter in law.*
Nyx corax, corvus nocturnus.

O
Obo, oppono, five appono. *To set against.*
Obez, objectum aliquod, vel obſtaculum, ut peſſulum, ſerra. *A barre, or ſtop.*
Oblivifcor, & memoria aliquid excidere ſino. *To forget.*
Oſſes, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *An baſtyle, or pledge, man or woman.*
Occido, *To fall or periſſo, and to be ſlain.*
Occido, *To ſet as the ſunne ſets.*
Occiput, poſterior pars capitis. *The hinder part of the head.*
Ocludo, claudio. *To ſhut.*
Occulto, abſcondo, abdo. *To hide.*
Oculo, idem.
October, menſis octavus à Martio. *The tenth month in our yeare, called October.*
Odor, vel oſor, quaſi olor ab oſo, eſt autem inſectus aer. *A ſavour.*
Oleaſter, olea ſylveſtris. *A certain ſhrub like the olive tree: the Greeks call it the wilde olive, or the grained olive for the lowneſſe.*
Oleo, odorem ſpiro & emito. *To give a ſmell, and that indifferently, ſo that the differences be made with bene and male.*
Olfacio, odore. *To ſmell, or to ſavour a thing: by tranſlation it is to perceive and ſmell, to ſetſee.*
Omen, augurium quod fit ore. *Halfaying, and foreſpeaking.*
Omnis, *every one.*
Onus, pondus alicui inſiſtens. *A burden.*
Onyx, unguis & gemma, *The naille of a mans hand, a precious ſtone white like a naille, the ſame in a mans eye.*
Operio, tego. *To cover.*
Opilex, qui opus facit. *A workman.*
Opis, adſtituti, præſidii. *Of aid and help.*
Oppango, circumſigo, circumplumbo. *To ſuſtain, or to joine ſome, or to plant about.*
Opus Opuntis, nomen civitatis

in Locris. *A towns name in the country of Locris.*
Orbis, circulus mundi, reſtrotunda. *A Globe, or a bowle; and thereof the world is called Orbis, becauſe it is every way round like a bowle.*
Ordior, incipio. *To begin, or to commence.*
Ordior, id eſt, texo. *To weave.*
Oriens, regio orientalis: he Eſt Orior, naſcor, ſurgo, incipio. *To ſpring, to riſe, to begin.*
Oronces, nomen viri & fluvii. *A mans name, or a certain river in Syria, now called Tarsaro.*
Oris, oris, concavum illud intra quod ſunt dentes & lingua. *A mouth.*
Oſofus, ſolidamentum corporis durum. *A bone.*
Oſtrea, conchæ ſpecies. *An Oſter.*
Ovum, *An eggs.*
P
Paciſcor, pactum facio, convenio. *To make a bargain, to fall to an accord, ſometimes to promiſe.*
Palleo, parum albo. *To be pale.*
Pampinus, vitis ramus. *A vine-branch.*
Pando, aperio, patefacio: *to open.*
Pango, paciſcor, cano, jungo, plango, ſigo. *To bargain, to ſing, to joine, to naille, to faſten.*
Panis, quo paſcitur. *Bread.*
Panther, & Panthera, animal quoddam pardo ſimile. *A certain beaſt.*
Papaver, genus herbz ſoporiferum. *Poppie.*
Papyrus, charta quæ utimur in litteris ſcribendis. *A certain fort of reſh, growing in the marſhes of Egypt, ſometimes high, whereof they made a kinde of paper now called Papyrus, whereof our paper now is called likewiſe.*
Paradiſus, locus ameniſſimus. *A place of pleaſure.*
Pateo, abſiſto ab actione. *To ſpare.*
Patens, pater aut mater, avus aut avia. *A father or mother*

INTERPRETATIO.

ibet, a grandaibet or grand-
number.
Pareo, obedio. *To obey.*
Pario, prolem produco. *To bring forth.*
Parusius, mons in Phocide duos
verices habens. *An hill in Phocia, a country of Greece.*
Partio, divido, & quasi partes
facio. *To part, & divide.*
Parturio, capio, aut conor pa-
rere. *To be so ward labour.*
Pasco, nutrio. *To feed, so nourish.*
Pascor, nutrior, alor. *To be fed.*
Pasfer, avis salacissima. *A spar-
row.*
Pateo, apertus sum. *To be open.*
Patior, sustineo, tolero. *To suf-
fer, or to abide.*
Patro, aliquid mali committo.
To commit some evil.
Patrueles, patrum filii. *Bro-
thers children.*
Pavco, timeo. *To fear.*
Pecken, instrumentum texturum,
& dentatum. *A comb, or a
weavers flay.*
Pecto, orno capillos. *To comb
the hair.*
Pectus, endis, oris, omne animal
quod sub hominis imperio
pabulo terræ pascitur. *All cat-
tles.*
Pedes, qui pedibus incedit. *A
footman.*
Pedo, ventris crepitum facio.
To fart.
Pelagus, mare. *The sea.*
Pellex, mulier impudica. *An har-
lot.*
Pello, eicio, removeo. *To drive
or put away.*
Penates, dii domestici, quod
pates nos nati sunt. *Household
gods.*
Pendco, suspensus sum. *To be
hanged.*
Pendo, suspendo, vel pondero,
etimo. *To hang, so weigh, so
prize.*
Penis, cauda. *A tale, and at
the last it was taken for a mans
yard.*
Pennis vel penum, omne escu-
lentum, poculentum, quo ho-
mines vescuntur. *All mannes*

Of vittuals.
Perago, perficio. *To finish, and
so perfect business.*
Percurio, serio. *To smite.*
Perdix, avis nota. *A partridge.*
Perdo, amitto. *To lose.*
Perduellia, hostis. *An enemy in
the warre.*
Perjanus, civitas insignis Afrix
in ditione Trojanorum. *The
city of the Trojans, otherwise
called Ilium, or Ilion.*
Pergo, in re procedo, abeo. *To
go forward.*
Perlego, totum lego. *W/holly and
thoroughly to read.*
Permiso, permissione, cum ne-
mo adversatur. *By sufferance,
with leave and license.*
Perpetior, multum cum labore
ac dolore patior. *Thoroughly to
beate or suffer.*
Perplaceo, valde placeo. *To
please very much, or thoroughly
to please.*
Perpis, orientalis regio. *The
country of Persia.*
Pes, ima pars corporis quæ gra-
dimur. *A foot.*
Peto, oro, obsecro, volo. *To ask*
Phalergæ, ornaamenta equorum.
Horse-trappings.
Pharus, turris altissima in por-
tu, quæ lucet navigantibus. *A
watch-tower.*
Phaelus, navicula velox & ob-
longa. *A brigantine.*
Philetis, nomen malicis. *A
womans name.*
Phoenix, avis in oriente, à phœ-
nice pennarum colore dicta,
toto orbe celeberrima; in A-
rabia nascens aquilæ magnitu-
dine. *Phoenix, the bird.*
Phryx, vir Phrygiæ. *A Trojan.*
Pietas, pius cultus, Godliness.
Piger, dolet, seu molestum est.
To irk.
Pingo, formam alicujus rei du-
ctis lincis repræsentio. *To
paint.*
Pinto, rundo, panem conficio.
*To smite with the beak, so
beat in a mortar, as once they
did their grain, and thereof is
bake.*
Pinus, arbor est piceæ generis,

nuces ferens omnium maxi-
mas, quas Latini Pinæas vo-
cant. *A Pine-tree.*
Piper, herba. *Pepper.*
Plicia, animal quod continuè
sub aquis degit. *A fish.*
Pix, resina ex arboribus fluens.
Pitch.
Placeo, gratus sum. *To please.*
Plagæ, retia parvola ad capien-
das teras. *Hunting nets, or
wide meshed nets to take
beasts.*
Plaudo, manibus percutio, ac
gestu læticiam indico. *To
clap hands for joy.*
Plebs, vel plebes, idem quod
vulgus. *The common people.*
Plecto, supplicio afficio, punio,
serio. *To punish, so beat.*
Pleo, plentum facio. *To fill.*
Plico, contraho, & rugas facio.
To fold, or to plait.
Pluo, aquam demitto. *To rain.*
Plus, vox incrementi. *More.*
Polleo, possum, valeo. *To be
able, to be of power, and some-
time it is taken for to passe, or
to be better, or more profi-
table.*
Pono, colloco, confitino. *To set,
or to put.*
Pons, asser, vel quodvis aliud
per quod super aquas trans-
iunt. *A bridge.*
Pontus, mare. *The sea.*
Porticus, ampla domus, pro-
pter repentinos imbres de-
ambulationis gratiæ adifica-
ta. *A gallerie, or an ambula-
torie.*
Posce, peto. *To ask, so requira.*
Postis, laus portæ sive januæ.
A post.
Poto, bibo. *To drink.*
Præcordia, quæ extra separat
ab inferiore viscerum parte.
The midriff.
Præcurro, antecurro, sive citè
anteo. *To runne before.*
Prælego, analego, ut solent
præceptores suis discipulis. *To
be an Interpreter, or a Reader,
and sometimes to cut, or to
saye by.*
Præminco, præcello. *To excell
others.*

NOMINUM ET VERBORUM

Pezussete, nomen urbis. A *town in Jaelie*.

Pras, sponsor qui se obligat, id est, fideiussor in lite munitur. A *surety*.

Præses, qui vel quæ præfideat. *He or she that superintendeth*.

Præsul, qui vel quæ præest. *Idem*.

Prandeo, prandium sumo, vel ante prandium cibum sumo. *To dine*.

Precis, precationis, obsecrationis. *Of prayer, of petition*.

Premo. To press, to be against, and to vex, to pursue, and to be hard at hand with, to drive, to hide, to expell, to slay, to despoile, to kill, &c.

Prænitæ præmi fructus ex agro percepti, qui Deo offeruntur.

First fruits of a mans grounds, or the firstlings of any other thing.

Princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *The prince, or princeps*.

Problema, propositio interrogationem annexam habens. *A demand*.

Prodo, manifesto. *To betray, to make manifest*.

Proficiscor, eo aliò. *To go forth*.

Proluo, malum sive multo tempore lavo. *To all to wash*.

Promineo, precul appareo. *To hang out in sight*.

Promo, profero, eloquor. *To set abroad, or to utter*.

Promptu, paratè, sine mora. *With readiness, or speed*.

Psallo, eam instrumento musico. *To sing, or to play on an instrument*.

Puber, vel pubes, propriè lanugo, quæ maribus decimo quarto anno, feminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. *Ripeness of age*.

Pudet, pudore afficitur. *Is ashamed*.

Puerasco, exactâ infantia pueritiam ingroho. *To way a child*.

Pugil, qui vel quæ pugnandi artem novit. A *champion, man or warrior*.

Pulvis & pulver. *Dust*. *No-*

tum est.

Pumex, lapis cavernosus. A *Pumish stone*.

Punctus & punctum, minima individuæque lineæ pars. A *prick, or a point, a little center*.

Pungo, stimulo, morum ac aculeis fingo. *To prick, or sting*.

Pus, sanies, & quicunque humor in putredinem versus. *Matter or core*.

Python, serpens, è putredine natus. A *serpent*.

Quæro, investigo, Interrogo. *To seek for, to search*. **Quæcio**, moveo, concutio. *To shake*.

Quercus. An oak.

Queror, lamentor. *To complain and lament*.

Qui. *The which*.

Quies, vacatio à labore, aut cessatio à quovis opere. *Rest, is appetams to the body, tranquillitas unto the mind*.

Quilibet. Every one, or whosoever you will.

Quinisco, caput inclino, moveo, *To hang the head*.

Quisquiliæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus, siccatorum foliorum, aut florum minutim decidit. *Things of no weight, things not worthy regard, or chippings*.

Quot. *How many*.

Rabula, homo facilis. A *hewler, or a smelter in the law*.

Rado, cuncto vel quavis re acutè decerpo. *To shave*.

Ramex, ruptura & distentio intestinorum. *Burlesse*.

Rapio, per vim traho, aufero. *To snatch away*.

Rastrum, instrumentum dentatum, quo utimur in scenificio ad corradendum scenam. A *rake*.

Raucio, raucus summo be boars

Recido, retrò sive iterum in eadem cado. *To fall backward or to fall into the same again*.

Recreator, rursus in mentem revoco. *To call to minde again*.

Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *To render, or to restore*.

Redoleo, odorem alicujus rei refero, vel multum oleo. *To bear the favour of a thing, or to favour strongly, and by metaphor, to resemble, and to taste of*.

Refringo, iterum frango. *To break open*.

Rego, gubernor. *To rule, or to govern*.

Relego, rursus lego. *To read again*.

Reminiscor, recorder, memini. *To remember*.

Ren, viscus quoddam. *The kidney*.

Renno, refuto, rejicio. *To refuse*.

Reor, arbitror, puto, *To suppose*.

Repango, dissolvo, rejuugo. *To unloose, to disjoin*.

Reperio, invenio. *To finde*.

Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses provincie à provincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expulavit. *Of bribery and pillage, or of extortion*.

Replico, dissolvo. *To unfold*.

Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *To prick again*.

Res, omnia sive corporalia, sive incorporalia comprehendit. *A thing*.

Rescio, rursus percipio. *To know again*.

Respo, repudiò, sperno. *To refuse*.

Restis, funis vel lorum. A *rope or a with*.

Resulto, resilio, revertor, in contrarium fallo. *To rebound*.

Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. A *net*.

Rex, nota est significatio. A *king*.

Rideo, cachinno. *To laugh*.

Ringo, os torqueo ut canes. *To make an evil favoured face like a snarling dog, & to vex*.

Robur, species quercus durissimæ. An oak.

Rodeo, merdeo, comedo. *To gnaw*.

Roma, urbs Italiz quondam à passeribus condita, olim gra-

INTERPRETATIO.

Uini domini, cum floreret, quarta & postrema Monarchia. *Rome.*

Ros, humor qui sereno tempore caelo fluit. *A dew.*

Roftra, templum seu forum iudiciale ante curiam Hostilium, in quo erat pulpitum, ex quo concionari solebant. *The place where matters are decreed.*

Rudens, funis nauticus. *A cable.*

Rudo, gravior sono, ut ahus.

To cry like an ass.

Rumpo, frango. *To break.*

Ruo, cado. *To fall.*

Rus locus extra urbem, ubi agri sunt & villae. *The country.*

S

Sacer, quod venerabile. *Holy.*

Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia facienda. *A Priest, or Nun.*

Sacro, deo dedico, sacrum facio. *To dedicate.*

Sal, quo unum in cibis condisendis. *Salt.*

Salio, salto. *To leap, or to leap as brist beasts do when the male covereth the female.*

Sallo, sale condio, ac conspergo. *To salt, to powder, or to season with salt.*

Salto, To leap, or to dance.

Salum, mare, à sapore salis. *The sea.*

Salus, incolunitas. *Health.*

Sammis, nomen gentis. *A Samnite.*

Sancio, firmo, & propriè effusosanguine per hostiæ immolationem *To make sure, and so establish.*

Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Blond.*

Sapphirus, pretiosus lapis. *A Sapphire.*

Sapientia, rerum divinarum atque humanarum scientia. *Wisdom.*

Sapio, saporem habeo. *To have a taste.*

Sarcio, purgo, reficio, integrum facio. *To patch and amend.*

Sardonix, A certum precium fons.

Satago, facis ago, labore, sollicitum. *To do endeavour.*

Satrapas, princeps. *A prince.*

Scabo, frico. *To scratch, or rub.*

Scalpo, sculpo, & fodio unguibus ac manibus. *To claw, or to scratch.*

Scando, in altum tendo. *To climb.*

Scindo, seco, fundo. *To cut, or to divide.*

Scio, To know

Scobis & scobs, est id quod ab aliqua materia decidit per ferram, terebram, aut limam. *Dust.*

Scriba, qui literas, vel gesta, vel tabellas, & similia scribit alterius nomine. *A scribe, or notarie.*

Scribo, literas formo. *To write*

Scrobs, fossa, aut puteus. *A ditch or a pit.*

Scurra, qui rillum ab auditoribus capiat, non habita ratione verecundiae aut dignitatis. *A scoffer, a jester, or a parasite.*

Secerno, abjingo, separo. *To divide, to separate.*

Seco, divido. *To cut.*

Sedeo, quiesco. *To sit.*

Seges, frumentum in spicis. *Corn yet standing.*

Selego, seorsum colligo. *To gather apart.*

Semis, id est, semlas, sex unciae, dimidium assis. *Half a pound, or the half of any whole sum.*

Senecta, vel senectus, senium, ætas. *Old age.*

Senex, senio confectus. *An old man.*

Senio, quod sex puncta continet. *The five points.*

Senium, idem quod senecta.

Sensus, & sensum, organum sentiendi, & quod mente concipitur. *Any of the five wits, called the senses; or that which the mind conceiveth, called the meaning.*

Sentio, aliquo sensu percipio, pro intelligo ponitur. *To perceive by some sense, or to understand.*

Sentis, spina. *A thorn.*

Sepelio, defunctum terrâ condo. *To bury.*

Sepio, obstruo, circumdo, munio. *To compass, to hedge.*

Seps, serpens parvus. *A little serpent, after whose stroke the members do rot.*

Sequor, aduentem subsequar, To follow.

Sermo, loquela. *Speech.*

Serpopulus Afæ, One of a certain people in Asia called Seres.

Sero, semino, planto. *To sow, or plant, or to graft; and sometime by translation to beget.*

Serere bella, serere certamina, id est, movere lites & pagnas.

Serpens angnis, A dragon, or serpent, or a snake.

Sibilus, est quidam stridor oris per angustam spiritus emissionem, inter dentes seic. *An hissing.*

Sido, descendo ad sedendum. *To sit, or to lie down.*

Siler, arbor quam vulgè salicem vocant. *An Osier: with the difference Montanum, it signifies a simple that the apothecaries do use, in latine called Seceli Masiliense.*

Silex, lapis durissimus, unde ignis excutitur. *A flint stone.*

Sinapis, & sinapi, herba est semen ferens taurâ acrimoniâ, ut lachrymas cieat comedenti. *Scemie, mustard.*

Sindon, velum subtilissimum. *Fine lincloth, lawn.*

Singultio, gravior rufio, & singultum emitto. *To sob.*

Sino, permitto. *To suffer.*

Sinus & sinui, genus vasis sinuosi. *A bowl or dish to drink wine or milk in.*

Siren, monstrum maris. *A Mermaid.*

Sifer, herba cuius radix præcipue est in usu. *A Parsenp.*

Sisto, stare facio. *To stand before.*

Sitis, desiderium potionis. *Thirst.*

Soboles, succisio. *An offspring.*

Socrus, uxoris vel mariti mater. *A mother in law.*

NOMINUM ET VERBORUM

Sodalis, ejusdem fortis socius.

A fellow.

Sol, qui Phœbeus dicitur. *The sunne.*

Soleo, suetus sum. *To be wont.*

Solum, stella regia, in qua reges jus dicentes sedebant. *A throne, or chaire of estate.*

Solve, quod ligarum erat dissolvo, ac enodo. *To loose.*

Somnus, sopor, quies. *Sleep.*

Sono, sonum facio. *To sound.*

Sorbeo, deplurio quicquam molle. *To sup.*

Soror, notum est. *A sister.*

Sparge, late projicio, ac passim jacto. *To spinkle, or sprinkle.*

Species, effigies, aromata, genus, visio. *A forme, spice, the kinde of a thing, or an appearance.*

Specio, video. *To see.*

Specus, spelunca, unde spectare licet. *A denne to wait a prey.*

Sperao, despicio, contemno. *To despise.*

Spintus, agrestium prunorum arbor. *A sloe-tree.*

Splen, lien, victus quoddam. *The milke.*

Spondeo, sponte promitto. *To promise, and sometime to bestow.*

Sponsalia, promissio five stipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing, with conditions taken.*

Spontis, naturæ & ingenii proprii. *Of nature and own disposition.*

Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to set up, sometime to decree and appoint; sometime to dedicate, and set before.*

Sterno, projicio in terram. *To throw down, or to spread.*

Sterto, dormio, & somnum altum dormiendo capio. *To sleep till we snore.*

Stips & stipis, pecuniarum genus, quod per capita colligere solent. *A money gathered by the peck, for the use of the goats, or for the poore: and therefore it signifies also a re-*

ward, or a profit.

Stirps, origo, progenies, soboles. *A flock, a tribe, a descent, and sometime it is the bodie of a tree. Idem quod truncus.*

Sto, erectus sum, vel maneo. *To stand.*

Strepo, sonum facio. *To make a noise.*

Strido, strepitum edo. *To make a noise, a whissing, or a creaking.*

Striden, facio fridorem, sonum violentum. *To make a great noise, or to gnash with teeth. It is applied also to wheelles, to doore-hooks, to serpents, to the sea, and such other things.*

Stringo, premo, arcto. *To make strait, to pull, sometime to strike.*

Struo, buildo, to pile up, and sometime to endeavour, and to go about, or to set in way.

Stulticia, imprudentia, soliditas. *Foolishnesse.*

Suadeo, hortor ad id quod intendendo. *To counsel.*

Suber, genus ligni. quod nautis utile est, ut supernatent retia. *A cork-tree.*

Sublego, furto aliquid surripio. *Privily to steal away.*

Suboleo, leviter oleo, five odoratus sensu leviter percipio. *To savour or to smell a thing a little, and by translation to be espied, and to be smelled out.*

Suesco, solco. *To be accustomed.*

Suifero, sustineo, patior. *To sustain or abide.*

Sugo, spiritu attraho succum. *To suck.*

Sulmo, oppidum in Brutis. *A town.*

Sum. *To be.*

Sumo, multum & penè nihil mihi. *To take.*

Supellex, res domestica. *Household-stuffe.*

Suppetit, auxilium, subsidium, *Aid, help, succour.*

Supplico, humiliter, & cum reverentia precor. *To intreat.*

Surge, erigo me. *To arise, sometime to spring, or to grow, to increase. It is also to arise by little and little, as things do in building.*

Sus, animal fœdum. *A boare, sow, or hog.*

Synodus, conventus. *A council congregate.*

T

Taceo, filio, non loquor. *To keep silence.*

Tædet, pertæsum est, displicet. *It irketh, or weariseth.*

Tenarus, locus umbrosus in radice Maleæ promontorii Laconiz juxta Spartam civitatem, in quo quia blatus magnus est, & strepitus quasi progredientium sentitur, dixerunt veteres per hunc esse descensum ad inferos. *A promontory in Laconia, wherein is an entrance to go down to hell.*

Tagus, fluvius Lusitaniz habens arenas aureas. *A certain river in Portugal.*

Talio, vindicta, hostimentum. *Avengement, or like for like.*

Talpa, animal caprum oculis, muri simile. *A mole or wase.*

Tango, percuto. *To touch.*

Tantumdem, æquè tantum. *As much.*

Tapes, vel tapetum, vel tapete, id est, panni depicti tegimen mirè pictum variis coloribus. *A carpet, or a cloth of arras.*

Tartarus, demissio inferni locus. *Hell.*

Taygetus, mons in Laconide Baccho sacer, sub quo Sparta & Amicla. *An hill in Laconia, where Sparta and Amicla the cities do stand.*

Teges, vile stragulum, matrascripia. *A mat.*

Temno, sperno. *To despise.*

Tempe, pulcherrimus ager in Thessalia quem Peneus alluit. *A very faire field in Thessalia, most pleasant to behold, and therefore appetitively*

unc

INTERPRETATIO.

lastly it may be used for a place of delight, as Paradise and Elifium are. There's also Tempe in Boeotia, called Teumessia Tempe: another in Sicily, named for difference Helorix; the first is called Thessalia Tempe.

Tendo, expando. *To stretch, or bend.*

Teneo, apprehendo. *To hold.*

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum sum. *To be warm.*

Tepesco, tepidus fio. *To wax hot*
Ternio, numerum ternarius. *The number of three.*

Tero, comminus, confuso, tundo. *To wear by diminishing.*

Tetqua, loca, edita, aspera.

Testis, qui vel quæ testimonium profert. *A witness, man or woman.*

Teucrus, Tencer, nomen proprium Trojanorum regis. *A name of a certain king of Troy.*

Texo, telam struo ac paro. *To weave.*

Thebe, nomen quarundam urbium. *The name of a city in Egypt, and of another in Boeotia; you shall find also in anthony's Thebe and Theba.*

Therma, loca aquas habentia, aut naturæ sponte calentes, aut fornice calefactas, fundendi lavandive usus servata. *Hos baths.*

Thorax, pectus, & pectoris munimentum. *The breast, and breast-plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *A Thracian*
Thus, incensum libamen quo Deum veneramur, aliquando ipsa arbor. *Frankincense, and the tree.*

Tignus, tignum, trabs quæ varie disposita domus extruitur. *A rafter.*

Tigris, animal velocissimum & truculentum. *A Tiger.*

Timeo, metuo. *To fear.*

Timeor, metutor. *To be feared.*

Tiubo, linguâ vel pedibus vacillo. *To stumble or stammer.*

Tollos, elevo, sublevo. *To lift up, to bring up as children are by nursing, or else to stay, or take away.*

Tondeo, crines vellamam loco forscipe. *To clip or shear.*

Tonitrus, & tonitru, nubes ictæ seu potius disruptæ sonus. *Thunder.*

Tono, valde sono, ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus sum & remissus. *To be sluggish & weak.*

Torqueo. *To wrench, to twist, to wind or turn about, to govern, to spinne, to vex and trouble, to whirl, &c.*

Torquis, circulus aureus colligæ ornamentum. *A chain to adorn the neck.*

Torrent, fluvius per pleviam collectus. *A lake without spring, begun by rain.*

Torreo, aro, asso. *To roast.*

Tortis, lignum ardens vel adustum. *A fire-brand.*

Tot. *So many, or many.*

Tracto, traho vel sursum traho. *To pull and to draw up, or to handle by faire or faine means.*

Trado, in potestatem alterius transfero. *To deliver unto another.*

Trabo, vi ad me rapio ac duco. *To draw.*

Translego, legendo transcurro ac perlego. *To read over.*

Tremo, commoveor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus, progenies. *A kindred.*

Trice, capilli pedibus pullorum gallinaceorum involati. *Less or stays, or hindrances of that, that chickens so used could but avail go.*

Tripteton, nomen quod tribus quibuscunque casibus inflectitur. *A noun declined with three cases.*

Tros, romen viri. *A Trojan.*

Trudo, manibus pedibusve impello. *To thrust.*

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum à tumendo, & priore longâ, terræ callus,

A swelling in any thing a mushroom, or that whereof the pulch is.

Tucor, defendo. *To defend.*

Tuor, video. *To see.*

Tundo, decutio, pulso. *To beat, or to knock.*

Tulsis, vehemens spiritus eruptio, ex qua meatum suum obstruunt exenterare conantia. *The cough.*

Tybris, fluvius Italiæ. *Tyber.*

Tybur, oppidum Italiæ.

V. *Ado, eo. To go.*
Valeo, possum, validus ac sanus sum. *To be in good health, or to be able.*

Valvæ, sunt fores geminas habentes partes in se coeuntes. *A two leaved door.*

Vannus. *A vane to winnow corn with.*

Vas vadis, vadimonium. *A surety in a matter of debts.*

Vas vasis, instrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *A vessel.*

Vates, Poeta, & qui futura prædicat. *A prophet, or a propheteſse.*

Uber. *The adjective signifies plentiful, abundant, copious; the substantive signifies a pap, or a dug, or an udder, and sometime it is found for plentifulness: as, Uber agri, for Fertility of agri.*

Vectis, instrumentum quo clauditor ostium. *A door-barre.*

Veho, navi, plausiro, quadrupede porto. *To carry.*

Vello, traho, extirpo. *To pull, or to pluck up.*

Vendo, veniendo alieno. *To sell.*

Veneo, vendo. *To be sold.*

Venio, ad aliquem accedo. *To come.*

Venter, qui à pectore ad pubem terminatur. *A belly.*

Vetus, deus amoris & venustatis. *The goddess of love and beauty.*

Ver, anni pars temperator. *The spring time.*

Verber, instrumentum longum verberandi. *Any thing that*

NOMINUM ET VERBORUM, &c.

<i>the beat wisball, a red, whip, wand, or other. It signifiesb also the stripe.</i>	<i>terchange when turns be.</i>	<i>Vivo, vitam ago. To live.</i>
<i>Verberis, hoc non videtur desicere ullo casu. vide Verber.</i>	<i>Video, oculis intueor. To see.</i>	<i>Ulciscor, vindico. To avenge.</i>
<i>Vergo, tendo, declino. To bend, to go, or to incline some way.</i>	<i>Vieo, ligo, seu inflecto. To binde or to bowe, thereof Victores be called Caspers, qui vasa vi-naria reliquant.</i>	<i>Unguis, durities digitorum, tam in avibus exsertisque bestiis, quam in homine. A nail or hoof, and a talens.</i>
<i>Vermis à vertendo, quia sese torquendo repit. A worm.</i>	<i>Vigil, qui vel quæ vigilat. A watcher, man or woman.</i>	<i>Vocito, frequenter voco. Often to call.</i>
<i>Verna, ex ancilla domi natus servus. A bond man, born of a bond woman at home. It is used adjectively for that that is domesticall or not strange, as vinum, verus.</i>	<i>Vincio, ligo. To binde.</i>	<i>Volo, as. To flie, or to go apace as Navis volat: Fama volat: But volo, vis, à to will, or to be willing.</i>
<i>Verres, porcas non castratus. A hogge.</i>	<i>Vincio, supero. To overcome.</i>	<i>Volvo, verto. To rowle.</i>
<i>Verto, purgo, traho. To sweep.</i>	<i>Vindex, qui vel quæ vindicat. An avenger, man or woman.</i>	<i>Vomis, vel vomer, nomen habet quod terram vomat. The plough-share.</i>
<i>Verto, muto, volvo. To turn, or to change.</i>	<i>Vir, notum est. A man.</i>	<i>Vomo, per os ejicio. To vomit, or to parbreak.</i>
<i>Vervex, mās inter oves, cui ad-empti sunt testiculi. A Weas-ther.</i>	<i>Virgilius, Poeta. A Poets name.</i>	<i>Urgeo, premo; compello. To shrow.</i>
<i>Veskor, usq; cibo, & pascio. To eat.</i>	<i>Virgo, quæ non est passavirum. A virgin.</i>	<i>Uro, ardere aut frigore, non nunquam aliâ vi lædo. To burn, and by translation to hurt, or to grieve.</i>
<i>Vesper, idem quod Hesperus. It is called also Vesperugo, & it is taken for the evening tide.</i>	<i>Virtus, ars rectè benèq; viven-di. Virtus, or great power.</i>	<i>Utor, usum rei habeo. To use.</i>
<i>Veto, prohibeo. To forbid.</i>	<i>Virus, venenum, & gravis odor. Poison, or stench.</i>	<i>Vulgus, multitudo ignobilis. The base and common people.</i>
<i>Vicini, vicinitudine. An in-</i>	<i>Vis, virtus, robur, fortitudo, na-tura, violentia. Strength, power, nature, violence.</i>	<i>Vulpes, animal astutum. A Fox, ora Fixon.</i>
	<i>Viscum, vel viscus, id est, glutinam ad aucupium. Birdlime.</i>	<i>Uxor, viri conjux. A wife.</i>
	<i>Viso, eo ad videndum. To go to see.</i>	
	<i>Vitrum, materia translucida quæ ex arena & cinere fit. Glasse.</i>	

Finis interpretationis omnium Nominum & Verborum Grammatices REGIÆ.

g Magister discipulos ad studia literarum
cohortans.

VOs ad se pueri primis invitat ab annis,
Atque suâ Christus voce venire jubet;
Pramiâque ostendit vobis venientibus ampla,
Sic vos, ô pueri, curat amâtkue Deu.
Vos igitur latè properate, occurrîte Christo,
Prima sit hac Christum noscere cura Deum.
Sed tamen ut Dominum possis cognoscere Christum,
Ingenuas artes discito parve puer:
Hoc illi gratum officium est, hoc gaudet honore;
Infantum fieri notior ore cupit.
Quare nobiscum studium ad commune venite,
Ad Christum monstrat nam schola nostra viam.

Puer ante lectionem.

ÆTerno soboles amata Patri,
Quem vox æthere missa mandat unum
Audiri que, colique, Christie, qui nos
Ad te voce jubes venire blandâ,
Affirmans pueros Deo placere;
Da sanctum mihi Spiritum, magistro
Ut monstrante, viam ingredi, Redemptor,
Ad te quâ liceat venire, possim:
Da cum moribus artibusque honestis
Sacri dogmata puriora verbi

Addiscam;

*Addiscam: sapientiâque & annis
Ut crescens, tibi plurimos & ipse
Olim adducere, quæ facit beatos
Doctrinâque alios docere possim.
Hæc est summa mei caputque voti;
Quod ratum jubeas ut esse, per te
Ipsum, Christe, rogo, tuumque Nomen,
Æterno soboles amata Patri.*

Puer orans ante cibum.

*C*onditor & rector magni Pater optime mundi,
Hæc ades, & donis auxiliare tuis.
Nate Deo, nostra reparator Christe salutis,
Ut cibus, ut positus fac bene potus alat.
Et tu sancte comes, dux solatorque piorum
Spiritus, huic mensa mitis adesse velis.
Corpora sic rectè pascuntur nostra, nihilque
Languida sic poterit ledere membra mali.

Post cibum.

*C*orpora qui solito satiasti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet:
Pasce tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Nostrâque cœlesti nectare corda riga:
Quo pariter membris, pariter quoque mente refectis,
Usque tuâ liceat nos bonitatè fini;
Tandem etiam placido vectos super æthera cursu,
Inter felices astra tenere choros.

Oratio

Oratio Matutina.

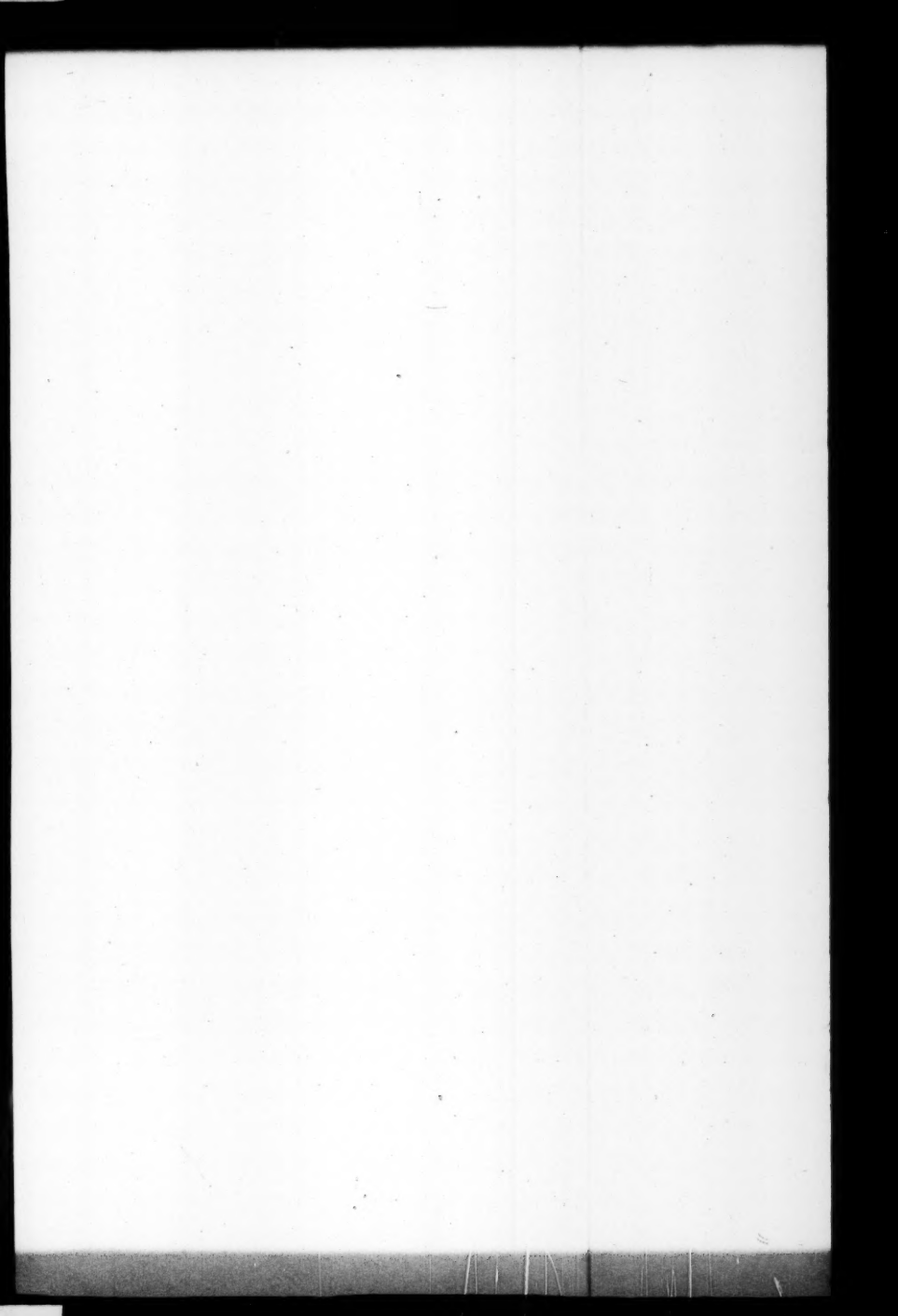
Christe, Dei aeterni soboles aeterna parentis,
Ex illibata Virgine natus homo:
Morte tuâ qui devicta de morte triumphas,
Et peccata tuo sanguine nostra lavas:
Ab, vitam largire piis sine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt.
O da peccati tangat mea pectora sensus,
Delicti ut pigeat, poeniteâtque mei:
Utque petens veniam credam tibi vera professo,
Et studium de te pendeat omne meum:
Te solum venerer, tibi discam fidere soli,
Unicum & agnoscam te Dominum atque Deum:
Neve tuo à cultu vesana mente recedam,
Resque prior mihi sit nomine nulla tuo:
Nec me quicquam in vita aut in noce separet abs te;
Sed semper famulus sim maneamque tuus.

A M E N.

*Sine coronatur nobile semper
opus. &
Dimidium facti qui bene capit
habet. &
aut cit*

Mr. McGo. & Game.

A / ~~LE. 22. 107~~

Short Introduction
OF
GRAMMAR
GENERALLY
TO BE USED:

Compiled and set forth
for the bringing up of all
those that intend to attain
to the knowledge of the
Latine tongue.

Printed by the Printers
to the University of
CAMBRIDGE.

Ann. Dom. MDCXXIIII.

Præpositiones Ablativum regentes.

- A. Terent. *A me nulla vis orta est injuria.*
 Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimius; *Ab illo ex-
 pectes; alteri quod feceris.*
 Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficentia accipere,
 cum opus est, gaudeas.*
 Absque. Terent. *Absque eo esset. Absque provincia misere-
 bratur.*
 Cum. Mimius; *Dammum appellandum est, cum male fami-
 clam. Clam patre. Et Plautus; clam patrem.* (Lucius)
 Coram. *Coram Senatu res acta est.*
 De. *Sophiste rixantur de lana caprina.*
 E. *Qui falsum testimonium dixisse convictus erat, e sacro
 Tarpeio defecit.*
 Ex. *Ex malis moribus bonæ leges natæ sunt.*
 Pro. Mimius; *Conres facundus in viâ pro vehiculo est.*
 Præ. Terent. *Hæc aliquid præ manu dederis.*
 Sine. Idem; *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*
 Tenus. Virg. — *capuloque tenus ferrum impulit ira.*

Præpositiones utrique casui servientes.

Hæc quatuor utrumque casum exigunt, sed diversâ fere
 significatione;

In. Terent. *In tempore venit, quod ornatum verum est
 præmia: sine motu.*

Ovidius; *Inq. domos superas scandere cura fuit: motum
 quodammodo innuit.*

Sub. Virg. *Sub lucem exportant casatib: i. paulo ante
 lucem.* Idem; — *vasto vidisse sub anro.*

Super. Virg. *Super ripas Tyberis. Fronde super vituli.*

Subter. *Subter terram.* Virg. *Densa subter testudine cassi.*

Sunt & Præpositiones, quæ nulliquam extra compo-
 sitionem inveniuntur: nimirum,

Præpositio-
 nes nunquam
 extra com-
 positionem
 repetz.

Am.	} ut	Ambio:	} } Re,	} Recipio:		
Di.		Diduco:			Se,	Sepono:
Dis.		Disfratio.			Con,	Consono.

Con

Cum vero, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit u, ut, Coagmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

Interjectio est pars orationis, quæ subincondita voce subito prorumpentem animi affectum demonstrat.

Tot autem sunt interjectionum significationes, quot animi perturbati sunt motus. Exultantis: ut, Evax, yah, Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis: ut, Heu, hoi, hei, ô, ah, Terent. *I intro, hoi! hei! Virgilius; O dolor atque decus magnum!*

Timentis: ut, Hei, atar, Terent. *Hei! vereor nè quid Andria oportet mali.*

Admirantis: ut, Pape, Ter. *Pape! nova figura oris.*

Vitantis: ut, Apage, Apagésis, Terent. *Apagésis, ego sum idolorus?*

Laudantis: ut, Euge, Mar. *Cirò, sequiter, euge, beatè.*

Vocantis: ut, Eho, oh, io, Terent. *Oh, quò vocari?*

Dèridentis: ut, Hui, Ter. *Hui! in mibi illam laudas?*

Ex improviso aliquid deprehendentis: ut, Atar, Ter. *Atar! dora verba mibi sunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh, Proh nefas! Seneca, *Oh prosperas felix!*

Imprecantis: ut, Malum, vè malum, Terent. *Quid hoc malum? infelicitasne est?*

Ridentis: ut, Ha, hix, he, Terent. *Ha, ha he, defessa jam vispera sunt te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au, Terent. *Au, nè compa-*

randus hic quidem ad illum est.

Illud hic observandum est, nomina quoque & verba

quandoque interjectionis loco poni: ut apud Virgilium,

Navibus (infandum) amissis, Cicero, *Sen amabo te, cura.*

Imò quævis orationis pars, affectum animi inconditum

significans, interjectionis vice fungitur.

Atque

Aliæ partes
sunt inter-
jectiones.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassa (quod aiunt) ætærvā tradita sunt pueris, tantisper dum ordinariis in huius operis ac pensis sub ferula defunguntur, abunde sufficere arbitramur. Quod si cui tamen allubescit quicquam his alius exactiusque peruestigare, hunc ad Grammaticorum volenda perferendaque opera relegandum censemus. Quorum cum magnus sit numerus, & quidem egregie doctores, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE

octo partium orationis.

Tque de octo quidem orationis partibus, earumque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hætenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ constructio dicitur, agemus.

Constructio
quid sit.

Est igitur Syntaxis, debita partium orationis inter se compositio connexioque, juxta rectam Grammaticæ rationem.

Ea verò est, quæ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Concordantia
Grammaticæ.

Cæterum, priusquam de partium orationis structura singulatim pertractemus, quædam in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis edisserenda.

CONCORDANTIA

Nominativi & Verbi.

Concordantia
grammatica.

Verbum personale coheret cum nominativo numero & personâ: ut,

Nunquam fera est ad bonos mores via.

Fortuna nunquam perpetua est bona.

Nominativus

Nominativus primæ vel secundæ personæ rarissimè exprimitur, nisi causâ discretionis: ut, *Vos ð damnaſti*; quasi dicat, *præterea nemo*: aut emphasis gratiâ: ut, *Terentius*, *Et tu es parvulus*, *tu parvulus ð deservis tu perimus*; quasi dicat, *præcipue*, *et præ aliis tu patronus es*. Ovidius; *Tu dominus*, *tu vir*, *tu mihi frater ð eris*.

In verbis quorundam significatio ad homines tantum pertinet, tertiæ personæ nominativus sæpe subauditur: ut, *Est, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant, & in similibus*: ut,

Terentius; *Fertur atrocia flagitia deſignasse*.

Ovid. *Tæque ferunt ire poenitusse tue*.

Non semper vox casualis est verbo nominativus, sed aliquando verbum infinitum: ut Plaut. *Mentiri non est neum*. Aliquando oratio: ut,

Ovid. *Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes*, *Emollit mores, nec finit esse feros*.

Aliquando adverbium cum genitivo: ut, *Partim virorum reciderunt in bello*, *Partim signorum sunt combusta*.

EXCEPTIO PRIMA

Verba infiniti modi pro nominativo accusativum ante se statunt: ut, *Te rediſſe incolumem gaudeo*, *Te fabulam agere volo*.

Accusativus
ante verbum
infinit.

Resolvi potest hic modus per *quod & ut*, ad hunc modum: *Quod tu rediſti incolumis gaudeo*, *Ut tu fabulam agas volo*.

Verbum inter duos nominativos diversorum numerorum positum, cum alterutro convenire potest: ut,

Terent. *Amantium ire, amoris redintegratio ð est*.

Ovid. *quid enim nisi vota supersunt?*

Idem; *Pectora percussit, pectus quoque robora fixit*.

Virgil. *nihil hic nisi carmina desunt*.

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut, *Tædet me vita*. *Pertæsum est conjugii*: de quibus suo loco.

Excepti. i.

Non enim multitudinis singulare quæ loque verbo plu-
rali jungitur: ut, *Pars habiles. Elterque delectatione*
dolens.

CONCORDANTIA

Substantivi & Adjectivi.

Secunda
concordan-
tia.

Adjectivum cum substantivo, genere, numero, &
casu consentit: ut Juvenal. *Rara avis in terris,*
niroque similis aegro.

Ad eundem modum participia & pronomina sub-
stantivis adnascuntur: ut

Ovidius; *Donec eris felix, multos numerabis amicos:*

Nallus ad amissos ibit amicus opes.

Seneca; *Non hoc primum pectora vulnus mea sensi-
runt, graviora tuli.*

Nota.

Aliquando oratio supplet locum substantivi: ut;
Audito regem Doroberniam proficisci.

CONCORDANTIA

Relativi & Antecedentis.

Tertia con-
cordantia.

Relativum cum antecedente concordat genere, nu-
mero, & persona: ut, — *vir bonus est quis*

Qui consilia patrum, qui leges iuraque servat.

Nec unica vox solum, sed interdum etiam oratio po-
nitur pro antecedente: ut Terent. *In tempore adven-
tenti, quod omnium rerum est primum.*

Nota.

Relativum inter duo antecedentia diversorum gen-
rum collocatum, nunc cum priore convenit: ut Vale-
rius Maximus; *Senatus assiduam stationem eo loci per-
agebat, qui voce Senatuum appellatur.*

Non procul ab eo flumine, quod Saliam vocant.

Cicero; *Propius à terra Jois flens jectus, quod*
Phaeton dicitur.

Nunc cum posteriore: ut, *Hamus ructur in angu-
lum, quod terra dicitur.*

Est locus nec incere, quod Postianum appellatur.

In coitu lune, quod interlunium vocant.

Aliquando

Aliquando relativum aliquando & nomen adjectivum respondet primitivo, quod in possessivo subintelligitur: ut Terentius, *Omnes omnia bona dicere te laudare fortunas meas, qui filium haberem tali ingenio praeditum.* Ovid. — *nostros vidisti flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interferitur inter relativum & verbum, relativum cum verbo nominativus, ut Boet. *Felix qui potuit boni fontem visere lucidum.*

Casus relativus.

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur a verbo, aut ab alia dictione, quae cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio, quod mora avaritiae abest.* Virg. *cuius munus avaro.* *Quorum optimum ego habeo.* *Cui similem non vidi.* *Quo dignum te iudicavi.* *Quo melius pectus strigis.* *Quem videndo obstupuit.* *Legi Virgilium, pra quo ceteri poetae sordent.*

Substantivorum constructio.

Omnium substantiva diversae significationis sic concurrunt, ut posterius a priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: ut Juvenal. *Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit.* *Rex pater patriae.* *Arma Achillis.* *Victor agri.*

Genitivus substantivi.

Proinde hic genitivus saepissime in adjectivum possessivum mutatur: ut, *Patris domus.* *Pateris domus.* *Heri filius.* *Herilis filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur: ut Lucide Car. *Ubi patere est.* *urbique maritus.* *Herus tibi.* *vibia pater.*

Variatio substantivi in adjectivum possessivum.

EXCEPTIO.

Excipiuntur quae in eodem casu per appositionem conneſcuntur: ut Ovid. *Effodiuntur opes irritamenta malorum.* Virg. *Ignarum fucos pecus a praesepibus arcent.*

Appositio.

Adjectivum in neutro genere absolute, hoc est, absolute substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut, *Paululum pecuniae.* *Hoc noctis.* Carul. *Non videmus in mantica, quod in terga est.*

Juvenal.

Juvenal. *Quantum quisque suis animorum servat in arca; Tantum habet & fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantum, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito: ut in hujusmodi locutionibus;

Terent. *Ubi ad Dianæ veneris, ito ad dextram. Pen- sum erat ad Vestæ: Utrobique subauditur templum.*
Virg. *Hæc toris Andromæche: subauditur uxor. Idem; Diiphobe Glauco: subauditur filia. Terent. Hæc video Byrrhiam: subaudi servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentius in ablativo, vel genitivo: ut, *Vbi nulla fide. Ovidius; Ingenni vultus puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt: ut, Cicero; *Auto- ritate tuâ nobis opus est. Gellius; Pecuniam quâ sibi ni- bil esset usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adje-
ctivè,

Opus autem adjectivè pro Necessarius quandoque poni videtur, varièque constructur: ut,

Cicero; *Dux nobis ex autor opus est.*
Idem; *Dicis nummos mihi opus esse ad apparatus trium- Terentius; Alia quæ opus sunt, para.*

Cicero; *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis, tibi pulcrum opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

GENITIVUS.

Adjectivo-
rum constru-
ctio.

Adjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam, atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt: ut,

Plinius; *Est natura hominu n^o novitatis avida.*
Vir. *Mens futuri præscia.* Idem; *Memor esto brevis.*
Ter. *Imperitos rerum, eluctos libere, in fraudem illis.*
Silius; *Non sum animi dabilis, sed devotus equi.*
Cicero; *Græcarum literarum rudis.*

Adjectiva

Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum feruntur: Verbalia ut, *a* *Aulax* *b* *ingenii*. Ovid. *Tempus* *a* *edax* *b* *rerum*. Seneca, *Virtus est* *b* *viti* *orum* *a* *fugax*. Hor. *b* *Utile* *b* *sagax*. Idem; *b* *Propositi* *a* *tenax*. Virgilius; *Tam* *b* *fati* *provi* *que* *a* *tenax*, *quam* *nuncia* *veri*. Plaut. *b* *Pecunia* *rum* *a* *petax*, &c.

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis obstricta, ealium patrum postulat. Quorum farraginem satis quidem amplam congesseerunt Linacrus & Despaüterius. Tu verò crebra lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè posita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutantur, gaudent: ut, Cicero; *Quamquam* *te*, *Marce fili*, *annum jam audientem Cratippum*, *idque Athenis*, *abundare oportet præceptis institutisque philosophia*, *propter summam* *b* *doctoris auctoritatem* *& urbis*, *quorum* *a* *alter te scientiâ augere potest*, *altera exemplis*.

a *Utrum* *b* *horum moris*, *accipe*.

Ovidius; *a* *Quisquis fuit ille* *b* *deorum*.

Terent. *An* *a* *quisquam* *b* *hominum est* *equè miser ut ego?*

Virgilius; — *b* *divum promittere* *a* *nemo Auderet*.

a *Tres* *b* *fratrum*. *a* *Quatuor* *b* *judicum*. *b* *Sapientum*

a *octavus quis fuerit*, *nondum constat*.

a *Primus* *b* *regum Romanorum fuit Romulus*.

In alio tamen sensu ablativum exigunt cum præpositione: ut, *a* *Primus* *b* *ab Hercule*. *a* *Tertius* *b* *ab Ænea*.

In alio verò sensu dativum: ut, Virgilius; — *b* *Nulli pietate* *a* *secundus*.

Usurpantur autem & cum his præpositionibus, *E*, *de*, *ex*, *inter*, *ante*: ut, Ovidius; *Est deus* *b* *è vobis* *a* *alter*. Idem; *a* *Solus* *b* *de superis*. Virgilius; *a* *Primus* *b* *inter omnes*. Idem; *a* *Primus* *ibi* *b* *ante omnes*, *magnâ comitante cateroâ*, *Laocoon ardens summa decurrit ab arce*.

Interrogativum & ejus redditivum ejusdem castis & Interrogati temporis erunt: ut, *a* *Quorum rerum nulla est satietas?* *b* *Divitiarum*. *Quid rerum nunc* *a* *geritur in Anglia?* *b* *Consulitur de religione*.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, *Ja. jum* : ut, *⁴ Cujus pecus? ⁵ Laniorum.* Aut per disionem variz syntaxicos: ut, *⁴ Furtive accusas, an hominidū? ⁵ Nitroque.*

Fallit denique, cum per possessiva, *Meus, tuus, suus, &c.* respondendum est: ut, *⁴ Cujus est hic codex? ⁵ Meus.*

Comparativa
superlati-

Comparativa & superlativa, accepta participi, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura refertur: ut, *⁵ Manuum ⁴ fortior est dextra. ⁵ Digitorum medius est ⁴ longissimus.* Accipiuntur autem participi, cum per E, ex, aut inter exponuntur: ut, *⁴ Virgilius ⁵ poetarum ⁴ doctissimus*: id est, *⁵ ex poetis, vel ⁵ inter poetar.*

Comparati-
vum con-
tradio.

Comparativa, cum exponuntur per *quā, ablativum* adsciscunt: ut Horat., *⁴ Vilius argentum est ⁵ auro, ⁵ virtutibus aartum, id est, quā aurum, quā virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessus significat: ut

Cicero, *⁵ Quanto ⁴ doctior es, ⁴ tanto te geras ⁵ submissius.*

Tanto, quanto, multo, longē, & tate, nam, utrique gradui apponuntur: ut Catul., *⁵ Tanto ⁴ pessimus omnium poeta, ⁵ Quanto tu ⁴ optimus omnium patronus.*

Erast. *Nocturnæ lucubrationes, ⁵ longē ⁴ periculosissimæ habentur. ⁴ Longē ceteris ⁴ peritior es, sed non ⁵ multo ⁴ melior tamen.* Juv. *Omne animi vitium ⁵ tanto ⁴ confectius tu se*

Crimen habet, ⁵ quanto ⁴ major, qui peccat, habetur. ⁴ Major ⁵ & ⁴ maximus ⁵ etate, ⁴ Major ⁵ & ⁴ maximus ⁵ natu.

DATIVUS.

Commodum,
incommo-
dum, &c.

Adjectiva, quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt: ut

Virgilius, *Sic ⁴ bonus ⁵ & ⁴ felixque ⁵ mihi.* Martial. *Tusca ⁴ gravius ⁵ paci, placideq; ⁴ inimica ⁵ quierit. Est ⁴ fidelestinus ⁴ oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est ⁴ contrarius ⁵ albus.* Martial. *⁴ Jucundus ⁵ amicis. ⁴ Omnibus ⁵ supplex.*

Florantius

SYNTAXIS.

79

Horatius; Si fecit ut pariter sit idoneus, utilis agro.

Hæc referuntur nomina ex Con præpositione composita: ut, Contubernalis, commilito, conservus, cognatus, &c.

Composita cum Con.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, etiam genitivo gaudent: ut

Similitudo.

Lucatius; Quem metuis, par huius erat.

Terentius; Patres æquum esse consent, non jamjam a patris illius nasces fenes, neque illarum affines esse retum, quos fert adolescentia.

Idem; Domini similis es. Aufon. Mens confecta recti.

Virgilius; Præterea regina rus falsissima de terra

Occidit ipse sua.

Communis, alienus, immunis, variis casibus servantur:

Communis, alienus, immunis, variis casibus serve.

ut Cicer. Commune animarum omnium est conjunctionis appetitus, procreandi causa. Mors omnibus communis. Hoc mihi tecum commune est.

Salust. Non aliena consilii. Sen. Alienus ambrosii.

Cicero; Non alienus a seculo stultus.

Ovid. Probi immortibus huius esse mali dubium.

Plinius; Caprificus omnibus immunis est.

Immunis ab illis malis sumus.

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehementis, aprus, interdum etiam accusativo cum præpositione adjunguntur: ut Cicero; Natus ad gloriam.

Verbalia in bilis accepta passivè, ut & participia, seu in bilis & potius participialia in dativo adjecto gaudent: ut

Martial. O mihi post nullor Juli memorande sodales!

Statius; nulli penetrabilis astro Lucus erat.

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subicitur adjectivis in accusativo: ut, Gnomon septem pedes longus, umbra non amplius quatuor pedes longam reddit.

Magnitudo mensura.

Interdum & in ablativo: ut

Columella; Fons latus pedibus tribus, altus viginti.

Interdum

Interdum etiam & genitivo ut, Columel. *In mor-
bori areat. latas^b pedum dentem, longas^b pedum qui-
quagenum facito.*

ABLATIVUS.

Copia & in-
opia.

Adjectiva quæ ad copiam egestatemve pertinent, in-
terdum ablativo, interdum & genitivo gaudent: ut
Plautus; *Amor &^b melle & felle est. fecundissimum.*
Horat. *Dives^b agris, dives positus in favore^b nummi.*
Virgilius; *At fesse multa referunt se nocte minores.*
Crura^b thymo^a plena.

Idem; *Quæ regio in terris nostri non^a plena^b laboris.*

Idem; *Dives^b opum, dives pictis^b vestis, & auri.*

Perfilius; *O curvæ in terras anime, &^b cælestium inanes.*

Expers^b fraudis. Gratiâ^a beatus.

Nomina diversitatis ablativum sibi cum præpositione
subiungunt: ut, Virgilius; *Alter^b ab illo. Aliud^b ab hoc.*
Diversus^b ab isto.

Nonnunquam etiam dativum: ut, *Huic^b diver sum.*

Causa.

Adjectiva regunt ablativum significantem causam:
ut, *Pallidus^b irâ. Incurvus^b senectute. Livida^b armis.*
brachia. Trepidus^b morte futura.

Modus rei.

Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo:
ut, *Facies miris^b modis. pallida^b. Nomine^a. Gram-
maticus^b. re^a barbarus.*

Cicer. *Sum tibi^b naturâ^a parens, præceptor^b consilii.*

Virgilius; *Trojanus^b origine Caesar. Spe^a dives.*

re^a pauper. Syrus^b natione.

Dignus, &c.

Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extor-
ris, auferendi calum adjectum volunt: ut,

Ter. *Dignus^b odio. Qui filium haberem tali^b ingenio.*

præditum. Virg. Atq;^b oculis^a capri fodere cubilia talpe.

Idem; *Sorte tuâ^a contentus abi.*

Horat. nonnulli genitivum interdum vendicant: ut,

Ovidius; *Militia est^b operis a tera^a digna tui.*

Virgil. *Descendam magnorum baudquaquam^a indignus.*

overum.

Pronominum Constructio.

MEI, tuus, tuos, vestri, genitivi primitivorum, po. Primitiva.
 Mutatur eum passio significatur: ut,
ignis de desiderio tui. (b. nostri.)

Ovid. *Parasque tui latitat corpore clausa meo.* Imago
 Meus, tuus, suus, noster, vester, adiciuntur cum actio Derivativa
 et possessio rei denotantur: ut, *Faver de desiderio tuo.*
 Imago *nostra*, id est, *quam nos possidemus.*

Nostrum & vestrum genitivi sequuntur distributiva,
 partitiva, comparativa, & superlativa: ut, *Unusquisque*
vestrum. *Nemo nostrum.* *Nec cui vestrum sit mirum.*
Majore vestrum. *Maximus natu nostrum.*

Hæc possessiva, Meus, tuus, suus, noster, & vester, hos Possessiva.
 genitivos post se recipiunt, Ipsi, solius, unius, duorum,
 trium, &c. Omnium, plurium, paucorum, cujusque &
 genitivos participiorum, quæ ad genitivum primitivi in
 possessivo inclusum referuntur: ut,

Ex *tuo* *ipsum animo conjecturam feceris.*
 Cicer. *Dico mea unius opera rempublicam esse liberatam.*
 Idem, *Meum solius peccatum corrigi non potest.*
 Eras. *Noster duorum eventus ostendat, utra gens sit*
melior. In sua cujusque laude præstantior. Nostra
omnium memoria.

Brut. ad Cicer. *Vestris paucorum respondet laudibus.*
 Hor. -- *scripta Cum mea nemo legat, vulgo rectare ri-*
mentis.

Sui & Suus reciproca sunt, hoc est, semper reflexe fun-
 tur ad id quod præcessit in eadem oratione: ut, *Petrus*
se. Parcit erroribus suis. Sui & Suum
 reciproca.

Aut annexa per copulam: ut, *Magnopere Petrus ro-*
gat, ne se asseras.

Ipse ex pronominebus solum trium personarum signi-
 ficationem representat: ut, Ipse.

Ipse *vidi.* *Ipse* *videris.* *Ipse* *dixit.*

Et nominibus pariter ac pronominebus adjungitur:
 ut, *Ipse* *ego.* *Ipse* *ille.* *Ipsa* *Hercules.*

Idem, etiam omnibus personis jungi potest: ut, *Ego Idem.*
Idem adferens. Terent.

Terentius; *Idem* ^b *hunc* ^b *propium* ^b *pergo* ^b *facere*.

Virgil. *Idem* ^b *jungat* ^b *ulper*, ^b *et* ^b *malga* ^b *hirci*.

Demonstra-
tiva hic, ille,
iste.
Ille, & iste.

Hic demonstrativa. Hic, ille, iste, sic distinguuntur.
Hic, mihi proximum demonstrat. Iste, cum qui quid
est; Ille, cum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille, cum usurpatur, cum ob eminentiam rem quam
piam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus*. Iste, ve-
ro ponitur, quando cum contemptu rei alienius men-
tionem facimus: ut Terentius; *Istum mulum quidam po-
terit ab eo pelli*.

Hic, & ille.

Hic & ille, cum ad duo anteposita referuntur, hic
posterius & propius; Ille, ad prius & remotius propius
acutissimè referri debet: ut Colum. *Agricola tra-
rarium est* ^a *pastoris* ^b *propositum*; ^b *ille* ^b *quidam* ^b *maximè*
subactio ^b *et* ^b *puro* ^b *solo* ^b *gaudet*; ^b *hic* ^b *novallè* ^b *gravinof* ^b *equi*
^b *ille* ^b *fructum* ^b *à* ^b *terra* ^b *separat*; ^b *hic* ^b *è* ^b *pecora*. Est tamen
ubi è diverso pronomen Hic ad remotius suppositum re-
ferri invenias, & ille ad propius.

VERBORUM CONSTRUCTIONE

Nominativus post verbum.

Nominat. u-
trinque.

Verba substantiva, ut Sum, forem, fio, existo: ver-
ba vocandi passiva, ut Nominor, appellor, dico-
vôcor, nuncupor, & ius similia, ut Scribor, salutor, habeo-
or, existimor: item verba gestus, ut Sedeo, dormio, cu-
bo, incedo, curroque inque nominativum expectunt: ut,
Deus ^a *est* ^b *summum* ^b *bonum*.

Perpusilli ^a *vocantur* ^b *navi*. *Fides religionis nostræ*
^b *fundamentum* ^b *habetur*. *Malus* ^b *pastor* ^b *dormit* ^b *supinus*.
Lactantius, ^b *Homo* ^a *incedit* ^b *erectus* ^b *in* ^b *coelum*.

Denique omnia ferè verba post se nominativum ha-
bent adjectivi nominis, quod cum supposito verbi, casu
genere, & numero concordat: ut,

Rex ^a *mandavit* ^b *primas* ^b *extirpari* ^b *heresim*.

Pii ^a *orant* ^b *taciti*. *Boni* ^a *discunt* ^b *seduli*.

Infiniti ver-
bi constru-
tio.

Infinitum quoque utrinque eisdem casus habet, per-

apud eam verba optanti, etque similia accedunt: ut,
 Hypocrita cupit esse iustus. Hypocrita cupit se
 iudicari iustum. Malo esse quoniam haberi. Malo
 me iudicari esse quoniam haberi. Claud. Propter insignis
 mellis, natura beatis Ombus esse dedit, si quis co-
 gnoverit, Martialis, Proba potest esse tam dispersa, vel dispersa.
 Terentius, Exposit bonis esse vobis. Ovidius, Qui mihi commissio non licet esse pium.
 Quamvis in his posteris exemplis subaudiuntur
 declinativi ante verbum infinita. Nos esse dispersi. Vos
 esse boni. Tu esse pium.

Genitivus post verbum.

SUM genitivum, postulat, quoties significat posses-
 sionem, ut ad aliquid pertinere: ut non habet sum
 Virgilium, perna est Melibaei. Sum, signi-
 Cicero, Adolescenti est majores non revereri. pos. gen.
 Virgil, regum est Partem subjactis, et debellare superbo.
 Exciipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, suum, ho-
 strum, vestrum, humanum, bellum, et similia: ut,
 Non est meum contra auctoritatem Somatis dicere.
 Terent. Eum, quod vestrum est iracundus esse.
 Humanum est irasci. At hic subintelligi videtur Officium, quod aliquando
 etiam exprimitur, Tui est officium hu-
 bene ut adferat nuptias.

Verba adstanti genitivo gaudent, ut, Plurimi
 passus, et precantia. Plurimi parvi perditur. Nihil
 vel promissum habentur. Hor. Plurimi opes sunt, quam praeferat perle amia.
 Et summo, vel genitivum, vel ablativum adsciscit, ut
 Valerius Maximus; Non huius re estimo. Magis
 oblique dicitur, est imola est.

Flores, summi, nihili, pili, assis, huius, terentii, his ver-
 bis, et summo, pendio, facio, peculiariter adsciscitur: ut, Ego
 illum floco pendio. Nec huius facio, qui non pili est imol.

Singula-

Singulatia sunt illa: *Qui domi? in fide? Qui domi?*
facio, id est, in domum accipio parum.

Accusandi
verba, &c.

Verba accusandi, dampnandi, monendi, abolendi,
 confamilia, genitivum possulant, quod crimen significet:
 ut, *Plaut. Qui alterum incusat probri, ipsum se intueri*

Cicero; Etiam sceleris condemnat generum suum.

Ovid. Parce tuum varem sceleris dampnare cupido.
Admoneto illum pristinae fortunae. Furti absolutus est.

Veniunt hic genitivus aliquando in ablativum, vel
 cum praepositione, vel sine praepositione: ut, *Cicero. Si*

in me iniquus es iudex, condemnabo eandem ego te crimi-

ne. Gellius; Uxorem de pudicitia graviter accusa-

vit. Cicero; Puravi te de re admonendum esse te.

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlati-
 vus gradus, non nisi in ablativo id genus verbis subdu-
 tur: ut, *Accusas furti, an stupri, an utroque? live de*

utroque? Ambobus, vel de ambobus. Neutro, vel de

neutro? De pluribus simul accusantur.

Satago, misereor, miseresco, genitivum admittunt: ut,

Terent. Is rerum suarum satagit.

Virgil. Oro miserebere laborum.

Tantum, miserebere animi non digna fecerunt.

Stadius; Et generis miseresce tui.

At misereor & miseresco, rarius cum dativo leguntur:
 ut, *Seneca; Hic succurro, huic misereor.*

Boetius; Dilige jure bonas, miseresce malis.

Reminiscor, obliviscor, meminisse genitivum aut accu-

sativum desiderant: ut, Dura fidei reminiscitur. Pro-

prium est stultitiae aliorum vitia cerbere, oblivisci su-

orum. Ter. Faciant ut meique ac huius iudici ac semper

memineris. Plaut. Omnia quae curant senes

meminerant. Memini de hac re, de armis, de te, id est, mentione facta.

Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur: ut,

Plaut. Romani signorum potiorum potius sunt.

Virg. Egressi quidam Troia potius quam ardua.

Dati.

Satago, &c.

Misereor,
&c.

Reminiscor,
&c.

Potior gen-
sit ablat.

Dativus post verbum.

Omnia verba acquisitive posita adsciscunt dativum
 ejus rei, cui aliquid quocunque modo acquiritur: ut
 Plaut. *Mibi istic nec^a feritur, nec^a metitur.* Verba acqui-
 sitiva dat.
 regunt.

Virgil. *Nescio quis teneros oculus^b mibi^a fascinat agnos.*

Huic regulæ appendent varii
 generis verba.

In primis, verba significantia commodum aut incom-
 modum regunt dativum: ut, Virgil. *Ulla seges demum^a* Commodum
 & incommodum
voris^a responder avari Agricola. regunt.

Non potes^b mibi^a commodare, nec^a incommodare.

Idem; — validis^a incumbite^b remis.

Suam eruditionem^b tibi acceptam^a fert.

Ex his quædam efferuntur etiam cum accusativo: ut, *Facipio.*

Cicero; *Unum^a studetis omnes, unum sentitis.*

Plautus; *Si eam memorem, quæ^b ad ventris victum^a condu-
 cant, mora est.*

Cicero; *In hæc studia^a incumbite. Naturæ plus^b ad
 eloquentiam^a conferat, an doctrina.*

Fessum quies plurimum^a juvat.

Verba comparandi regunt dativum: ut,

Virg. — sic^b parvis^a componere magna solebam.

Fratri se^b opibus^a & dignatione^a adæquavit.

Interdum additur ablativus cum præpositione: ut,

Comparo Virgilium^b cum Homero.

Aliquando accusativus cum præpositione Ad: ut, *Si*

idem^a comparatur, nihil est.

Verba dandi & reddendi regunt dativum: ut, *Fortuna* Verba dandi
 & reddendi

multis nimium^a dedit, ^b nulli satis. Ingratus est, qui di-

gratiam bene^a merenti non^a reponit.

Hæc variam habent constructionem: *Dono^b tibi*

hoc munus: ^a dono^b te hoc munere.

Cicero; *Huic^b rei aliquid temporis^a impertias.*

Terent. *Plurimam salutem^b Parmenonem summam suam*

^a impertit